

PALMA,
40 anys
D'APRENDRE
I COMPARTIR

PALMA,

40 anys

**D'APRENDRE
I COMPARTIR**

COORDINACIÓ: Joan Avellaneda i Artigas

REVISIÓ LINGÜÍSTICA: Servei d'Assessorament Lingüístic de l'Ajuntament de Palma

IMATGES: vegeu els peus d'imatge

DISSENY I MAQUETACIÓ: Ángel Luque. Els personatges dibuixats i les tipografies amb traç de guix de pissarra estan extrets dels de la coberta del programa fundacional del Departament de Dinàmica Educativa del 1982 o hi estan inspirats (pàgina 25).

IMPRESSIÓ: Imprenta Bahia, SL.

AGRAÏMENTS: autors dels articles, dels comentaris i de les fotografies; tècnics i funcionaris de la Regidoria d'Educació i del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants; Arxiu Municipal.

El nostre reconeixement més sincer a totes les dones i homes que han fet possible aquest periple, destinat a fer de Palma una ciutat veritablement educadora: regidors, directors generals, tècnics, funcionaris, becaris, col·laboradors (empreses, entitats, associacions), i especialment als mestres, educadors, mares, pares, tutors i alumnes que hi han participat.

Any d'edició: 2022 ©

© de les introduccions: Joan Avellaneda

© dels articles i comentaris: els autors

© de les imatges: Ajuntament de Palma

© d'aquesta edició: Ajuntament de Palma

DL: PM 00587-2022

Índex

SALUTACIÓ	8
1. INTRODUCCIÓ	11
2. QUARANTA ANYS D'INTERVENCIÓ EDUCATIVA DE LA REGIDORIA D'EDUCACIÓ	17
A. Els inicis (1982-1990)	19
<i>a. La creació de la regidoria d'Educació i el context de la política educativa i de les idees pedagògiques d'aquella època</i>	
Bernat Sureda	20
<i>b. La nova Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma</i>	
Joan Perelló	24
<i>c. Quasi tot estava per fer</i>	
Betlem Aguiló	27
<i>d. El Departament de Dinàmica Educativa de l'Ajuntament de Palma (1982-1990), la construcció d'un projecte educatiu ambiciós</i>	
Francesca Salvà	30
<i>e. El català a la Regidoria d'Educació des dels seus inicis</i>	
Margalida Munar	34
B. La consolidació (1990-2008)	37
<i>a. El programa «Palma ciutat educativa» (1990-2008), la consolidació de la intervenció educativa municipal</i>	
Miquel F. Oliver	38
<i>b. La idea de la ciutat educativa</i>	
Jaume Trilla (1990)	42
<i>c. Palma ciutat educativa i normalitzadora</i>	
Aina Moll (1990)	48

C. Palma Educa (2008-2022)	51
a. <i>Palma Educa (2008-2022), un segell de prestigi</i>	
Joan Avellaneda	53
b. <i>L'Escola Municipal de Música de Palma</i>	
Fèlix Aguiló	58
c. <i>El programa Èxit d'orientació i suport a l'estudi</i>	
Maria Josep Aguiló	60
d. <i>Escoles Obertes. Treball educatiu comunitari als barris de Palma</i>	
Llorenç Coll i Edu Montes	63
e. <i>La Mostra de Teatre Escolar</i>	
Margalida Munar i Pere Josep Mascaró	65
f. <i>Foto Jove. Ulls que hi veuen</i>	
Pilar Negro	69
g. <i>Els jocs coreogràfics. Taller de dansa de Palma Educa</i>	
Mariantònia Oliver i equip	71
h. <i>Servei Municipal d'Educació de Persones Adultes de Palma (SMEA), 1990-2021</i>	
Pep J. Quetglas	73

3. PATRONAT MUNICIPAL D'ESCOLES D'INFANTS 77

a. <i>El Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de l'Ajuntament de Palma. De la seva creació fins als nostres dies</i>	
Francisca Niell	80
b. <i>I després de 40 anys seguim treballant per l'educació dels més petits. Escoles d'Infants de l'Ajuntament de Palma</i>	
Maria Antònia Pujol	84
c. <i>Treball social a les escoles del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de Palma</i>	
Marta Juan	88
d. <i>L'educació infantil a les escoles del Patronat, ahir i avui</i>	
Francisca Tomàs i Maria José Jiménez	90
e. <i>Arquitectura i infància a les escoles del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de Palma</i>	
Pep Lluís Oliver	94
f. <i>L'alimentació a les escoles del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de Palma. El projecte Escudella</i>	
Nani Moré, Menjadors Ecològics	97

4. ELEMENTS PER A LA REFLEXIÓ 99

a. Ciutats educadores. 40è aniversari del Departament de Dinàmica Educativa de Palma	
Marina Canals	102
b. Educació i municipi. Compromís local amb l'educació	
Araceli Vilarrasa	106
c. Educació 360. Un projecte de referència en l'àmbit local	
Quim Brugué	110
d. L'escola infantil 0-3, avui i demà. Un projecte que es genera des de l'optimisme i la corresponsabilitat	
Maria Riera i Antònia Ribas	114

5. CRONOLOGIA 119

6. RESSONS 123

7. ANNEXOS 139

Regidoria d'Educació

a. Quadre històric de batles, regidors i directors generals d'Educació	141
--	-----

Departament de Dinàmica Educativa / Palma Educa

b. Funcionaris i tècnics	142
c. Col·laboradors	143
d. Centres educatius i professorat	147
e. Publicacions	148
f. El Departament de Dinàmica Educativa en xifres	152

Patronat Municipal d'Escoles d'Infants

g. Xarxa actual d'escoles d'infants públiques	154
h. Reconeixement als treballadors del PMEI	156
i. Evolució històrica de les escoles d'infants del PMEI	156

Els continguts d'aquest llibre es varen tancar el gener del 2022, en uns moments en què la pandèmia de la covid-19 no parava de créixer. La comunitat educativa hi va fer front amb esforç i optimisme. Diversos articles reflecteixen aquesta situació.

Salutació

VA DE COMMEMORACIONS

Sempre hem sentit dir que els adults han de donar exemple, però al llarg dels dos darrers anys han estat els infants i els joves els qui han donat exemple als adults. La pandèmia de la covid-19 ho ha capgirat tot, també algunes jerarquies de valors. Hi ha hagut qui ha donat la culpa dels contagis als joves i això és injust. Dins les aules, a les cases, al carrer, ells han mantingut un comportament que sovint ens ha fet caure la cara de vergonya als més grans. Ells han fet uns sacrificis enormes romanent a casa durant el confinament, mantenint la mascareta a classe, renunciant a veure els amics, els padrins..., a anar a festes, a practicar esport...

Per això trob un encert que el Parlament Europeu hagi declarat el 2022 com l'Any Europeu de la Joventut. En paraules de la diputada ponent Sabine Verheyen, "els joves han acceptat les restriccions [de la covid-19] i els han donat suport per solidaritat; és hora de deixar-los florir".

Gabriel Alomar i Villalonga, fill il·lustre de la nostra ciutat —per cert, l'any 2023 celebrarem els cent cinquanta anys del seu naixement— no es cansava de repetir: "Educar, educar, educar la joventut per capacitar-la políticament". Políticament vol dir cívicament, perquè la *polis* és la *civís*; és a dir, la ciutat. Ell també confiava en l'educació i en la capacitat dels joves.

Aquest 2022 celebrem el quarantè aniversari de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma, creada el 1982 en el marc del primer ajuntament democràtic de la nostra ciutat després de la llarga nit franquista. Tres anys abans, el 1979, ja s'havia fundat el Patronat Municipal d'Escoles d'Infants, el qual passà a estar vinculat a la Regidoria. Totes dues institucions editen conjuntament aquest llibre, que s'afegeix a d'altres iniciatives organitzades amb motiu d'aquesta destacada celebració, la qual voldríem que servís també —com l'Any Europeu de la Joventut, com l'Any Alomar— per a posar els infants, els adolescents i els joves en el centre de la vida comunitària d'una vegada per totes. Ells són el demà, hem sentit dir sovint. Però és que ells són també l'avui. I de quina manera!

És una satisfacció coincidir com a regidor amb la commemoració dels quaranta anys de la Regidoria i dels quaranta-tres del Patronat. Sé que som deutor de la tasca dels regidors i regidores que m'han precedit en el càrrec i de la feina de tanta i tanta gent qualificada, que ha contribuït a fer de Palma una ciutat veritablement educadora, un referent indiscutible en el moviment educatiu des del municipalisme.

Al llarg de les pàgines que segueixen el lector podrà apreciar l'enorme dimensió del bagatge educatiu acumulat al llarg d'aquestes quatre dècades. És un pòsit que fermenta dia a dia i que contribueix a fer de Palma una ciutat cada vegada més habitable i més capacitada cívicament.

Només em resta donar les gràcies a totes les persones que amb el seu treball han fet possible arribar fins a aquesta fita i, d'una manera especial, als centres educatius, al professorat i a l'alumnat que ha participat a les activitats que s'han dut a terme durant aquests quaranta anys.

Ara més que mai, podem afirmar que Palma educa (i que educarà encara més).

Enhorabona i molts d'anys!

Llorenç Carrió Crespí,
regidor d'Educació i Política Lingüística.
Gener 2022.

Introducció

UN LLIBRE COMMEMORATIU

L'octubre de l'any 2022 la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma arriba al quarantè aniversari de la seva creació, que tingué lloc el 1982. A aquesta efemèride s'afegeix la celebració dels quaranta-tres anys de la fundació del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants, el 1979. En el conjunt d'iniciatives previstes, destinades a aquesta doble remembrança, destaca l'edició d'aquest llibre commemoratiu, elaborat amb voluntat d'anàlisi de la tasca educativa realitzada però també de reflexió sobre el futur de l'educació a la nostra ciutat.

Aquesta publicació vol oferir la veu coral d'un ampli nombre de persones i col·lectius que, al llarg d'aquestes quatre dècades, han estat implicats en la creació i l'evolució de la Regidoria d'Educació i de les seves àrees d'actuació. Per això, l'eix vertebrador del llibre no és un discurs únic sinó un recull d'aportacions que es concreten en dues escales. Destaca, en primer terme i des d'una visió analítica, la valuosa aportació d'un conjunt de vint-i-sis articles (pàgines 20-118), escrits per experts en cada un dels temes. I, més arran de terra, ofereix un recull d'una quarantena de comentaris breus (pàgines 123-138), redactats per persones que han viscut la vida de la Regidoria a peu d'obra, bé com a responsables (polítics o tècnics), bé com a creadors o dinamitzadors dels programes i activitats que s'hi han desenvolupat, o bé com a usuaris. Són micro-escrits que aporten uns esquitxos d'espontaneïtat i de frescor, sempre benvinguts.

Volem contribuir a una commemoració com aquesta amb una obra que resulti útil als professionals i als estudiosos de l'educació, però també a qualsevol altra persona interessada pel tema. I no volem fer només de cronistes: el nostre desig és aportar també elements d'anàlisi i de reflexió sobre la feina feta, i traçar modestament algunes línies de futur, optant per la permanència i la millora de la tasca educadora de l'Ajuntament de Palma, una tasca que a hores d'ara segueix l'estela de la Carta de ciutats educadores (1990), plasmada a la nostra ciutat en el programa Palma Educa. Estam convençuts que aquesta amplitud de perspectiva ha de fer més gran el ventall de públic interessat a llegir aquestes pàgines.

Creim en el poder transformador de l'educació, sobretot quan és impulsada en col·laboració estreta amb els agents locals. Una ciutat és sobretot la gent que hi viu. Per això, pensam que els ajuntaments tenen molt a oferir en el camí de la formació d'una ciutadania crítica, lliure i responsable del futur col·lectiu.

Si l'avaluació és una eina inherent a l'educació, tal com l'entenem avui, esperam que l'obra que teniu a les mans serveixi per a valorar la feina feta i també per a detectar els errors comesos. La perspectiva de quaranta anys ens convida a celebrar-ho però també ens hauria d'ajudar a prendre decisions encertades en la planificació de la feina dels anys que venen i que esperam que siguin molts més.

COMPETÈNCIES MUNICIPALS EN EDUCACIÓ

La normativa estatal vigent dota els ajuntaments d'un seguit de competències en matèria educativa. En aquest sentit, dins la tasca pròpia de les regidories d'educació hom sol distingir entre les competències obligatòries i les voluntàries.

Entre les obligatòries destaquen la participació educativa als consells escolars (de la comunitat autònoma, de l'illa, del municipi i dels centres educatius mateixos); la creació, la dotació i el manteniment dels centres docents públics (incloent-hi aspectes tan rellevants com la provisió de solars per a la seva construcció i la seva conservació, neteja i vigilància); la creació de centres educatius (especialment en els àmbits de l'educació infantil, els ensenyaments artístics, l'educació d'adults i la formació professional), i el control del compliment de l'escolarització obligatòria.

Com a competències voluntàries es consideren les actuacions complementàries o de suport a l'activitat docent que duen a terme nombrosos municipis d'acord amb l'article 28 de la Llei reguladora de les bases del règim local (LRBRL), del 1985. Qualcunes d'aquestes actuacions voluntàries són, entre d'altres, la realització de programes d'activitats educatives, la creació de centres de suport pedagògic, la dotació de personal especialitzat, l'aportació de material i equipaments i el suport financer d'activitats extraescolars. Fou en la línia d'aprofundir en aquestes competències voluntàries que l'Ajuntament de Palma va crear el Departament de Dinàmica Educativa (DDE) l'octubre de 1982, fins i tot abans de la promulgació de la llei que les regularia al cap de tres anys. L'èxit dels programes que s'anaven desenvolupant va conduir a una col·laboració més estreta amb els centres escolars i amb els diversos agents educatius de la ciutat (inclosos els serveis municipals més rellevants com EMAYA, els Bombers, la Policia Local i d'altres), i també a compartir experiències i anhels amb les regidories d'educació d'altres ajuntaments. Aquesta voluntat activa va evolucionar fins a la implicació de l'Ajuntament de Palma en la celebració del I Congrés Internacional de Ciutats Educadores (Barcelona, 1990), que avui inclou unes 500 ciutats associades arreu del món, i va culminar amb l'aprovació, l'any 2008, del pla Palma Educa, un segell educatiu propi de la nostra ciutat, refermat el 2016. De fet, Palma Educa, el programa vigent a l'actualitat, manté els valors i objectius de la Ciutat Educadora. Aquesta determinació, profundament i solemnement expressada, de fer educació i de fer ciutat ensem, no és un compromís buit, sinó que es materialitza en un programa sòlid i estructurat, ampliat any rere any, plenament vigent i que gaudeix d'una gran acceptació i participació.

En aquest llibre commemoratiu deixarem constància sobretot de la feina feta en el terreny de les competències voluntàries, que és el camp on es fa palesa precisament la voluntat educadora, més enllà de les obligacions mínimes que tot ajuntament té i que no pot desatendre. A través del Departament de Dinàmica Educativa, la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament democràtic de Palma sempre ha demostrat un afany de servei a la ciutat, un anhel que avui veim fructificat després de quaranta anys d'esforços d'un equip canviant però sòlid, que no s'ha limitat a fer el mínim sinó que en tot moment ha aspirat al màxim.

EL PATRONAT D'ESCOLES D'INFANTS

Per a exposar els fets cronològicament cal començar pel Patronat Municipal d'Escoles d'Infants (PMEI), fundat el setembre del 1979, amb tan sols dos centres: un a Son Roca i l'altre a l'Arenal. No ens hi estendrem ja que en aquesta publicació hi ha articles que en descriuen l'origen i l'evolució (pàgines 77 a 98), però sí que farem notar que dins la infraestructura necessàriament complexa de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma hi destaca precisament el PMEI, que hi està dotat d'una personalitat pròpia. Això es deu a la seva fundació autònoma, tres anys anterior a la creació de la Regidoria mateixa, i al fet de tenir caràcter jurídic propi, una circumstància que s'ha mostrat imprescindible en el seu quefer diari.

D'altra banda, s'ha de remarcar que fins al curs 1994-1995 l'educació infantil abraçava des dels 0 fins als 6 anys i no tenia caràcter obligatori. Molts d'ajuntaments (entre els quals el de Palma) es varen sentir empesos a atendre, en la mesura del possible, aquest segment d'edat per tal de cobrir unes necessitats socials imposades per la incorporació de la dona al mercat laboral. Assumien aquesta tasca per responsabilitat malgrat que no es tractava d'una competència pròpia dels municipis. A partir d'aleshores, l'educació infantil i primària va passar a incloure el segment d'edat d'entre els 3 i els 6 anys i l'Ajuntament de Palma, a través del PMEI, ja només va oferir places als infants de 0 a 3 anys. Malgrat tot, l'educació dels infants des del naixement fins als tres anys roman encara avui en uns certs límits competencials.

Avui, les escoles infantils municipals estan destinades a l'educació dels més menuts, dels 0 als 3 anys, i ho fan seguint els paràmetres d'exigència psicopedagògica, sanitària i social que marquen les institucions pedagògiques de referència. El model educatiu que el PMEI ofereix a les famílies es basa en principis com la inclusió social, la igualtat, la participació, el lligam amb el barri, el treball en català, l'alimentació saludable i de proximitat i la formació permanent dels professionals, com també la innovació i la millora constants del servei. Avui, el PMEI gestiona onze escoles infantils. La valoració social de l'educació dels més petits, superant definitivament l'antic concepte de "guarderia", es va imposant a poc a poc a la nostra ciutat i ha de conduir –així ho voldríem– a la consolidació i el creixement del PMEI al llarg dels pròxims anys.

EL DEPARTAMENT DE DINÀMICA EDUCATIVA / PALMA EDUCA

Mitjançant diversos articles d'aquesta publicació (pàgines 17 a 76) hom podrà apreciar amb detall l'evolució del Departament de Dinàmica Educativa (DDE) de la mà de persones que n'han viscut directament les diferents etapes.

Aquí tan sols en farem un resum. El DDE, integrat a la Regidoria d'Educació, fou creat al Ple municipal del 14 d'octubre del 1982, amb l'aprovació dels seus objectius, funcions, recursos i àrees

d'actuació. En el document fundacional que a l'Arxiu del Departament consta amb la referència 3025 (un A5 de 7 pàgines, amb el text en català i castellà), es fa constar que el DDE estarà integrat dins la Comissió d'Ensenyament i realitzarà la seva tasca "com a instrument a través del qual es pot actuar a l'àmbit de la renovació pedagògica." Pel que fa a les actuacions concretes a desenvolupar pel nou departament indica que seran activitats per a professors (adreçades fonamentalment a la formació), activitats per a escoles (teatre, música i altres), activitats de projecció ciutadana (exposicions, homenatges...) i activitats per als pares (d'orientació educativa). Aquell curs escolar 1982-1983 ja es varen oferir algunes activitats als centres escolars.

El curs següent (1983-1984) ja es va publicar un programa –en realitat, un plec de fulls A4 grapat– que presentava uns objectius generals i en el qual ja es detallaven uns recursos i unes activitats concretes. Al llarg d'aquell curs 521 alumnes de Palma participaren a les activitats del DDE.

Des d'aleshores fins a arribar als 178.850 alumnes que gaudiren de les 253 activitats que el DDE oferí el curs 2018-2019 (dades completes a la pàgina 152), hi van quaranta anys i sobretot una tasca continuada i un prestigi guanyats a pols. Aquest rècord absolut de participació, assolit el darrer curs pre pandèmia, no ens ha d'enlluernar. El Departament no persegueix només xifres sinó sobretot qualitat i suport eficient a la comunitat educativa. Amb aquesta finalitat ha anat millorant els seus mitjans: increments de personal i de pressupost, trasllat de seu i uns canvis tecnològics impensables fa quatre dècades. Les innovacions que a poc a poc s'han anat introduint han facilitat enormement la gestió administrativa, la difusió de les activitats i, òbviament, la participació escolar.

Heus aquí una síntesi cronològica de l'evolució del Departament de Dinàmica Educativa, pautada en quatre etapes:

1. 1982. Orígens
2. 1982-1990. Dinàmica Educativa
3. 1990-2008. Palma Ciutat Educativa
4. 2008-2022. Palma Educa

Pel que fa a la nomenclatura d'aquestes fases s'ha de dir que la que va de 1982 a 1990 rep el nom del Departament i a partir del 1990 tota l'activitat del DDE (que orgànicament continua existint avui dia) queda sota el paraigua dels dos programes successius (Palma Ciutat Educativa fins al 1990 i Palma Educa a partir d'aleshores i fins ara). Tal com hem dit, els articles inclosos entre les pàgines 17 i 76 permetran al lector seguir de més a prop aquestes etapes i el significat i el contingut que hi ha al seu darrere.

AGRAÏMENTS

Vagi per endavant l'agraïment més sincer als autors dels articles d'aquest llibre; també a totes les persones que ens han fet arribar els comentaris breus que apareixen a l'apartat "Ressons".

Als annexos de les darreres pàgines d'aquesta publicació, el lector hi podrà veure llistes de persones que han exercit càrrecs polítics i tècnics dins la Regidoria d'Educació, com també de funcionaris i de col·laboradors externs. Tots ells són mereixedors del nostre reconeixement. Demanam disculpes a les persones de les quals no hem trobat referències o ens haguem pogut oblidar. I sobretot volem expressar un record molt especial a totes les persones que ja no són entre nosaltres, entre les quals la regidora Celia Jiménez (EPD) i el regidor Rogelio Araújo (EPD).

I, naturalment, no podem estar més agraïts a tots els docents i alumnes que han participat a les activitats de la Regidoria. Sense ells no tendria sentit commemorar aquests quaranta anys.

Pel que fa a la persona que ha coordinat l'edició del llibre (Joan Avellaneda), s'ha de dir que la seva vinculació amb la Regidoria ha estat com a col·laborador extern del Departament de Dinàmica Educativa, des del 1991 fins a l'actualitat. Hi ha fet feina en el disseny i l'execució d'activitats d'educació ambiental i de coneixement del patrimoni urbà. Joan Avellaneda dona les gràcies a l'equip de Palma Educa i del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants per la seva confiança i el seu suport en les tasques de coordinació que han conduït a la publicació d'aquest llibre.

Esperam que aquestes pàgines siguin útils, que la fita que celebrem ens permeti observar el passat amb perspectiva i sobretot que sapiguem encaminar amb encert les passes que resten per fer, que són moltes.

Quaranta anys
d'intervenció
educativa de la
Regidoria d'Educació

A. ELS INICIS (1982-1990)

Aquest capítol fa una anàlisi del naixement i de les primeres passes de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma, des de la seva creació el 1982 fins a la seva consolidació el 1990. Està integrat per cinc articles, redactats per diferents autors, coneixedors tots ells d'una etapa o d'un aspecte concret d'aquesta evolució històrica.

El primer és a càrrec de Bernat Sureda, catedràtic de Teoria i Història de l'Educació de la UIB i persona implicada en la creació de la nova Regidoria, el qual exposa els fets a la llum del context pedagògic de començaments dels vuitanta. El segon article ha estat escrit per Joan Perelló (regidor d'Educació del 1981 al 1983), que analitza els antecedents de la Regidoria i explica la seva fundació. El tercer és a càrrec de Betlem Aguiló (regidora d'Educació del 1983 al 1987), que presenta la tasca de la Regidoria en uns moments en què, com bé diu ella mateixa, "quasi tot estava per fer", especialment pel que fa als equipaments escolars. El següent article és obra de Francesca Salvà (directora del Departament de Dinàmica Educativa del 1983 al 1987), que continua el cicle temporal i aprofundeix en la creació i la consolidació del Departament. I el cinquè correspon a Margalida Munar, que parla de la introducció del català a la tasca educativa de l'Ajuntament democràtic de Palma des dels seus inicis, una feina transversal que arriba fins avui.

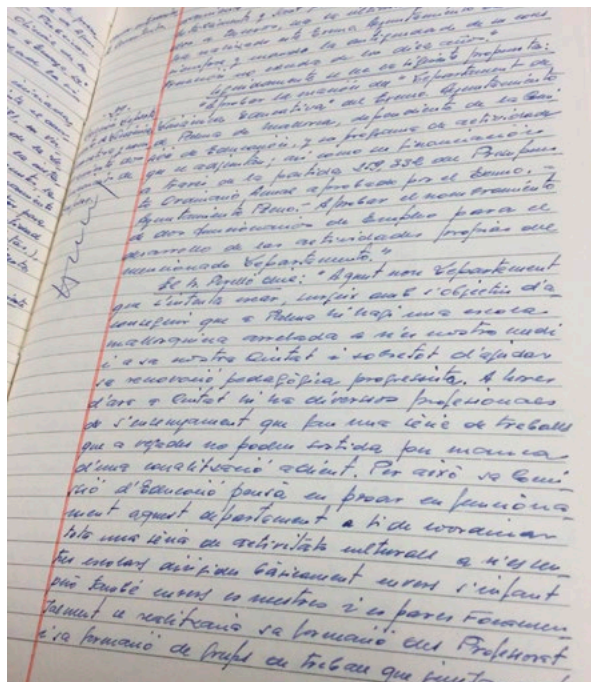
LA CREACIÓ DE LA REGIDORIA D'EDUCACIÓ I EL CONTEXT DE LA POLÍTICA EDUCATIVA I DE LES IDEES PEDAGÒGIQUES D'AQUELLA ÈPOCA

Bernat Sureda Garcia

Catedràtic de Teoria i Història de l'Educació de la UIB i investigador en història de l'educació. Va ser el primer director del Departament de Dinàmica Educativa. Ha estat vicerector de la UIB i president del Consell Escolar de les Illes Balears. És membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans.

Després de les eleccions del 1979, les primeres de la democràcia, els partits polítics de l'esquerra governaren l'Ajuntament de Palma gràcies a un pacte entre el PSOE, el PSM i el PC. El 1982 es creava la Regidoria d'Educació, que va ocupar Joan Perelló Ginard i, a finals d'aquest mateix any, la nova Regidoria va crear el Departament de Dinàmica Educativa (DDE).

La constitució dels ajuntaments democràtics es trobava amb el clima educatiu que es donava a les darreres etapes del franquisme, caracteritzat per greus problemes d'infraestructures i dotacions escolars, la pervivència d'una escola molt tradicional i, d'altra banda, l'aparició d'experiències alternatives innovadores i de moviments de renovació pedagògica. Les propostes renovadores, més aviat aïllades i amb molt poc suport oficial, es fonamentaven en principis com eren la diversificació de les activitats escolars, millorant l'experiència directa i l'activitat a partir de l'entorn; la utilització dels recursos que es podien trobar fora de l'escola; l'articulació dels continguts per projectes interdisciplinaris més que per assignatures, i la introducció d'activitats relacionades amb l'expressió musical, plàstica i corporal, molt oblidades a les escoles tradicionals. També existia una gran mancança en la formació dels mestres que les escoles d'estiu, impulsades a diferents indrets del territori de l'Estat per l'associació catalana Rosa Sensat, volien contribuir a millorar.

Acta manuscrita del Ple municipal en el qual es va fundar el Departament de Dinàmica Educativa. Arxiu Municipal de Palma. AMP. AH. Actes del Ple (14/10/1982), punt 29 (F240-243).

A les Balears, en el camp de les actuacions municipals se seguien amb molta atenció les experiències de molts d'ajuntaments de Catalunya. La recuperació de la tradició municipalista en educació i de l'esperit de renovació que es va viure al Principat d'abans de la guerra els inspirava. Sota el franquisme, la influència dels moviments educatius de Catalunya s'havia deixat sentir a Mallorca ja amb la creació de l'escoltisme a mitjan dels anys cinquanta. De l'escoltisme, que va ser el fet educatiu alternatiu més potent en els anys finals del franquisme, sorgiren molts dels dinamitzadors de les experiències educatives renovadores de finals de la dictadura i primers anys de la transició. Del moviment escolta provenien els mestres que impulsaren

Escola d'Estiu de 1976. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

A les darreres etapes de la dictadura s'havia viscut un clima de revisió profunda del sistema educatiu: crítica a l'escola franquista, experiències renovadores, debat entorn dels models polítics de l'educació, defensa de la incorporació de la cultura i la llengua pròpies, democratització de les estructures escolars i major participació de pares i alumnes. Fins a la Llei general d'educació (LGE) de 1970 l'Estat franquista havia tingut una concepció subsidiària de la seva responsabilitat educativa i havia deixat en mans de la iniciativa privada, especialment la religiosa, la creació d'escoles. Malgrat la política d'increment de centres escolars derivada de l'LGE, la xarxa pública era molt feble i no podia satisfer les necessitats de la població. L'oferta pública no responia a la demanda als nivells obligatoris i menys a l'educació infantil, que no ho era.

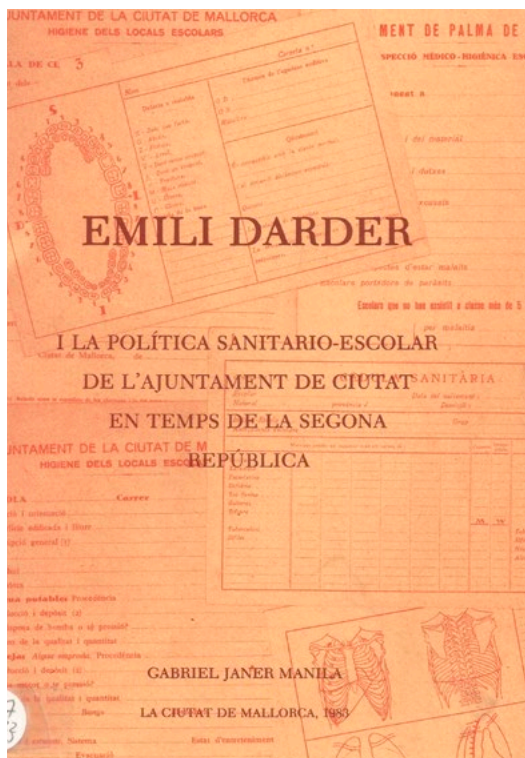
les primeres escoles d'estiu a Mallorca. Els contactes entre alguns grups de mestres de Mallorca i Menorca amb la Institució Rosa Sensat de Catalunya, que s'intensificaren amb l'assistència de mestres mallorquins i menorquins a les dues primeres escoles d'estiu de Barcelona els anys 1966 i 1967, propiciaren la realització de la primera Escola d'Estiu a Palma, el 1968. Les trobades estiuenques propiciaren també l'organització de trobades durant l'hivern que serviren per ampliar la formació i intercanviar informació sobre les experiències de renovació a les escoles. El 1974 es creava el Secretariat Pedagògic de l'Obra Cultural Balear, que es mostrà especialment actiu organitzant cursos i seminaris de formació per a mestres.

Per aquest motiu, ja el 1979 s'havia creat el Patronat Municipal d'Escoles d'Infants per millorar la xarxa en aquest nivell educatiu. El d'infantil era un nivell que es considerava bàsic per garantir la compensació de les desigualtats educatives i que, a més, tenia una funció assistencial. El caràcter socialment important, però no obligatori, de l'educació infantil semblava que la convertirien en una competència municipal. A més, la creació d'escoles bressol i infantils era una de les reivindicacions dels moviments veïnals d'aquells anys. Aquest interès dels municipis governats per l'esquerra per l'educació infantil es veia reforçat per la difusió que en aquells anys tenia l'experiència en aquest camp del municipi italià de Reggio Emilia. Acabada la II Guerra Mundial, i per fer front a la desatenció que patien molts de nins i nines, varen començar a aparèixer iniciatives de creació d'escoles infantils impulsades i gestionades per les mateixes famílies. Aquesta renovació educativa va seguir expandint-se fins que, el 1963, el municipi de Reggio Emilia va començar a organitzar una xarxa de serveis educatius que incloïen l'obertura dels primers jardins infantils o escoles infantils per a nins i nines de 3 a 6 anys. Aquesta intervenció pública en el camp de l'educació infantil, fins aleshores pràcticament de forma exclusiva en mans d'organitzacions religioses, va marcar un canvi en la política educativa italiana. Posteriorment, el 1968, la Llei Italiana proclama l'educació preescolar com un dret per als nins i nines d'entre 3 i 5 anys. L'inspirador d'aquell moviment va ser el mestre i pedagog Loris Malaguzzi, que va ser conegut internacionalment pel seu projecte pedagògic i de política educativa a les escoles infantils de Reggio Emilia. En el projecte col·laboraren també altres personalitats lligades al món infantil, com l'escriptor Gianni Rodari, especialitzat en tallers sobre comèdia infantil i juvenil i autor de l'obra *Gramàtica de la fantasia*; Mario Lodi, també pedagog i escriptor de literatura infantil; Bruno Ciari, o Francesco Tonucci. Tots ells varen fer importants contribucions a la formulació d'aquesta renovada escola infantil. El moviment de Reggio Emilia i els seus inspiradors convertien l'escola infantil en un espai políticament i pedagògicament molt interessant per als projectes municipals de l'esquerra a l'Espanya d'aquells anys. L'associació catalana Rosa Sensat va mantenir

contactes estrets amb el moviment de Reggio Emilia i va contribuir a la divulgació de les seves idees a través de les escoles d'estiu i de publicacions diverses. L'exposició "L'occhio se salta il muro", que donava a conèixer l'experiència –presentada a diverses ciutats, entre les quals Palma– va popularitzar molt, a partir de 1984, aquest model pedagògic d'organització de les escoles infantils italianes.

Malgrat que el partit majoritari a les Balears a les primeres eleccions democràtiques fos la UCD, molts d'ajuntaments de les grans ciutats varen acabar governades per coalicions d'esquerra. Per aquest motiu les corporacions municipals exploraren camps d'actuació en matèria educativa, un tema sensible a l'esquerra i en el qual, encara que la Constitució del 1978 repartia més les competències entre l'Estat i les comunitats autònomes, els ajuntaments hi veien espais d'intervenció. Amb un govern central en mans de la dreta, els ajuntaments governats per l'esquerra volgueren marcar una política educativa pròpia que ajudàs a trencar amb l'escola tradicional del franquisme, milloràs les infraestructures, reduís les ràtios escolars i donàs suport a les iniciatives renovadores. Els ajuntaments no volien limitar-se a tenir cura dels edificis escolars; reclamaven més competències i tenien voluntat d'entrar a les escoles per millorar-ne la pràctica.

A Mallorca, el 1980 l'Ajuntament d'Artà creà el Servei Municipal d'Orientació Educativa (SMOE), que tenia com a funció coordinar la intervenció municipal en matèria d'ajudes a les escoles, famílies i població estudiantil de tots els nivells. Els anys següents es crearen serveis similars en molts dels ajuntaments de les Balears, com va ser el cas de l'Ajuntament de Palma amb el Departament de Dinàmica Educativa.

Publicació de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma (1983), dedicada a Emili Darder. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

La Memòria de Secretaria de l'Ajuntament de Palma del 1982 fa una relació de les despeses del Departament de Dinàmica Educativa d'aquell any. La relació inclou des de sessions de l'obra de teatre *Viatge a Tahití* pel grup Trip-Trup, per als alumnes des de primer a sisè curs d'EGB, a la publicació d'opuscles com el de Gabriel Janer *Emili Darder i la política sanitario-escolar de l'Ajuntament de Ciutat en temps de la II República*, que suposava un reconeixement de la tasca renovadora republicana, o el de Martí March *Evolució recent de les escoles a Palma*.

Aquella Memòria inclou també l'organització de la I Mostra d'Art Infantil i Juvenil que es va fer al pati de la Casa de Cultura, al carrer de Ramon Llull. Aquesta primera mostra va recollir els treballs de plàstica fets en el marc del projecte interdisciplinari

"La deixa del geni grec," realitzat al Col·legi Públic Rafal Nou de Palma, del qual era director Bartomeu Llinàs Ferrà. Aquesta experiència va donar lloc a la publicació, el 1983, del llibre de Bartomeu Llinàs, Carme Pons, Rosa Rullán i Jaume Serra *Experiència interdisciplinària sobre "La deixa del geni grec," realitzada al Col·legi Públic Rafal Nou*, amb pròleg de Bartomeu Rotger, publicat per Edicions Cort i finançat pel DDE juntament amb els ajuntaments de Pollença i Artà. La memòria del DDE dels dos primers anys inclou també finançament de tallers de titelles i màscares, i compra d'instruments musicals per a les escoles, cursos d'iniciació al teatre; ajudes a mestres i professors per a assistència a curssets i jornades fora de l'illa, compra de material per fer activitats d'expressió plàstica als centres educatius; subvenció per fer la primera trobada d'APAs a les Balears; ajudes per a la formació del professorat del poblat gitano de Son Banya i compra de material per a la seva escola; curs sobre utilització de la premsa a les escoles amb la participació de Joana Maria Roque; i inici d'activitats d'una escola de pares a l'escola Infant Felip del Molinar.

Quines eren les línies d'actuació a les quals respon aquesta llista de despeses tan diferents? Bàsicament cobrir les moltes mancances que patia el sistema educatiu d'aquella època orientant-lo cap a la renovació de la seva pràctica. Aquells anys, Palma tenia tres escoles de doble torn: Eugenio López, Felip Bauçà i Son Serra. Eren edificis escolars que en realitat allotjaven dues escoles alhora, una el matí i l'altra el capvespre. Així de greu era la manca d'edificis escolars a determinats barris d'una ciutat on no era fàcil trobar solars per poder construir les que faltaven. Una part de les despeses del DDE s'invertien a omplir amb activitats formatives les hores que, per a cada grup, quedaven descobertes per l'horari escolar. Eren, a les escoles de doble torn i a totes en general, activitats que reforçaven les capacitats d'expressió plàstica, una dimensió que podia afavorir molt la lliure activitat infantil i que, com s'ha dit, havia quedat molt oblidada a l'escola tradicional.

La importància donada a les activitats de màscares, titelles, teatre, dibuix o música pel DDE s'explica, com s'ha indicat, per la valoració que es feia en aquella època de les possibilitats de

l'expressió plàstica, musical i corporal per renovar la pràctica escolar. La demanda de formació dels mestres i professors en aquest camp es manifestava també en els cursos d'aquesta temàtica que es feien a les escoles d'estiu, a les activitats per a adults de la Caixa a les biblioteques o als cursos del Centre d'Expressió Es Taller, creat a Palma el 1978 per professionals del món artístic i pedagògic. Cal recordar també que el 1982 es va crear l'Escola de Música (Mètode Ireneu Segarra) de Palma, que va néixer amb el nom d'Escola de Pedagogia Musical i que tant ha fet fins a l'actualitat per la renovació de l'ensenyament de la música.

Des del principi, el DDE va començar a explorar les possibilitats de Palma com a ciutat educadora. Va començar per oferir a les escoles la presentació dels serveis municipals, com la Policia Municipal o els Bombers, i a programar un itinerari de natura pel parc del castell de Bellver. Era el principi d'una llarga oferta d'activitats que es varen anar desenvolupant i oferint a les escoles fins a l'actualitat. La borsa d'ajudes per a l'assistència a activitats formatives dels professors volia esmenar, amb molta limitació de recursos, la manca d'un programa de suport a la formació i d'intercanvi d'experiències i altres ajudes a les associacions de pares i mares, i potenciar un moviment associatiu d'aquest sector de la comunitat educativa que era encara molt minso.

El DDE també va col·laborar amb altres iniciatives municipals en la línia de fer més formatives activitats ciutadanes com les que es feien per a nins a les festes de Sant Sebastià, la Rueta per a nins al Carnaval o actuacions d'animació urbana als barris de Palma, amb intervencions artístiques i tallers que es feien per iniciativa del regidor de Joventut Francesc Leza. Era ja una forma de crear aquest ecosistema educatiu del qual tant es parla actualment.

Aquest article s'inclou en la divulgació de resultats dels projectes de recerca (PID2020-113677GB-I00/AEI/10.13039/50110001103).

LA NOVA REGIDORIA D'EDUCACIÓ DE L'AJUNTAMENT DE PALMA

Joan Perelló Ginard

Regidor d'Educació de l'Ajuntament de Palma de 1981 a 1983.

Quan es posà en marxa el recorregut de la primera legislatura de l'Ajuntament de Palma, l'any 1979, dins l'organigrama del consistori municipal es va crear la Regidoria de Cultura i Educació. Després, el 1981, es va fer una remodelació a causa dels canvis dins la formació del Partit Socialista de Mallorca (PSM). És a partir d'aquest moment que vaig incorporar-me a l'Ajuntament exercint una tinència de batlia que es va anomenar d'Educació i que assumia les competències per a la normalització lingüística i la gestió de les biblioteques.

A la dècada dels vuitanta ens trobàvem sense referents en el camp de l'educació als centres d'educació municipal. Ens havíem d'allargar fins a la dècada dels anys trenta, amb la presència d'Emili Darder, batle i finalment assassinat. Com a primera autoritat, va impulsar importants projectes de construccions i reformes d'edificis escolars, programes de colònies, menjadors i escoles d'infants, campanyes de vacunació i revisions mèdiques. Tot el programa educatiu d'Emili Darder encara ara és vigent. La seva tasca no era només en el camp de l'educació i la cultura, sinó que abastava també la sanitat i totes aquelles qüestions que afecten el benestar de la societat.

Ens vàrem topar amb un bany de realitat. Ens preparàvem per fer coses noves amb l'esperança de millorar la qualitat de vida en el món educatiu, però de fet vàrem haver de dedicar molts d'esforços al manteniment dels centres. El gran problema en què es trobaven molts d'edificis municipals de l'entorn escolar obligà a moltes reformes i per mor del calendari escolar no sempre es podien realitzar. L'altre gran tema va ser el de l'augment demogràfic de Palma els anys 80 i la necessitat d'escolarització en l'ensenyança pública. La presència de barracons, un mal que encara

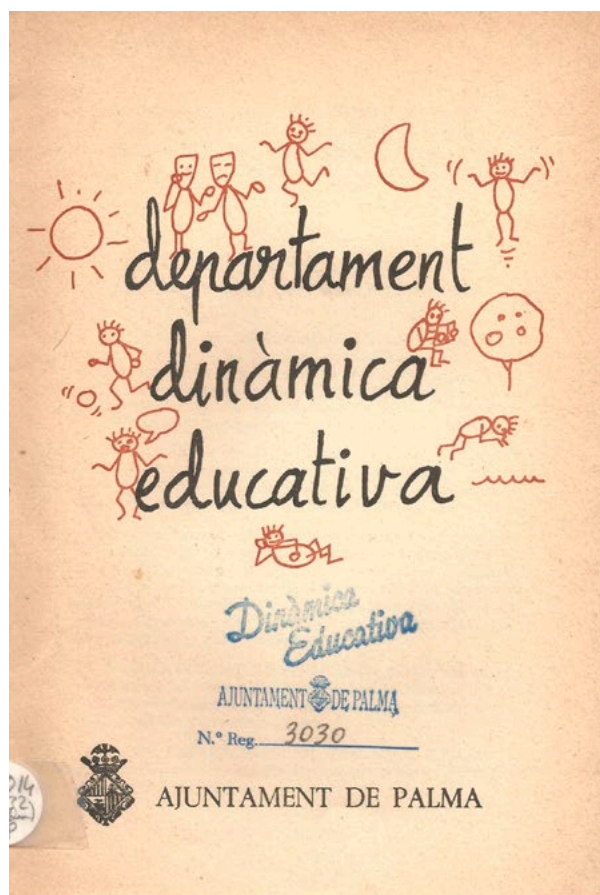
persisteix, és una taca mala d'esborrar perquè no eren les millors condicions per a l'escolaritat. I hi hem d'afegir la problemàtica del doble torn que s'havia hagut d'implantar per poder fer front a la necessitat d'assegurar la incorporació dels escolars a l'educació pública. Fins i tot afectava la neteja perquè era difícil dur-la a terme entre els diversos torns. L'Administració, a més, també va ser molt lenta en la resolució de tots aquests temes.

Un dels objectius a la dècada dels vuitanta era engrescar la ciutadania. Hi havia una necessitat d'aconseguir una escola democràtica i laica, i d'assumir la llengua catalana, pròpia del país, perquè fos la de referència. Els ajuntaments no teníem competències per a desenvolupar tots aquests temes, però disposàvem d'una certa capacitat d'influir en la participació ciutadana cap a una escola pensada des del país. El 1929 la gent de la revista *La Nostra Terra* escrivia en un dels seus editorials que "els casals escolars, dedicats a l'ensenyança dels infants, han de reunir dues condicions indispensables, que tenen relació directa amb els dos aspectes assenyalats: han d'ésser modernament higiènics i modernament pedagògics." Gabriel Alomar també havia teoritzat sobre el paper de l'educació a la societat. És evident que l'Ajuntament no té la responsabilitat pedagògica, però sí que ha de fer possible que les condicions siguin les millors per al benestar dels usuaris públics.

La realitat del mapa escolar els anys vuitanta era bastant desoladora des del punt de vista dels edificis escolars. Mancava adequar-los, substituir el sistema de calefacció i posar-los a punt. A hores d'ara, encara no hem aconseguit posar fil a l'agulla a la gran majoria dels problemes que es presentaven. Moltes de les mancances actuals són degudes a la poca visió de futur i a la incapacitat mostrada, des de les diverses esferes involucrades, per adreçar el rumb de l'educació.

En els anys vuitanta la política no estava tan professionalitzada com ara. Hi havia un punt de solidaritat important en el món educatiu que, de manera altruista, va ajudar i assessorar la Regidoria d'Educació. Un dels punts que primer es va plantejar va ser el de crear un Departament de

Dinàmica Educativa. Per sort vàrem poder comptar amb el professor Bernat Sureda, capdavanter dels estudis de l'educació, per dur a terme aquesta tasca amb la col·laboració de Margalida Company. Va ser un dels millors moments en l'activitat de la Regidoria. Ens posàvem al davant d'un projecte que, afortunadament, ha tingut continuïtat i que aleshores significava una passa endavant en el model educatiu de la ciutat. Tot el procés del Departament de Dinàmica Educativa es veu en altres apartats d'aquest llibre.

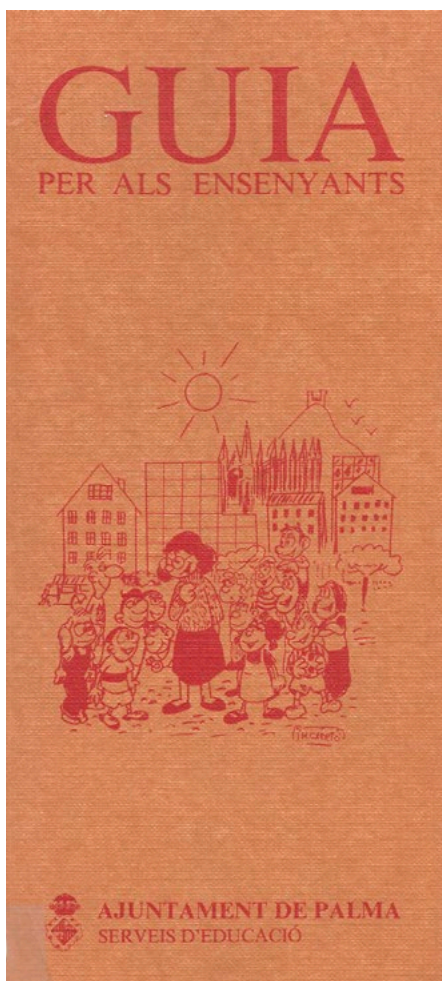
Document fundacional del Departament de Dinàmica Educativa, 1982. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Es va aprovar un Programa de normalització lingüística per a l'Ajuntament de Palma. D'aquesta manera s'intentava posar ordre lingüístic dins l'Administració. S'acceptava la llengua catalana com a pròpia i s'assumia que tota l'activitat administrativa havia de realitzar-se també en aquesta llengua, fent possible el català com a llengua usual de l'Administració municipal i garantint el dret dels ciutadans d'adreçar-se a l'Ajuntament de Palma en qualsevol de les dues llengües oficials. Es va organitzar una campanya de difusió que, entre d'altres, va comptar amb la participació de Francesc de B. Moll, especialment en programes de ràdio en els quals resolía dubtes dels oients. També consider destacable el procés de canvi de noms de carrers amb la col·laboració de la UIB i l'actualització a la llengua catalana de tots els topònims.

Ja el 1931 Joan Pons Marquès, en un article a la ja esmentada revista *La Nostra Terra* sobre les biblioteques, escrivia que "depòsits o magatzems de llibres, fins i tot grans magatzems, estibes considerables de volums, en els polsosos prestatges de les quals somica abandonada la flor de la cultura i l'esforç intel·lectual de passades generacions i de passades centúries, sí que en tenim i en relativa abundància. Cosa que fins hauria d'averkonyir-nos, en considerar que els nostres avantpassats feren, per part seva, en aquest sentit, força més que no hem fet fins ara nosaltres." El 1981 es podien repetir aquelles paraules. El primer consistori democràtic va impulsar de bell nou un projecte sobre les biblioteques. Però la pregunta a hores d'ara és si som capaços de revitalitzar totes aquelles iniciatives i aconseguir que les biblioteques siguin un espai de lectura i consulta en lloc de merament un magatzem de llibres.

Un avanç important i significatiu a la dècada dels vuitanta va ser la gestió del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants (PMEI). S'ha de destacar el paper de Magdalena Seguí, a la gerència, i de tot l'equip. Des de l'any 1979, en què fou creada aquesta fundació pública municipal, el Patronat ha anat ampliant els seus serveis i millorant l'oferta educativa. Així, avui dia es poden oferir places per a infants que pateixen alguna disminució física o psíquica.

Com a entitat dedicada a l'activitat docent, el Patronat ha volgut contribuir a la normalització lingüística i, per tant, du a terme un programa d'ensenyament en català a cada una de les 11 escoles. Han passat ja més 40 anys d'ençà de l'inici d'activitat al PMEI, vetllant per una educació adaptada a les necessitats de l'aprenentatge des del 0 als 3 anys.

Una de les primeres publicacions dels Serveis d'Educació de l'Ajuntament de Palma, 1982. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

L'aportació de les associacions de pares i mares (AMPAs) va ser essencial per aconseguir una fita important: la promoció de la participació dins la comunitat escolar, fent feina al costat dels mestres per a la qualitat de l'ensenyament i promovent de forma majoritària l'ús de la llengua catalana, sense oblidar el paper en la gestió dels menjadors. No és fàcil tenir sempre a punt l'engranatge de la comunitat educativa i, per això, és absolutament necessari que totes les parts que la integren mantinguin sempre activa la inquietud per seguir vetllant pels interessos de l'educació en tots els seus aspectes.

L'educació va molt lligada a la història. Quan la cultura i l'educació milloren també ho fa el benestar de la societat. Una de les inquietuds que manifestàvem als inicis de la Regidoria d'Educació era la d'aconseguir el coneixement de la ciutat, dels seus valors culturals i monumentals, del medi social i laboral on es desenvolupa tota la nostra activitat. Conèixer, en definitiva, la realitat social i cultural de Palma per revitalitzar els valors humans. I això només ho podem aconseguir mitjançant l'educació i la cultura.

L'objectiu de la Regidoria d'Educació, d'ençà dels seus inicis ara ja fa quaranta anys, era el d'aconseguir un model basat en un sistema escolar públic de caràcter gratuït, bàsic i general que se suposava que garantiria l'accés universal al coneixement, dins la perspectiva de la cultura i llengua del país, i sense perdre de vista les seves obligacions legals: tenir cura de les instal·lacions municipals, gestionar les activitats extraescolars i preveure i atendre el mapa de construccions escolars (perquè al cap i a la fi encara tenim una manca d'aules i es manté la problemàtica d'haver d'usar barracons com a centres escolars). La societat ens obliga a fer front a tots aquests problemes i a trobar-hi solucions. S'han d'equilibrar els pressuposts per poder envestir aquestes qüestions d'una manera adient.

Desitj molta sort i encert a la Regidoria d'Educació de Palma els propers anys. L'educació i la cultura són de molta importància per a les noves generacions.

QUASI TOT ESTAVA PER FER

Betlem Aguiló

Regidora d'Educació de l'Ajuntament de Palma (1983-87).

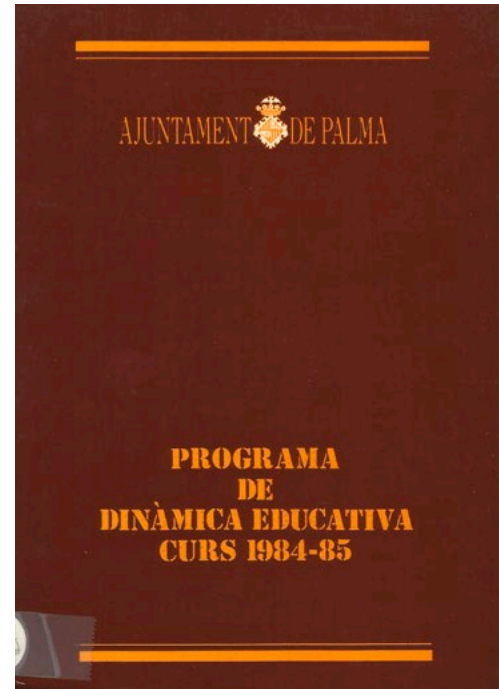
L'any 1983, a Palma, quasi tot estava per fer.

La democràcia era molt jove i els ajuntaments tot just acabaven d'iniciar un camí que va transformar i modernitzar Espanya.

L'Àrea d'Educació, en aquell moment tinència de batlia, va haver de fer front a importants carències educatives, manca d'escoles, aules a locals comercials, centres amb doble torn, infraestructures velles i sovint obsoletes... Però teníem clar el nostre objectiu: impulsar i dignificar la xarxa d'escoles públiques de Palma.

Seguint les directrius del PGOU de 1985, vàrem aconseguir sols per tal que el Ministeri d'Educació construís centres d'infantil i primària als barris que no en tenien. Aquesta tasca no va ser fàcil. Obtenir sols mitjançant expropiació, compra i conveni va suposar coordinar diferents departaments municipals i, sobretot, agilitzar els tràmits per fer que, en quatre anys, la xarxa d'escoles públiques de Palma cresqués considerablement.

Per una banda, els centres escolars existents estaven bastant deteriorats per manca de manteniment, i amb l'esforç dels tècnics municipals de l'Àrea de Manteniment vàrem iniciar la tasca d'adaptació, ampliació, conservació i modernització d'unes escoles a les quals no s'hi havia invertit gaire. És aquí on varen tenir un paper determinant les associacions de pares i mares que, juntament amb els directores dels centres, plantejaven reivindicativament les necessitats de les seves escoles. Els canvis i les millores sempre varen ser fruit d'una col·laboració inestimable, tot i que sovint tant els pares com els claudres els consideraven insuficients. Però l'esforç pressupostari de l'Ajuntament en aquesta matèria va ser molt important, i el resultat

Programa de Dinàmica Educativa del curs 1984-1985. El disseny gràfic de la coberta es mantindrà fins al curs 1987-1988. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

va començar a veure's ben aviat, perquè els edificis són agraïts i de seguida que s'aturà el seu deteriorament començaren a reviure i a ser espais més acollidors que la tasca educativa i les activitats extraescolars ompliren de sentit i de vida.

Per l'altra, la comunitat educativa de Palma estava mobilitzada i engrescada a dur endavant projectes educatius que necessitaven recursos. El Departament de Dinàmica Educativa, llavors recentment creat, va tenir un paper importantíssim d'impuls, canalització, suport i acompanyament de moltes activitats de mestres i pares que volien una escola pedagògicament moderna i lligada a totes les iniciatives de caràcter educatiu que es duïen a terme a Espanya i altres països del nostre entorn.

Potser aquesta va ser la cara més amable i més vistosa d'aquells anys, perquè les activitats de Dinàmica Educativa sempre suposaven participació de pares i nins, de mestres i pedagogs implicats, d'associacions i d'institucions interessades que Palma es convertís en una verdadera ciutat educativa, ja que un dels objectius principals va ser que els nins i nines de Palma coneguessin la seva ciutat, sortissin de l'aula, passejassin pels carrers, visitassin els edificis emblemàtics, coneguessin els mercats i participassin a les festes tradicionals i a la vida moderna i lúdica que, a poc a poc, Palma anava oferint.

No puc deixar de mencionar que des de l'Àrea de Sanitat es gestionava el Servei de Salut Escolar, que, al llarg d'aquells anys, va treballar aspectes bàsics com la higiene, la prevenció i el foment d'hàbits saludables. Aquest Servei va moure iniciatives tan bàsiques com que els nins i nines berenassin de fruita alguns dies de la setmana, que els menús dels menjadors escolars fossin equilibrats, i que l'educació sexual i la prevenció de les addiccions formassin part dels projectes educatius dels centres.

Moltes de les iniciatives que es varen dur a terme en aquell període de 1983 a 1987 sorgiren a l'empara i amb l'empenta de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies, molt reivindicativa del paper social dels ajuntaments com a impulsors de millores reals per a la convivència i la vida quotidiana dels ciutadans. Palma va formar part de la Comissió Permanent d'Educació i va ser molt el que vàrem aprendre del que feien altres ciutats i molt el que vàrem mostrar del que fèiem a Palma. Vàrem participar a jornades,

Cartell editat en motiu de la celebració de la Setmana de l'Arbre, 1986.
Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

congressos i trobades d'intercanvi que ens varen enriquir com a ciutat impulsora de polítiques educatives.

El Patronat Municipal d'Escoles d'Infants d'avui era, aleshores, el Patronat de Guarderies Infantils. Aquest canvi, que ara pot semblar una nimietat, va suposar un gran esforç polític, pressupostari i de gestió. Vull remarcar que tot plegat va ser possible gràcies a la vocació i la professionalitat de totes les persones que hi varen fer feina i també de les que hi varen estar implicades des d'altres àmbits. Malauradament, encara no s'ha aconseguit que l'educació de 0 a 3 anys formi part, plenament, del sistema educatiu, però el Patronat va ser i continua sent un referent en el desenvolupament de polítiques i activitats en aquest període de la vida tan important per al futur de les persones.

Aquest resum incomplet i subjectiu del que varen ser aquells quatre anys em du a recordar totes les persones que, d'una manera o una altra, varen contribuir que tot allò fos possible: els pares i les mares, els mestres i pedagogs, els funcionaris de tota la vida i els que es varen incorporar en aquells anys, els que tenien idees i nosaltres els ajudàvem a dur-les a terme, els que vivien amb entusiasme el dia a dia de l'escola i de la ciutat, moltíssimes persones que creien que transformar Palma era possible i que s'hi posaren amb energia i dedicació. A totes elles, moltes gràcies!

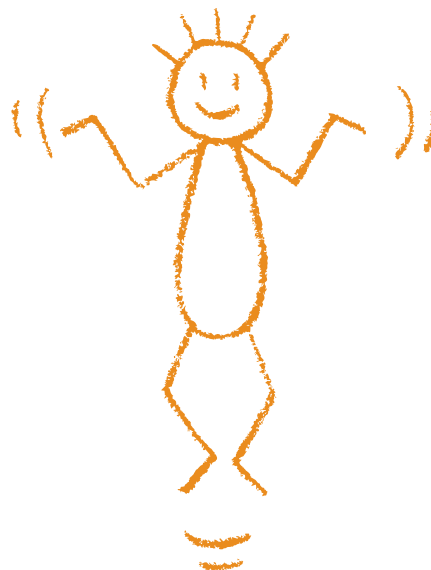
També vull remarcar un fet polític que avui sembla impossible. Tot i que el PSOE governava l'Ajuntament de Palma amb majoria absoluta, des d'Educació vàrem comptar amb la col·laboració i el suport dels partits de l'oposició en totes les iniciatives importants per millorar i transformar la xarxa d'escoles públiques de Palma. En aquell moment aquest fet no ens semblava extraordinari, però avui esdevé un exemple de comportament polític respectuós amb les urnes i un exercici de responsabilitat institucional.

L'educació és la base sobre la qual se sustenta el concepte d'igualtat d'oportunitats i l'escola és l'àmbit on aquest dret dels infants ha de desenvolupar-se. Quan una ciutat

impulsa, manté i millora la seva xarxa d'escoles públiques, inverteix recursos i esforços per tal que sigui de qualitat, moderna, àgil i oberta al progrés, pot considerar-se que treballa per al futur dels seus ciutadans. I això és el que vàrem intentar fer, i el que crec que han fet tots els responsables polítics que hi han estat al capdavant.

Costa parlar del que va passar fa tants d'anys, perquè és fàcil caure en la idealització, ja que la memòria és benvolent i ens ajuda a posar, en primer lloc, tot el que ens ha estat grat i ens fa sentir orgullosos de les nostres accions.

Indubtablement, també hi va haver moments difícils i fracassos evidents, però el que és cert és que quan vaig voltant per Palma i rememor com era la ciutat i la compar amb com és ara, no deix de sentir una punta d'orgull i satisfacció per haver col·laborat en la seva transformació des d'una ciutat franquista a una ciutat democràtica i moderna.

EL DEPARTAMENT DE DINÀMICA EDUCATIVA DE L'AJUNTAMENT DE PALMA (1982-1990), LA CONSTRUCCIÓ D'UN PROJECTE EDUCATIU AMBICIÓS

Francesca Salvà Mut

Catedràtica d'Universitat al Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears. Fou directora del Departament de Dinàmica Educativa de l'Ajuntament de Palma entre 1983 i 1987.

L'octubre de 1982, l'Ajuntament de Palma va crear el Departament de Dinàmica Educativa (DDE). L'objectiu més important de la iniciativa consistia en la dinamització d'equips de renovació pedagògica per tal d'assolir una escola "arrelada en el seu medi, el barri, la ciutat, coneixedora de la seva història i les seves característiques i que participi de la seva vida i de la seva problemàtica" i "on l'alumne no sigui simple receptor de conceptes ja elaborats sinó el constructor d'aquests conceptes i valors a través del seu treball dirigit pel mestre" (Ajuntament de Palma, 1983, p. 1). Per a l'assoliment d'aquesta meta es plantejava actuar incidint en els i les mestres –oferint-los possibilitats de formació permanent, suport didàctic i estímuls professionals–, l'escola –aportant instruments d'escola activa–, la ciutat –amb una projecció pública de l'activitat escolar– i les famílies –a través d'una escola de pares i mares.

Des de la seva creació i fins al 1990, el DDE va passar per diverses etapes que, malgrat que no varen implicar canvis radicals, presenten característiques diferenciades. Coincideixen aquestes etapes amb els canvis polítics i tècnics de l'Àrea d'Educació que es varen produir després de cada elecció municipal.

El primer període va d'octubre de 1982 a maig de 1983. Es va crear el Departament¹ i es realitzaren tot un seguit d'activitats que varen representar l'inici de línies d'actuació que posteriorment es consolidaren. De setembre de 1983 a juny de 1987 hi ha un segon període marcat sobretot per una ampliació del camp d'actuacions del DDE (col·laboració amb altres regidories, representació de l'Ajuntament en els consells escolars de centre, racionalització dels processos de matriculació, etc.) i per l'expansió i la consolidació del programa d'ofertes educatives a les escoles. El tercer període (des de setembre de 1987 fins a maig de 1990²) va estar marcat, fonamentalment, pels canvis en l'Àrea d'Educació (inclusió dins una macroàrea de Benestar Social, ampliació del camp d'actuació a l'educació de persones adultes, creació del Consell Municipal d'Educació i d'una direcció tècnica de tota l'àrea), així com un increment progressiu de l'oferta a les escoles i una relativa consolidació de l'equip tècnic. També hi va haver un increment progressiu dels recursos econòmics i de personal tal com reflecteix la taula 1.

Taula 1. Recursos econòmics i de personal en cada període

	PRIMER PERÍODE (oct. 1982 a maig 1983)	SEGON PERÍODE (set. 1983 a juny 1987)	TERCER PERÍODE (set. 1987 a maig 1990)
PERSONAL	2 tècnics d'educació Personal col·laborador	3 tècnics d'educació 2 auxiliars administratius 1 administratiu 1 auxiliar de biblioteca Personal col·laborador Serveis contractats	3 tècnics d'educació 3 auxiliars administratius 1 administratiu (vacant) 1 auxiliar de biblioteca Personal col·laborador Serveis contractats
PRESSUPOST (en pessetes)	Any 1982: 16.000.000 (inclou el pressupost d'activitats anteriors a la creació) Any 1983: 19.358.852	Any 1984: 23.000.000 Any 1985: 25.000.000 Any 1986: 26.750.000 Any 1987: 28.500.000	Any 1988: 38.000.000 Any 1989: 42.000.000 Any 1990: 50.000.000

Reproduït de Salvà Mut (1993, 50).

1 Vegeu sobre aquesta qüestió l'article de Bernat Sureda Garcia en aquest mateix llibre.
2 Vegeu sobre aquest qüestió l'article de Miquel F. Oliver Trobat en aquest mateix llibre.

Atès que els articles anteriors a aquest fan referència a la creació del Departament i als seus primers anys i que el de Miquel F. Oliver inclou el període 1987-1991, en aquest ens centram principalment en el període d'enmig, el que va de 1984 a 1987.

Les actuacions (1984 a 1987)³

Cal dir que els àmbits i els programes d'actuació del DDE, tot i seguir fidels als objectius i les característiques inicials, varen anar evolucionant. Els canvis es feren condicionats, entre d'altres qüestions, al desenvolupament dels programes educatius del Ministeri d'Educació i Ciència (MEC), a l'evolució de les polítiques municipals en tota l'àrea de serveis personals, a l'avaluació de les actuacions i a la dinàmica interna del Departament. Tot plegat va suposar un procés de progressiva especialització del DDE en determinats tipus d'intervenció al voltant de dos temes: l'entorn, especialment l'urbà com a objecte i medi d'aprenentatge (un nombre important d'activitats se centraren en l'estudi de la ciutat, de l'Ajuntament i els seus serveis, i del medi natural), i el suport a l'ensenyament en català (com a intervenció derivada de la política general de l'Ajuntament respecte de la normalització lingüística i de les importants demandes d'ensenyament en català a l'escola). Aquestes actuacions es dirigiren principalment al sector públic i a l'educació general bàsica (EGB), i s'ampliaren progressivament a altres nivells educatius i també a l'ensenyament concertat.

El curs 1983/84 va ser de transició entre el primer i el segon període del Departament, amb la posada en marxa, entre d'altres activitats, del programa de recursos educatius "Anem tots a la Rua"; un conjunt d'activitats denominades "Els tres reis d'Orient porten coses per a tota la gent"; concerts de la Banda Municipal per als escolars; sessions de cinema en català; organització d'activitats relacionades amb el doble torn d'escolarització a les escoles Gabriel Alzamora, Eugeni López, Son Serra, Felip Bauçà i Son Rapinya; la festa de la Policia Municipal a Bellver; el cicle "El joc i la jugueta"; "Visquem el Carnaval";

activitats de cinema; "Facem Teatre"; experiència pedagògica amb material didàctic sobre l'Ajuntament, i cursos d'escacs i corals infantils. Durant aquest curs també es va crear el Servei de Préstec i Documentació, que posava a disposició de les escoles materials diversos de suport a les seves activitats. Igualment, es varen subvencionar diverses activitats i projectes de centres educatius i entitats socials, i es concediren beques al professorat per assistir a trobades de formació.

El DDE ofereix materials en préstec a les escoles (1987). Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

El curs 1984/85 fou el primer en què es va reflectir una política educativa específica que es va anar consolidant durant la legislatura: es varen crear nous serveis i programes i es va fer una convocatòria pública de subvencions adreçada als centres educatius per a realitzar projectes d'innovació educativa i diverses activitats escolars i extraescolars. El curs següent es va continuar amb l'ampliació de l'oferta als centres i es va iniciar la

3 Les informacions d'aquest apartat s'han elaborat a partir de les memòries de l'Ajuntament de Palma (1985, 1986, 1987, 1988) i de Salvà Mut (1993).

participació a les escoles d'estiu –organitzades pel Moviment de Renovació Pedagògica (MRP)– i als consells escolars dels centres públics. També es varen organitzar activitats de formació del professorat i es va participar en esdeveniments municipalistes d'àmbit estatal, com les III Jornades "Educació i corporacions locals" o el Seminari d'Educació d'Adults organitzat per la Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP). Durant tot el període es varen mantenir les subvencions a diverses associacions per a la realització d'activitats puntuals i també les beques adreçades a la formació del professorat.

Els serveis a les escoles

Durant el curs 1984/85 es varen crear un seguit de serveis, en col·laboració amb altres regidories o departaments municipals, per tal de donar suport a les escoles en algunes de les problemàtiques detectades. Destaquen la creació del Servei d'Assistència Social Escolar i la del Servei de Suport a l'Ensenyament en Català.

El primer, creat en col·laboració amb el Departament de Serveis Socials, tenia com a finalitat informar, orientar i assessorar la comunitat educativa (direcció dels centres, professorat, famílies) en relació amb les problemàtiques socials detectades en els centres educatius. Les seves activitats foren assumides progressivament per la Xarxa Municipal de Serveis Socials.

El Servei de Suport a l'Ensenyament en Català es va fer en col·laboració amb el Servei d'Assessorament Lingüístic municipal i l'Obra Cultural Balear, i tenia com a objectiu donar suport a la normalització lingüística a les escoles mitjançant informació i assessoria lingüística, recopilació i difusió de materials, etc. Aquest Servei, juntament amb el ja citat Servei de Préstec i Documentació i un servei de desplaçament per a activitats escolars, organitzat amb la que aleshores era SALMA i posteriorment es va convertir en l'Empresa Municipal de Transports (EMT), es va consolidar com a oferta estable i amb un ampli grau d'acceptació per part dels centres durant la legislatura.

"L'Ajuntament educa" i altres programes adreçats a les escoles

El curs 1984/85 es va crear el programa "L'Ajuntament educa", que va ampliar i consolidar una oferta d'activitats iniciada en el període anterior. Aquest programa consistia, bàsicament, a posar a l'abast dels centres i de l'alumnat activitats municipals. Incloua una oferta estable que es va anar ampliant durant els anys analitzats i també algunes activitats puntuals lligades principalment a l'oferta cultural municipal. L'any 1987 formaven part del programa: "Conèixer l'Ajuntament", "Conèixer la Policia Municipal", "Conèixer l'Empresa Municipal d'Informàtica (EMISA)", "Conèixer l'EMT", "Conèixer EMAYA" (visita a Son Reus i altres), "Banda municipal: concerts per al escolars" i "Setmana de l'Arbre". Algunes accions suposaven posar a l'abast dels centres activitats municipals sense cap cost per al DDE, com "Conèixer l'Empresa Municipal d'Informàtica (EMISA)" o la "Setmana de l'Arbre", mentre que d'altres tenien un cost específic.

El programa va tenir molt bona acollida i la participació⁴ va passar de 71 centres i 5.717 alumnes l'any 1985 a 136 centres i 12.458 alumnes l'any 1987.

Publicació per a la visita a l'edifici històric de Cort, 1987. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

4 Les dades de participació de centres i alumnes es calculen a partir de la suma de la participació a les diverses activitats. Per tant, hi ha centres i alumnes que figuren a més d'una activitat.

L'any 1986 es varen crear dos nous programes que recollien i ampliaven activitats que l'any anterior s'agrupaven sota la denominació genèrica de "Recursos educatius": "Conèixer i experimentar amb la natura" i "Expressió lúdica i artística".

"Conèixer i experimentar amb la natura" incloïa tres activitats de suport als centres en relació amb l'organització i el manteniment de jardins i horts escolars, i a la realització d'activitats en equipaments de natura (Ses Sitges i Son Moragues). El primer any hi participaren 49 centres i 4.897 alumnes i l'any següent, 72 centres i 7.720 alumnes.

El programa "Expressió lúdica i artística" donava suport a les següents activitats escolars i extraescolars: escacs, teatre, Carnaval (disfresses, màscares i comparses), taller d'instruments de música popular i corals. La participació també va ser molt elevada i va tenir un fort increment en els anys esmentats: el 1986 hi participaren 50 centres i 6.249 alumnes i l'any 1987 ho feren 77 centres i 5.799 alumnes.

També el 1986 es va iniciar l'activitat de cinema en català, en la qual participaren 32 centres i 6.528 alumnes. L'any següent ho feren 35 centres i 7.525 alumnes.

Les subvencions i les beques

En el marc de les convocatòries públiques anuals de subvenció a centres per a realitzar activitats d'innovació educativa i diverses activitats escolars i extraescolars, es va donar suport a un volum important de projectes i de centres. Cal destacar la participació de centres públics ubicats a barriades perifèriques i l'impacte positiu en aquests centres, en un context de gran mancança de recursos i suport a l'escola pública.

També es varen subvencionar diverses associacions per a la realització d'activitats puntuals com la I Trobada d'Educació Ambiental, la III Trobada d'Escoles Mallorquines o un taller d'activitats culturals organitzat per l'Associació de Veïns de Son Rapinya.

En el capítol de formació del professorat, anualment es varen atorgar beques per a assistir a trobades de formació i es varen fer cursos lligats als programes municipals. Així mateix, es va participar a diverses edicions de l'Escola d'Estiu de Mallorca.

La representació municipal als consells escolars dels centres públics

Basant-se en la Llei orgànica reguladora del dret a l'educació (LODE), l'Ajuntament va participar, amb personal del Negociat d'Educació i del Departament de Dinàmica Educativa, als consells escolars dels centres públics no universitaris. A mode d'exemple, durant el curs 1985/86 es va participar a 198 sessions de consells escolars.

Conclusió

Amb aquests fonaments, i també en el context de la nova Llei reguladora de les bases del règim local i la nova legislació educativa, l'Ajuntament de Palma va continuar la seva aposta per l'educació en les legislatures següents.

Referències

- Ajuntament de Palma (1983). *Departament de Dinàmica Educativa*. Ajuntament de Palma.
- Ajuntament de Palma (1985). *Memoria de Secretarí 1984*. Ajuntament de Palma.
- Ajuntament de Palma (1986). *Memoria de Secretarí 1985*. Ajuntament de Palma.
- Ajuntament de Palma (1987). *Memoria de Secretarí 1986*. Ajuntament de Palma.
- Ajuntament de Palma (1988). *Memoria de Secretarí 1987*. Ajuntament de Palma.
- Salvà Mut, Francesca (1993). *Municipis i Educació a les Balears (deu anys d'ajuntaments democràtics)*. Universitat de les Illes Balears.

EL CATALÀ A LA REGIDORIA D'EDUCACIÓ DES DELS SEUS INICIS

Margalida Munar i Munar

Pedagoga de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma.

La Regidoria d'Educació treballa des de 1982 per acompanyar la tasca del personal docent de Palma, i en ocasions també de la resta de Mallorca, oferint activitats de coneixement de la ciutat, la seva història i els seus recursos. I ho fa en català, per complementar el treball curricular i reforçar l'aprenentatge d'aquesta llengua, atesa la diglòssia que no ha deixat de créixer a la societat i a l'educació, en la qual, des dels inicis del material escolar escrit a principis del passat segle XX, el català fou exclòs intencionadament, i més tard, perversament presentat als textos escolars com un dialecte del castellà. Malgrat aquestes circumstàncies, el català ambiental havia format part de l'educació a tots els pobles de Mallorca des dels inicis de l'escolarització.

L'any 1977, abans d'iniciar la seva tasca la Regidoria d'Educació, s'havia creat a Palma la primera escola que feia tot l'ensenyament en català: Mata de Jonc. I la seva legalització arribà dos anys després. Durant aquest temps alguns centres decidiren iniciar el pas progressiu: que la llengua ambiental a preescolar fos el català i s'hi fessin una o més assignatures a l'ensenyament general bàsic. Els docents a poc a poc s'organitzaren i es creà la **Coordinadora per a l'Ensenyament en Català** (CENC), a la qual cada un d'aquests centres hi aportava una persona com a representant. Aquesta coordinadora considerà imprescindible una trobada per tal d'intercanviar recursos, identificar mancances i definir necessitats. L'any 1984 es va fer la primera al santuari de Lluc, amb la participació dels docents i d'algunes famílies de les primeres escoles que feien ensenyament en català: els col·legis públics de Lloret, Montuïri i el Rafal Vell, l'Escolania de Lluc i Mata de Jonc. Una part de les conclusions fruit del debat varen ser: la importància de la formació inicial dels docents i la necessitat que el coneixement del català oral i escrit s'hagués de demostrar a les oposicions per a mestres; la consideració que el fet que un claustrer pogués gaudir d'estabilitat afavoria l'Escola Mallorquina; que es reconegués que la llengua d'ense-

nyament era el català i s'eliminassin els tràmits burocràtics perquè així fos, i la necessitat de dotar les escoles mallorquines de personal, d'infraestructura, de material i de mitjans econòmics que permetessin un ensenyament de qualitat.

Les inquietuds abans descrites requerien el suport de les institucions.

La Regidoria d'Educació havia creat el **Departament de Dinàmica Educativa** (1982) i es començà a estudiar la manera de respondre i donar suport a les necessitats plantejades per la CENC. El curs 1984-85 s'acordà, juntament amb l'Obra Cultural Balear, formalitzar aquesta tasca i es creà el **Servei de Suport a l'Ensenyament en Català (SSEC)**, del qual vaig ser responsable fins al curs 1993-94.

Vaig donar suport i vaig col·laborar a l'organització de les **trobades d'escoles mallorquines**, fins a la dotzena, l'any 1996, sempre amb la col·laboració de centres educatius i dels ajuntaments dels municipis on es duïen a terme. L'any 1991 s'havia creat l'Equip de Suport a la Immersió (ESIM), de la Conselleria d'Educació, format per Montserrat Sobrevias i Francisca Mulet; elles i alguns representants de centres varen participar a l'organització de les futures trobades.

Però sobretot la feina d'aquest Servei de Suport a l'Ensenyament en Català de la Regidoria d'Educació consistí a informar els centres, fer xerrades informatives als claustrs –també a les associacions de pares– i recollir les preocupacions d'uns i altres per tal de canalitzar-les i editar materials d'utilitat per als centres.

Les principals preocupacions dels docents eren:

- La manca, en la seva formació inicial, del nivell de català que els hauria fet sentir més segurs. No hi havia cap didàctica per atendre els infants no catalanoparlants i, molt al principi, hi havia pocs materials didàctics en català a les àrees de matemàtiques i ciències naturals.
- El dubte de si els infants aprenien en català aprendrien igual de bé el castellà.
- Quan era el moment adequat per introduir el castellà.

Fullet bilingüe editat el curs 1989-1990. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

El castellà s'introduïa des del minut zero a la vida de tots. Per això i per la proximitat fonètica i de vocabulari, les dues llengües s'aprenien alhora, sempre que a l'escola es començàs pel català. Si no es feia així, aprofitant la permeabilitat dels infants en els seus primers anys, era molt difícil que això passàs.

Les preocupacions de les famílies coincidien amb les dels docents, i sobretot tenien a veure amb el futur dels seus fills:

- Tendrien més dificultats per continuar estudiant en castellà si anaven a fora? I per trobar feina? Anys després la realitat demostrà que com millor sabien les dues llengües més bo de fer tenien aprendre'n d'altres.
- Per què en català i no en mallorquí? Alguns no admetien que fos la mateixa llengua.

Però l'impediment que retardava la decisió de molts de claustrs era el d'haver de fer la passa sense rebre un suport institucional i la necessitat que s'actualitzàs la formació inicial dels docents.

El fet de poder informar des d'una institució, en nom de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma, encoratjava una part dels docents i les famílies, ja que algunes no escoltaven raons i eren fortament contràries a la proposta.

Els claustrs s'hi anaven incorporant tímidament. Per llei es va proposar l'ús del català a l'assignatura de socials i progressivament els docents anaren realitzant els cursos de reciclatge de català. A Palma es passà de 2 centres a 36 (curs 1989-1990); 26 eren centres públics i 10, concertats. Dels centres públics, s'ha de destacar la iniciativa de l'Ajuntament de Palma, que començà l'ensenyament en català als quatre centres d'educació infantil que gestionava: Son Roca, S'Arenal, Ciutat Antiga i Santa Catalina. I s'amplià progressivament a les escoles que s'anaren obrint, onze en total a hores d'ara.

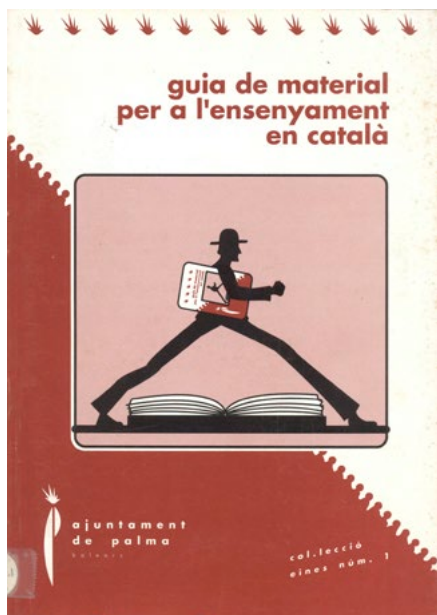
Des del Servei de Suport a l'Ensenyament en Català es varen elaborar diferents materials:

- **Documents d'Escola** (1988), un recull de documents educatius i administratius, en català.
- **Guia de material per a l'ensenyament en català** (1990), textos escolars per nivells.
- **Ensenyament en català des de l'educació infantil** (1990), un tríptic informatiu bilingüe per lliurar a les famílies en fer reunions informatives.
- **Tirurit com plou** (1994), un recull de cançons, inserides en un conte, actualment penjat a www.palmaeduca.cat.
- **Cantem** (2004), un recull de cançons per compartir amb els infants més menuts, des del naixement, per a professionals de l'educació i per a famílies, actualment penjat a www.palmaeduca.cat.

Es va col·laborar amb l'Equip de Suport a la Immersió (ESIM) de la Conselleria, als seus inicis (1991-92). Aquest Servei va créixer fins a estar integrat per 14 persones a la zona de Palma.

Una vegada organitzat aquest equip, el Servei de Suport a l'Ensenyament en Català es va retirar com a tal i es va integrar

en el programa Palma Ciutat Educativa, on s'apostà per activitats engrescadores per a l'alumnat i complementàries a la tasca del personal docent: trobades com la Fira de Primavera i la Mostra de Teatre, així com altres de relacionades amb l'art i recursos per fomentar l'ús del català, de manera complementària al treball de les aules:

Primer número de la col·lecció Eines (1990). Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

- La trobada de centres **“Per primavera l'escola al carrer”** oferia una formació als docents dels centres participants i un espai on mostrar la seva forma de treballar. Tenia un format de fira i els centres hi podien mostrar la seva feina mitjançant cartells, treballs d'alumnes, activitats a la fira mateixa, tallers i petits concerts. La fira també era un lloc idoni per mostrar altres activitats del programa municipal, com era el teatre.
- La **Mostra de Teatre Escolar** es va recuperar. Arran d'aquesta Mostra es varen organitzar moltes formacions a docents, conjuntament amb el Centre

de Professorat de Palma. S'editaren tres obres de Pere J. Mascaró: **Quadern de Teatre** (1998), **Teatre, l'art a l'ensenyament** (2000) i **Més teatre educatiu** (2008). La Mostra arribà a tenir 56 grups inscrits (2020). El present curs 2021-22, malgrat les dificultats i restriccions que la pandèmia imposa la inscripció és de 36 grups.

- El 1999 es començà a editar la **Col·lecció Didàscalos** de textos teatrals per a ser representats. Aquesta col·lecció arribà al núm. 8 l'any 2011 i s'aturà aquí per manca de suport econòmic.
- A proposta del professorat de secundària, el curs 1999-2000 es va fer una activitat de promoció de l'escriptura en català a secundària i batxillerat. L'acollida va ser molt bona i es convertí en el **Recull de literatura jove**. Aquesta activitat s'ha continuat convocant i, des de fa anys, s'ajuntà amb **FOTO JOVE** i donà lloc al **Recull de literatura i FOTO JOVE**, un llibre que dona visibilitat a l'escriptura en català i la fotografia, amb creacions dels joves. Així es potencien mútuament. És un estímul per als joves i a la vegada un recurs per a les aules.

Actualment, el programa Palma Educa ofereix 243 activitats, totes en català. Aquests són alguns dels apartats que les engloben: història, patrimoni i cultura; art; igualtat; salut, consum i ciència; orientació i suport a l'estudi; educació ambiental; prevenció i seguretat viària; convivència, i institucions.

També en aquesta legislatura les competències d'Educació i de Política Lingüística estan juntes en una mateixa regidoria i des d'aquí es coordina la seva tasca. S'organitzen activitats complementàries a l'aprenentatge formal del català, com itineraris per determinats espais i activitats per animar i reforçar el seu ús en persones adultes. També s'elaboren materials per reforçar l'ús del català a centres –municipals i privats– per a educació infantil i per a les famílies, com són les fitxes del *Vocabulari llonguet en Imatges*.

40 anys després, els centres educatius continuen necessitant aquest suport i molts d'altres.

B. LA CONSOLIDACIÓ (1990-2008)

El capítol que segueix parla d'una etapa llarga i decisiva en l'evolució de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma: la que va de 1990 a 2008. L'any 1990 fou el de la posada en marxa del programa «Palma ciutat educativa», que va suposar la plena consolidació d'una oferta educativa àmplia i de qualitat. Començava així un període de consolidació que s'allargaria fins al 2008, amb devuit anys de continuïtat del servei sobre unes bases establertes sòlidament el 1990. D'altra banda, convé remarcar també que la línia d'intervenció educativa municipal establerta aleshores, amb la firma de la Carta de les ciutats educadores (1990), continuarà a grans trets més enllà del 2008 i fins avui. Parlam, per tant, d'una etapa crucial.

En aquest capítol el lector hi trobarà, en primer lloc, un article de Miquel F. Oliver, que fou director dels Serveis Educatius de l'Ajuntament de Palma entre el 1989 i el 1991, i que tracta precisament de la creació del programa Palma Ciutat Educativa l'any 1990.

Tot seguit es reproduïxen dos articles que aparegueren el 1990 i que hem considerat interessant presentar en aquest llibre commemoratiu. Hem de recordar que aquell any (que és, per cert, el de la publicació de la LOGSE) suposà una inflexió en la construcció del projecte educatiu de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma: no només es posava en marxa el programa Palma Ciutat Educativa sinó que la nostra ciutat participava activament en la celebració del Primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores a Barcelona, del qual sorgí l'esmentada Carta de ciutats educadores. Però és que, a més, fou l'any de major producció editorial de la Regidoria d'Educació, amb vint-i-cinc publicacions (la majoria dins la col·lecció que du per títol precisament "Palma ciutat educativa"), i s'encetava l'edició d'un suplement de contingut pedagògic al *Diario de Mallorca*, d'aparició mensual. La nostra intenció en reproduir aquí aquests dos articles del 1990, al cap de trenta-dos anys, és, d'una banda, mostrar les bases pedagògiques que sustentaven aquell projecte, però també, de l'altra, teixir un fil a través del temps que permeti constatar l'alt grau de vigència de les idees que s'hi expressen.

El primer d'aquests dos articles històrics és de Jaume Trilla (catedràtic de Teoria i Història de l'Educació de la UB) i recull el contingut de la conferència "La idea de la Ciutat educativa", pronunciada per ell mateix l'abril de 1990 a Palma i que, a més, aparegué al programa de presentació de les activitats del curs 1990-1991. L'altre és d'Aina Moll (filòloga i Medalla d'Or de la Ciutat, EPD) i es va publicar al suplement del *Diario de Mallorca* titulat *Escoles de Palma*, núm. 2 (5/12/1990), amb el títol "Palma ciutat educativa i normalitzadora".

EL PROGRAMA «PALMA CIUTAT EDUCATIVA» (1990-2008), LA CONSOLIDACIÓ DE LA INTERVENCIÓ EDUCATIVA MUNICIPAL

Miquel F. Oliver Trobat

Professor titular d'universitat al Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears. Fou director dels Serveis Educatius de l'Ajuntament de Palma entre 1989 i 1991.

Durant la tercera legislatura des de les eleccions democràtiques (1987-1991), la política educativa de l'Ajuntament de Palma va viure una important transformació gràcies, sobretot, a l'experiència acumulada durant les dues legislatures anteriors. L'aposta decidida per l'educació dels primers ajuntaments democràtics va fer possible la consolidació d'una estructura sòlida, amb un ampli ventall d'àmbits d'intervenció. Tot plegat va situar la intervenció educativa municipal de Palma al nivell de les més innovadores en els àmbits nacional i internacional. La transformació, que es va culminar l'any 1990, va tenir com a principal exponent la creació del nou programa "Palma Ciutat Educativa", que es va mantenir vigent durant quatre mandats municipals més, fins a la creació del programa "Palma Educa" l'any 2008.

EL CONTEXT

Durant la legislatura iniciada l'any 1987 es varen començar a notar les conseqüències de l'aprovació, dos anys abans, de la Llei reguladora de les bases del règim local (LRBRL). Aquesta Llei facultava els municipis, que fins aleshores havien actuat en un marc legislatiu confús, a participar en la programació de l'ensenyament; cooperar amb l'administració educativa en la creació, la construcció i el manteniment dels centres públics; intervenir en els òrgans de gestió; vigilar el compliment de l'escolaritat obligatòria, i, també, regular la seva participació en l'organització d'activitats complementàries. En aquest context, la Comissió

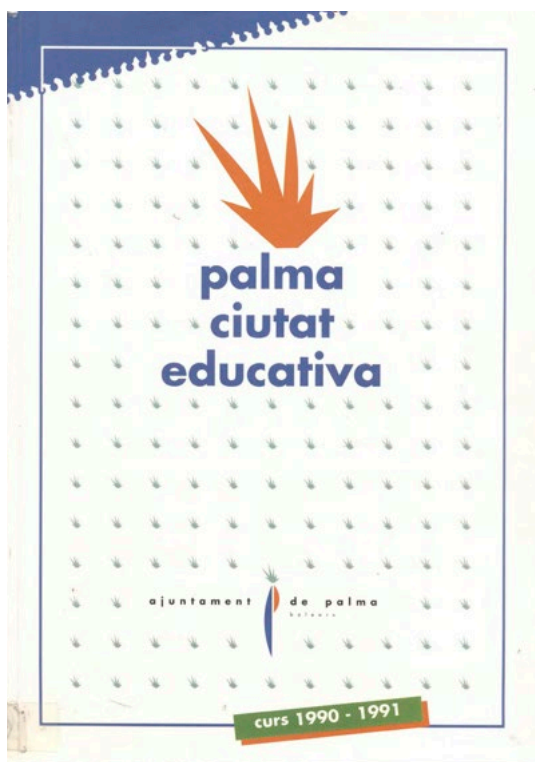
d'Educació (actualment Àrea d'Educació) de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP) va impulsar la coordinació dels responsables municipals i organitzà jornades anuals que, durant aquella legislatura, estigueren dedicades de forma monogràfica al paper de les corporacions locals en la reforma educativa (Astúries, 1988), a la LOGSE (Saragossa, novembre de 1990) i al tema de l'educació i la ciutat (Alacant, febrer de 1991).

Cal remarcar que la política municipal en educació d'aquells anys va estar condicionada per l'aprovació de dues lleis educatives estatals: la Llei orgànica reguladora del dret a l'educació (LODE) i la Llei orgànica d'ordenació del sistema educatiu (LOGSE). La primera, promulgada l'any 1985, regulà la participació en l'educació i la creació dels diferents consells escolars. La segona, aprovada l'any 1990, va exercir de revulsiu per a repensar la intervenció educativa des dels equips educatius municipals. Ho va fer, bàsicament, perquè possibilità un currículum més obert i flexible, i una certa autonomia pedagògica. La seva aposta per l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa i professional també exercí una influència important en la reorientació dels serveis municipals d'educació.

També cal referir-se a iniciatives internacionals d'aquells anys que, a l'igual que les legislacions estatals, incidiren en l'abordatge de l'educació per part dels poders locals. Els primers ajuntaments democràtics actuaren sota la influència de l'anomenat Informe Faure. Aquest assaig, titulat *Aprendre a ser: el món de l'educació avui i demà* i publicat l'any 1972 per la UNESCO, introduí el concepte de "ciutat educativa", una perspectiva que, a principis dels anys noranta, orientà les polítiques educatives municipals més capdavanteres. En aquest context, l'esdeveniment més important, per la repercussió que va tenir en aquell moment, però sobretot per la que té encara en els temps actuals, fou la realització del Primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores l'any 1990 a Barcelona, en què es va aprovar la primera versió de la Carta de ciutats educadores, que recull un conjunt de principis que defineixen les característiques de les ciutats que assumeixen aquest compromís.

LA GESTACIÓ I LES PRIMERES ACTUACIONS DEL PROGRAMA "PALMA CIUTAT EDUCATIVA" (1987-1991)

En el context anteriorment assenyalat, l'Ajuntament de Palma va crear la Direcció de Serveis Educatius (antecedent de la Direcció General d'Educació, que es va introduir l'any 2006 amb la Llei de capitalitat). Establí així, per primer cop, la coordinació sota una sola direcció de l'acció municipal en educació. Fins al curs escolar 1989-90 es va mantenir el programa de Dinàmica Educativa, alhora que es varen començar a simultaniejar noves actuacions que, a la llarga, portaren al nou programa "Palma Ciutat Educativa".

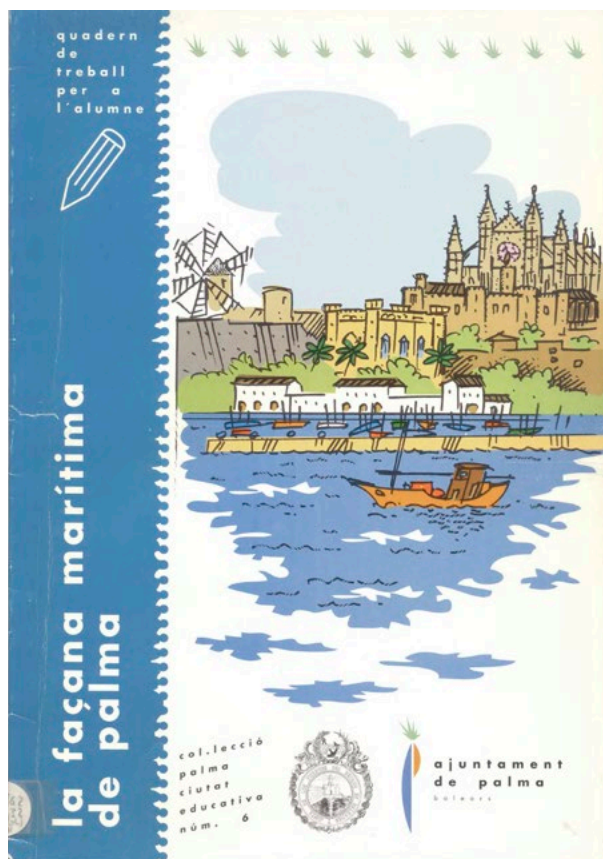

Primer programa de «Palma Ciutat Educativa» (curs 1990-1991).
Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

L'anàlisi de les actuacions que es realitzaren durant aquest període mostra que foren sis els grans àmbits d'intervenció de l'Ajuntament de Palma en educació.

El primer es va centrar en la reestructuració de les activitats educatives sota el concepte de "ciutat educativa". El programa de Dinàmica Educativa adreçat a les escoles de Palma, iniciat l'any 1982, va anar evolucionant cap al projecte "Palma Ciutat Educativa", iniciat en el curs 1990-91. El nou programa, tal com s'indicava en la seva primera edició, "recull ofertes per al coneixement de la ciutat com a objecte i medi d'estudi, així com altres activitats educatives formals, informals i no formals adreçades als alumnes, pares, professors i als ciutadans en general". En el marc del concepte de ciutat educadora, l'Ajuntament va crear un conjunt d'activitats pròpies de medi urbà: "El bosc de Bellver, un balcó sobre Palma", "La façana marítima de Palma" i l'exposició itinerant "Palma, tot això i molt més", en la qual es presentava la ciutat com un ecosistema, i de medi natural: "L'hort escolar", "Fes-te amic del bosc" i "Fes-te amic de la terra", entre d'altres. Amb la intenció de facilitar els recursos necessaris per a desenvolupar les activitats de suport educatiu, es va crear la col·lecció de llibres Palma Ciutat Educativa, que recollia tots els quaderns didàctics adreçats als alumnes. La col·lecció fou presentada el mes d'abril de 1990 amb la conferència "La idea de la ciutat educativa", a càrrec de Jaume Trilla i Bernet,¹ i l'any 1991 ja comptava amb 22 títols. També es va crear la col·lecció Eines, adreçada al professorat i a les famílies, i que l'any 1991 comptava amb 4 volums. En aquest mateix sentit, es van crear estratègies per garantir una major coordinació entre tots els serveis comunitaris de l'Ajuntament. Un dels resultats fou la signatura, el mes de març de 1991, per part dels Serveis Socials, Socioculturals de Joventut i d'Educació, del document "Criteris per a una millor coordinació de les actuacions municipals en serveis comunitaris".

¹ Vegeu el text de la conferència a les pàgines 42-47 d'aquest mateix llibre.

Quadern de l'alumne de l'activitat «La façana marítima de Palma». Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

El segon àmbit d'intervenció es va centrar en la creació de l'òrgan de participació educativa del municipi: el Consell Municipal d'Educació. El 2 de febrer de 1990 es va crear aquest Consell a l'empara del Reglament de participació ciutadana de l'Ajuntament de Palma, aprovat l'any 1984, i de les directrius de la LODE (1985). El Consell va comptar amb la participació de 45 representats de la comunitat educativa, entre els quals cal destacar Aina Moll, Melcion Rosselló, Gaspar Nicolau, Pere Carrió, Bartomeu Llinàs, Bernat Sureda, Miquel Perelló i Tomàs Martínez, entre d'altres, i es va organitzar en cinc comissions de treball: Infraestructures i Manteniment

d'Escoles, Renovació Pedagògica, Educació Infantil, Educació d'Adults i Normalització Lingüística. Cal destacar el rol que va assumir la Comissió de Renovació Pedagògica en el procés d'organització del Primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores celebrat a Barcelona i les importants aportacions que va realitzar en la redacció de la Carta de ciutats educadores durant els mesos previs al Congrés.

La creació de nous serveis i noves activitats marca el tercer gran àmbit. D'entre aquests serveis i projectes iniciats durant aquesta etapa, cal destacar la creació de l'Aula de Consum, ubicada al Mercat de l'Olivar, i de l'Aula d'Estudis Urbans, amb seu al Castell de Bellver, com també la inauguració, el mes de març de 1991, de l'Escola de Pares de Palma, amb l'objectiu de facilitar formació, informació i recursos, tant a nivell individual com a les associacions de famílies. La conferència inaugural, "Avui educar és més difícil", va ser a càrrec del doctor Lluís Folch i Camarasa.

Alumnes a l'Aula d'Estudis Urbans del Castell de Bellver. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

El quart àmbit es va centrar a incrementar la comunicació del projecte amb el conjunt de la ciutat. En el marc del concepte de ciutat educadora, els Serveis Educatius iniciaren un conjunt d'iniciatives per a fer més permeables les seves actuacions per al conjunt dels ciutadans. En aquest sentit, destaca la publicació del suplement mensual *Escoles de Palma*, publicat al *Diario de Mallorca* durant els anys 1990 i 1991, en el qual, a més de la difusió de les activitats pròpies, es va comptar amb articles de persones expertes que fonamentaven aquestes intervencions. Entre d'altres hi participaren: Aina Moll, Jaume Sureda, Albert Catalán, Maria Antònia Riera, Miquel Perelló, Maria Lluïsa Roca i Llorenç Pol. Amb la denominació de "L'escola surt al carrer" es crearen tres activitats divulgatives: l'Encontre de Corals Escolars, iniciat l'any 1988, i la Fira Escolar de Primavera i la Mostra de Teatre Escolar, iniciades l'any 1989. Cal destacar també l'exposició "Palma, tot un món educatiu. Cap a una ciutat educativa", realitzada l'abril de 1991 al vestíbul de Ajuntament de Palma.

L'aposta per la formació i la coordinació tècnica fou la cinquena gran actuació d'aquells anys. La formació dels tècnics i la coordinació amb tots els equips tècnics municipals de Mallorca fou una constant d'aquest període. En aquest sentit, es va participar activament en l'organització del Seminari de formació i coordinació de tècnics municipals d'educació, realitzat a Artà l'any 1990, i en el Curs de postgrau sobre gestió educativa municipal, organitzat per la UIB durant el curs 1990-91, en el qual participaren tots els tècnics dels serveis educatius.

Finalment, el sisè àmbit es va centrar a garantir la participació activa de l'Ajuntament de Palma en el procés de transformació de l'educació municipalista que es vivia a l'Estat espanyol i internacionalment. La dilatada experiència dels Serveis Educatius de l'Ajuntament de Palma des de la creació del Departament de Dinàmica Educativa l'any 1982 i la capacitat de transformació permanent d'acord amb les tendències provinents de les evidències educatives va propiciar que l'equip municipal participàs de forma activa en els canvis i els esdeveniments de l'època, tant

en el marc de la Comissió d'Educació de la FEMP com en la gestació del moviment internacional de ciutats educadores. Fruit d'aquestes col·laboracions es crearen vincles i assessoraments que ajudaren a millorar tant la gestió educativa municipal com el procés d'investigació conjunta sobre l'objecte d'intervenció.

En definitiva, en aquests anys es va culminar una dècada d'intervenció educativa municipal a Palma i es va consolidar una important oferta d'activitats adreçada als centres, al professorat, a les famílies i a la ciutadania, ja sigui de forma directa (amb monitors, materials i infraestructures) o indirecta (amb l'aportació de material didàctic, formació i assessorament), sempre, però, amb la idea de seguir transformant la intervenció cap a una oferta dominada per les activitats induïdes, en les quals la iniciativa de l'actuació fos dels docents i de la comunitat. Es tenia molt clar que l'Administració havia de ser un agent que planificava l'educació i posava a l'abast de la comunitat educativa les eines i els recursos perquè la inducció fos possible. Aquesta fase, tot i que s'albirava ja a principis dels anys noranta, va quedar pendent per a etapes posteriors.

Sigui com sigui, sembla que la filosofia que orientà l'acció educativa municipal d'aquells anys manté tota la seva vigència. I, en tot cas, fou la base del programa "Palma Educa" (2008-2022), amb el qual avui el projecte de ciutat educadora avança cap a la incorporació de projectes de desenvolupament comunitari, als barris i a tota la ciutat de Palma.

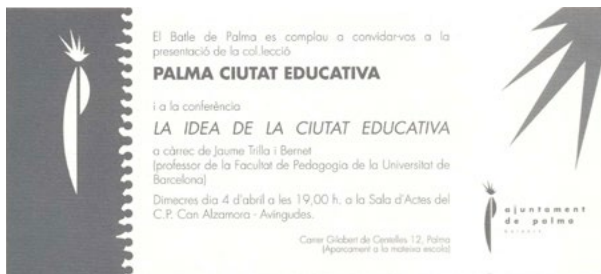
LA IDEA DE LA CIUTAT EDUCATIVA

Jaume Trilla i Bernet (1990)

Aquest article és la transcripció d'una part de la conferència pronunciada pel seu autor en l'acte de presentació de la col·lecció Palma Ciutat Educativa el 4 d'abril de 1990 a Palma.

Avui, Jaume Trilla i Bernet és catedràtic de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona i és autor o coautor de més de 250 publicacions sobre temes educatius.

L'expressió "ciutat educativa" pren carta de naturalesa en la terminologia pedagògica a partir de principis dels anys setanta amb el famós llibre d'E. Faure i altres que portava per títol *Aprender a ser*. Desconec si l'expressió va ser o no un invent d'aquest llibre i, per tant, quelcom bastant recent. En qualsevol cas, la idea que vol expressar aquesta fórmula "ciutat educativa" és quelcom molt més antic. La referència llunyana ineludible és indubtablement l'estreta relació que ja s'establia a la Grècia clàssica entre els conceptes de *paideia* i *polis*.

Invitació a la conferència de Jaume Trilla de la qual s'ha extret aquest article. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Per una banda, el mateix concepte d'educació el trobem íntimament relacionat amb el medi urbà. Un dels sentits de la paraula *educació* ha estat tradicionalment sinònim d'*urbanitat* o de *civilitat*, que ve de *civitas*, és a dir, "ciutat".

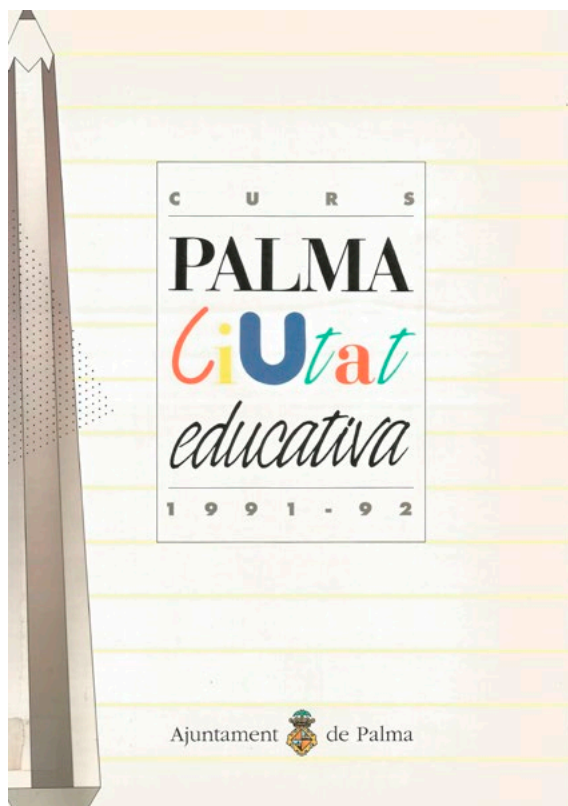
Ciutat i educació, per tant, són dos fenòmens profundament relacionats. I tan relacionats que, fins i tot, podria fonamentar-se

una línia de reflexió que fes del medi urbà, no ja solament un destacat agent de formació, sinó l'entorn educatiu per excel·lència. Es pot recordar Plató quan en un dels seus diàlegs —el *Fedre*— fa explicar a Sòcrates que, a ell, pel seu desig d'aprendre, no li agradava absentar-se d'Atenes ja que els camps i els arbres no volien ensenyar-li res i sí, en canvi, els homes de la ciutat. O recordar també una famosa sentència atribuïda a Plutarc en la qual es deia de la ciutat que era el millor instructor.

No obstant això, també és cert que no seria difícil resseguir un altre corrent del pensament pedagògic que ha entès que la ciutat no era precisament l'entorn millor per a l'educació. Evidentment, certs naturalismes pedagògics que han tornat a maniquees oposicions del tipus naturalesa/societat o camp/ciutat han abonat aquest corrent. Ben segur que podríem referir-nos a exemples anteriors i posteriors, però no hi ha dubte que l'*Emili* de Rousseau és l'obra que cal citar com a manual d'educació antiurbana; hi podem llegir, entre d'altres coses: "... vull educar l'Emili al camp... lluny dels negres costums de les ciutats", "Allunyeu-los de les grans ciutats, on la manera de vestir i la immodèstia de les dones precedeixen i obstaculitzen les lliçons de la natura, on tot els ofereix plaers que no han de conèixer fins que sàpiguen escollir-los", "Malauradament, a les grans ciutats ja no existeix l'educació privada, perquè la societat es fica pertot arreu i ja no resta cap reduïda de pau; hom està en públic fins i tot a casa seva", etc.

Però no voldria utilitzar aquí les paraules de Sòcrates, de Plutarc o contràriament les de Rousseau per sancionar cap antagonisme entre camp i ciutat. No es tracta d'entrar aquí en la discussió —molt bizantina, per altra banda— entre cap mena d'urbanofòbia o urbanofília pedagògiques. En aquesta conferència tenim només la intenció de mostrar components de la idea de la ciutat educativa. De fet, l'expressió "ciutat educativa", més que una categoria científica és una idea. És també un eslògan que dona compte del fet que l'educació és un fenomen complex, molt difús, en gran part atzarós i tanmateix una mica confús, com ho és la mateixa ciutat. És un eslògan molt genèric que comporta continguts de caire projectiu, com la idea que l'oferta educativa que fa la ciutat s'ha d'optimitzar a base d'utilitzar recursos que ja existeixen i a base

d'harmonitzar totes les ofertes educatives, etc. I té també una funcionalitat sensibilitzadora. Sensibilitza els ciutadans que tenen responsabilitat de gestió, però també el ciutadà normal i corrent, que ha d'entendre que construir una ciutat realment educadora és una responsabilitat compartida de tothom.

Programa amb l'oferta educativa a les escoles per al curs 1991-1992. El disseny gràfic es mantindrà fins al curs 2004-2005. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Voldria intentar explicar una mica més el que jo entenc per "ciutat educativa" presentant les tres dimensions que componen aquesta idea. Tres dimensions que serien: la primera, la ciutat com un context o un entorn d'educació, **"aprendre a la ciutat"**. La segona seria entendre que la ciutat, a més de ser un contenidor, és també un vehicle, és a dir, **"aprendre de la ciutat"**. I en

tercer lloc, la de la ciutat com a contingut, com a objecte educatiu en si mateix, i això seria **"aprendre la ciutat"**. Si analitzeu bé aquestes tres perspectives veureu que no són tres perspectives separades sinó que es barregen profundament. Quan aprenem de la ciutat, aprenem també la ciutat. Probablement, no caldrà recórrer a aquella famosa frase de McLuhan que diu que "el mitjà és el missatge" per entendre que la ciutat és a la vegada contingut i vehicle de l'educació. Però jo, a efectes expositius, separaré aquestes tres dimensions.

La primera, com deia, és la de **la ciutat com un entorn de l'educació**, com un context d'educació. És clar que la ciutat és un contenidor d'una educació múltiple i diversa, d'una educació que s'escampa per la major part d'indrets del medi urbà. Si poguéssim dibuixar el mapa educatiu de la ciutat, i no solament el mapa escolar, que és relativament fàcil de fer, ens resultaria una trama molt compacta, molt atapeïda, en la qual seria realment difícil trobar amplis espais buits de reals o potencials efectes d'educació. Aquesta trama educativa de la ciutat, jo entenc que conté quatre tipus d'instàncies educatives que resumiré molt ràpidament. En primer lloc una estructura pedagògica estable formada per institucions d'educació, formals i no formals. És a dir, les escoles, però també tota la xarxa escolar i també tota la xarxa d'institucions d'educació en el lleure, d'esplais, de ludoteques, d'universitats populars, escoles d'adults, etc.

Infants fent l'activitat «Bellver, un balcó sobre Palma», a principis dels noranta. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Aquesta estructura pedagògica estable seria allò que, d'alguna manera, dona consistència i assegura la continuïtat d'aquesta ciutat educadora. Jo afegiria a aquesta estructura pedagògica estable de la ciutat una sèrie de serveis, de recursos de referència, alguns dels quals fa molts anys els havien proposat Ivan Illich i Everett Reimer. Aquests serveis de referència no posarien en contacte l'usuari amb els mitjans, i els recursos educatius que li pot oferir la ciutat, serien agències que dissenyessin programes de formació més o menys individualitzada, etc.

En segon lloc, a més de per aquesta estructura pedagògica estable, la ciutat estaria formada també per tota una malla d'equipaments, de recursos, d'institucions que no són específicament educadores, tot i que es plantegin una funció educativa de forma intencional i explícita. Em refereixo per exemple a parcs infantils, equipaments esportius, biblioteques, museus, etc.

És molt important això perquè entenc que l'educació és un fenomen que està moltes vegades absolutament lligat a altres processos de tipus social, cultural i recreatiu. Per tant, l'existència d'aquestes institucions i d'aquests equipaments és un element important per compenetrar l'educació amb altres processos de la trama ciutadana.

En tercer lloc, la ciutat educadora estaria formada també per tot un conjunt d'esdeveniments educatius planejats, però de caràcter efímer, és a dir, esdeveniments educatius ocasionals. Està demostrada la poca flexibilitat, la poca capacitat de reacció i d'adaptació de les institucions educatives formals. Aquests esdeveniments educatius ocasionals, efímers, d'alguna manera assegurarien el dinamisme de la ciutat educadora, és a dir, la seva capacitat per respondre a necessitats i demandes puntuals que probablement no tinguin perquè tenir una existència permanent.

Finalment, la ciutat educadora també es compondria de tota aquesta massa difusa d'espais, d'encontres, de situacions, de vivències educatives que són l'educació informal pròpiament dita.

Descrita aquesta composició de la ciutat educadora, m'agradaria afegir, abans de passar a la segona dimensió, un parell de consideracions de caràcter més global sobre tot això.

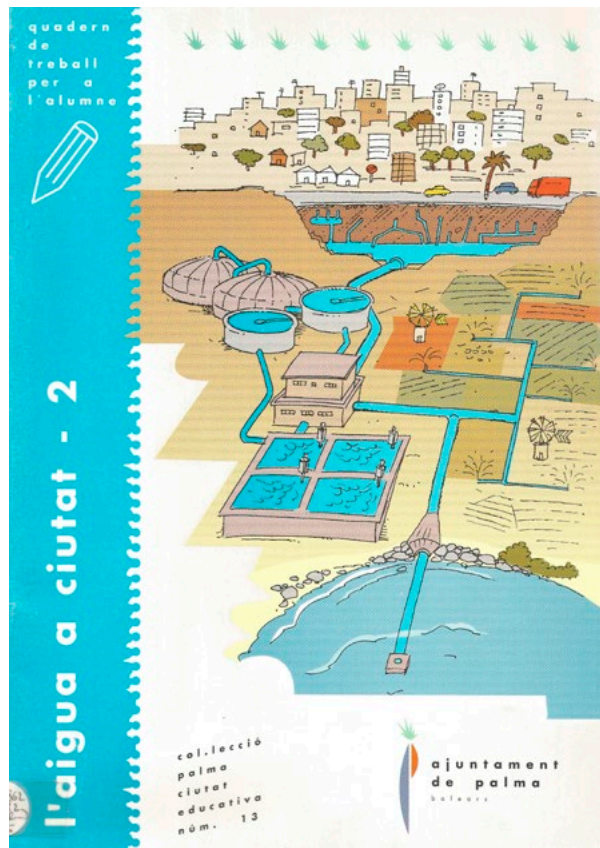
La primera consideració és que l'abast educatiu d'una ciutat cal contemplar-lo com el resultat d'una acció sinèrgica. L'acció educativa de la ciutat no és simplement la suma de totes les incidències educatives parcials, sinó que seria el resultat de l'acció combinada de totes aquestes incidències. És a dir, que si d'una ciutat poguéssim mesurar el grau d'educabilitat, la seva capacitat d'educar, caldria prendre com a mesura no només la quantitat i la qualitat de les institucions educatives, sinó que caldria veure com totes aquestes instàncies s'harmonitzen entre elles, per configurar un procés educatiu global i més o menys harmònic.

Una segona consideració que es desprèn directament del que estic dient és que cada acció puntual no és intel·ligible al marge del conjunt global. Això vol dir que la modificació o la introducció d'un nou element educatiu dins la ciutat necessàriament modificarà la resta. En la mesura que cada instància educativa defineix un espai i autodefineix una funció, automàticament o indirectament està redefinint i està relocalitzant l'espai i la funció educativa de les altres instàncies educatives.

I finalment, la darrera consideració és que de tot això es desprèn la necessitat d'una intervenció educativa realment mancomunada. La ciutat no pot ser un simple contenidor o un amuntegament de programes desconnectats entre si, sinó que s'ha de partir d'un plantejament molt més unitari, molt més coherent. Segurament el símil de la ciutat educadora no seria el del museu, on hi ha un ordre extrem, però tampoc no ho seria l'amuntegament purament aleatori del calaix de sastre.

La segona dimensió és la de la ciutat educadora. És la ciutat com a mitjà o agent d'educació, és a dir, **aprendre de la ciutat**. Em referiré a aquest punt només als efectes d'educació

que la ciutat per ella mateixa és capaç de produir directament. És a dir, els efectes d'educació informal que es generen a través del medi urbà.

Coberta del quadern de l'alumne «L'aigua a Ciutat», 1991. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

La ciutat, i concretament el carrer, que és probablement l'element més emblemàtic de la ciutat, és, com tantes vegades s'ha dit, una "escola de la vida". M'agradaria llegir-vos una il·lustració d'aquesta idea que procedeix d'un article més o menys autobiogràfic de Robert Louis Stevenson: "Per la meua edat, encara puc recordar que el girar de la baldufa és un cas d'estabilitat cinètica. També recordo que

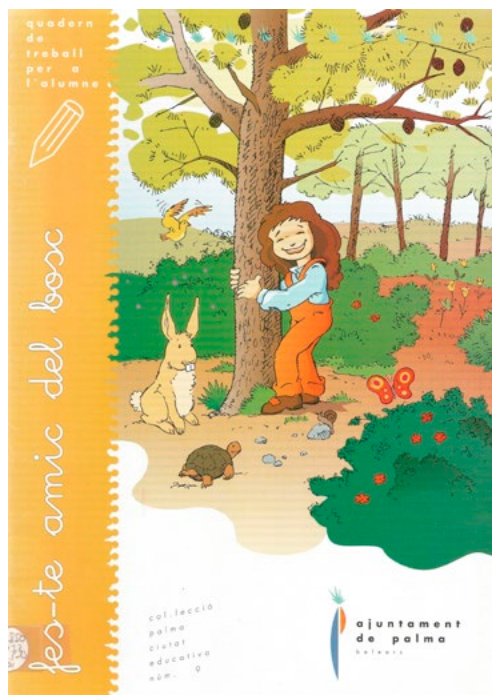
l'emfiteusi no és una malaltia ni l'estilicidi un crim. Però tot i que no renuncio a aquests missatges científics, tampoc no els poso al mateix nivell de les coses soltes que vaig aprendre al carrer mentre feia les meves entremaliadures. No és el moment d'estendre's sobre aquest medi educatiu que fou l'escola favorita de Dickens i que cada any dona títols a tants de mestres en ciències de la vida. N'hi haurà prou dient això: l'infant que no aprèn al carrer és perquè no té capacitat d'aprendre de cap manera".

El carrer, doncs, és un canal ingent farcit de significats. Un canal que, com varen escriure dos arquitectes americans en un llibre titulat *Aprenent de totes les coses*, és un canal amb missatges tan prosaics com els senyals de trànsit o tan profunds com el misteri de l'Assumpció de la Verge a la porta d'una catedral. És a dir, la ciutat, informalment, ensenya allò que Moles va denominar la "cultura en mosaic". Una cultura composta de continguts dispersos sense ordre ni jerarquia epistemològica, una cultura d'aspecte aleatori. I si el teixit urbà, el carrer, és un canal farcit d'informacions, és també una espessa malla de relacions interpersonals que poden esdevenir gairebé sempre socialitzadores i també educatives. Els carrers tradicionalment han estat un espai socialitzador important, un espai en el qual els infants han pogut relacionar-se entre ells i també intergeneracionalment, amb els adults. Hi ha una autora americana, Jane Jacobs, que al seu llibre *Mort i vida de les grans ciutats* fa una mena d'apologia de les voreres dels carrers com a lloc socialitzador i idoni per al joc espontani dels infants. Fa una crítica a aquesta mena de guetos d'infants que són alguns parcs infantils perquè en aquests espais es perd una de les possibilitats educadores que té el carrer: s'hi perd el contacte intergeneracional.

Volia dir també que els carrers de totes les grans ciutats han estat expropiats als infants per al seu joc espontani. Això no és una cosa nova. Fa poc temps vaig trobar un article que Francisco Giner de los Ríos, el gran institucionista, adreçava a l'Ajuntament de Madrid, l'any 1887. Amb aquest article, ja fa més de cent anys, Giner de los Ríos criticava l'Ajuntament de Madrid per la seva agorafòbia i pregava que "el Ayuntamiento

tenga la bondad de dejar jugar a estos niños en alguna parte en vez de ir persiguiéndolos de plaza en plaza hasta encerrarlos en sus casas o escuelas, donde se estén quietos y no molesten al vecindario". És a dir que aquesta reivindicació de preservar i recuperar llocs de relació i d'espai dels infants sembla que ja ve de bastant enrere.

En qualsevol cas, doncs, la ciutat és un educador informal riquíssim, però també contradictori i ambivalent. Informalment els infants hi poden aprendre allò que és bo i allò que és dolent. Hi poden aprendre espontàniament coses valuoses, però la ciutat pot ser també moltes vegades font de marginació, d'indiferència, etc. Per això entenc que moltes intervencions urbanístiques són també intervencions de retruc educatives, perquè una ciutat més neta, de transeünts cordials, una ciutat tranquil·la i dinàmica a la vegada, és una ciutat preparada per educar.

Coberta del quadern de l'alumne «Fes-te amic del bosc», una activitat que es realitzava a Bellver, 1991. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

I amb això entraria al darrer apartat d'aquesta xerrada. La tercera dimensió de la ciutat educativa seria la de ciutat com a contingut d'educació, és a dir, **aprendre la ciutat**.

Les coses que informalment aprenem a la ciutat i sobre la ciutat són molt útils i necessàries, però probablement són insuficients. L'aprenentatge informal de la ciutat té dos límits importants.

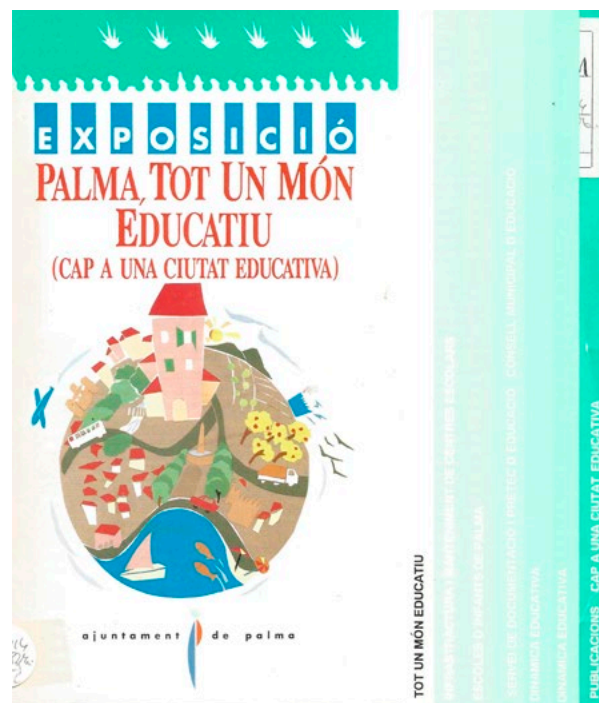
El primer límit és el de la superficialitat. Informalment aprenem a usar quotidianament la ciutat, però en canvi aprenem molt menys d'entendre-la, aprenem molt menys de descodificar-la. Informalment descobrim l'aparença de la ciutat, però en canvi desconexem la seva estructura. Coneixem la seva actualitat però desconexem la seva gènesi i desconexem també les línies de la seva evolució futura. És a dir, tenim un coneixement informal una mica superficial de la nostra ciutat.

El segon límit és la parcialitat. Factors com la classe social, com el lloc de residència, com el grup generacional, com el lloc de treball, com el rol familiar, etc., determinen que cadascú només arribi a conèixer la parcel·la de la realitat urbana que li pertoca en funció dels seus rols. D'alguna manera podríem dir que la ciutat està, objectivament i subjectivament, composta de moltes ciutats diverses, de subciutats. La ciutat dels joves que tenen més possibilitats econòmiques i la dels que no en tenen tantes. La ciutat de la "beatiful people" i la de la gent corrent. La ciutat del turista i la de la mestressa de casa. La ciutat del que viu en un barri dormitori i la del que no té lloc per dormir. Així doncs, en una mateixa ciutat coexisteixen i es juxtaposen diverses ciutats, diversos recorreguts, diversos itineraris, que cadascú coneix i realitza segons la parcel·la o el medi que li ha tocat viure o en funció del seu rol.

Per tant, jo entendria que fer de la ciutat un contingut educatiu voldria dir superar aquests límits de superficialitat i de parcialitat que obtenim directament i informalment de la nostra ciutat. I en aquesta tasca de conèixer la ciutat, llavors sí que hi tenen un paper important les institucions formals i no formals.

En aquestes institucions s'ha d'organitzar i s'ha de donar profunditat al coneixement informal que de les ciutats s'adquireix a través de la vida quotidiana. Cal ajudar a descobrir les relacions i les estructures no tan aparents i més o menys ocultes. Aprendre, per dir-ho amb una frase que està de moda, de llegir la ciutat. En segon lloc, aprendre la ciutat també voldrà dir, en contextos d'educació institucionalitzada, aprendre que la ciutat no és un objecte estàtic, sinó un sistema dinàmic i evolutiu. Esbrinar la gènesi de la ciutat i comprendre per què la ciutat ha arribat a ser el que és.

En tercer lloc, aprendre la ciutat també seria aprendre d'utilitzar-la. Aprendre la ciutat vol dir aprendre d'utilitzar els recursos d'autotransformació, d'autodidàctica, que la ciutat és capaç de proporcionar-nos. I això també s'ha d'aprendre a l'escola; l'escola ha d'ensenyar d'utilitzar la ciutat com un recurs didàctic. Aprendre la ciutat també voldrà dir, entenc, depassar la parcel·la de ciutat que constitueix l'hàbitat de cadascú, és a dir, ampliar l'horitzó de vivències i dels itineraris selectius i discriminatoris de cadascú. Aprendre la ciutat també vol dir aprendre de llegir-la críticament, és a dir, ser conscient de les mancances, dels excessos, etc. I també, i ja amb això acabaré, des d'aquesta actitud crítica, aprendre la ciutat també vol dir afavorir una actitud de participació. En la famosa declaració de Bremen, que recull les conclusions d'una conferència sobre ciutat i cultura que va organitzar el Consell d'Europa en aquesta ciutat alemanya, es feia un especial èmfasi en aquesta idea que l'escola ha de preparar els joves, cito textualment, "a participar en l'edificació de la ciutat que és o serà la seva. A aquest efecte l'escola ha d'introduir o intensificar en els seus programes els treballs de recerca de temes directament lligats a la vida de l'alumne i del seu entorn actual i futur. L'escola ha d'introduir també en els seus mètodes l'aprenentatge de la participació, el diàleg i l'esperit de concertació".

Publicació editada amb motiu de l'exposició «Palma, tot un món educatiu», 1991. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

En resum, les institucions de formació de la ciutat haurien de facilitar als seus usuaris la facultat de contrastar dialècticament tres imatges de la ciutat. En primer lloc, la imatge subjectiva que cadascú es forma espontàniament de la seva ciutat. En segon lloc, una imatge més objectiva, més global, més profunda. I finalment, una tercera imatge, que seria la imatge de la ciutat a construir, és a dir, una imatge de la ciutat ideal, que orienti aquesta participació cap a la construcció d'una ciutat cada vegada més educativa.

PALMA CIUTAT EDUCATIVA I NORMALITZADORA

Aina Moll Marquès (1990)

Aquest article va aparèixer al suplement del *Diario de Mallorca* titulat *Escoles de Palma*, núm. 2 (5/12/1990).

Aina Moll fou filòloga i obtingué la Medalla d'Or de la Ciutat, que atorga l'Ajuntament de Palma. Va morir l'any 2019.

El número 1 d'aquest Suplement d'Educació de l'Ajuntament de Palma (7 de novembre de 1990) presentava al públic en general el programa *Palma ciutat educativa*, un ambiciós "programa d'activitats escolars i extraescolars que recull ofertes per al coneixement de la ciutat com a objecte i medi d'estudi, així com altres activitats educatives formals, informals i no formals adreçades als alumnes, pares, professors i als ciutadans en general".

L'Ajuntament ha publicat també, *Palma ciutat educativa. Curs 1990-1991*, un llibre atractiu de presentació, ric de contingut i extraordinàriament pràctic, on exposa detalladament aquest programa: justificació general, serveis que s'ofereixen, condicions amb què es presten, termini d'admissió de sol·licituds, dates i horari de realització de les activitats, etc.

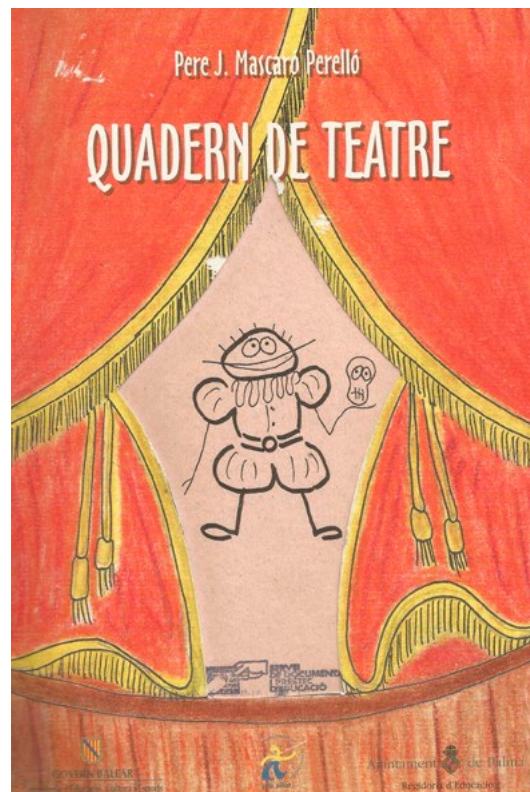
Número 2 del suplement *Escoles de Palma*, del *Diario de Mallorca*, que es va publicar entre el novembre de 1990 i el maig de 1991. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

El gruix de l'oferta el constitueixen els serveis educatius, adreçats a la població escolar —la que és per definició objecte i subjecte de l'activitat educativa, i que aviat tindrà a les seves mans la responsabilitat principal en la vida ciutadana—. És el programa de Dinàmica Educativa, fruit de la feina intensa i il·lusionada d'un grup nombrós d'ensenyants i d'especialistes en diferents matèries i activitats. Aquest programa comprèn:

- a. Recursos per a l'estudi del medi urbà (17 unitats) i del medi natural (7 unitats), amb material didàctic per al mestre i per als alumnes i material informatiu complementari —vídeos, diapositives, etc.—, per ser treballats a classe abans i després de la visita que centra la unitat: el mercat de l'Olivar, per exemple, o el castell de Bellver, o la façana marítima de Palma.
- b. Foment de l'expressió artística (corals escolars, teatre a l'escola, expressió plàstica...).
- c. Presència de l'escola al carrer (mostra de teatre escolar, fira escolar de primavera, encontre de corals escolars...), que proporciona contactes entre els diferents centres escolars i entre el món de l'escola i el carrer.
- d. Informació als professors i als centres d'ensenyament sobre programes de normalització lingüística i cultural, i cursos de formació del professorat.
- e. Escola de pares.

A més d'aquest Programa, hi ha una abundant oferta als escolars i els joves, per mitjà d'altres serveis municipals, especialment d'Esports i de Joventut, que cobreixen les activitats esportives i d'esplai, la promoció de l'associacionisme juvenil, etc. I una llarga sèrie d'activitats ofertes en col·laboració amb altres institucions i entitats: camps de treball, tallers, excursions educatives, ràdio, cursos, xerrades divulgatives, etc.

Amb aquest programa, l'Ajuntament de Palma respon plenament al concepte de Ciutat Educativa proposat per la UNESCO i se situa en el grup capdavanter en les tasques de formació cultural i de dinamització de la vida ciutadana empreses per nombrosos ajuntaments d'arreu de l'Estat espanyol d'ençà del restabliment de la democràcia.

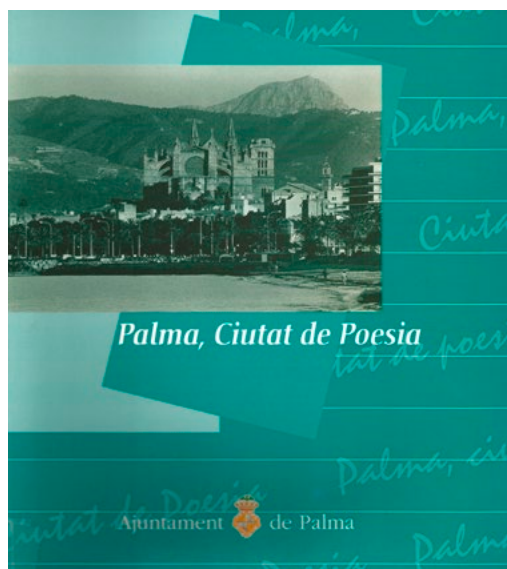
Activitat de teatre que comptà amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura del Govern Balear, 1998. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Ciutat normalitzadora

Però aquesta *Ciutat educativa* té també una característica de gran importància en el nostre procés de normalització lingüística: és una *ciutat normalitzadora*, des de diferents punts de vista.

1. És normalitzadora pels seus programes de normalització lingüística i cultural, que es proposen explícitament l'objectiu de la normalització lingüística de l'escola; assessora els mestres i els centres per facilitar-los el procés de canvi lingüístic progressiu, començant pel *català, llengua vehicular* (que jo preferiria denominar *ambiental o de relació*, ja que per *vehicular* se sol entendre

- la que s'empra a classe per transmetre —vehicular— coneixements) i els proposa fórmules per establir un *projecte lingüístic de centre* adequat a la seva situació socio-lingüística: una assignatura en català a tot el centre, la catalanització progressiva, curs per curs, a partir de preescolar o de cicle inicial, etc. La informació i l'assessorament que ofereix aquest programa poden contribuir molt a fer desaparèixer la incertesa de molts de pares i professors, inquiets davant la perspectiva del canvi, i convertir-la en entusiasme per l'enriquiment que aporta l'ensenyament en la llengua pròpia de la Comunitat.
2. És normalitzadora per la seva aportació de material escolar de gran qualitat en la nostra llengua i sobre la nostra realitat geogràfica i cultural, que ve a cobrir necessitats urgents dels nostres ensenyants i a proporcionar-los un entrenament fàcil en l'ensenyança en català, i models i estímuls per a la preparació d'altres materials sobre l'entorn físic i social dels seus alumnes.

Volum *Palma, Ciutat de poesia*, 1999. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

3. És normalitzadora també perquè fa la millor contribució que, en la nostra situació socio-lingüística, es pot fer a la normalització: actuar com si la situació fos normal. Els materials didàctics, les actuacions dels monitors en la gran majoria d'activitats, la relació burocràtica entre l'Ajuntament i els beneficiaris del Programa de Dinàmica Educativa, etc., tot és fet en català —en el català de Mallorca i de Ciutat—, amb la mateixa naturalitat amb què a Burgos o a Sevilla es fa en castellà.
4. És normalitzadora perquè treu el català de les aules i el duu al carrer, en activitats col·lectives que fins fa poc es feien en castellà, i així contribueix a crear l'hàbit de l'ús normal del català com a llengua de relació ciutadana i a eliminar el *vici disglòssic* de canviar de llengua per relacionar-nos amb castellanoparlants que ens entenen perfectament.
- e. En la mesura que moltes activitats d'aquest programa són assequibles als centres d'educació d'adults, i unes quantes a col·lectius d'adults com les associacions de pares i de veïnats, *Palma ciutat educativa* presta un notable servei de cara a la normalització del sector que en té més necessitat: el de la població adulta, educada en castellà i analfabeta en català, que sovint bloqueja la normalització perquè, des dels llocs de responsabilitat laboral o de direcció, manté la castellanització d'activitats professionals que els joves que entren al món laboral podrien perfectament realitzar en català si els en donaven ocasió.

Per tot això, ens hem de felicitar de l'existència d'aquest programa *Palma ciutat educativa*, i del llibre que el fa conèixer i el posa a l'abast dels ciutadans. Esperem que aquesta vegada sàpiguem aprofitar la rica oferta que posa a les seves mans.

C. PALMA EDUCA (2008-2022)

Aquest capítol tanca l'evolució històrica de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma. Presenta en primer lloc un article de Joan Avellaneda (col·laborador del Departament de Dinàmica Educativa entre 1990 i 2022 i coordinador de l'edició d'aquest llibre) sobre la creació del programa "Palma Educa", l'any 2008, que ens du fins als nostres dies. A continuació, el lector trobarà set articles que descriuen altres tantes actuacions significatives d'aquest programa, a càrrec de persones que les han creades, impulsades o desenvolupades.

Les iniciatives de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma van més enllà de les tasques obligatòries mínimes que per llei li corresponen (provisió de solars per a la construcció de centres educatius i manteniment d'aquests, vigilància de l'obligatorietat de l'escolarització, etc.). Aquesta Regidoria ha desenvolupat amb energia i encert les actuacions voluntàries que són les que, des de 1982, assumeix orgànicament el Departament de Dinàmica Educativa. A hores d'ara, i des del 2008, queden englobades en el programa "Palma Educa", el qual va constar, el curs 2020-2021, de 236 activitats adreçades a l'alumnat, repartides en diferents àrees: institucions; prevenció i seguretat viària; salut, consum i ciència; educació ambiental; art; història, patrimoni i cultura; igualtat; convivència, i orientació i suport a l'estudi.

Totes les activitats que s'ofereixen dins aquestes àrees suposen inputs importants per als alumnes que en gaudeixen i actuen com un suport a la tasca dels docents. És el cas, per exemple, de les visites didàctiques, que gaudeixen d'una gran acceptació. Tanmateix, aquest tipus d'actuacions no deixen de tenir un caràcter puntual en el temps i la seva empremta educativa queda limitada per la brevetat que els és pròpia. Per això també hi ha activitats que constitueixen processos; requereixen un grau important d'implicació per part dels docents i dels alumnes i no són actuacions anecdòtiques sinó que aspiren, mitjançant un treball continuat al llarg del curs, a induir aprenentatges importants en l'alumnat de tipus emocional, actitudinal i vital.

Però totes són necessàries. És per això que la transformació i l'evolució natural del programa educatiu de la Regidoria ha anat combinant les activitats directes (de caràcter tancat i adreçades als centres amb el suport de monitors, materials, infraestructures...) amb les activitats indirectes (que es realitzen gràcies a l'aportació de material didàctic, formació i assessorament) i, finalment, amb les activitats induïdes. En aquestes darreres, la iniciativa és dels docents i de la comunitat educativa en el seu conjunt, i es duen a terme de forma cooperativa. Aleshores la Regidoria esdevé tan sols un agent dinamitzador, que planifica l'educació i que posa a l'abast de la comunitat educativa les eines i els recursos perquè el treball educatiu planificat es pugui realitzar.

Resulta inabastable descriure totes les activitats del programa "Palma Educa" en una publicació com aquesta. Per això, ens ha semblat més adient presentar, en el capítol que segueix, una petita selecció de qualcunes de les activitats de tipus induït que constitueixen processos relativament llargs en el temps. Són iniciatives que presenten ja un certa tradició i que suposen un punt d'inflexió dins el programa, sobretot perquè tenen una incidència educativa important, esdevenen vivències irrepetibles i deixen un pòsit d'experiència en els alumnes que hi participen.

En aquest sentit, en aquest capítol el lector trobarà set articles, escrits per les persones que han creat i/o impulsat alguns d'aquest tipus de projectes educatius importants. Són els següents: "L'Escola Municipal de Música de Palma" (Fèlix Aguiló), "Programa Èxit d'orientació i suport a l'estudi" (Maria J. Aguiló), "Escoles Obertes. Treball educatiu comunitari als barri de Palma" (Llorenç Coll i Edu Montes); "La Mostra de Teatre Escolar" (Margalida Munar i Pere J. Mascaró), "Foto Jove. Ulls que hi veuen" (Pilar Negro), "Els jocs coreogràfics. Taller de dansa de Palma Educa" (Maria A. Oliver) i "El Servei Municipal d'Educació de Persones Adultes de Palma (SMEA) 1990-2021" (Pep J. Quetglas).

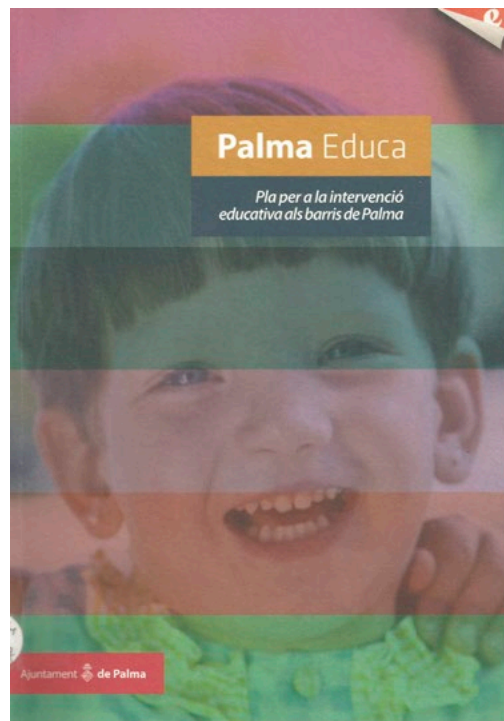
PALMA EDUCA (2008-2022), UN SEGELL DE PRESTIGI

Joan Avellaneda i Artigas

Geògraf, especialista en interpretació del patrimoni natural i cultural i col·laborador de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma des de l'any 1991.

L'octubre de l'any 2008 naixia a la nostra ciutat un segell que havia de fer fortuna: "Palma Educa". Suposava la transformació i l'evolució natural de tota una trajectòria, iniciada el 1982 amb la fundació del Departament de Dinàmica Educativa i que havia experimentat una consolidació clau amb la posada en marxa del programa "Palma Ciutat Educativa" el 1990, durant la Regidoria d'Antoni Roig i Pilar Buces. Aquest programa es va seguir oferint a la comunitat educativa de Palma en l'etapa posterior, que va del 1991 al 2008; és a dir, durant les regidories de Celia Jiménez (EPD), Jordi Llabrés i Rogelio Araújo (EPD). Aquest perllongat període suposà l'afermament i l'ampliació gradual del programa esmentat. Però la tasca educativa de l'Ajuntament de Palma encara havia d'evolucionar més per adaptar-se a noves realitats socials i als nous idearis pedagògics que se'n derivaven.

Efectivament, el 2 d'octubre del 2008 el document **Palma Educa. Pla per a la intervenció educativa als barris de Palma** era presentat a la batlessa de la ciutat, aleshores Aina Calvo. Al cap de dos mesos, el 3 de desembre, aquest Pla era aprovat pel Ple del Consell Municipal de Palma. I, finalment, dos mesos i mig més tard resultava aprovat de forma definitiva pel Decret municipal núm. 2674, de 25 de febrer del 2009. No es tractava de mers tràmits administratius, sinó que al darrere hi havia una feina continuada de més de vint-i-cinc anys i una voluntat decidida d'ampliar-la i d'aprofundir-hi, de renovar la filosofia pedagògica de la Regidoria, i d'adaptar-se així a uns temps de canvis socials accelerats. I, a més, rere aquestes passes legals necessàries hi havia un equip de professionals: tant els mateixos funcionaris i tècnics de la Regidoria com els col·laboradors externs, decidits tots ells a fer de l'educació un veritable eix transversal de la ciutat i dels seus barris.

Pla Palma Educa (2008). Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

El Pla Palma Educa fou dissenyat en el marc del concepte de ciutat educadora, com el Pla anterior (Palma Ciutat Educativa), però incorporava nous elements i, sobretot, es declarava decidit a repensar la intervenció educativa en moments d'intenses transformacions socials i urbanes. Es basava en els cinc principis següents: proximitat-territorialitat, participació-cooperació, cohesió social, corresponsabilitat i ètica. I, en aquest context, hom proposava crear sis programes que havien de fer-se palesos de forma territorial:

1. Compartim l'educació.
2. Escoles obertes.
3. Programa Èxit d'orientació i suport a l'estudi.
4. + Temps d'educació.
5. + Temps de formació.
6. Participació educativa.

El Pla Palma Educa entenia l'educació com una macro-actuació que s'insereix en el marc dels projectes de desenvolupament comunitari, als barris i dins tota la societat, més enllà de les parets de les escoles. I això es volia fer mitjançant un treball integrat, amb la participació de tots els agents implicats en l'educació, que no són només els propis de l'educació formal (fonamentalment els centres escolars), sinó també les associacions de barri, els clubs esportius, les entitats culturals, les biblioteques i un llarg etcètera que inclou, en definitiva, tota la ciutadania, organitzada o no. Amb aquesta intenció d'implicació general, es feia una proposta d'intervenció educativa de l'Ajuntament als barris de Palma. En primer lloc, el Pla fa una anàlisi de la situació actual (2008) i considera que aquesta es caracteritza per una dinàmica jerarquizada, amb unes institucions educatives que actuen sobre uns centres i organismes d'educació formal i aquests, al seu torn, es relacionen amb les entitats del barri, en un flux unidireccional que va del centre (seu de les decisions educatives) a la perifèria (ciutadania), que en seria la receptora.

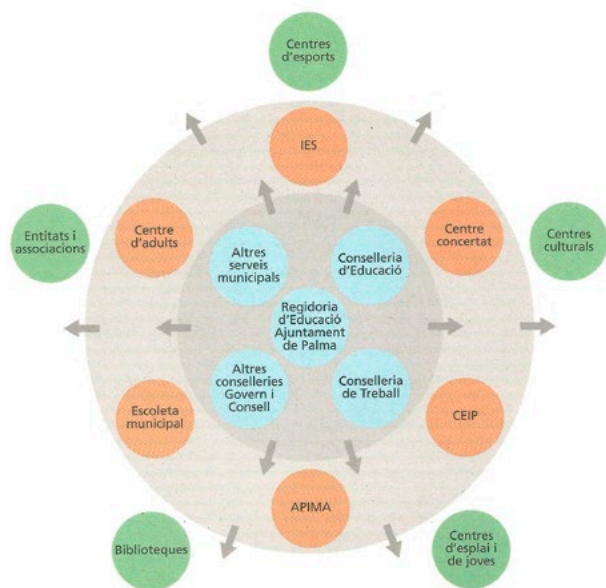

Figura 1. La gestió actual [2008] de la intervenció educativa a la ciutat de Palma.

Davant d'aquesta realitat vigent, el Pla proposa un nou model d'intervenció educativa, el qual, si bé manté les institucions educatives formals al centre del gràfic, posa Palma Educa en una posició intermèdia entre aquestes i les entitats socials i els centres educatius, com si el nou programa fos aquell lubricant que les rodes necessiten per funcionar. I encara més: els fluxos són ara en ambdós sentits: de dins a fora i de fora a dins. Per tant, les institucions públiques també reben inputs, que esdevenen imprescindibles per actuar d'acord amb les necessitats educatives manifestades per la col·lectivitat.

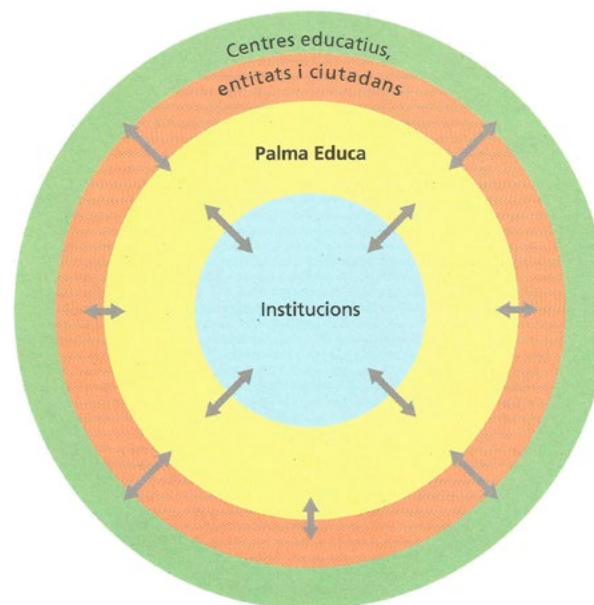

Figura 2. El Pla Palma Educa. Anell de comunicació entre les institucions i els centres i entitats.

Però el Pla encara presenta un tercer model, a tall d'objectiu a assolir; un model més horitzontal, si això és possible, i més complet, en el qual les interaccions són múltiples i afecten tots els agents implicats en l'acte educatiu.

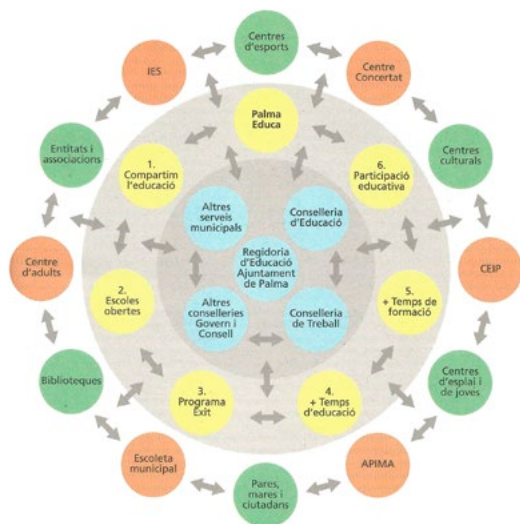
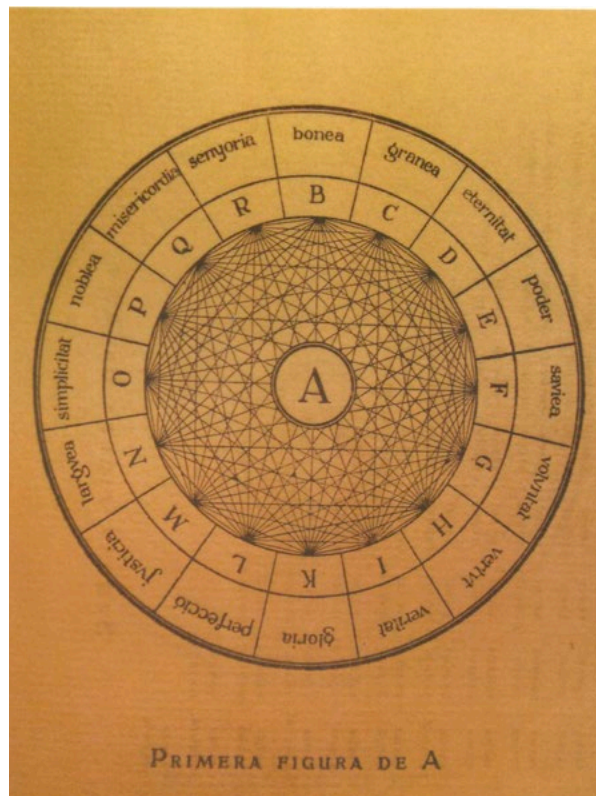

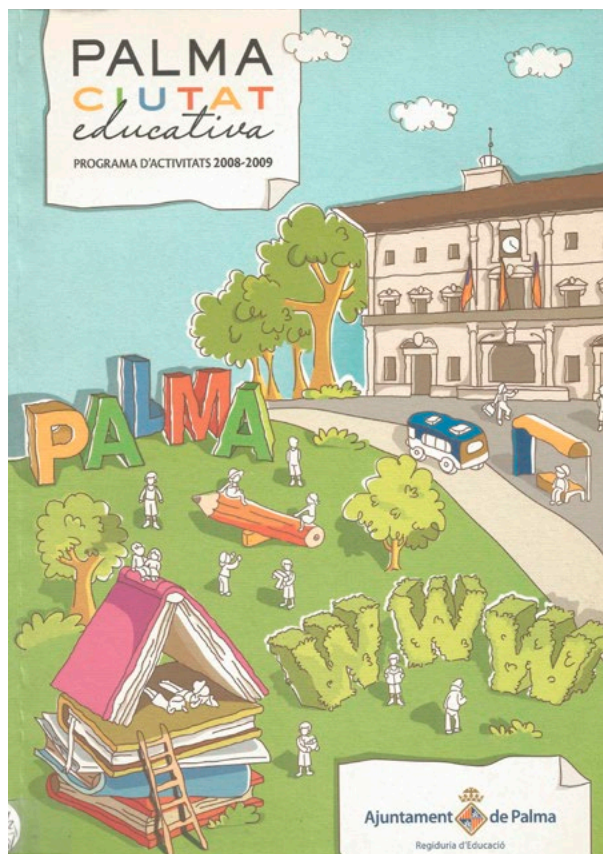
Figura 3. Estructura de cada "zona d'actuació" en el marc del Pla Palma Educa.

Si em permeteu un parèntesi, aquestes figures circulars, sobretot la tercera, ens recorden les figures lul·lianes. L'any 2022 falten tan sols deu anys per a la commemoració del vuitè centenari del naixement de Ramon Llull, el 1232, a la nostra ciutat. Per tant, ja fa gairebé vuit segles de la vinguda al món del gran savi de Mallorca, però resulta sorprenent apreciar similituds en uns i altres gràfics. Com les complexes figures de la seva *Ars magna*, les figures del programa Palma Educa ens permeten teixir combinacions múltiples. I sobretot, ens poden resultar útils per a raonar, dialogar i mirar d'entendre la realitat complexa que ens rodeja (lligada íntimament a l'educació). En tot cas, hom no podrà negar que unes i altres tenen en comú la voluntat didàctica, la cerca de la veritat i l'afany pel bé públic (enteses aquestes aspiracions, com és obvi, de maneres diferents a finals de l'edat mitjana i principis del segle XXI).

Primera figura de A de l'Art demostrativa de Ramon Llull (Montpeller, 1283).

Tanmateix, les figures de Palma Educa aspiren a ser més pragmàtiques que les del doctor il·luminat. Per això, el Pla del 2008 proposa unes eines per al seu propi desenvolupament: defineix la creació de comissions i d'òrgans de coordinació, estableix uns mecanismes de diagnòstic i d'avaluació i fixa una temporització.

Programa de l'oferta educativa de l'Ajuntament de Palma per al curs 2008-2009. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Resulta significatiu constatar que el programa de l'oferta educativa del curs 2008-2009 és el darrer que apareix publicat en paper. A la seva coberta, molt atractiva, veim un dibuix a color de la façana de l'edifici històric de l'Ajuntament de Palma, d'estil manierista i antiga seu que fou de la Universitat de la Ciutat i Regne de Mallorca, fundada per Jaume I. Es tracta d'una il·lustració entre naïf i surrealista (dissenyada per Clave), evocativa de l'educació al carrer, amb tot d'infants que juguen i aprenen, dins un nou univers Montessori imaginari. De sobte, ens fixam en un detall: els jardiniers municipals han donat una forma singular a uns arbusts de la

plaça de Cort: la forma de la triple W, emblema del nou món virtual que s'obria pas arreu. A partir d'aleshores, el programa anual ja només seria accessible en format digital al web de Palma Educa (avui, www.palmaeduca.cat). Portada naïf (és a dir, "ingènua") però també avís a navegants: el paper físic quedaria definitivament enrere. Entràvem en una nova era. I la xarxa global donava pas a una societat en la qual la comunicació passaria a ser horitzontal. I Palma Educa ja començava a preparar-se per a fer front a la nova realitat comunicativa amb la presentació d'una nova oferta cada dia més participativa i menys jerarquitzada, més de tu a tu. La voluntat era clara i era ferm i molt atractiu el repte.

El febrer del 2016 l'Ajuntament de Palma renovava aquell compromís adquirit el 2008 en un nou document que du al mateix títol que el de vuit anys enrere: *Palma Educa. Pla per a la intervenció educativa als barris de Palma*. Què ha canviat entre un document i l'altre? Els cinc principis fundacionals es mantenen intactes. Però, pel que fa als sis programes, queden fosos en quatre a fi i efecte d'oferir una canalització més funcional (és a dir, la filosofia es manté però s'adapten les eines):

1. Escoles obertes. Compartim l'educació.
2. Centres Èxit de reforç i orientació escolar.
3. + Temps d'educació i formació.
4. Participació educativa.

Seguint les pautes marcades, i curs rere curs, el Departament de Dinàmica Educativa, sota el nou segell de Palma Educa, incorpora noves iniciatives i activitats. Durant etapes puntuals, se cerca la implicació de la societat amb patrocinis institucionals, com el d'EMAYA (curs 2009-2010) o el del Govern de les Illes Balears (2011-2012). Entre les propostes educatives noves hi haurà la formació per a pares i mares, la Mostra de Teatre Escolar, el Recull de literatura jove, l'Escola Municipal de Música, Foto Jove o els camins escolars (una nova opció destinada a dissenyar i organitzar l'accés al centre escolar per part de l'alumnat de forma segura, i que implica l'escola, les famílies, els veïns i diversos serveis de l'Ajuntament com la Policia Local).

I moltes d'altres activitats i publicacions que el lector pot veure en els articles i els annexos d'aquest llibre. El programa inclou canvis significatius en la designació de les àrees: com el que es produeix a partir del curs 2009-2010 en el capítol de "Medi ambient", que pren el nom d'"Educació per la sostenibilitat" i s'adapta així a la nova terminologia ambientalista.

El curs 2018-2019 apareix la *Guia de recursos i activitats a Son Gotleu*, com una experiència d'implicació de tota una barriada en el programa de Palma Educa i que vol servir de model per a altres zones de la ciutat. S'hi inclouen els concerts Sons de Barri i la Barriolimpiada. És tota una fita en la voluntat de teixir estretament l'educació i la societat, manifestada ja en el títol del Pla del 2008, que parlava de "la intervenció educativa **als barris** de Palma".

Però el 14 de març del 2020 el Govern espanyol decretava l'estat d'alarma i, amb aquest, el confinament general de la població per la pandèmia de la covid-19. De manera que les escoles es veuen forçades a tancar. El Departament de Dinàmica Educativa adapta algunes activitats perquè es puguin fer en línia. La resta queden suspeses fins a nou avís.

A les escoles, els cursos 2020-2021 han estat els de les mascaretes i la distància de seguretat entre alumnes, les ventilacions de les aules a ple hivern i els confinaments continuats de part de l'alumnat i del professorat. Els infants se'n recordaran tota la vida. Com a conseqüència de la situació sanitària d'emergència, les propostes presencials de Palma Educa, que són la majoria (visites, rutes i activitats dins les aules), se'n ressenten enormement i el nombre d'alumnes participants baixa a menys d'una tercera part (de 168.437 el curs anterior a 49.607). Malgrat tot, la creativitat no s'atura i apareixen més propostes, com "Color i Vida" i "Aina Moll".

Perquè ens facem una idea del volum, la qualitat i el contingut del programa Palma Educa avui, cal dir que per al curs 2021-2022 presenta un total de 292 activitats. En aquest sentit, resulta rellevant advertir que un gran nombre de les

propostes educatives creades al llarg d'aquests anys han estat eliminades progressivament del programa, sovint per la senzilla raó que no és possible fer-ho tot.

Es tracta d'un paquet d'iniciatives que impressiona per la seva diversitat i exhaustivitat, i que s'ha anat consolidant al llarg d'aquests anys, malgrat les variacions del color polític del Govern municipal. En un món tan canviant com el de les darreres dècades (i, hi podem afegir, tan polaritzat com el d'avui), una iniciativa de tanta solidesa i continuïtat és insòlita. Mitjançant el programa Palma Educa la Regidoria d'Educació és coneguda arreu del municipi i s'ha guanyat un alt nivell de respecte a tots els àmbits ciutadans. Costaria trobar a Palma un alumne que no hagi participat en alguna activitat del programa, un mestre que no hagi consultat el web de Palma Educa o una mare o pare que no n'hagi sentit a parlar als seus fills i filles. Aquesta popularitat és el fruit d'un esforç perllongat durant dècades amb l'objectiu tenaç de posar la ciutat al servei de l'educació i l'educació al servei de la ciutat.

Des del 2008 fins al 2022 han passat catorze anys. En tot aquest temps, Palma Educa ha adquirit un prestigi important dins el món educatiu de Palma i, de fet, del conjunt de l'illa, ja que la Part Forana pot participar en nombroses activitats de l'oferta. Són milers els nins i nines, a més de mestres, professors, pares i mares i persones lligades a l'educació no reglada que n'han fet ús i que n'han tret profit. Parlem d'un període que abraça quatre mandats municipals consecutius i que, per tant, inclou diferents regidors: Cristina Ferrer, Maribel González, Sebastià Sansó, Ana Ferriol, Susanna Moll i Llorenç Carrió. A hores d'ara podem afirmar que Palma Educa és un programa de ciutat, no de cap partit polític en concret sinó d'interès públic reconegut. Estam segurs que Palma Educa té corda per a molts d'anys perquè respon a necessitats profundes de la ciutadania. I també perquè compta amb un equip plural però cohesionat que l'impulsa cada dia; un equip que s'ha sabut renovar i que està disposat a seguir actualitzant el programa al servei de Palma. Sense totes aquestes dones i homes (polítics, funcionaris, personal extern) res hauria estat possible. Tampoc sense els docents i els alumnes que han confiat en el projecte.

L'ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE PALMA

Fèlix Aguiló Caldenteu

Professor superior de piano i director de l'EMMP des de l'any 2007.

L'Escola Municipal de Música de Palma (EMMP, 2012) és l'espai d'aprenentatge i gaudi de la música que nasqué del Conservatori Elemental Municipal (2006, ensenyament reglat per a alumnat de 8 a 12 anys).

Des del primer curs l'EMMP amplià l'oferta educativa a persones de totes les edats, a partir de nadons amb acompanyant. La Regidoria d'Educació acordà que a mesura que creixia l'escola s'anàs deixant de fer l'ensenyament reglat. Les directrius que marcà la Regidoria varen ser obrir la forma i el contingut de l'ensenyament musical i, amb això, de retruc, guanyar la implicació de tot l'equip i fer altres millores que a continuació es descriuen.

Un actiu important i imprescindible de l'Escola de Música és el projecte educatiu i les persones, que el converteixen en una pràctica rica musicalment i humanament, basada en la pedagogia grupal. La relació amb els infants i les famílies no es produeix tan sols a l'aula sinó que ja des de l'entrada a l'edifici es manté el tracte senzill, respectuós i proper, i se'ls convida a ser protagonistes del seu procés, per tal que el seu pas per l'Escola de Música els deixi una bona empremta.

El personal docent posa en marxa contínuament experiències musicals que impliquin l'alumnat no sols en la seva execució sinó també en el seu plantejament. Es motiva que l'aprenentatge sorgeixi en qualsevol espai de l'Escola i dels seus entorns, ja sigui dins el centre mateix o als carrers i a les places properes. En aquestes experiències els infants de vegades interpreten i de vegades s'ensenyen entre ells aquelles qüestions que potser s'han de treballar més.

Les experiències que van sorgint es posen sempre en comú mitjançant les diferents eines digitals: xarxes i enregistraments

en vídeo i àudio, per tal d'aconseguir un enriquiment mutu, agafar idees, transformar-les i adequar-les a cadascú.

La relació i les interaccions entre el personal docent són el motor de l'evolució de l'Escola i dels infants, ja que es viu l'escola com un espai educatiu en el qual tots som educadors de tots i posam en pràctica allò que diu que "qui vol ensenyar no s'atura mai d'aprendre".

Les sessions són totes grupals –de tres alumnes en el cas dels instruments, de dotze en el cas de nadons amb acompanyants o d'entre vint i trenta a les orquestres–, ja que en la metodologia de la pedagogia de grup els participants interactuen durant tota la sessió i són els veritables protagonistes de l'aprenentatge.

Música amb nadons a la sala d'actes de l'EMMP, curs 2021-2022.
Lídia Sintes.

L'observació contínua dels infants fa que els docents explorin permanentment noves maneres de fer; noves en el sentit que es van adequant al que puntualment requereixen els infants tant pels seus interessos musicals com pel moment d'aprenentatge en què es troben.

Alhora, es produeixen treballs conjunts entre diferents aules, de manera puntual i acordada. Això és tan estimulant per als docents com per a l'alumnat de totes les edats.

La tecnologia fa anys que és present a l'EMMP. Sempre hi ha hagut una estreta col·laboració amb la Regidoria d'Educació per avançar també en aquest aspecte. La música, com tots els aprenentatges a la vida, no pot ser aliena al moment que li

ha tocat viure. Això en cap cas significa que l'anterior no sigui vigent sinó que, aprofitant els avantatges tecnològics que van sorgint i que es trobaran els nostres infants diàriament, ens adaptem a l'època en què estam, de la mateixa manera que ja no escrivim amb ploma i no per això hem deixat d'escriure.

La tecnologia com a recurs i també com a eina ens va permetre no aturar-nos en cap moment durant l'estat d'alarma –tres mesos i mig amb els centres tancats, però amb les propostes i les actituds obertes.

La ciutat com a tal també forma part de l'activitat educativa de l'Escola. Es fan concerts i activitats a molts d'espais, la finalitat de les quals no és sols el fet musical sinó conèixer i promocionar els diferents racons de Palma, sent conscients que molta gent els visita per primera vegada. A més, quan es recuperà l'activitat presencial, el setembre de 2020, els exteriors propers al centre (carrer dels Blanquers, 2), com ara la plaça de Miquel Maura i tot l'entorn de la murada, s'han convertit habitualment en espais d'aprenentatge.

Classe a Dalt Murada, curs 2020-2021. Fèlix Aguiló.

ELS PROJECTES AMB ALTRES CENTRES EDUCATIUS

“Junts sonam millor”

El convenciment que tothom pot fer música ens mou a aprofundir, des dels inicis, en el coneixement i el reconeixement de la diversitat funcional de l'alumnat. Des

del primer curs del Conservatori (2006-2007) s'havia col·laborat amb el Departament de Pedagogia de la UIB per aprendre com dur a terme la inclusió de la millor manera possible. La vivència directa confirma que tots som diferents i que aquesta diferència ens enriqueix a tots i ens permet crear entorns d'aprenentatge i experiències úniques. L'ensenyament no reglat permet acostar-se millor a les diferents necessitats específiques.

El curs 2017-18 es proposà un procés d'aprenentatge conjunt –“Junts sonam millor”– amb una part d'alumnat de l'Escola i una altra d'alumnat dels centres ASPAS, ONCE, Mater Misericordiae, CEE Son Ferriol, Associació Asperger i Centre Pinyol Vermell.

Aquest grup es trobava periòdicament per fer música junts i cap a final de curs es va fer un concert. De resultes d'aquest treball, alguns joves continuaren el següent curs l'ensenyament a l'EMMP. El projecte cresqué el curs 2018-19. Malauradament no es pogué continuar l'experiència l'any 2020 a causa de la covid: hi perderen l'escola i també els joves, ja que era la primera vegada que se'ls donava accés a una vivència musical i personal excepcional.

“Matemúsics”

“Matemúsics” és un treball conjunt entre la música i les matemàtiques, duit a terme de manera experimental amb el CEIP Es Vivero i que restà aturat a causa de la pandèmia.

“Bufa el vent” i “Percu-Team”

Són dues activitats per a escolars, incloses al programa Palma Educa, per acostar la música als infants d'ensenyament primari. També han quedat aturades a causa de les restriccions sanitàries.

La Regidoria d'Educació ha aconseguit, mitjançant les activitats esmentades, que s'hagi compartit la música amb gran part de la ciutat, un aspecte més de Palma ciutat educadora.

EL PROGRAMA ÈXIT D'ORIENTACIÓ I SUPORT A L'ESTUDI

Maria Josep Aguiló Casabona

Pedagoga. Tècnica de la Regidoria d'Educació i Política Lingüística. Responsable del programa Èxit.

El programa Èxit va sorgir el curs 2007-2008 per a donar resposta a un dels objectius del Pla de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma per a la intervenció educativa als barris de la ciutat, el pla Palma Educa, que comptava amb sis programes adreçats a tota la població, aquest centrat concretament en la prevenció de l'abandonament escolar.

La responsabilitat de l'èxit escolar ha d'estar compartida entre l'alumnat, les famílies, el professorat, els centres educatius, les administracions educatives i, en definitiva, la societat en general. Per aquest motiu, i sent el fracàs escolar una problemàtica important a Palma, va sorgir la necessitat de posar en funcionament el programa Èxit d'orientació i suport a l'estudi.

En el moment en què la Regidoria d'Educació es va plan-tejar dur endavant aquest programa Palma comptava amb un 13,55% de la població menor de 16 anys que era estrangera i es concentrava, en un 80%, en els centres públics, la qual cosa provocava certes dificultats relacionades amb les diferències lingüístiques, socials i culturals.

A tot això s'hi afegia que el 25% de l'alumnat no cursava els estudis en el nivell que li corresponia per la seva edat, un fet que ja es comença a donar a partir dels primers cursos de primària.

L'abandonament educatiu de la població que no havia acon-seguït el nivell de l'educació secundària obligatòria era, en aquell moment, del 34,9% a tota la comunitat autònoma. A Palma, el nombre de repetidors del primer cicle de l'ESO durant el curs 2006-2007 va ser del 32,29%, la qual cosa feia evident la necessitat d'una intervenció decidida per part de les administracions.

Actualment, les dades d'alumnat estranger a l'educació primària dels centres públics d'ensenyament a Palma s'han incrementat notablement, mentre que, d'altra banda, el percentatge d'alumnat matriculat a un nivell que no li correspon per edat ha disminuït.

Conscients de la situació, el consistori va posar en funcio-nament el programa Èxit el curs 2008-2009 per a donar servei durant tot el curs escolar i dos mesos d'estiu, i el va oferir gratuïtament a les famílies.

Aula d'estudi tutelada. Maria Josep Aguiló.

Des del principi, els seus objectius s'han centrat a ajudar l'alumnat a adquirir els hàbits d'estudi i a motivar-lo. Per això és fonamental detectar inicialment les necessitats concretes en certes matèries instrumentals i adaptar el suport específic que se'ls oferirà.

Des del seu inici, Èxit va comptar amb quatre serveis adreçats a diferents col·lectius:

1. Programa de reforç educatiu adreçat als centres públics de primària de Palma, per a millorar l'aprenentatge de l'alumnat i la seva integració educativa, cultural i lingüística.
2. Aules d'estudi tutelades per a facilitar espais idonis a l'alumnat que no disposava de l'entorn adient a ca seva.
3. Tallers de tècniques d'estudi per als centres educatius de la ciutat interessats.

4. Assessorament i suport a les APIMAs en el desenvolupament de la seva tasca al centre educatiu i al barri.

Tot això es reforçava amb una tasca d'orientació i assessorament a les famílies per tal d'implicar-les en el procés educatiu dels seus infants. Aquesta intervenció amb les famílies incrementa i multiplica els resultats amb els infants i la seva perdurabilitat.

A la vegada, la potenciació de les relacions del centre educatiu amb el barri, les seves associacions i les seves entitats, i també amb els altres centres educatius, gràcies a la figura de la dinamització i a la realització d'activitats conjuntes, reforçava el programa i el seu entorn.

La utilització de les infraestructures dels centres de primària fora de l'horari lectiu contribueix a donar resposta a les necessitats de proximitat de les famílies del barri on s'ubica el centre educatiu.

La fonamentació pedagògica del programa Èxit dona valor a la potenciació de l'autoestima d'un alumnat avesat al fracàs acadèmic, i n'incrementa la motivació quan comprova que el seu esforç li pot reportar una millora en els seus resultats.

La coordinació i la participació dels diferents col·lectius implicats –alumnat, famílies, equip docent i el servei mateix– és fonamental per a l'èxit del programa:

- L'equip docent selecciona l'alumnat participant segons les seves necessitats educatives.
- Es fan reunions periòdiques entre el tutor de l'alumnat i el o la docent del programa a fi d'adaptar les sessions a les necessitats individuals de l'alumnat i facilitar que segueixi de forma òptima el que en cada moment es treballa al seu grup escolar.
- Es manté una eina de coordinació que s'ha mostrat molt útil: el quadern de comunicació, on després de cada sessió Èxit s'assenyalen els temes treballats,

l'assistència, aspectes de seguiment significatius, etc., en ambdues direccions.

- Les famílies signen un compromís d'assistència dels seus fills i filles a principi de curs i de la seva a les reunions a les quals seran convocats.
- En la comunicació entre el programa i les famílies hi intervé el centre educatiu, amb la intenció de mostrar un cos comú, compartir la informació necessària, sumar esforços i participar tots en el mateix procés.

L'equip Èxit de la primera època de la seva creació comptava amb un total de 28 professionals:

- 4 orientadores llicenciades en Ciències de l'Educació (Pedagogia)
- 12 docents de primària
- 5 animadores llicenciades en Educació Social
- 4 professionals per al monitoratge de l'aula d'estudi
- 4 professionals per al suport administratiu del programa

Actualment, a més d'Èxit hi ha diferents programes per a donar resposta a aquestes necessitats, com el programa "Escoles obertes" i el treball educatiu comunitari que es fa des de la Regidoria (s'expliquen en un altre article d'aquest llibre), i que contribueixen, entre molts altres aspectes, a la creació, la consolidació i la millora de les APIMAs i a potenciar les activitats conjuntes en el barri entre els diferents centres educatius i entitats.

Aula d'estudi tutelada. Maria Josep Aguiló.

La Regidoria d'Educació va participar al Projecte Grundtvig el 2009 i va organitzar una trobada internacional a Palma per treballar sobre el tema de la prevenció de l'abandonament escolar i la presentació del programa Èxit. Els participants al projecte esmentat, a més de la Regidoria d'Educació mateix, varen ser: la Fundació de les Regions Europees per a la Recerca en Educació i Formació (FREREF), la Universitat de Luxemburg, el SAS de Brussel·les, els ajuntaments de Lió i de Meyzieu (França), el Consell Regional de Roine-Alps, la Universitat de les Illes Balears (UIB), la Direcció General de Formació Professional del Govern de les Illes Balears i el Centre Ocupacional Jovent.

El Projecte Grundtvig té per objectiu facilitar l'intercanvi entre els sistemes d'educació dels països europeus que hi participen, de forma que es converteixin en una referència de qualitat al món.

D'altra banda, el 2010 la Fundació per al Desenvolupament dels Pobles d'Andalusia i la Federació Andalus de Municipis i Províncies varen atorgar a l'Ajuntament de Palma –en la seva sisena edició– el premi Progreso en l'apartat d'educació per a municipis de més de 50.000 habitants, per la seva iniciativa de promoure el programa Èxit. Aquest premi, tal com els seus organitzadors expressen, està destinat a reconèixer la iniciativa, l'originalitat i la innovació dels projectes desenvolupats per governs locals i que contribueixen al benestar dels seus ciutadans.

Actualment el programa Èxit ofereix les següents actuacions:

- Tallers de suport educatiu: són espais per a incrementar el rendiment i la integració escolar. S'hi duen a terme tasques de reforç educatiu i orientació sobre tècniques d'estudi.
- Aules d'estudi: es constitueixen com a grups d'estudi estable formats pels alumnes amb més dificultats per a realitzar les tasques a l'àmbit familiar i domèstic.
- Tallers o trobades grupals dirigits als pares i mares sobre com orientar els seus infants en les tasques escolars i tècniques d'estudi, i donar-los suport. També es fan assessoraments individualitzats sempre que és necessari.

En el moment d'escriure aquest article el programa Èxit està en procés de licitació.

En la darrera edició hi varen participar un total de 57 grups de 15 CEIPs, amb 456 alumnes inscrits, dels quals varen finalitzar 412.

ESCOLES OBERTES. TREBALL EDUCATIU COMUNITARI ALS BARRIS DE PALMA

Llorenç Coll i Edu Montes

Promotors del projecte "Escoles obertes"

Temps era temps (2008) quan la casa gran del poble va pensar i voler que els infants i les famílies de la seva ciutat fossin els més feliços del món, la gran comtessa sabia ben cert que volien jugar, cantar, fer esport i participar a moltes activitats divertides. Molta de gent no ho podia fer, per fer-ho havia de caminar molt lluny de casa, passant moltes dificultats... i, sobretot, no ho podia fer amb els seus veïns, veïnes, amics, amigues...

Per això, la comtessa de la ciutat va enviar un ban a tots els castells públics d'infantil i primària de totes les barriades dient que nomenaria un equip de gent encarregada de parlar i organitzar l'obertura dels espais de totes les escoles dels diferents barris durant els horabaixes, els dissabtes i fins i tot algun diumenge perquè, entre tots, poguessin decidir i posar en marxa totes aquelles activitats que fossin més engrescadores per als infants, veïns i veïnes.

Però ja podeu pensar que això no va ser així de fàcil... Quan varen rebre aquell ban, molts de nobles es varen espantar una mica. Molts/es deien que el seu castell no estava preparat, que les portes estaven rompudes, que el seu castell tancava a les 17 h, que els seus veïns no volien fer activitats, que els seus cavallers i súbdits l'havien d'emprar per a la seva feina, que la gent rompia moltes coses i que no tenien ni diners, ni gent, ni temps per encarregar-se d'allò.

Projecte "Sons de barri", al CEIP Joan Capó, el 9 de març de 2020, dies abans del tancament per la pandèmia de la covid-19. Llorenç Coll i Edu Montes.

Aquell equip va començar a anar a parlar amb tots els comtes i les comtesses... Miraren quins espais i llocs estaven més disponibles per fer activitats i jocs. També varen anar a parlar amb la gent, amb les associacions d'aquells barris i, a poc a poc, varen ajudar que molts de castells poguessin obrir els horabaixes i els caps de setmana.

Per això aquell equip va recollir les paraules i la informació de tota la gent de la contrada i varen redactar unes regles perquè allò no passàs.

Aquell equip sempre que podia anar a veure les activitats, hi anava per ajudar els infants, els veïns i les veïnes. Fins i tot en aquells barris que no podien organitzar activitats perquè no tenien molts de diners cercaven col·laboradors perquè aquells infants, famílies i castells tinguessin vida, ànima.

Ara bé, també feien que tothom que utilitzava el castell i pogués ajudàs a mantenir-lo i a millorar-lo... i sabeu què?

Que tot allò només es podria fer si feien feina conjunta-
ment, si parlaven i s'il·lusionaven plegats: infants, joves,
famílies, cavallers, comtes i comtesses...

Cadascú s'organitzava segons les seves necessitats i els
recursos del moment. Alguns castells i alguns barris als
quals els agradava la música pretenien que el seu castell
i els seus infants fossin coneguts i formassin una família
entorn de la música (projectes "Sons de barri" i "Resso-
nàncies de talent"), alguns castells i pobles veïns es feien
amics i volien compartir allò que feien entre ells..., d'altres
volien millorar TOT el seu voltant i ho feien entre tots (Bar-
rieduca Son Gotleu) perquè els seus habitants tenien mol-
tes dificultats.

Projecte "Sons de barri", a la plaça d'Orson Welles de Son Gotleu, el
7 de maig de 2019. Llorenç Coll i Edu Montes.

Ha passat molt de temps i molta de gent ha canviat. Molts
han partit dels castells i de l'equip, els infants s'han fet
grans, els veïns/es i les famílies han canviat... Molts recor-
den les il·lusions, els esforços, les iniciatives, els riures...
infinites coses que varen viure.

Per a la gent de l'equip, que també ha canviat durant tot
aquest temps, han estat uns anys únics: plens de múltiples
i diferents coneixements, d'aprenentatges que han vingut
de tot arreu, de convivències amb molta i diferent gent, de
coneixements de diferents espais, realitats diverses, i han
experimentat que aquestes realitats anaven canviant amb
el temps i amb els pobles dels castells.

Tant de temps ha passat
que nous comtes han arribat,
amb idees diferents,
amb recursos limitats.
Però els nobles dels castells,
una cosa han necessitat.
Vist que hi anava tanta gent,
un reglament han demanat.
40 anys de llarg camí,
però amb seny hi hem posat fi.

Futur Educació 360

LA MOSTRA DE TEATRE ESCOLAR

Margalida Munar i Munar

Coordinadora de la Mostra de Teatre Escolar de Palma.

La Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma, des dels seus inicis, l'any 1982, potencia el teatre amb la convicció que és un recurs educatiu de primera categoria que uneix persones amb la necessitat d'expressar, desperta la consciència individual per a arribar a la del grup i afavoreix el procés de creixement ja que se centra en l'individu, en el seu cos, la seva veu, el seu cor i el seu cap, per tal de fer-lo ser i sentir.

El teatre treballa també el sentit de la cooperació, la feina en equip, sense la qual no es pot recórrer el procés de muntatge d'una obra fins a arribar a la feina feta, a presentar-la damunt l'escenari. El teatre educatiu ajuda a valorar les diferències i a treure'n partit.

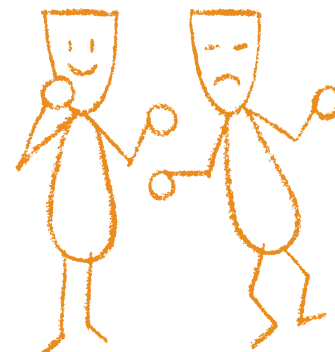
Amb aquesta convicció, els primers cursos l'Ajuntament oferí als centres monitors de teatre que, conjuntament amb els docents que els sol·licitaven, preparaven una obra, que es representava al centre mateix. A partir del curs 1989-1990, quan la participació augmentà, es va fer la primera mostra, amb 16 grups. Més endavant, i després d'alguns cursos sense celebrar-se, es comptà amb la participació de Pere Mascaró, que la coordinà durant tres anys, de 1994 a 1996.

Els objectius que ofereix la Mostra als centres i als ciutadans han estat i són múltiples:

- Acompanyar la feina dels docents engrescats i apassionats que hi dediquen hores i més hores, a més de les que esmercen en la seva tasca acadèmica.
- Animar-ne d'altres: els qui veuen els resultats dels companys damunt l'escenari.
- Facilitar l'ús dels teatres municipals de manera coordinada.
- Afavorir la pràctica de la llengua catalana, en un entorn significatiu i motivador.

Coberta de la publicació que correspon a la Mostra de Teatre 2011.
Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Pàgina interior de la publicació que correspon a la Mostra de Teatre 2011. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Les dificultats, que sempre n'hi ha, es donaren sobretot als inicis, quan es tractava de cooperar i coordinar esforços i recursos. Això passava tant als centres educatius com a l'Ajuntament. I ara també, amb l'actual situació sanitària. Però els avantatges compensen les dificultats:

- Organitzarem cursos de formació amb el Centre de Professorat de la Conselleria d'Educació. Això significà que progressivament augmentaren els grups que feien teatre, des dels 6-7 dels anys vuitanta als 54 grups del curs 2019, amb més de 700 alumnes damunt els tres escenaris municipals: Teatre Catalina Valls, Teatre Xesc Forteza i Teatre Mar i Terra.
- Durant uns anys se subvencionà la participació a la Mostra, amb una ajuda de 300 € per grup participant. L'ajuda es va retirar quan es reduïren els pressuposts de la Regidoria i fa dos cursos es tornà a incorporar a la convocatòria de subvencions.
- Es crearen dues línies de publicacions: la de texts formatius per a professorat, amb tres obres de Pere Mascaró, i la de texts teatrals per a ser representats: la col·lecció Didàscalos, amb 8 títols de diferents

responsables de grups que participaven a la Mostra. Dues obres han continuat programant-se periòdicament, una per a grups de primària, i que també han representat alguns de secundària amb el mateix èxit (*Beneït el pati*, d'Ana Mari Gago i un grup d'alumnes), i una altra per a grups de secundària i batxillerat (*La pela és la pela*, de Lena Serra i un grup d'alumnes).

La prova que el teatre educatiu es manté, fins i tot en les circumstàncies més difícils com són les actuals, és que a la Mostra de Teatre 2022 hi ha 35 grups inscrits. Recuperam a poc a poc els espais, i aquest és molt necessari. Per això el lema de la Mostra 2021 va ser TEATRE, SERVEI ESSENCIAL, i és de justícia que el de l'edició de 2022 hagi estat **40 ANYS DE TEATRE EDUCATIU**.

Per a acabar, sempre hem tingut el suport del gran equip dels teatres, del qual Imma Galindo i Kika Aguiló són els nostres contactes. Gràcies a elles i a tota la plantilla.

Pere J. Mascaró Perelló

Titulat superior en Art Dramàtic, especialitat d'Interpretació Textual, per l'Institut del Teatre de Barcelona (1990). Estudis de Magisteri. Ha treballat com a actor, ajudant de direcció i director a diversos muntatges teatrals. Fa feina en l'àmbit educatiu com a professor de teatre a l'ensenyament secundari. Ha impartit nombrosos tallers, seminaris i cursos de formació del professorat de l'ensenyament.

Ja fa gairebé 30 anys que vaig tenir l'oportunitat de treballar per primera vegada amb la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma. Era una època en la qual les classes de teatre que impartia als centres educatius de les Illes Balears, després dels meus estudis a l'Institut del Teatre de Barcelona, em mostraven sobre el terreny la força educativa que el teatre proporciona als alumnes dins les aules. La reforma educativa que aleshores es tornava a obrir camí, l'esperançadora LOGSE, aportava a primària i a secundària que l'expressió artística i la dramatització es convertissin en una eina particularment vàlida per a molts de mestres. En un moment en el qual encara es recordaven les classes memoritzant conceptes, amb un gran distanciament entre alumnes i educadors, i en les quals la dinàmica de les diferents assignatures no preveia tècniques innovadores i properes per assolir-les, en canvi, la comunitat educativa es feia compacta per, mitjançant la dramatització, crear junts, mestres i alumnes, i amb la capacitat de compartir, imaginar i construir, un espai per desenvolupar tots els conceptes encaminats a fer la societat del futur.

Dins aquest panorama vaig coordinar la Mostra de Teatre Escolar (MTE) que durant aquells anys només tenia com a escenari el Teatre Municipal del Passeig de Mallorca, conegut ara com el Teatre Catalina Valls, anomenat així des del març del 2011 en honor d'aquesta actriu i dramaturga palmesana desapareguda aleshores. Aquella llavor primigènia va anar creixent fins al que ara coneixem: més de 40 centres participants cada any, amb una mitjana de més de 700 alumnes i més de 50 muntatges, representats als tres teatres municipals.

Taller de teatre al Col·legi Santa Mònica. Ana Mari Gago Lladó.

He de dir que des d'aquestes primeres incursions he tingut la satisfacció de poder mantenir una col·laboració estreta amb el Departament de Dinàmica Educativa. D'allà han sorgit diferents projectes que han sumat esforços per fer més teatral el món educatiu, una iniciativa que volem mantenir pels avantatges que suposa. Per aquest motiu, he impartit al CEP de Palma cursos de formació per al professorat, encaminats a dotar els mestres de més recursos en la seva tasca docent. Com a ponent dins les Jornades de Teatre Educatiu, celebrades a diferents espais municipals, varem poder compartir i intercanviar les experiències viscudes pels docents, a

més d'oferir-los diferents tallers pràctics en què aportar-los eines eficients de dramatització. De fet, quan tens la sort de treballar en el que des de sempre ha estat la teva passió cerques documentació i nous recursos, i el teu imaginari es posa en marxa com un engranatge automàtic; aleshores, et sorgeixen un caramull d'idees que poden augmentar la bibliografia necessària perquè tothom la pugui tenir a l'abast per ser consultada. Així, sorgí la possibilitat de poder escriure diferents llibres de pedagogia teatral, publicats dins la col·lecció Eines del Servei de Palma Educa, i també la creació i el disseny de la col·lecció Didàscalos, formada per diferents obres de teatre creades, escrites i concebudes per ser representades per alumnes dels centres educatius.

Quan un artista-pedagog com jo mira enrere i segueix creient que el teatre educatiu és un joc d'expressió i un camí per a millorar les habilitats lingüístiques, la creativitat, la confiança en un mateix, la imaginació... només pot donar gràcies per poder continuar aportant aquest eix indispensable per a la formació del nin, perquè el Teatre serà sempre el millor recurs per a la formació integral de l'alumne.

És per això que disposar dels teatres municipals ha estat i és extraordinari per als alumnes i els mestres. Moltes vegades he insistit que el teatre es viu jugant, i poder jugar a fer teatre de bon de veres, en un espai escènic professional, dignifica el treball realitzat i permet mostrar a les famílies i als amics el potencial creatiu dels infants. De fet, permet que el concepte teatral es completi perquè converteix per uns instants els alumnes en actors i els pares, familiars i amics, en espectadors.

La Mostra de Teatre amb les seves representacions als diferents espais de l'Ajuntament de Palma s'ha convertit, per tant, en una magnífica plataforma per a dignificar el treball de l'expressió dramàtica que es du a terme als centres educatius.

Quan parlem de teatre dins l'educació parlem d'un instrument pedagògic que fomenta i potencia en els seus participants

uns valors i unes habilitats socials que difícilment poden adquirir en altres àrees i amb la tècnica que més coneix l'infant: el joc.

Somni d'una nit d'estiu. Col·legi Santa Mònica. Ana Mari Gago Lladó.

Només el joc ensenya sense que ens n'adonem i només el teatre ens fa entrar d'una manera conscient i pactada tàcitament en realitats diferents de les que vivim dia a dia. És aquest fet el que ens permet sentir les diferents emocions humanes d'una manera irreal però vívida, i tots aquests sentiments que experimentam en el procés creatiu són els que despertaran les consciències futures.

Arribats a aquest punt no puc més que felicitar-vos i agrair tot allò que heu aportat, aportau i aportareu des dels teatres municipals i des de la Regidoria d'Educació per tal de **seguir fent del món educatiu un món més teatral.**

PER MOLTS D'ANYS!!!

FOTO JOVE, ULLS QUE HI VEUEN. "ENSENYA'M A MIRAR PERQUÈ QUAN MIR APRENC"

Pilar Negrodo

Creadora i organitzadora de Foto Jove.

Durant 27 anys, Foto Jove forma part del compromís educatiu de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma. En el seu procés històric, hi han passat més de 20.000 joves de diferents condicions i realitats que, a través de les seves mirades, plenes d'emoció, ens han regalat un gran document gràfic que reflecteix el sentir de la nostra joventut durant les tres darreres dècades.

La fotografia és l'ull que converteix en etern el que és fugaç; és la dama centenària que escriu la vida amb llum. Una de les seves filles, Foto Jove, va ser creada a Palma per oferir als joves ocasions de mirar, observar i escriure amb la llum les seves mirades creatives, alhora que raonen i aprenen. Va néixer fa 27 anys amb l'esperit d'entusiasmar i, des del principi, va desvetllar la curiositat necessària per aconseguir-ho. En la seva evolució ens ha inspirat a tots, ens ha mostrat que ensenyar fotografia a les escoles és una necessitat urgent. Es tracta d'una oportunitat extraordinària per captar l'atenció dels joves en un procés lúdic que planteja reptes, però reptes assequibles, i, fins i tot, propers perquè la imatge és una part integral del nostre món. Foto Jove s'ha convertit en una eina pedagògica que pot potenciar les habilitats i que va molt més enllà del que és merament visual. I això és precisament el que fan els participants en aquesta activitat: expressar, comunicar i comprendre el món, per a contribuir a la construcció de la seva pròpia autonomia.

Fotografia presentada a Foto Jove 2018 per Arnau Vadell Marí, de l'Escola Mata de Jonc.

Foto Jove va entrar amb força i entusiasme fa gairebé tres dècades i, en aquest temps, hi han passat més de 20.000 joves de diferents condicions i realitats; de centres públics, concertats, privats i d'educació especial. Amb els anys, els docents i els joves que hi han participat s'han convertit en una gran família d'éssers que miren i que ensenyen el que veuen perquè uns altres ho vegin i puguin augmentar la seva creativitat. Els joves de Palma han pogut expressar, mitjançant aquest treball, els seus coneixements, les seves emocions i les seves realitats amb milers d'imatges que, any rere any, s'han convertit en vida. Un gran ull dins el qual conviuen moltes i diferents mirades. Es tracta d'una activitat divertida que, gràcies als temes conductors plantejats, relacionats amb la societat, l'art, la literatura o la ciència, ajuda els joves en l'expressió del llenguatge no verbal mentre fomenta el treball en equip, amplia horitzons i els anima a aprendre mitjançant l'observació i donant-los l'oportunitat d'enfocar els seus somnis. Crear imatges és una altra manera d'enfocar la vida i cada enfocament és un aprenentatge.

Fotografia presentada a Foto Jove 2019 per Marta Ramírez García, del Col·legi Santa Magdalena Sofia.

Deia Julio Cortázar que entre les moltes maneres de combatre el no-res una de les millors és la de fer fotografies. Totes les fotografies que hem recopilat durant aquests anys constitueixen un dels grans documents gràfics dels joves de Palma. A l'actualitat, Foto Jove s'ha convertit en la mirada dels joves de Palma, i el que va començar com un concurs s'ha transformat en un referent de la fotografia a la nostra ciutat. Des dels seus inicis, l'activitat ha comptat amb la col·laboració d'empreses mallorquines, que han aportat premis relacionats amb el sector fotogràfic, la qual cosa ha permès a molts joves ampliar els seus coneixements en el sector. Alguns dels joves participants d'anteriors edicions són actualment professionals de la imatge i, de vegades, ens han transmès el seu reconeixement cap al treball que els va convidar a mirar. Durant tots aquests anys hem treballat per aconseguir els resultats excel·lents que ens recolzen: la recerca d'idees i l'elaboració de vídeos i de material didàctic que mostri als infants i joves exemples per a la seva realització, tallers fotogràfics i recopilació d'imatges. Tot aquest esforç queda reflectit a la popular exposició que, des de la primera edició, es realitza al pati del Casal Sollerí. Les portes d'un dels principals centres de cultura de la ciutat s'obren als joves ciutadans per a exposar els seus treballs. És un orgull per a l'organització dir que totes les autoritats i el públic en general que han visitat la mostra han declarat la seva satisfacció. Si feim una ullada a l'hemeroteca comprovem que els mitjans de comunicació sempre s'han fet ressò d'aquesta activitat, i hi han dedicat pàgines senceres.

Inauguració al casal Sollerí de l'exposició de treballs de la 24a edició de Foto Jove. Pilar Negrodo.

Les imatges tenen una altra manera de ser difoses i recordades. Algunes de les millors perviuen, des de 2011, en el *Recull de literatura i Foto Jove*, un llibre on dialoguen la paraula i la imatge. A l'edició de 2022, la proposta ha estat "Imatges sonores", una iniciativa per a l'alumnat d'ensenyament secundari i batxillerat.

Animam els centres educatius que potenciïn la fotografia en el seu treball educatiu, perquè ensenya habilitats pràctiques, és divertida i amplia horitzons; perquè ensenya a veure i a mirar el món que ens envolta, serveix de suport a altres matèries educatives, i perquè és i serà sempre universal. No feim fotografies només amb la càmera o el mòbil, les feim amb totes les imatges que hem vist, amb tots els llibres que hem llegit, amb tota la música que hem escoltat i amb tota la gent que hem estimat. Una fotografia aconsegueix preservar en el temps la força de l'instant. D'aquí a molt de temps mirarem aquests documents gràfics i sabrem qui eren i com eren els joves d'aquestes generacions.

Foto Jove és creativitat i comunicació; és emoció. Tot el que es fa amb emoció s'aprèn. La fotografia és la terra de les meravelles, i Foto Jove convida tots els joves de Palma a entrar en aquest món màgic que existeix a l'altre costat del mirall.

ELS JOCS COREOGRÀFICS. TALLER DE DANSA DE PALMA EDUCA

Mariantònia Oliver i equip

Coreògrafa, ballarina, pedagoga i activista cultural. Dirigeix la seva pròpia companyia de dansa, la Cia. Mariantònia Oliver, i també coordina i du la direcció artística del Festival i Centre de Creació EiMa a Maria de la Salut. Ha estat professora a Esadib i al Conservatori Superior de Palma. Des de sempre combina creació i pedagogia com a espai d'investigació que comparteix amb diferents equips i col·lectius.

JOCS COREOGRÀFICS ha estat un espai d'investigació.

Tot va començar fa 15 anys, quan l'equip de Palma Educa ens va fer una proposta. Em preguntaren si m'atreuria a treballar dins les escoles en horaris lectius, amb infants amb diversitat funcional i amb infants d'entorns familiars i socials difícils.

Començarem Carme Vadell i jo, que veníem de construir projectes per a infants i famílies aquí a Mallorca després del nostre recorregut professional a Barcelona. No ho havíem fet mai, però acceptàrem. La condició que posàrem als equips docents per poder-nos enfrontar al repte va ser que fossin conscients que per a nosaltres era la primera vegada i que necessitaríem la seva col·laboració i la seva presència molt a prop. I així va ser; treballàrem en equip des del minut zero. Els equips docents hi estaven completament compromesos.

Treballàrem amb Pinyol Vermell-Aspace, on compartírem el projecte amb infants amb paràlisi cerebral, i amb Mater Misericordiae, on vàrem tenir l'oportunitat d'investigar amb un grup d'uns quaranta infants i joves, dels quals la meitat tenien la síndrome de Down.

Aquest mateix any també compartírem el projecte amb el CEIP Joan Miró. Allà la peculiaritat era que es presentava el

Jocs coreogràfics a Es Baluard, a Palma. Oto Marabel.

taller als alumnes com un premi per l'assistència a l'escola. Era un moment en què hi havia molt d'absentisme escolar.

I des de llavors que no hem deixat d'aprendre!

Han estat 15 anys de grans oportunitats d'experimentar, perquè la creació sorgeix experimentant, descobrint i fent servir eines per a la comunicació entre els infants. Volíem que fossin ells que ens mostrassin des de quins fils crear vincles i compartir experiències.

Dirigir i alhora observar quines pautes eren les més adients per fer possible que ells es presentassin, crear espais on les seves personalitats i maneres de fer tinguessin plena llibertat d'existir. Crear espais d'empatia on l'infant pogués proposar i conduir des de la seva iniciativa.

Un espai d'acollida de propostes que després es va enfilant i creant un collar de possibilitats.

Jocs coreogràfics a Es Baluard, a Palma. Oto Marabel.

Com arribar a aquest espai de confiança? Sense confiança no hi ha creació possible, no hi ha proposta a compartir possible. A poc a poc, des del treball del cos, anàrem descobrint i encetant pautes adients per anar construint jocs de relació que esdevenien estructures coreogràfiques. Seleccionar, ordenar, combinar propostes. I divertir-nos!!!!!! Jugant i jugant, solucionant entrebancs i problemes, i creant un espai amb molta flexibilitat per anar donant a entendre que sense el seu compromís per a la creació d'un projecte comú seria impossible de fer.

I així hem treballat, sense deixar d'experimentar possibilitats. Tot plegat ens ha aportat també pautes de relació que permeten el diàleg i el creixement de les persones i del projecte que compartim. També s'ha posat en evidència que gràcies al projecte artístic s'arriba a entendre com és d'important la disciplina per aconseguir els objectius que ens hem marcat i que l'aprenentatge va lligat a una consciència i a una responsabilitat ètica dels nostres actes.

Aquesta forma de treballar és el que deixam per als mestres perquè puguin fer feina amb les eines que els semblin més adients per a cada assignatura, ja sigui educació física, música, plàstica o matemàtiques.

I hem estat a moltes escoles, treballant amb molts d'equips, i esperam que hi haguem deixat una llavor de possibilitats des de les nostres eines artístiques.

El cos és el primer que tenim per presentar-nos i compartir-nos.

Gràcies, Palma Educa, per aquesta gran oportunitat d'aprendre i compartir tant.

SERVEI MUNICIPAL D'EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES DE PALMA (SMEA), 1990-2021

Pep J. Quetglas Mas

Pedagog. Cap del Negociat del Departament de Dinàmica Educativa de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma. Degà del Col·legi Oficial de Pedagogia i Psicopedagogia de les Illes Balears.

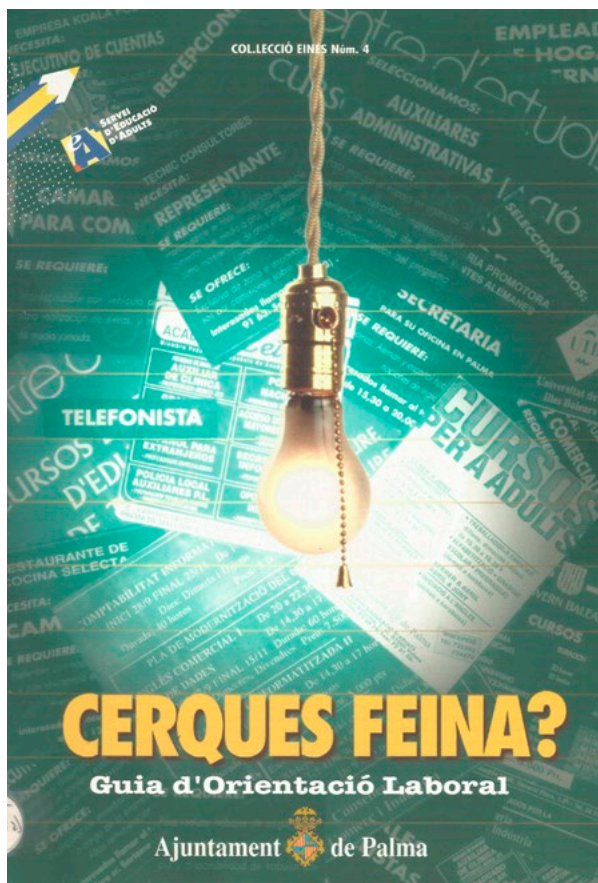
A principis dels anys noranta, la Regidoria d'Educació crea el Servei Municipal d'Educació de Persones Adultes (SMEA) amb l'objectiu de posar a l'abast dels ciutadans de Palma una oferta de cursos descentralitzada i variada, flexible i adaptable a les necessitats i les demandes dels individus i la societat, per tal de potenciar l'adquisició de coneixements i habilitats, destinada a la formació personal, cívica i social que faciliti la presa de decisions i l'autonomia personal. L'objectiu és també oferir informació, orientació i suport a la població interessada en temes relacionats amb l'educació i la formació.

Des de l'Informe Delors de 1996, amb la incorporació del terme "educació al llarg de tota la vida" a les recomanacions de l'Informe mundial sobre l'aprenentatge i l'educació d'adults "Global Report on Adult Learning and Education, Hamburg: UIL, 2013. UNESCO", així com tenint en compte totes les orientacions de la Comissió de les Comunitats Europees 2020, hom considera que l'educació i la formació per a la vida i el treball en la societat del coneixement han de constar de tres components principals: la creació de centres d'aprenentatge locals, la promoció de noves competències clau (especialment les relacionades amb les tecnologies de la informació) i un reconeixement major de les qualificacions existents en l'àmbit europeu per facilitar la mobilitat de les persones.

L'aprenentatge permanent és considerat un benefici per a tothom, independentment de la seva situació laboral. A una persona ocupada li permet actualitzar el seus coneixements i desenvolupar les capacitats per adaptar-se als canvis socials i econòmics que vivim actualment. Pel que fa a les persones desocupades, la formació afavoreix la seva incorporació al món laboral, incrementa la productivitat i el capital humà dels diferents països i, d'altra banda, satisfà les necessitats individuals de formació.

Des de l'existència dels ajuntaments democràtics, el Servei Municipal d'Educació de Persones Adultes de l'Ajuntament de Palma ofereix als ciutadans de Palma la possibilitat d'iniciar o continuar una formació al llarg de la vida, prioritzant les persones que pertanyen a grups o sectors amb mancances o necessitats de formació específica, i especialment aquelles amb dificultats per a la integració social o la inserció laboral.

L'objectiu general del Servei és potenciar l'adquisició de coneixements i habilitats desenvolupant la capacitat de comunicació i de crítica, facilitant la presa de decisions i l'autonomia personal i laboral plena dins el context de la nostra comunitat, i posant a l'abast del ciutadà els recursos educatius, formatius i culturals que ofereix la ciutat. Els cursos tenen com a finalitat desenvolupar les capacitats de la població adulta, aquelles capacitats i destreses bàsiques que no varen tenir l'oportunitat d'adquirir en altres moments de la vida; potenciar la reincorporació a diferents nivells del sistema educatiu reglat; millorar la capacitat d'inserció laboral, i facilitar la integració lingüística, social i cultural de les persones estrangeres que viuen al nostre municipi.

Col·lecció Eines, núm. 4. Editat pel Servei d'Educació d'Adults de l'Ajuntament de Palma, 1995. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

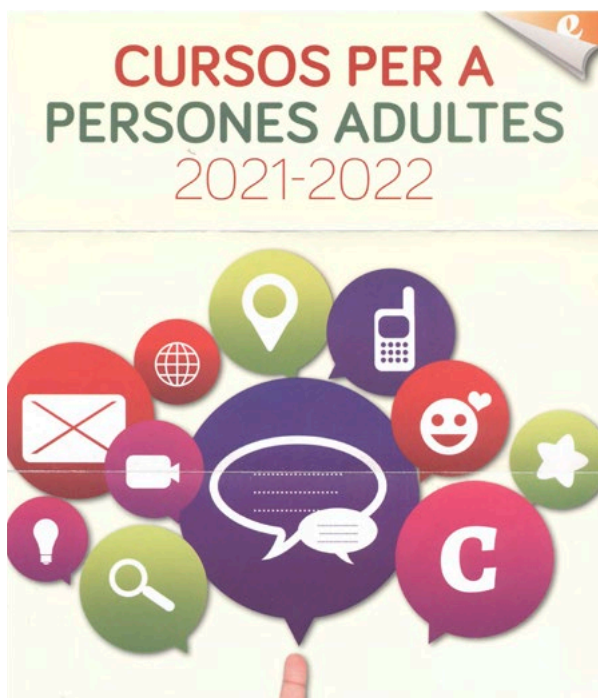
L'oferta de cursos de l'SMEA té en compte les necessitats formatives de la població de Palma. L'oferta general inclou:

- Cursos de formació inicial i bàsica: d'alfabetització i consolidació dels coneixements adreçats a les persones que volen adquirir els coneixements inicials de lectura, escriptura i càlcul, o que volen millorar i consolidar els coneixements i les habilitats d'aquesta etapa instrumental com a base formativa necessària per incorporar-se a estudis posteriors o a cursos de formació professional per a l'ocupació.
- Cursos de preparació de proves d'accés a altra formació (UIB, cicles formatius) amb l'objectiu de facilitar el retorn al sistema educatiu.
- Cursos de competències comunicatives bàsiques en llengües estrangeres, per tal de facilitar el desenvolupament en la societat actual i afavorir la integració en el mercat laboral.
- Cursos de competències comunicatives en les llengües oficials de la nostra comunitat autònoma per afavorir la integració lingüística, social i cultural de les persones a fi que puguin participar, en igualtat de condicions, en els béns culturals de la nostra ciutat.
- Cursos per assolir les competències digitals bàsiques en tecnologies de la informació (TIC).

D'aquest forma, l'SMEA presenta una oferta de cursos de formació bàsica i ocupacional (ensenyances inicials, nivell I i II, proves d'accés, idiomes –espanyol per a estrangers, anglès, alemany...–, noves tecnologies, mòduls d'integració cultural i lingüística) per donar resposta a les mancances que pugui haver-hi quant a la formació dels ciutadans, tot dins un projecte formatiu integral per oferir una educació que s'adeqüi a les característiques de la societat actual, cada vegada més competitiva, dinàmica i canviant, i que exigeix un continu cicle d'aprenentatge i adaptació a les noves situacions.

L'SMEA es proposa atendre el col·lectiu de la ciutat com una xarxa que permeti la circulació de les persones adultes en els diferents nivells de formació.

El coneixement del territori ens permet fer una distribució de l'oferta tenint en compte les necessitats pròpies de la població de cada barri. Des d'aquest punt de vista, hi ha factors que poden determinar la distribució dels espais i la seva oferta formativa, entre els quals el nivell educatiu i les característiques socioeconòmiques i socioculturals dels barris. Per això, la nostra oferta es caracteritza per ser flexible en relació amb els espais, els horaris i el calendari. Amb l'objectiu de descentralitzar l'oferta i acostar la formació a la gent que ho necessita, es realitzen cursos a diferents barris (Son Gotleu, el Rafal, l'Arenal, Pere Grau, el Terreno...) i s'utilitzen, a més dels edificis municipals de PalmaFormació Son Malferit i PalmaFormació Mercat Camp Redó, altres espais com centres culturals, centres educatius, biblioteques, etc., ubicats a diferents barriades de la nostra ciutat.

Cursos per a persones adultes, 2021-2022. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

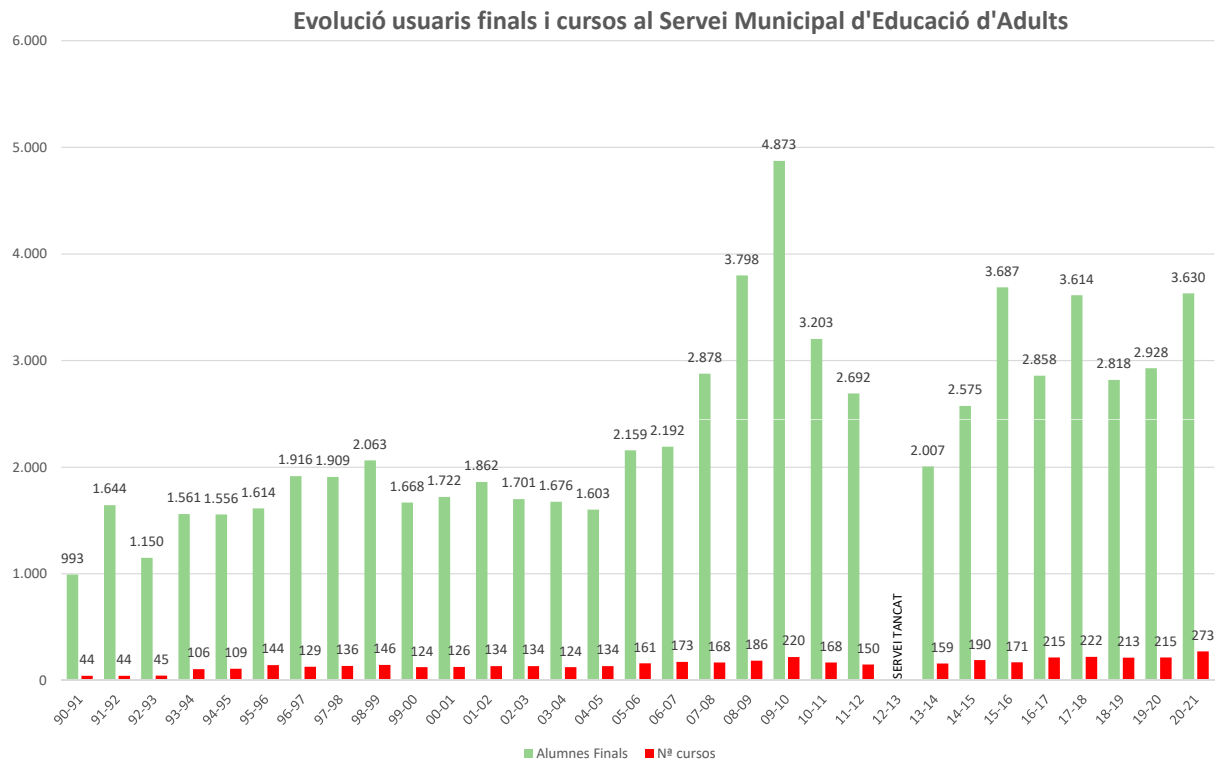
S'ofereixen cursos en diferents franges horàries per tal de facilitar la conciliació de la vida familiar i d'adaptar-nos millor a les necessitats dels usuaris del Servei. N'hi ha de diferent durada: anuals, modulars i intensius. L'oferta s'estructura en tres fases –tres períodes– al llarg de tot l'any.

També, per optimitzar al màxim els recursos, sempre s'ha intentat coordinar i unificar les tasques amb la resta d'administracions, prioritzant accions formatives conjuntes amb altres institucions i entitats, i les que suposin l'obtenció de recursos i/o finançament extern, i evitant en tot moment la duplictat d'actuacions en el marc de la Llei 4/2006, de 30 de març, d'educació i formació permanents de persones adultes de les Illes Balears, la qual a l'exposició de motius indica que "part de la població adulta de les illes Balears es troba mancada de la formació bàsica, i conseqüentment de moltes dificultats per a l'accés a les vies de formació professional. Ambdues coses augmenten el risc de marginació econòmica i social. En el nostre cas, a aquests fets convé afegir la incidència social, econòmica, cultural i d'altra naturalesa, derivada de l'increment de la mobilitat social en els darrers temps, en què la realitat d'una immigració creixent, entre d'altres causes, hauria de conduir necessàriament a l'adopció de les iniciatives pertinents per tal de promoure la integració dels col·lectius afectats".

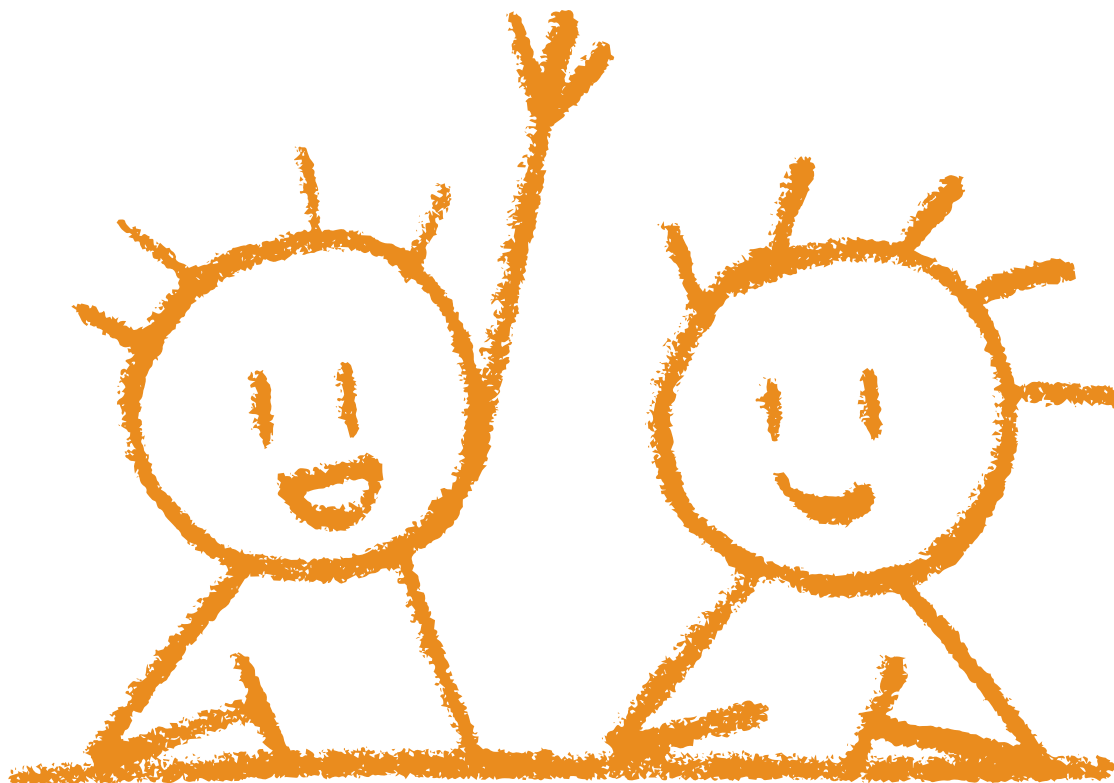
Pel que fa a l'evolució del Servei des de la seva creació, malgrat la seva interrupció en el curs 2012-13, durant aquest període per tipologia de formació s'han desenvolupat 2.278 cursos de català, en els quals han finalitzat la seva formació quasi 40.000 persones; de formació bàsica s'han fet 659 cursos, dels quals s'han beneficiat més de 9.000 persones, i, pel que fa a la formació ocupacional, s'han fet 1.626 cursos amb l'aprofitament de quasi 22.000 persones.

En tots els programes han iniciat la seva formació moltes més persones de les que l'han acabada, però hem de recordar que alguns dels nostres usuaris presenten moltes dificultats personals i socioeconòmiques, a les quals s'ha d'afegir, en especial, una gran manca d'hàbits d'estudi i lectura, que deriva en un alt índex d'abandonament, més significatiu als cursos de llarga durada.

En total, s'han realitzat més de 4.500 cursos, dels qual s'han beneficiat més de 70.000 persones que han finalitzat els cursos amb aprofitament.

Patronat
Municipal
d'Escoles
d'Infants

PATRONAT MUNICIPAL D'ESCOLES D'INFANTS

Per la seva autonomia orgànica i la seva singularitat funcional respecte de la Regidoria d'Educació el Patronat Municipal d'Escoles d'Infants (PMEI) presenta un capítol propi dins aquesta publicació. En el contingut d'aquest capítol hi ha una doble intenció: d'una banda, endinsar-se en l'origen del Patronat i en la seva evolució històrica, i, de l'altra, mostrar la situació actual de les escoles d'infants, especialment mitjançant aspectes del seu funcionament que ens han semblat rellevants, com són l'arquitectura i l'alimentació.

Aquest capítol consta de sis articles. El primer ha estat escrit per Francisca Niell (directora gerent del PMEI), que hi fa una anàlisi de l'evolució històrica del Patronat. A continuació, ve un article de Maria Antònia Pujol (doctora i professora honorífica de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona i que fou coordinadora pedagògica del PMEI als seus inicis), que reflexiona sobre la transcendència de la feina feta aquells anys. Tot seguit, hi ha l'article de Marta Juan (treballadora social del PMEI durant vint-i-nou anys), que aporta el seu valuós testimoni. Després, el lector trobarà una entrevista a Francisca Tomàs (directora de l'escola d'infants de Santa Catalina) i a Maria José Jiménez (directora de l'escola d'infants de Son Roca), que exposen les seves visions sobre la transformació dels centres d'educació infantil del PMEI en un context social divers i canviant. Tot seguit, un article de Josep L. Oliver (doctor en Pedagogia i professor titular de Pedagogia Social i Comunitària a la UIB) constata la relació entre la pedagogia i l'arquitectura en l'educació infantil i ho fa mitjançant l'anàlisi dels edificis de tres de les escoles d'infants del PMEI. I finalment, Nani Moré (xef i fundadora de Menjadors Ecològics) exposa la importància, tant nutricional com educativa, de l'alimentació als centres d'educació infantil del Patronat.

Es tracta, per tant, d'un conjunt d'articles ben diversos amb els quals volem aportar elements, potser insuficients però sens dubte interessants, per a entendre la dificultat i també la il·lusió que ha suposat i suposa el repte de l'educació dels més petits i la important tasca que el PMEI ha fet i fa per a contribuir-hi des de l'Administració municipal.

EL PATRONAT MUNICIPAL D'ESCOLES D'INFANTS DE L'AJUNTAMENT DE PALMA. DE LA SEVA CREACIÓ FINS ALS NOSTRES DIES

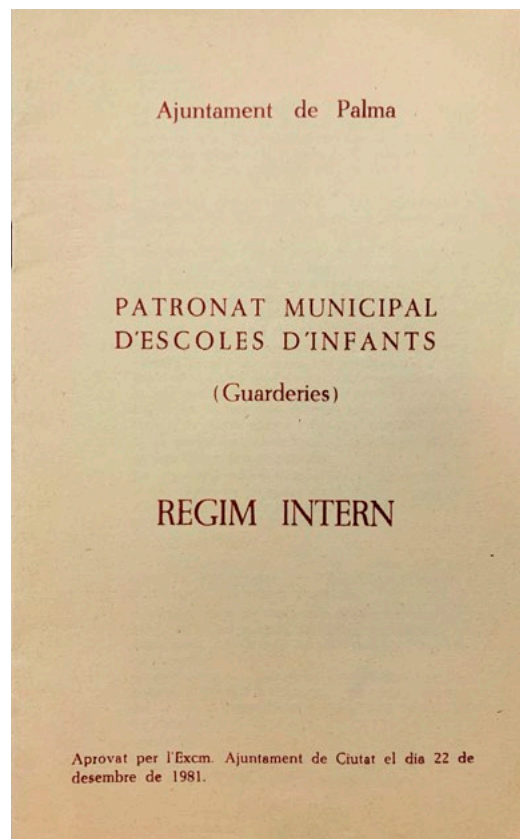
Francisca Niell Llabrés

Directora gerent del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de l'Ajuntament de Palma.

Palma disposa d'uns serveis educatius per a la primera infància de llarga tradició. Des de la constitució del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants pel Ple de l'Ajuntament de Palma el setembre de 1979 a l'actualitat, s'ha anat formant una xarxa pública d'escoles d'infants que ofereix un servei essencial a la ciutat.

L'Ajuntament de Palma va crear el Patronat Municipal d'Escoles d'Infants amb la finalitat de gestionar dues guarderies impulsades pel Ministeri de Treball: una a Son Roca i l'altra a l'Arenal. El fet que el programa d'escoles d'infants o guarderies, com en aquella època s'anomenaven, fos impulsat des del Ministeri de Treball evidència una necessitat social que anava en augment amb la incorporació de la dona al mercat laboral. Aviat el Patronat va incorporar dues escoles més: una a Santa Catalina i l'altra a Ciutat Antiga, gràcies al conveni signat amb la Fundació Hogares Infantiles del Niño Jesús, una fundació de caire religiós i que presidia Leonor Servera. La tasca principal en aquella primera època va ser la d'integrar aquestes escoles en un organisme únic que marcàs línies de treball conjuntes i condicions laborals homogènies. Així, el 1981 ja es va signar el primer conveni laboral col·lectiu que integrava tot el personal.

La solució administrativa de fundar un patronat per a gestionar les escoles d'infants no fou exclusiva de Palma, sinó que aleshores era comuna a altres ciutats, ja que permetia més agilitat i autonomia en la presa de decisions. De seguida es va demostrar que constituïa un marc idoni per a gestionar una tasca pedagògica, sanitària i social que repercutia tan directament en la custòdia i l'educació dels infants.

Primer reglament del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de Palma, 1981. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

El 22 de desembre del 1981 el Ple de l'Ajuntament de Palma aprovava el primer Reglament de règim intern del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants. Des del moment present, resulta interessant observar com a la coberta del fullet d'aquest Reglament apareix la paraula *guarderies* entre parèntesis i sota el concepte *escoles d'infants*. És un detall significatiu. En aquell temps, el nom popular i habitual per designar aquests centres era *guarderia* i corresponia plenament a la funció que la societat n'esperava: que "guardassin" els infants mentre els seus progenitors eren a fer feina. Aleshores no se'ls requeria cap tasca educativa, sinó tan sols la custòdia dels nins i nines

durant unes hores. El nou concepte d'*escola d'infants* implicava quelcom més (i hom pot observar-ho dins el mateix Reglament). S'hi parla de "normes pedagògiques," d'associació de pares (si bé encara no de pares i mares), de "programa pedagògic, sanitari i social" (que també havia estat aprovat pel Ple de l'Ajuntament) i d'organització dels centres. Respecte a aquesta organització i programació el Reglament diu: "Els equips de treballadors docents de cada centre es reuniran setmanalment per a tractar de fixar objectius, mètodes, programes, revisar material didàctic i reflexionar sobre aspectes concrets de l'educació i de les línies a seguir." Queda clar, doncs, que la finalitat anava bastant més enllà de gestionar guarderies. Hi havia un plantejament pedagògic, se cercava la participació de les famílies i es tenien en compte la realitat sanitària i el context social.

Les escoles d'infants del PMEI de Palma foren molt més que "guarderies" des del primer moment. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma

La gestió de 4 centres que atenien un total de 444 alumnes implicava disposar d'uns serveis especialitzats per poder fer l'atenció integral dels infants. Així, el 1982 es posaven en marxa el servei de pediatria i higiene i el servei psicopedagògic. A la vegada s'anava consolidant un equip humà professional amb la creació del lloc de feina de coordinació pedagògica i vuit places d'educadores. Un any després, el 1983, s'iniciava un programa d'integració per a infants amb necessitats educatives específiques, que suposà la contractació de dos terapeutes.

El juliol del 1986 el Patronat va signar un conveni amb el Ministeri d'Educació i Ciència, segons el

qual aquest aportava un equip psicopedagògic d'atenció primària, integrat per un psicòleg, un pedagog, un assistent social i un logopeda, i el Patronat, per la seva banda, aportava quatre mestres de suport. A finals d'any, el Patronat tenia obertes un total de 29 aules, amb 74 treballadors/res.

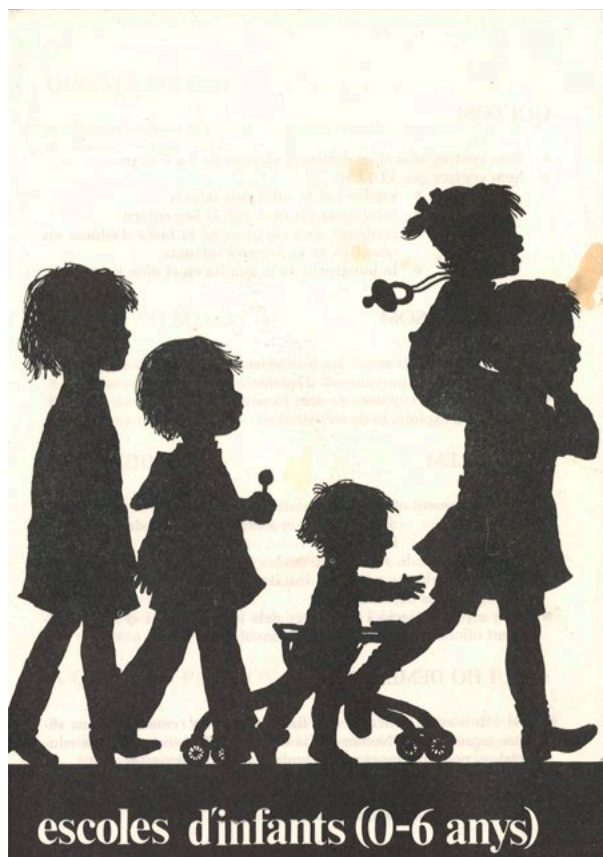
El 1987 s'aprovava el Programa d'ensenyament en català a les escoles del Patronat. Es tractava d'una passa important en la definició del model lingüístic, alhora que suposava una petita contribució al procés col·lectiu de normalització lingüística que el país tot just començava a recórrer.

Les línies definitòries de la xarxa d'escoles del Patronat i que evidenciaven la solidesa dels plantejaments pedagògics adoptats eren:

1. Ser escoles obertes a la població infantil compresa entre els 0 i 6 anys del terme municipal de Palma.
2. Ser escoles immerses en el medi sociocultural, aprofitant tots els recursos didàctics que el medi ens ofereix.
3. Utilitzar com a llengua de relació i de comunicació el català.
4. Dur a terme una educació centrada en l'infant, d'acord amb la seva evolució global i les seves necessitats, respectant en tot moment el dret a la diferència.
5. Integrar els infants amb deficiències psíquiques, físiques, sensorials i socials.
6. Treballar per a l'elaboració d'un projecte educatiu consensuat que defineixi les orientacions pedagògiques que fonamentin el treball educatiu de cada dia i de cada escola.
7. Elaborar a les escoles uns plans de centre en els quals es programa i es concreta la dinàmica de l'escola durant el curs.
8. Tota la feina que es fa a l'escola d'infants neix d'un treball en equip.
9. Les quatre escoles tenen un servei de menjador.
10. Modalitat de quotes en funció dels ingressos familiars.

Hem de tenir en compte que fins al curs 1992-1993 totes les escoles del Patronat oferien places per a infants d'entre 0 i 6 anys. A partir del curs 1994-1995, en què la segona etapa d'educació infantil ja estava totalment integrada en els centres d'educació infantil i primària, es va encetar un procés de reconversió de l'oferta educativa per a adreçar-se específicament a la primera infància i oferir places exclusivament a infants d'entre 0 i 3 anys, un procés que

va requerir obres de condicionament a les escoles infantils, unes reformes que es feren de manera progressiva.

Els primers anys, el PMEI acollia infants dels 0 als 6 anys. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

L'interès per a l'educació anava més enllà de la gestió de les escoles municipals i es pretenia incidir en l'àmbit de l'educació infantil a tota la ciutat. D'acord amb els seus Estatuts, a partir del curs 1993-1994 s'iniciava una línia d'ajuts per als centres privats "que segueixen una determinada qualitat pedagògica i cobreixen una necessitat social". Els criteris pedagògics per acollir-s'hi eren rigorosos. Les escoles d'infants privades que aspirassin a un ajut municipal havien

d'acreditar: existència i seguiment de programes de desenvolupament individual per als casos detectats d'integració física, psíquica o sensorial; titulació dels professionals; ràtio adequada aula/mestre; suficiència d'espai i organització d'aquest, i elaboració de programacions. Pel que fa als criteris socials, es fixaven els següents: inclusió d'infants de la Junta de Protecció de Menors, d'infants amb minusvalideses i d'infants de la zona; horari del servei adequat a la classe treballadora; supervisió de les quotes vigents, i rendes dels pares. També es requeria: l'ús del català com a llengua ambiental i administrativa del centre, l'organització participativa de la comunitat escolar (amb un calendari de reunions d'equip, de claustre i de pares) i caràcter jurídic de l'empresa gestora. Aquestes ajudes podien anar destinades a quatre finalitats: al sosteniment de l'experiència d'integració, a les despeses derivades de la protecció de menors, als costos de millora d'infraestructura o d'equipament i a les despeses del personal titulat. En aquell primer moment es varen acollir a aquests ajuts nou escoles. A partir del curs 1998-1999 es convoquen subvencions per a les despeses d'ensenyament dels infants que, empadronats al municipi de Palma, s'escolaritzen a centres privats inscrits al Registre municipal d'escoles d'infants. Es tracta de fomentar l'escolarització pels beneficis que implica i afavorir les famílies que es troben en una situació socioeconòmica més desfavorable. A hores d'ara aquestes ajudes s'han anat incrementant, així com el nombre de centres inscrits al Registre, que el curs 2021-2022 són vint-i-sis.

De les escoles del Patronat també s'ha de destacar que des dels inicis ja comptaven amb un servei de cuina d'elaboració pròpia, supervisat pel Gabinet Tècnic de Sanitat de l'Ajuntament, per tenir cura d'una bona nutrició i salut dels infants. L'interès per una alimentació sostenible i saludable ens ha motivat per anar millorant aquest servei i posar en marxa el projecte Escudella, del qual trobareu informació més detallada en un dels apartats d'aquest llibre.

El curs 2004-2005 s'inicia un període d'ampliació de la xarxa del Patronat amb l'obertura de la nova escola de Santa Creu. Al cap de tres anys, en el curs 2007-2008, s'obren les escoles

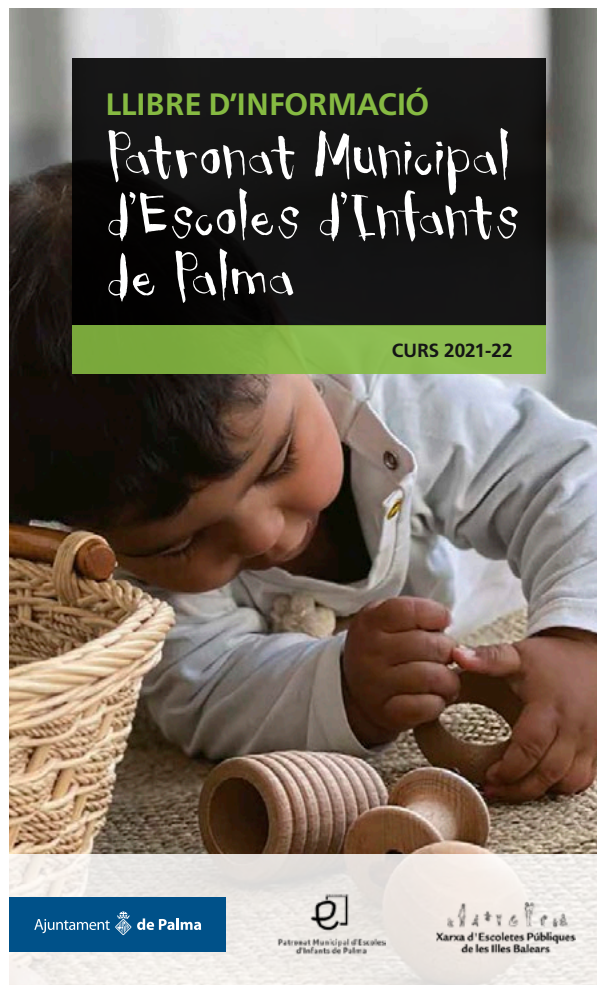
de Son Fuster Nou i Maria Mut i Mandilego, i entre el 2008 i el 2011, les de Can Alonso, Son Ferriol, Son Espanyolet i el Molinar. Avui el PMEI gestiona onze escoles, amb un total de 1.064 places.

Escola infantil del Molinar. Rafel Blanc.

Al llarg d'aquest capítol trobareu petits fragments de la història del Patronat escrita a partir de l'experiència de les persones que n'han format part, directament o indirecta, i que sens dubte han contribuït al seu èxit. L'educació 0-3 està principalment en mans de dones. Crec que és de justícia dedicar unes paraules a totes les dones del Patronat, dones compromeses amb la seva professió i que, gràcies a la seva implicació i la seva humanitat, han fet possible un projecte educatiu de qualitat a Palma.

La responsabilitat de l'educació en aquesta etapa infantil, tan important per al desenvolupament dels infants i tan necessària per a la conciliació de la vida familiar i laboral, recau en els ajuntaments. Cal continuar avançant per tal d'oferir un servei adaptat a les necessitats d'una societat en contínua transformació. I s'ha de fer reivindicant una major corresponsabilitat de les administracions autonòmica i estatal, que, des del reconeixement que l'atenció als infants abans dels tres anys pertany a una etapa plenament educativa, han de garantir els principis d'equitat, inclusió i qualitat.

Coberta del llibre d'informació del PMEI, curs 2021-2022. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

El repte que ara tenim al davant és el d'ampliar la xarxa perquè Palma ha crescut i també ha de créixer el nombre d'escoles d'infants. Això no ho podem fer només des de l'Administració, que hi ha de posar els pressuposts necessaris. També cal que ens acompanyin unes famílies còmplices i implicades, i una societat que consideri l'educació infantil com a essencial per al futur i per a contribuir al benestar de totes les persones.

I DESPRÉS DE 40 ANYS, SEGUIM TREBALLANT PER L'EDUCACIÓ DELS MÉS PETITS. ESCOLES D'INFANTS DE L'AJUNTAMENT DE PALMA

Maria Antònia Pujol Maura

Doctora i professora honorífica de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona. Fou coordinadora pedagògica del Patronat d'Escoles d'Infants de Palma als seus inicis.

Abans de tot voldria agrair la possibilitat que m'han donat de poder explicar una mica l'experiència que vaig tenir durant els anys que vaig estar treballant com a responsable pedagògica amb el col·lectiu d'escoles d'infants de l'Ajuntament de Palma. Treballar per la meua ciutat i pel meu ajuntament va ser un període molt interessant i enriquidor. Era un moment en què tot just s'iniciaven els ajuntaments democràtics i jo venia amb una bona experiència d'anys de treball a la institució Escola de Mestres Rosa Sensat de Barcelona i a la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. No vaig haver de pensar-ho gaire, era una proposta molt interessant. Així que vaig acceptar el repte i em vaig incorporar a la tasca iniciada feia poc temps dins el Patronat d'Escoles d'Infants de la ciutat de Palma. A l'inici del meu compromís, vaig trobar un bon recolzament en dues persones que varen ser cabdals per a aquella feina, el batle de Ciutat, el Sr. Ramon Aguiló, i la Sra. Magdalena Seguí, gerent del Patronat. Ambdós varen confiar en mi i això em va donar força per acceptar el compromís. No vull seguir posant noms de les persones amb qui férem feina plegats perquè la llista seria molt llarga. Però crec que és de justícia posar almenys aquests dos ja que sense el seu compromís polític, pedagògic i social no hauria estat possible donar resposta a l'educació dels infants de 0 a 6 anys de la ciutat de Palma.

Així va ser com varen néixer el Patronat i en concret les escoles infantils, fruit d'una decisió política i d'un compromís amb la ciutadania. Era un moment en el qual tots els ajuntaments democràtics apostaven per una millora de l'educació. El país estava canviant i es va veure la importància que tenia iniciar l'escolarització des del mateix moment del naixement

de l'infant, i així varen néixer les escoles d'infants, i d'aquesta forma es va poder donar resposta mitjançant les institucions i serveis adequats al dret de l'infant de ser educat.

La creació de les escoles d'infants va ser doncs una institució educativa destinada a nins i nines de 0 a 6 anys i que responia a un plantejament pedagògic explícit, elaborat a partir de les necessitats dels infants d'aquestes edats, a la vegada, responia a la dimensió social i sanitària de l'educació.

Reunions dels equips educatius del Patronat a l'escola infantil de Ciutat Antiga devers 1980. Maria Antònia Pujol.

A l'actualitat, el Patronat Municipal d'Escoles d'Infants (PMEI) és un organisme autònom de l'Ajuntament de Palma (adscribit a la Regidoria d'Educació). El seu objectiu principal és l'educació dels nins i les nines de la ciutat de Palma durant la seva primera infància (0 a 3 anys) garantint el compliment de les finalitats psicopedagògiques, socials i sanitàries que l'escolarització d'aquests infants requereix, d'acord amb les pautes marcades per les institucions pedagògiques de referència.

Bé, l'experiència va ser molt bona i, com he dit, molt gratificant. Vaig trobar-me amb un equip format per les mestres, educadores i personal no docent (psicòlegs, assistents socials, personal d'administració i serveis, etc.), implicats en l'educació d'aquests nins i nines de Ciutat. La meua feina era ajudar a apujar el nivell de compromís i proposar nous plantejaments pedagògics per a aquestes escoles d'infants. El treball va ser intens, i la majoria de personal es va posar a treballar de tal forma que vàrem ser capaços d'il·lusionar no sols el petit grup que vàrem iniciar la formació, sinó que poc a poc tot el personal s'hi va implicar, fins i tot les famílies. Es feren cursos de formació, seminaris, trobades, etc. Tot allò que creïem necessari per millorar l'educació. La resposta del personal va ser molt positiva, sempre vaig trobar actituds favorables que feien més fàcil el treball, i no cal dir el suport polític que hi havia.

Bé, donat que en aquesta etapa s'inicien tots els aspectes que constituïran la formació de la personalitat de l'infant, com són el moviment, l'afectivitat, el llenguatge, l'estructuració del

pensament, la socialització i totes les capacitats per esdevenir un ésser autònom, vàrem començar a formular quins havien de ser els nostres objectius. I aquests eren: garantir una vida emocional positiva i una bona relació amb els adults; afavorir el descobriment i el coneixement del món exterior a través de la pròpia activitat. Vàrem reflexionar sobre les condicions que garantien una correcta educació que ajudàs al propi desenvolupament dels nins i les nines i, per aquest motiu, reflexionàrem sobre el que representava tenir un nombre d'infants reduït per a cada grup classe i per a cada persona educadora. Només amb una atenció individualitzada es podien atendre les necessitats individuals. Vàrem veure també la importància que tenia l'estabilitat del personal per poder fer uns equips de treball que garantissin una continuïtat pedagògica i uns espais físics adients, així com uns materials pedagògics que fossin adequats a les necessitats dels infants. Tot això amb l'ambient de compromís i dedicació que ens demanava la cura dels infants d'aquestes edats.

La relació amb les famílies també va ser un aspecte important a tenir en compte, ja que era necessària la seva implicació per acompanyar el creixement dels infants. Per donar suport a les famílies també organitzàrem xerrades, seminaris, grups de treball, etc. Tot per ajudar que les famílies tinguessin un suport i una formació que fos un complement a la tasca que es feia a les escoles d'infants. Per a no saltar cada infant era únic i com a tal havíem de tractar-lo.

És per això que tant la reflexió com la formació i la coordinació entre tots els treballadors i treballadores eren elements importants per garantir l'èxit i la qualitat de l'educació dels infants.

Podríem explicar moltes accions que férem per formar i formar-nos, però només faré referència a una que record amb precisió. Tanmateix és evident que en vàrem fer moltes d'altres.

Record, per tant, una formació que férem a l'Escola Infantil de Son Roca entre tot el personal de les escoles i les famílies. Començàrem per fer unes explicacions que justificaven aquesta activitat i, per tant, primer vàrem fer unes reflexions teòriques del que suposava educar els infants d'aquestes edats i la importància de tenir materials manipulatius que afavorissin la seva

autonomia. Després organitzàrem uns tallers on tothom treballava del que personalment sabia. Recollírem materials i eines diversos: pots, caixes, retalls de roba, fustes, imatges, llibres en desús, pintures, pinzells, màquines per serrar, filaberquins, etc. Tot això ho organitzàrem un diumenge. Mentre unes persones tenien cura dels infants, fent jocs i entretenant-los, unes altres preparaven els dinars, i la majoria es dedicaren a fer els materials necessaris: serraven, retallaven, pintaven, enganxaven, etc. Fèrem molts materials per a les escoles i per als diversos grups d'infants. Va ser un dia molt interessant i molt aprofitat, es va crear molta cohesió entre les famílies i el personal de les escoles i vàrem descobrir que l'educació era cosa de tothom.

La feina que es va fer va ser molt interessant. Aprofitàvem tots els moments i situacions per veure quina era la tasca que havíem de fer, i tota sortia de reflexions prèvies. Així, vàrem ser capaços de reflexionar sobre els horaris i els descansos, tan dels infants com de les educadores, i canviar-los si era el cas. Sobre els grups d'infants: quin era el nombre ideal per garantir un tracte individual. Vàrem cercar també estratègies de com integrar les famílies en l'educació dels seus fills i filles, com aprofitar les oportunitats que ofereix la mateixa ciutat, com aprofitar les ajudes que en aquell moment ens oferien des de la Universitat, etc. Era tot un llarg camí que teníem i que volíem aprofitar.

Una cosa important que ens va passar, i que crec que val la pena que quedi reflectida en aquesta celebració, va ser que vàrem tenir la idea i la possibilitat de tenir entre nosaltres l'experiència del gran pedagog Loris Malaguzzi, l'ànima d'una experiència reconeguda mundialment: la Mostra anomenada "L'occhio se salta il muro", que ens va acompanyar el mes de març de l'any 1984 a la Llotja de Palma, per iniciativa del Patronat i amb la col·laboració del Departament de Dinàmica Educativa i el patrocini de l'Ajuntament de Palma. El professor Malaguzzi va estar entre nosaltres acompanyant la Mostra i fent la conferència d'inauguració. Ell ens va dir: "L'infant te molta imaginació i és capaç d'afrontar problemes i per això és necessari que l'escola i la família sàpiguen descobrir les necessitats de les seves pròpies capacitats i trobar una metodologia de la didàctica, que reculli el món de l'infant que canvia tan ràpidament com la mateixa família, com la societat." D'aquesta manera, la imatge del

nin i de la nina en què es basa la línia educativa del nostre Patronat és la d'ajudar-lo que sigui capaç i competent, recordant les paraules pròpies de Loris Malaguzzi quan diu que "l'educació ha d'alliberar l'energia i les capacitats de la infantesa, i per això és necessari treballar a partir de la subtilitat d'un model ben elaborat i que ofereix l'oportunitat que els nins i les nines tinguin consciència de la responsabilitat de les seves pròpies iniciatives per descobrir el món que els envolta i satisfer els seus drets i interessos, i respectant a la vegada els ritmes individuals per afavorir el seu propi desenvolupament". L'estada del professor Malaguzzi amb nosaltres va ser un fet molt important, va ajudar a donar credibilitat a tot el que es mostrava i sobretot a donar ànims al nostre personal perquè treballàs amb qualitat, responsabilitat i molta creativitat. La seva capacitat de convèncer i animar-nos va ser un regal i un bon impuls per seguir treballant amb professionalitat.

Durant els dies de l'exposició es va celebrar un cicle de conferències per tal de reflexionar i aprofundir sobre temes suggerits pels materials exposats. Per a la inauguració, va parlar el mateix Loris Malaguzzi (director de les escoles infantils del municipi de Reggio Emilia, a Itàlia), després seguiren Vicenç Rullán (psicòleg de les de l'Ajuntament de Palma), Eduard Rigo (professor de Pedagogia de la Universitat de les Illes Balears), Martí March (cap del Departament de Pedagogia de la Universitat de

L'OCCHIO SE SALTA IL MURO
Mostra d'un treball pedagògic per a infants

Entre el 21 i 31 de març d'enguany serà exposada a la Llotja de Palma la mostra pedagògica "L'occhio se salta il muro", creada i promoguda per l'Ajuntament de Reggio Nell'Emilia a Itàlia, i organitzada per els Serveis d'Educació de L'Ajuntament de Palma.

La mostra es podrà visitar tots els dies de 10 a 14 i de 16 a 20, excepte el diumenge capvespre a la Llotja de Palma, que ha estat cedida gentilmente per la Conselleria de Cultura de la Comunitat Autònoma.

Durant aquests dies i simultàniament a la Mostra, és celebrerà un cicle de conferències per tal de reflexionar i aprofundir sobre temes suggerits pel material exposat.

PROGRAMA
Dimecres dia 21 de març a les 19 hores.
Acte d'inauguració de la Mostra. Conferència "Mostra d'un treball pedagògic per a infants" a càrrec de: Dr. Loris Malaguzzi, director de les Escoles Infantils del Municipi de Reggio.
Lloc: Llotja de Palma.

Fullet de la mostra «L'occhio se salta il muro», octubre de 1984 a Palma. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

les Illes Balears), Maria Antònia Pujol (coordinadora pedagògica de les escoles d'infants de l'Ajuntament de Palma) i Soledad González (professora de l'Escola Universitària del Professorat d'EGB de Palma). L'acte de cloenda va ser a càrrec de Sergio Spaggiari (pedagog i director de l'equip coordinador de les escoles municipals de Reggio Emilia). Aquestes conferències es feren al llarg del temps que va durar l'exposició i a diversos espais de la ciutat de Palma: la sala d'actes de la Banca March, la Universitat de les Illes Balears, l'EU del Professorat d'EGB, i la cloenda a l'espai mateix de la Llotja, on es mostrava l'exposició. Aquesta mostra va ser visitada per quasi totes les escoles públiques i privades de Palma, d'infantil i de primària, així com per molt de professorat i famílies sensibilitzades per l'educació. L'experiència adquirida va ser molt gran ja que aquesta mostra va donar peu a moltes reflexions sobre la feina que calia fer per al desenvolupament harmoniós dels infants. És evident que era un treball fet per a infants de 0 a 6 anys, però sense cap dubte també va servir per reflexionar a tots els mestres que la visitaren. Les preguntes que d'allí sortien i l'impacte que rebien era molt gran i feren que el Patronat no només treballàs per millorar les escoles seves, sinó per l'educació en general.

Primer campament a la platja de l'escola infantil de Son Roca, probablement el curs 1980-1981. Marta Juan.

del dret que tenen el nin i la nina de rebre una educació integral per tal que el seu desenvolupament els ajudi a formar fermament la seva personalitat, tant des del punt de vista físic com des del punt de vista psíquic i social i que puguin créixer amb harmonia i salut en companyia d'altres infants. És per això que els equips pedagògics fan una feina compromesa i

no solament tenen en compte l'aprenentatge sinó tot allò que té a veure amb el creixement i el desenvolupament integrals: l'alimentació, els hàbits, el descans, etc., amb uns equips de professionals coordinats vers una mateixa direcció que, a partir de les pròpies planificacions, són capaços de donar als infants allò que necessiten.

Durant els més de 40 anys de funcionament, el PMEI ha ampliat els seus serveis per millorar l'oferta educativa de la ciutat i, tot i que queda tasca per fer, és un fet que l'Ajuntament de Palma aposta per la permanència. Això queda explicitat amb la millora del programa "Palma Educa" dins la línia de la Carta de ciutats educadores i, no només des del punt de vista teòric, sinó també des del punt de vista pràctic i concret. Basta visitar les escoles d'infants per poder veure com han millorat, tan les infraestructures com els materials, el mobiliari i tantes coses que s'han fet i que encara queden per fer. L'educació no s'atura mai i sempre és necessari innovar per créixer i ser capaços de respondre a les demandes d'avui.

Les escoles que formen part del Patronat són escoles obertes i acullen les famílies, sigui quina sigui la situació de cadascuna d'elles. En tots els centres es dona molta importància als moments quotidians que marquen el dia a dia i que proporcionen als infants la possibilitat de tenir moltes oportunitats per adquirir pautes socials, educatives i afectives, com també les habilitats, els coneixements i sobretot l'autonomia necessària per esdevenir ciutadans capaços de participar democràticament, amb tolerància i respecte per la igualtat entre homes i dones.

Cal demanar que aquest Ajuntament pugui celebrar uns altres quaranta anys amb plenitud, amb servei i molts d'èxits, no només amb les escoles sinó també en tot allò que té encomanat fer i que els ciutadans i ciutadanes de Palma necessiten.

Només em resta donar les gràcies a totes les persones que treballen perquè l'educació de la ciutat de Palma sigui un èxit i que els infants creixin amb salut, harmonia i felicitat.

Molts d'anys i endavant.

TREBALL SOCIAL A LES ESCOLES DEL PATRONAT MUNICIPAL D'ESCOLES D'INFANTS DE PALMA

Marta Juan Jiménez²

Treballadora social del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de Palma entre els anys 1978 i 2007.

El servei social a les escoles infantils de Palma va començar el curs 1978-79 als quatre centres que hi havia aleshores: Son Roca, l'Arenal, Santa Catalina i Ciutat Antiga. Cada un tenia les seves característiques pròpies.

A l'Escola Infantil de Son Roca hi anaven els fills dels treballadors de la barriada, que en la seva majoria pertanyien al sector de la construcció. L'Escola Infantil de l'Arenal, que al principi depenia de Càritas, atenia sobretot els fills de famílies ocupades a l'hoteleria. Hi havia dues escoletes que pertanyien als Hogares Infantiles del Niño Jesús: una ubicada al barri de Santa Catalina i l'altra a la Ciutat Antiga. Acollien els fills dels pescadors, especialment la primera, i feien també la funció de centres assistencials per al control de la vacunació i d'assistència d'infermeria.

A finals de l'any 1978, aquestes quatre escoles estaven en fallida econòmica. Com a conseqüència, el personal de les Llars Infantils reberen l'avís de tancament. Una cosa semblant va passar als centres de Son Roca i l'Arenal. Aleshores, els treballadors i els pares començaren una mobilització, que va incloure una vaga. I el setembre del 1979 les escoles es varen decidir a obrir malgrat que no disposaven de cap suport institucional.

Finalment, es varen encetar negociacions amb el nou consistori socialista de la ciutat. Fou llavors quan l'Ajuntament de Palma es feu càrrec d'aquestes escoles; primer de les de Son Roca i l'Arenal i després també de les dues llars infantils. És en aquests moments quan començà a funcionar el Patronat Municipal de Guarderies, posteriorment Patronat Municipal d'Escoles d'Infants (PMEI).

Arrencà aleshores una feina social en equip amb els treballadors, es creà una associació de pares i un equip de suport i es revisaren els calendaris d'execució de les feines i els horaris dels treballadors, com també el nombre de nins per aula, les edats, l'espai, el material didàctic, els menús, les quotes, etc.

Escola infantil de Santa Catalina, curs 1982-1983. Marta Juan.

Primer campament a la platja de l'escola infantil de Son Roca, probablement el curs 1980-1981. Marta Juan.

Es contactà amb Càritas, Serveis Socials i Protecció de Menors. S'establiren beques, que anirien d'acord amb els ingressos familiars i que s'anirien revisant segons les necessitats. I, en definitiva, es començà a fer una feina que havia de respondre a les necessitats de l'infant i de la família.

I així, un dia una mare va sol·licitar plaça per a la seva filla amb síndrome de Down a l'Escoleta de Santa Catalina. Aleshores, amb l'acceptació de tot el claustre i l'aprovació del Patronat Municipal, va començar el programa d'integració de nins i nines amb necessitats especials. Una petita passa... era ja el curs 1980-81. Es varen fer programacions, arribaren més sol·licituds i es varen cercar recursos i equips de suport. No va ser fàcil; era un gran repte.

Es va oferir un programa obert a tots els ciutadans de Palma, al qual les famílies podien accedir mitjançant unes avaluacions i, d'aquesta manera, qualsevol nin o nina de la ciutat amb una edat compresa entre els 0 i els 6 anys tenia opcions d'assistir a les escoletes municipals.

Tothom va treballar amb moltíssima il·lusió: els treballadors de la neteja, els de la cuina, el personal educador, els equips de suport i les persones de la gerència del Patronat. Es varen fer uns programes escolars fantàstics: calendaris de festes amb els pares, excursions, acampades o ioga amb nins i pares.

Per acabar, des dels serveis socials del PMEI hem d'agrair a la senyora Joana Frau (EPD), que actuava en representació dels Hogares Infantiles, la seva gestió en el traspàs de les escoletes a l'Ajuntament. També hem de donar les gràcies a la senyora Magdalena Seguí, primera gerent del Patronat, per la seva feina d'organització i de suport en tot el que va ser necessari. I també a la nostra companya i educadora Maciana Roig Mulet (EPD) per la seva col·laboració en la tasca d'elaboració dels Estatuts, que varen permetre donar un impuls important al PMEI. Entre tots férem un veritable treball d'equip!

L'EDUCACIÓ INFANTIL A LES ESCOLES DEL PATRONAT, AHIR I AVUI

Francisca Tomàs

Directora de l'Escola Infantil de Son Roca (PMEI).

Maria José Jiménez

Directora de l'Escola Infantil de Santa Catalina (PMEI).

Entrevistes efectuades el 31 de gener i l'1 de febrer de 2022.

1. Quin projecte d'escola infantil hi havia durant els primers anys del Patronat?

Francisca Tomàs (F.T.). Cal destacar que el projecte d'escoles infantils municipals incloïa aleshores els infants de 0 a 6 anys. La línia pedagògica era situar l'infant al centre i promoure el seu desenvolupament integral mitjançant un model d'escola infantil arrelada al medi. En aquest sentit, aleshores el barri de Son Roca estava ben delimitat i rodejat d'un entorn rural. Cuidadores i infants sortien a tresscar, observar les flors i animalons, i també a conèixer el barri. Es feien sortides al mercat, que és ben a prop, amb els infants de 2 a 6 anys, per exemple a comprar els elements necessaris per fer posteriorment alguna activitat a l'escoleta. Hi havia participació de la gent del barri. Cada any es feien colònies d'hivern a Binifaldó i d'estiu a les platges de Muro. Tot plegat era molt gratificant.

Maria José Jiménez (M.J.). Jo em vaig incorporar al Patronat Municipal d'Escoles d'Infants (PMEI) l'any 1998. Però record que, quan estudiava magisteri, les escoles d'infants municipals de Palma eren considerades un model pedagògic perquè partien d'un projecte educatiu arrelat a l'entorn i es valorava l'atenció que es donava als infants amb necessitats educatives especials. Tenir l'oportunitat de fer les pràctiques a l'escoleta de l'Arenal i el fet que fos una experiència motivadora em va convèncer per seguir en l'educació dels infants més petits.

Els primers anys, les escoles d'infants del PMEI de Palma acolliren infants de 0 a 6 anys. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

2. Com vàreu viure després l'ampliació progressiva de la xarxa d'escoletes?

F.T. Al principi érem quatre escoletes de gestió directa. Més tard, la xarxa s'anà ampliant amb altres escoles infantils però foren de gestió indirecta. Estàvem contents de l'ampliació però vèiem que es feia amb un model que moltes consideràvem inapropiat (un model no públic). Aquest és el model que predomina avui dins el PMEI. Hi ha la supervisió del Patronat a les onze escoletes de la xarxa municipal però la majoria depenen d'entitats externes; les condicions laborals no són les mateixes en un i altre model. S'ha de dir, però, que darrerament des de la direcció del Patronat s'aposta per una línia unificada pedagògicament i metodològicament. Es fan reunions i cursets per a totes les educadores del PMEI, el qual actua, de cada vegada més, amb una sola veu. Per exemple, la documentació que s'entrega a les famílies és la mateixa, independentment que una escoleta sigui de gestió directa o indirecta.

M.J. Al principi amb il·lusió, però després amb preocupació i decepció en veure que les noves escoles serien de gestió indirecta. Cal dir que avui, amb el model de gestió directa, que és el que trobam més adient, només queden les del Molinar, Santa Catalina i Son Roca. La resta d'escoles són de gestió indirecta; és a dir, gestionades per empreses externes. L'existència de dos models de gestió ha provocat diferents condicions laborals entre les treballadores d'un model de gestió i l'altre, no hi ha hagut una connexió entre les escoles de gestió directa i les de gestió indirecta, els recursos tampoc han estat els mateixos. Darrerament, des de la nova Gerència i la Direcció Pedagògica es treballa per unificar la línia pedagògica de totes les escoles i és d'agrair la voluntat de dotar el Patronat d'un projecte unificat.

3. Hi ha hagut una presa de consciència social sobre la importància de l'educació 0-3? Com s'ha viscut des de l'escola?

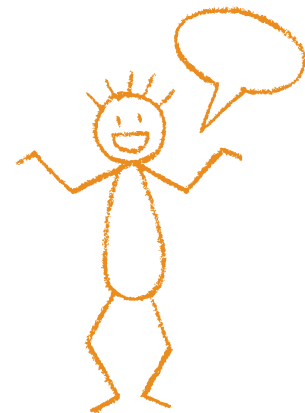
F.T. Al principi les escoles feien sobretot una funció social i assistencial de guardar els infants, més que educativa; era el que demanaven les mares treballadores. A l'actualitat, hi ha un gran nombre de famílies nuclears; és a dir, amb només la mare, el pare i l'infant (o pocs infants). Sovint ja no hi ha el suport de la família àmplia com abans (amb els padrins, etc.). Ara és aquest nou model de família més petita la que confia els menuts a les escoles d'infants del Patronat perquè saben que comptaran amb l'atenció de les educadores, psicopedagogues, logopedes, etc.

M.J. Trob que encara s'ha de fer molta de feina per visibilitzar i donar a conèixer la importància de l'educació 0-3 a la ciutadania. Cal un compromís ferm per part de l'Ajuntament de Palma vers la infància, establir un full de ruta per a l'educació dels infants 0-3, que avanci i no depengui del grup polític que governi, treballant a partir de la transversalitat de les diferents regidories i àrees de l'Ajuntament i en coordinació amb les altres administracions educatives.

4. Hi ha prou reconeixement social a aquesta tasca educativa?

F.T. La veritat és que les escoles infantils han resultat poc visibles durant anys. N'hi havia molta varietat i es tractava d'un sector poc regulat. De fet, encara n'hi ha que són mers "pàrquings d'infants". Però l'etapa de 0 a 3 anys és molt important i, a poc a poc, les famílies se n'estan adonant. Els pares i mares que venen a aquesta escola saben a què venen, són coneixedors que tenim un nivell de qualitat alt: espais amplis, jardins, personal qualificat, una programació, un projecte de centre... Però encara trob a faltar reconeixement social i laboral envers les educadores. La nostra és una professió feminitzada i, en aquest sentit, sovint poc remunerada en relació amb el nivell de responsabilitat de la feina.

M.J. Clarament, no. La tasca educativa i de prevenció que es fa a les escoles no resulta prou visible ni tampoc la importància social i compensatòria que té. Generalment, encara ara molta de gent no entén que no es tracta només de tenir cura dels infants, sinó d'acompanyar-los en el seu desenvolupament global. El discurs de la importància dels primers anys de vida i dels estudis que ho avalen va arrelant i se sent de boca dels representants de l'Administració educativa, però trobam a faltar més compromís i fets.

5. **Durant els darrers anys Palma ha experimentat canvis socials i demogràfics enormes. Com ha repercutit això a l'escola? (En el comportament dels infants, en la relació amb les famílies, pel que fa a la llengua, etc.)**

Escola infantil de Son Roca. Rafel Blanc.

F.T. A Son Roca hi ha hagut un canvi demogràfic molt important: ara hi ha moltes famílies que provenen d'altres països i que desconeixen fins i tot el castellà. Però nosaltres no hem tingut cap problema amb elles pel que fa a la comunicació; si cal, parlem en castellà o ens valem de persones que tradueixen. Pel que fa als infants, no giram la llengua; ells identifiquen la persona amb l'idioma que parla. Amb el suport visual i gestual de l'educadora i emprant un lèxic clar i senzill, aprenen el català al mateix temps que la llengua materna.

Sala de jocs a l'Escola Infantil de Son Roca. Rafel Blanc.

Quant al comportament dels infants, notam que ara estan més sobreprotegits que abans pel fet de pertànyer a famílies nuclears, petites, i estan més poc socialitzats. L'accés a les noves tecnologies fa que tinguin tendència a estar aïllats, a no saber-se entretenir, i sovint presenten una baixa tolerància a la frustració. Això és preocupant. Però aquí no s'avorreixen. Practicam allò de "pantalles 0" però, en canvi, disposen d'elements que no troben a casa: espai, jocs, terra, flors, etc.

Pel que fa a la relació amb les famílies del barri, s'ha de dir que a Son Roca hi ha molt d'atur i, per tant, no hi ha tanta necessitat de dur els més petits a l'escola infantil com en altres zones de Palma. De fet, una part de l'alumnat és d'altres barriades.

M.J. La repercussió del canvi social i demogràfic a Santa Catalina ha estat intensa però gradual. Es va passar de tenir una majoria de famílies del barri a comptar amb una majoria de famílies que provenien d'altres països i d'altres barriades. Però el canvi més sobtat ha estat arran de la pandèmia. El nombre de famílies en situació de vulnerabilitat ha augmentat, es detecta un major nombre d'infants amb necessitats que reclamen un suport específic i, sobretot, les famílies necessiten un major acompanyament. Comptam amb infants de diferents barriades de Ciutat perquè les places de la xarxa d'escoles infantils municipals no són suficients, i això fa que no es pugui donar servei a tots els infants de la pròpia barriada que ho sol·liciten.

Pel que fa a la llengua, tenim molt arrelat que la llengua vehicular a l'escoleta amb els infants és el català. Confiam i sabem del potencial dels infants i, amb el suport del gest, si és necessari, no tenim cap dificultat de comunicació. Per entendre'ns i arribar a les famílies sovint ens hem d'adaptar al seu idioma o hem de cercar un traductor. Amb les famílies estam observant que la dificultat en la comunicació no és tant lingüística com cultural.

6. Com valoreu en conjunt la feina feta al llarg d'aquests més de 40 anys?

F.T. Hi va haver un abans i un després amb el Patronat. Abans no s'apostava tant per la qualitat. El PMEI es preocupa molt perquè els nostres centres siguin escoles infantils de qualitat i no simples guarderies. Els darrers 4 o 5 anys el servei ha millorat gràcies que s'hi han fet contribucions importants; per exemple, la renovació del material didàctic.

M.J. Valor la tasca que ha fet el Patronat, sobretot la vocació de les treballadores que hi fan feina i que hi han fet feina abans que nosaltres. Però he trobat a faltar un projecte educatiu comú i continu, amb una mirada cap a la infància i la família. He trobat a faltar també la voluntat d'avançar en la construcció d'una xarxa 0-3 que arribi a poder fer una oferta de places suficients per atendre els infants de les famílies que ho sol·licitin. I, tenint en compte que el 0-3 és una etapa educativa no obligatòria, trob a faltar que les escoletes no siguin encara l'espai per oferir tallers a les famílies que no tenen escolaritzat el seu infant però que necessiten compartir l'educació del seu fill amb altres famílies, amb l'acompanyament de professionals de l'educació. Per altra banda, he de destacar que, sobretot aquest darrer any, s'està vivint un canvi en el Patronat, es percep sensibilitat, es veu voluntat per avançar i resoldre situacions i projectes, s'aprecia organització, motivació i dedicació.

En resum, m'hauria agradat que s'hagués fet més, però no perd la il·lusió ni l'esperança que la xarxa municipal d'escoles d'infants de Palma arribi a ser suficient, que el dret a l'escolarització dels infants 0-3 sigui una realitat, que les escoletes siguin un referent en l'educació 0-3, que es potenciï la participació de les famílies i que s'assoleixi la seva funció social i compensatòria des de l'equitat.

ARQUITECTURA I INFÀNCIA A LES ESCOLES DEL PATRONAT MUNICIPAL D'ESCOLES D'INFANTS DE PALMA

Josep L. Oliver Torelló

Doctor en Pedagogia i professor titular de Pedagogia Social i Comunitària.

L'evolució del pensament pedagògic i el disseny dels espais destinats a l'educació dels infants han d'anar íntimament lligats. Fins a un cert punt, els espais condicionen les possibilitats educatives dels centres d'educació infantil. En aquest article es pot apreciar, breument, l'evolució d'alguns d'aquests espais i la seva adaptació a noves necessitats que ha evidenciat la pedagogia.

La construcció d'espais arquitectònics destinats a usos educatius, en la pràctica, no sempre ha estat considerada des d'una dimensió col·laborativa entre arquitectura i pedagogia.

Ja Arnaiz (2011) apuntava en aquest sentit:

El diálogo entre educación y arquitectura ha sido con frecuencia nulo. Los maestros llegan a la escuela cuando ya se han ido los arquitectos. Tampoco suele ocurrir que un claustro invite a un arquitecto para repensar conjuntamente su utilización ni el sentido otorgado en la utilización (p. 31).

Així i tot, la preocupació per les característiques físiques dels espais destinats a usos educatius ha comptat amb importants aportacions que, en suma, han tingut la pretensió d'adaptar aquests espais per tal d'oferir un ambient saludable i afavoridor de les relacions entre tots els agents de la comunitat educativa. Malaguzzi (1975, 1976); Brullet (1989); Oliver (1992); Casalderrey (2000); Gairín i Gimeno (1994); Lledó i Cano (1994), i Riera, Ferrer i Ribas (2014) han fet aportacions en el sentit que l'espai pot constituir un indret que passi de limitador a facilitador d'oportunitats per al creixement personal i per al desenvolupament de l'activitat educativa.

No és aquest, doncs, un tema banal. La construcció d'espais destinats a usos educatius, en aquest cas concret en l'etapa de 0-3 anys, ha de seguir unes pautes que, abans de criteris arquitectònics o fins i tot estètics, responguin a criteris pedagògics pensats per a les funcions i les tasques específiques que s'hi han de desenvolupar. En qualsevol cas, no és aquesta una equació impossible. Harmonitzar disseny, construcció i funció educativa és el repte que han d'abordar, de forma col·laborativa, tots els implicats en el tema.

Aquest és el cas de tres centres municipals d'educació infantil del PMEI a Palma: el del Molinar, el de l'Arenal i el de Son Roca.

Escola d'Infants del Molinar

Es troba situada al carrer de Llucmajor, 87, de Palma, al Molinar.

La identitat de l'Escola d'Infants del Molinar esdevé configurada en gran mesura des de la seva arquitectura.

Escola d'Infants del Molinar, Palma. Rafel Blanc.

En aquest cas, la congruència entre funció i estructura es va plantejar a partir dels següents elements principals:

- Facilitar la unió o els desdoblaments de grups de nins/es, atès que evita les cantonades i proporciona espais continus, oberts, amplis i comunicats.
- Gaudir també de patis exteriors i interiors, i d'aules amb grans finestres que aprofiten la llum natural.
- La seva distribució permet que hi hagi visualització de tots els espais.
- A l'escola es fomenta sobretot el benestar global dels nins/es (físic, emocional, cognitiu...) mitjançant propostes sensorials, manipulatives i d'experimentació que permeten els diferents espais d'aprenentatge.

En un sentit més constructiu, en la concepció inicial de l'escoleta es va tenir en compte el joc com a factor centralitzador dels espais. En aquest sentit, les principals característiques d'aquest espai són les següents:

- Les zones d'accés estan concebudes com a espais d'intercanvi entre famílies i infants.
- L'edifici es planteja com un conjunt de peces toves articulades com si fossin un clip.
- Els mòduls d'aules d'1-2 i 2-3 anys es resolen d'una manera elemental, com espais iguals que formen una peça lineal que dona façana al pati de jocs, cercant així l'orientació més adequada.
- Tot el programa està situat a la planta baixa.
- L'edifici crea una imatge propera al món infantil.
- Els aspectes físics, les qualitats dels materials i els acabats es proposen com una invitació a tocar, a ajeure's pel terra, a pintar les parets... amb materials tous, amb cantonades corbes, amb arestes suaus, amb colors intensos en sòls i patis càlids i clars a sostres i paraments verticals.
- Les particularitats dels materials i de la construcció, que cerquen la llum, les zones d'ombra amb sostres mòbils de lona, les transparències, les parets de suro, els espais transformables mitjançant cortines, tots aquests elements tenen la funció de fer prevaler la imaginació des de la polivalència.

Escola d'Infants de l'Arenal

Està situada al carrer de Gaspar Rullan, núm. 3, de l'Arenal.

A continuació podem observar una imatge del centre:

Escola d'Infants de l'Arenal. Rafael Blanc.

Tots els espais d'aula estan orientats cap a una zona de joc exterior. S'aprofita la riquesa que ofereix cada moment de la vida quotidiana i la mateixa concepció arquitectònica del centre per a dissenyar espais lúdics i estimulants, i afavorir experiències des de les emocions i les sensacions.

En un sentit pedagògic, l'equip educatiu del centre treballa mitjançant l'acompanyament i l'escolta per a fomentar el desenvolupament personal dels nins/es. Es parteix de la concepció de nin/a competent, amb capacitats úniques i personals: capaç d'estimar, respectar, viure i valorar les petites coses del dia a dia. Així, partint de propostes vivencials són ells mateixos els protagonistes dels seus aprenentatges.

L'escola pretén oferir les bases per a afavorir l'adquisició progressiva d'autonomia, la formació del pensament, l'estabilitat emocional i la sociabilitat.

Escola d'Infants de Son Roca

Es troba situada al carrer del Cap Enderrocat, s/n, a la barriada de Son Roca.

Escola d'Infants de Son Roca, Palma. Rafel Blanc

L'Escola d'Infants de Son Roca presenta la particularitat que està situada dins el parc del barri de Son Ximelis de Palma. Aprofita el desnivell del terreny per a configurar un espai d'accés a l'exterior que compta amb dos patis independents. Es varen dissenyar també diferents zones verdes interiors.

El projecte educatiu té com a eix principal la idea que l'entorn i els diferents ambients del centre són un element actiu en l'educació, així com les relacions entre les persones que els habiten. En aquest sentit, el disseny arquitectònic del centre esdevé un aspecte fonamental.

En l'ordre pedagògic, l'escola prioritza la relació amb les famílies i comparteix la responsabilitat de garantir el benestar dels nins i nines i aconseguir un desenvolupament harmònic en totes les seves capacitats, respectant-ne el ritme i les característiques individuals. L'equip educatiu de Son Roca parteix de la idea que els nins/es aprenen i creixen mitjançant les relacions amb els altres, formant part del món, de la cultura i de la comunitat.

Conclusió

Com a conclusió s'ha de dir que, tot i que el disseny de cada un dels tres centres d'educació infantil exposats ofereix diferents oportunitats per al desenvolupament de les seves funcions educatives, en conjunt es poden considerar exemples d'instal·lacions escolars que, si bé en certa mesura estan condicionades pel període en què foren construïdes, tot i això en totes hi és present la preocupació per l'adequació de l'espai a la funció.

Referències bibliogràfiques

- Arnaiz, V. (coord.) (2011). *Guía para proyectar y construir escuelas infantiles*. Madrid: FEMP.
- Brullet, M. (1989). *Arquitectura de l'ensenyament*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Casallerrey, M. (2000). *Espacio y juego*. Barcelona: Praxis.
- Fernández, M. i Oliver, J. Ll. (2016). *Experiències nacionals, locals i internacionals "d'altres" construccions escolars en l'etapa de l'educació infantil*. Anuari de l'Educació de les Illes Balears.
- Gairín, J.; Gimeno, X. (1994). *La organización del aula*. Madrid: MEC.
- Lledó, A. I.; Cano, M. I. (1994). Cambiar el entorno: Educación Primaria. *Cuadernos de pedagogía*, 226, 22-25.
- Malaguzzi, L. (1976). Idee per pensare e progettare il nido. *Zerosei*, 2. Malaguzzi, L. (1975). Spazi per l'infanzia. *Riforma della scuola*, 6/7.
- Oliver, J. (1992). *L'higienisme escolar a Mallorca. Aportacions a la sistematització del seu estudi (1880- 1936)*. Palma de Mallorca: Direcció General d'Educació. Conselleria d'Educació, Cultura i Esports.
- Riera, M.A.; Ferrer, M.; Ribas, C. (2014). "La organización del espacio por ambientes de aprendizaje en la Educación Infantil: significados, antecedentes i reflexiones". *Revista Latinoamericana de Educación Infantil*, 3(2), 19-39.

L'ALIMENTACIÓ A LES ESCOLES DEL PATRONAT MUNICIPAL D'ESCOLES D'INFANTS DE PALMA. EL PROJECTE ESCUDELLA

Nani Moré, Menjadors Ecològics

Xef, fundadora de Menjadors Ecològics, amb experiència en la gestió del servei de cuines saludables i sostenibles vinculades a les produccions agroecològiques locals. Guionista i directora del documental *El plat o la vida* (2012). Coautora del llibre *Menú 2030. Transformar el menú para transformar el modelo alimentario*. Impulsora i membre de la xarxa *Chef 2030*. Ashoka fellow 2021.

Si l'educació té el potencial de canviar el futur, l'escola bressol és sens dubte el millor lloc on començar a educar amb els valors que acompanyaran les futures generacions.

A l'escola bressol compartim, junt amb les famílies, la introducció alimentària dels infants, un procés meravellós, un espai d'oportunitats. A partir de l'any de vida, els nins i les nines configuren un registre de gustos, textures, colors, temperatures... Aquestes primeres experiències determinaran les seves preferències, però sobretot configuraran els seus hàbits alimentaris:

“Com que durant els mil primers dies de vida l'expressió dels gens és molt flexible, la possibilitat d'intervenir en aquest període de gran plasticitat representa una finestra d'oportunitats. Una nutrició òptima durant els mil primers dies de vida, que comprèn el període des de la concepció fins als dos anys, és clau per a la salut al llarg de tota la vida.” Verónica Etayo, pediatra.

A les Balears hi ha una prevalença del sobrepès infantil i juvenil (2-17 anys) del 24,4%. Les dietes infantojuvenils cada cop són menys saludables, hi ha un major consum de gras-
sa principalment d'origen animal i una menor aportació de vegetals. Canviar aquesta realitat depèn de tots, de l'escola i de la família.

El projecte Escudella comença l'any 2020, impulsat pel Patronat i l'Ajuntament de Palma, amb més de 600 menús diaris. L'objectiu és oferir als infants uns menús més saludables i sostenibles, i vincular el consum a la producció ecològica i local. A Mallorca només hi havia una escola amb aquest model, el CEIP Pere Rosselló Oliver d'Alaró. Com que no hi ha més escoles compromeses amb la producció local, els productors no estan organitzats per oferir abastiment a les col·lectivitats.

El mes de juny de 2020 se serviren 4.926 menús dins el marc del projecte Escudella. Nani Moré.

Escudella, amb més de 600 menús diaris, compromet el seu consum amb la producció local impulsant la creació d'una xarxa d'abastiment del sector primari per a col·lectivitats, principalment de verdures i hortalisses. Ara, si altres escoles volen implementar el model disposen d'una xarxa d'abastiment ecològic i local.

Escudella ens ha permès identificar el potencial productiu. A Mallorca hi ha pagesos i pageses que lluiten per tirar endavant un model productiu agroecològic, respectuós amb les persones i l'entorn, oferint-nos aliments de la màxima qualitat. Els estudis realitzats amb Escudella i “Mallorca al plat” (projecte impulsat per la Direcció General de Sobirania Alimentària) han mostrat que és viable introduir aquests aliments sense incrementar el preu del menú.

A Mallorca hi ha producció ecològica de verdures i hortalisses, amb més de trenta varietats en funció de la temporada,

L'alimentació esdevé un moment educatiu ple d'interès per als més petits. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

patates i moniatos, algunes fruites com taronja o síndria, ciurons, ous, pollastre i be. Si hi ha més demanda és possible augmentar-ne la producció i la varietat.

Aquests aliments ecològics i de proximitat són ara els protagonistes del menú, producte fresc i de temporada. Els menús s'han configurat seguint les indicacions nutricionals i respectant la introducció alimentària, per determinar quins aliments oferirem i amb quina freqüència, quantitat, format i cocció.

La base del menú:

- consum diari de verdures i hortalisses de temporada, 120 g/menú/dia
- cereals integrals, arròs
- equilibri entre les proteïnes animals i vegetals: peix, ous, pollastre, be i llegums
- 0 precuinats, 100% producte fresc
- 100% oli d'oliva

Amb els equips de cuina de les escoles bressol (cuineres i ajudants) s'han treballat les propostes gastronòmiques. Quan dissenyam els plats prioritzam el consum dels aliments ecològics i locals disponibles. Setmanalment, la cuina té la capacitat d'adaptar el menú en funció de la disponibilitat de les verdures.

Ara, plats com els macarrons amb bolonyesa de be han passat de ser novetat a tenir un èxit consolidat. A l'hivern, quan no tenim tomàtiga feim el sofregit amb les verdures de temporada: ceba, pastanaga i remolatxa.

Un plat com aquest té un 70% d'aliments ecològics de Mallorca i el 30% corresponent a la pasta de macarrons és ecològica i de Catalunya (a Mallorca no n'hi ha producció).

Gràcies a totes per fer possible Escudella. En tot aquest procés cal valorar l'esforç i el treball realitzats. Aquest projecte s'ha cuinat gràcies a la voluntat del Patronat i l'Ajuntament de Palma, i a la implicació de coordinadores, educadores, cuineres i auxiliars.

Elements per
a la reflexió

En els capítols anteriors hem descrit l'evolució històrica de la Regidoria d'Educació i del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants al llarg dels darrers quaranta anys, i hem analitzat aspectes rellevants de la seva activitat. Aquest capítol tanca la tanda d'articles d'aquest llibre amb quatre escrits que tenen l'objectiu d'aportar elements per a la reflexió des d'una perspectiva més àmplia i que ens ajudi a traçar algunes línies de futur.

Aquests quatre articles han estat encarregats a persones de solvència reconeguda en el camp de la teoria de l'educació i que, a la vegada, coneixen la trajectòria de la Regidoria. El primer és de Marina Canals (secretària general de l'Associació Internacional de Ciutats Educadores), que argumenta la validesa d'aquesta xarxa global que impulsa l'educació a l'escala local. El segon és d'Araceli Vilarrasa (Institut Municipal d'Educació de Barcelona), que parla de la necessària implicació dels governs locals en l'educació. El tercer és obra de Quim Brugué (doctor en Ciència Política i de l'Administració de la UG), el qual exposa la validesa de l'Aliança Educació 360 com un projecte educatiu de referència en l'àmbit local. I el quart l'escriuen conjuntament Maria Antònia Riera Jaume (professora emèrita del Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació de la UIB) i Antònia Ribas (directora pedagògica del PMEI), per a proposar que l'escola infantil de 0 a 3 anys d'avui i de demà només es pot concebre des de l'optimisme i des de la corresponsabilitat.

CIUTATS EDUCADORES. 40è ANIVERSARI DEL DEPARTAMENT DE DINÀMICA EDUCATIVA DE PALMA

Marina Canals

Membre del Comitè organitzador del Primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores (Barcelona, 1990) i actual secretària general de l'Associació Internacional de Ciutats Educadores.

És molt enriquidor aturar-se una mica per fer l'exercici de reflexionar sobre el que s'ha fet i donar veu a les persones i les institucions amb les quals s'ha treballat. Això permet tenir una visió de conjunt, però alhora sovint genera un doble sentiment: d'una banda, la sensació de molta feina feta i, de l'altra, la de molta feina per fer encara, però amb energia renovada per fer noves i decidides passes.

La celebració d'aquest 40è aniversari de la creació de la Regidoria d'Educació i, amb aquesta, del Departament de Dinàmica Educativa (DDE) és una oportunitat excel·lent també per reforçar el compromís de l'Ajuntament de Palma amb l'educació ciutadana i per continuar transmetent a la societat el gust per aprendre i formar-se al llarg de tota la vida, objectius que compartim amb l'Associació Internacional de Ciutats Educadores (AICE).

Ens sumem a aquesta celebració amb il·lusió ja que hem recorregut una bona part del camí al costat del Departament. La nostra relació començà a finals dels anys vuitanta quan Palma acceptà la invitació de la ciutat de Barcelona per participar en un diàleg internacional amb una seixantena de ciutats de 20 països del món. L'objectiu del Primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores era parlar d'educació a la ciutat, compartir projectes i establir connexions per a avançar en la construcció de ciutats millors. El DDE va ser el responsable d'articular el projecte de ciutat educadora a Palma.

En aquell moment es constata que, si bé la família i l'escola són espais privilegiats per al desenvolupament personal i per a la superació de reptes col·lectius, deixaven de tenir el patrimoni

exclusiu de l'educació per compartir-lo amb multiplicitat d'altres agents presents en el territori. En aquest context, semblava evident que en la mesura que el govern de la ciutat fos capaç de mobilitzar tots aquests agents a l'entorn del projecte comú de convertir l'espai urbà en un espai educador la qualitat de vida a la ciutat seria millor. Això implicava facilitar l'accés al coneixement i al saber, transmetre valors i actituds perquè totes les persones poguessin desenvolupar les seves capacitats i potencialitats, i viure i treballar amb dignitat.

Un dels resultats d'aquest Congrés va ser la Carta de ciutats educadores, una carta que ha estat actualitzada posteriorment en diverses ocasions i que és el full de ruta i el model de governança que avui comparteixen més de 500 municipis d'arreu del món. Com a administració més propera a la ciutadania, els governs locals hem de respondre amb rapidesa i eficàcia a les noves situacions i això ha comportat noves formes d'organització i noves formes de govern. Hem entès els beneficis i les oportunitats de gestionar els nostres reptes en xarxes de diferent tipus i abast. Aprendre de bones pràctiques d'altres ciutats ens estalvia temps i recursos. Avui és difícil imaginar un món sense xarxes, però no era tan obvi als anys 90, quan, impulsada per un conjunt de ciutats, neix l'Associació Internacional de Ciutats Educadores. Les ciutats fundadores i les que s'hi han anat incorporant progressivament al llarg d'aquests anys estan convençudes que l'educació no és només una etapa de la vida, sinó allò que passa 7 dies a la setmana, 365 dies l'any, al llarg de tota la vida i des de multiplicitat d'ambients.

Celebració del Dia de les Ciutats Educadores al CEIP Jafudà Cresques de Palma, el 30 de novembre de 2021. Ajuntament de Palma.

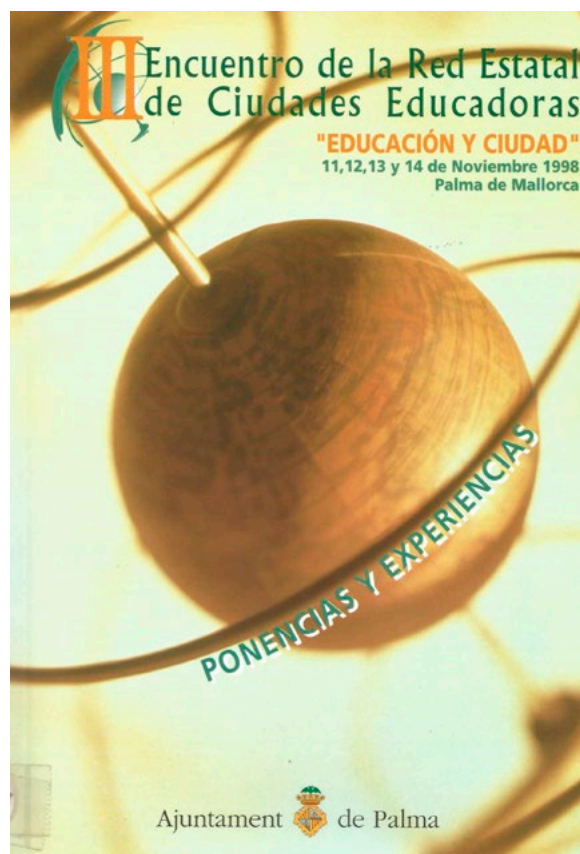
L'AICE és un espai de diàleg, formació i intercanvi on les ciutats poden fer sentir la seva veu, donar a conèixer les seves polítiques, els seus projectes, valors i opinions, i reflexionar sobre el potencial i les oportunitats que ofereix la ciutat; un espai que permet descobrir múltiples perspectives i abordatges a problemes similars, que poden enriquir les pròpies pràctiques. És també una plataforma o altaveu per posar en valor el rol dels governs locals com a agents educatius i reclamar les competències i les transferències necessàries per al desenvolupament satisfactori d'aquestes tasques.

La creació d'un Departament de Dinàmica Educativa i les activitats que des d'aquest organisme s'impulsen revelen que el compromís i l'interès de l'Ajuntament de Palma per l'educació supera amb escreix les exigències legals. En els seus primers temps, les polítiques i les iniciatives que majoritàriament es van posar en marxa tenien com a objectiu donar suport a la tasca educativa de l'escola, oferir un oci educatiu i promoure el coneixement de la ciutat i de les seves institucions, així com iniciatives de prevenció adreçades als ciutadans i ciutadanes més joves. Però de seguida es va veure la necessitat de treballar amb altres àrees municipals per donar respostes multidisciplinàries i fer de l'educació una tasca compartida per tot l'equip municipal.

Al llarg d'aquest anys s'ha fet una feina de sensibilització amb diverses àrees i serveis municipals, així com amb entitats de la societat civil i altres àmbits de govern, que ens ha portat cap a un model de governança en xarxa, fonamentat en la transversalitat d'acció, que avui dia s'erigeix en un eix fonamental per consolidar una ciutat educadora. Si bé s'han registrat avenços que ens demostren el poder que tenen els governs locals per generar aliances, sinèrgies i cercar complicitats, encara queda marge d'acció. Crear espais per poder dialogar i intercanviar punts de vista, debatre, compartir projectes i establir connexions amb altres agents de la ciutat contribueix a generar compromís i a avançar. D'aquesta suma d'oportunitats i d'aquesta estratègia de responsabilitat compartida no hi ha dubte que en

surten propostes més innovadores i sostenibles que fan créixer la comunitat.

Però Palma no només es va comprometre a avançar com a ciutat educadora en l'àmbit local, sinó que va jugar un paper significatiu en les primeres etapes d'aquest moviment compartint aquest model de ciutat amb d'altres municipis. Fou així com als anys noranta va formar part de la Comissió de Seguiment de la Xarxa Estatal de Ciutats Educadores (RECE) i va coordinar i acollir la III Trobada de la Xarxa, l'any 1998.

Tercera Trobada de Ciutats Educadores, Palma 1998. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

Al llarg d'aquests anys, a l'igual que les nostres ciutats han evolucionat la Carta ha registrat canvis per incorporar nous reptes que afronta la humanitat, o donar més pes a qüestions que, si bé estaven apuntades a les primeres versions, han anat guanyant en incidència. Tot i això, la Carta ha mantingut intactes valors com la inclusió, el respecte, la convivència, el diàleg, la defensa d'allò que és públic, la renovació democràtica, la participació, la sostenibilitat i l'afany per transformar les ciutats, amb les persones que les habiten, en llocs millors per viure a través de l'educació. Com diu el preàmbul de la Carta de ciutats educadores: "A la ciutat educadora, l'educació transcendeix els murs de l'escola per a impregnar tota la ciutat. Es tracta d'una educació ciutadana, on totes les administracions assumeixen la seva responsabilitat d'educar i transformar la ciutat en un espai de respecte a la vida i la diversitat."

Carta de ciutats educadores. Arxiu d'Educació, Ajuntament de Palma.

La nova Carta, actualitzada mitjançant un procés participatiu, reforça i aborda qüestions com ara: la noció d'interdependència i la necessitat de reforçar les polítiques de cures de les persones i els ecosistemes, la sostenibilitat i la resiliència, el foment dels valors de ciutadania democràtica, la consideració de la infància com a ciutadania de present amb dret a participar en la millora de la comunitat, la necessitat d'evolucionar de polítiques adreçades a garantir la subsidència de la població nouvinguda a afavorir la seva inclusió com a ciutadania de ple dret, el dret a la connectivitat a totes les zones i espais de la ciutat i la necessitat de vetllar pel dret a la intimitat i privacitat de les persones davant de l'avenç dels instruments de possible control com els d'intel·ligència artificial o els *big data*.

Aquests nous reptes se sumen al convenciment que compartim les ciutats educadores que l'educació és un eina de transformació. Educar per a transformar des de la ciutat implica també prendre consciència respecte a l'impacte o càrrega educativa que tenen les nostres accions, la nostra forma de fer i els valors que es transmeten des de la institució. En aquest sentit, els ajuntaments, en ser l'administració més propera a la ciutadania, estem en el punt de mira i no podem defensar uns valors i actuar en sentit contrari, sinó que hem d'educar amb l'exemple. És, per tant, important que no abaixem la guàrdia i ens interroguem i reflexionem sobre quins valors transmetem amb el nostre quefer quotidià i treballem per edificar una ciutat que sigui un autèntic recurs educatiu al servei de la comunitat.

Els canvis en educació i les apostes educatives són a llarg termini i requereixen temps ja que per transformar les maneres de pensar, actuar o sentir de vegades cal treballar intensament dimensions que no tenen un impacte immediat; perquè sovint per aprendre cal desaprendre, i alliberar-se de patrons mentals o de comportament... o simplement perquè en alguns aspectes els resultats tan sols s'aprecien amb la perspectiva que dona el pas del temps.

En aquest context de l'educació entesa com a responsabilitat col·lectiva, pot resultar d'utilitat forjar un pacte local amb les institucions públiques, les entitats socials, educatives i

Celebració del Dia de les Ciutats Educadores a la plaça de Cort, el 30 de novembre de 2021. Ajuntament de Palma.

veïnals, la comunitat educativa, les diverses forces polítiques i la ciutadania en general, per identificar conjuntament els reptes del municipi des d'una perspectiva de ciutat educadora on la igualtat d'oportunitats, l'èxit educatiu, el respecte per la diversitat i la convivència siguin prioritaris.

Per fer això possible, cal un treball de mobilització i coordinació que la Regidoria d'Educació podria dur a terme creant espais de diàleg on tots aquests agents, des de la base del consens i del treball cooperatiu, es poguessin sentir implicats en l'educació com a eix vertebrador de la vida ciutadana. I amb la col·laboració i el compromís de totes les parts implicades es poguessin consensuar les prioritats i dissenyar iniciatives i eines d'avaluació per mesurar l'impacte de les actuacions acordades, per introduir-hi millores o fer canvis de plantejament si fos necessari, amb l'adaptació progressiva als canvis socials.

És per aquest motiu que desitjo que aquesta celebració també serveixi per analitzar els processos i programes vi-

gents, per detectar debilitats, reordenar les prioritats i establir nous horitzons. Us animem a revitalitzar les relacions amb la comunitat, obrint un diàleg fecund per analitzar com fer front als nous reptes socials, educatius, mediambientals i de cura de les persones, i dissenyar entre tots i totes el futur comú que es vol, sumant tota la riquesa educativa, cultural i humana del municipi.

Aquesta és la visió transformadora de l'educació que compartim, per a alguns utòpica. Però el camí recorregut i les transformacions assolides en les diverses ciutats que formen part d'aquesta xarxa, i Palma n'és un bon exemple, no han estat fruit de la casualitat, sinó dels aprenentatges del passat i de la feina, l'esforç, l'entrega i la il·lusió de moltes persones que treballen amb passió i creativitat per anticipar les necessitats futures. En aquest sentit, des de l'Associació Internacional de Ciutats Educadores ens sumem a aquesta celebració amb el desig de continuar treballant i aprenent amb l'Ajuntament de Palma.

EDUCACIÓ I MUNICIPI. COMPROMÍS LOCAL AMB L'EDUCACIÓ

Araceli Vilarrasa

Geògrafa i doctora en didàctica de les Ciències Socials, amb una àmplia experiència docent i en formació del professorat. Del 1989 al 2012 va treballar a l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona, des d'on va crear i impulsar el programa "Barcelona a l'escola", el Consell de Coordinació Pedagògica, el Projecte educatiu de ciutat i el fòrum "L'escola i la ciutat". Ha estat directora de la revista *Barcelona Educació*. És autora de nombrosos llibres i articles sobre didàctica de les ciències socials, educació per la ciutadania i ciutat educadora.

Els anys 80 van ser anys d'il·lusió i treball. Els nous ajuntaments democràtics recuperaven l'herència dels anys trenta i es definien noves polítiques públiques a favor d'una ciutat millor. Tot estava per fer i tot era possible.

En aquesta represa, l'interès per les escoles i per l'educació, més enllà de les minses competències que els atorgava la llei, va ser present des dels primers moments. Si la ciutat és la gent, la formació dels ciutadans, àmplia, justa i de qualitat, haurà de ser una de les primeres aspiracions de qui la governa. Només l'educació podrà consolidar la democràcia, retornant a la societat uns individus amb capacitat de valoració, judici i actuació.

Amb aquestes premisses, els ajuntaments de la jove democràcia van començar a treballar. Palma va ser de les primeres. En els primers anys hi havia una clara consciència que no s'estava inventant res de nou. El que calia era recuperar la tasca de la renovació pedagògica allà on els pedagogs dels inicis del segle XX l'havien deixat abans de la llarga nit de la guerra i el franquisme.

Primer Congrés de Ciutats Educadores, Barcelona, 30 de novembre de 1990. www.edcities.org.

Tanmateix, el producte d'aquest treball al llarg de la dècada va portar a veure com els canvis produïts a la nostra societat ens convidaven a una reflexió de més gran abast. Una reflexió que portaria a un compromís cada vegada més ampli dels ajuntaments amb l'educació. El primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores, celebrat a Barcelona el 1990, i l'Informe Delors, publicat al 1996,¹ representen el nou horitzó que assenyalava aquesta inflexió.

En aquest article deixarem de banda la immensa tasca dels ajuntaments en la creació d'escoles bressol, escoles de música, escoles esportives i tantes altres realitats amb les quals l'Administració local ha enriquit les oportunitats educatives d'infants i joves des de fora del sistema educatiu reglat, per centrar-nos en les experiències que articulen el compromís local amb l'educació en el sentit de considerar els ajuntaments com a autoritat educativa.

1 DELORS, J., (ed.), 1996, *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*, Barcelona, Centre UNESCO de Catalunya.

Informe Delors, UNESCO, 1996.

Tota una ciutat per aprendre

Els primers projectes que sorgeixen amb força són aquells en què ajuntaments, entitats i escoles col·laboren per posar tota la ciutat al servei de l'aprenentatge escolar.

La ciutat, amb totes les seves dimensions culturals, econòmiques, urbanístiques, es proposa com a objecte de coneixement i, sobretot, com a context d'aprenentatge, i sorgeixen així els programes d'itineraris i activitats que obren la ciutat als infants i als joves.

Són molts els ajuntaments que s'han implicat amb èxit en la coordinació d'aquestes experiències de contacte entre les escoles i les diferents entitats de la ciutat, produint programes ordenats curricularment i seqüenciats per edats. Hi trobem activitats que faciliten als alumnes la vivència d'experiències socials i culturals enriquidores; activitats que ofereixen la ciutat

com a context de recerca i experimentació per a la construcció de nous coneixements, i també activitats que conviden a la participació social dels alumnes en projectes comunitaris que els permeten l'aplicació dels aprenentatges a accions socials rellevants, vinculant coneixements, valors i compromís.

Les activitats vivencials, experimentals o participatives promouen una escola oberta a l'entorn i suposen una oportunitat per superar la fragmentació de les àrees curriculars acostant l'aprenentatge a l'experiència de l'infant, augmentant la motivació i facilitant, en definitiva, l'èxit escolar i l'educació per a una ciutadania activa.

Al llarg de les darreres dècades, els ajuntaments han treballat activament no només en el creixement quantitatiu d'aquest tipus de programes sinó també en la definició dels paràmetres de qualitat que els haurien de definir.

Per avaluar la qualitat de les activitats utilitzem conceptes i idees com la integració curricular, l'equitat (en el sentit de reequilibrar la desigualtat en l'experiència cultural de l'alumnat), el contacte com més directe millor amb la realitat, l'obertura a contextos més amplis per tal d'evitar el localisme i l'establiment d'estratègies per impedir l'exclusió per problemes de cost.

Especialment, constitueix un repte per a la qualitat el fet de superar l'esquema clientelar en què l'entitat fa una oferta i l'escola n'és usuària per un esquema de diàleg en què una escola s'associa a una entitat ciutadana –museu, empresa, associació– per definir un projecte de treball específic per al seu alumnat. En aquest diàleg, l'escola és també un agent cultural actiu.

Les xarxes educatives territorials

Tanmateix el concepte de ciutat educadora va molt més enllà de la ciutat com a context de l'aprenentatge. La ciutat educadora assumeix la corresponsabilització social en educació. Per això l'escola de la ciutat educadora és una escola en xarxa que interactua amb la resta d'agents educatius que actuen a totes les edats i en tots els temps i espais.

Si la societat industrial dels segles XIX i XX va bastir un sistema educatiu en què l'escola s'estructurava amb característiques molt semblants a la fàbrica, la societat del segle XXI haurà de transformar aquest sistema de manera que respongui als canvis introduïts per la globalització i la societat de la informació.

A vista d'ocell l'escola com a espai tancat i especialitzat respon, fins i tot en la seva estructura física, a la de la fàbrica. La tàpia, la reixa, la porta, el pati i les seccions podrien ser-ne elements comuns amb funcions semblants: delimitar el dins i el fora, controlar la puntualitat de l'entrada i la sortida, contenir els moments de descans i definir espais diferenciats per a cada segment del procés de treball, que es desenvolupa de manera rígida i homogènia.

Aquest model de producció de l'aprenentatge no troba avui cap correspondència en el món laboral de la societat terciària, en el qual la rigidesa ha estat substituïda per la flexibilitat a tots nivells; l'homogeneïtat, per la diversificació, i la jerarquia, pel treball en equip.

Arreu s'escampa la idea que l'escola aïllada i autosuficient és una estructura que no pot assumir en solitari la tasca que tenia assignada i es defineix la necessitat de la corresponsabilitat social en l'educació. El sistema educatiu de la societat del segle XXI haurà de ser una xarxa educativa arrelada en un territori i amb una projecció global.

A la ciutat educadora, famílies, escoles, centres d'educació no formal, entitats culturals, entitats esportives i de lleure, mitjans de comunicació i entreteniment, empreses i institucions, es reconeixen a si mateixes com a agents educatius a partir de la formulació explícita dels seus objectius. L'eficàcia d'aquests projectes es potencia per la seva capacitat de connexió i d'interacció a favor d'uns objectius educatius explícits i compartits.

En la voluntat d'assolir un projecte tan ampli, els ajuntaments apareixen com l'administració propera amb coneixement i capacitat per liderar l'articulació de la xarxa.

L'Ajuntament de Palma sempre s'ha mostrat actiu en la dinamització de l'educació a la ciutat. Paco Ancell.

Així, amb el canvi de segle comencen a aparèixer els projectes educatius de ciutat. L'any 1999 va tenir lloc el I Congrés PEC (projecte educatiu de ciutat) "Barcelona: pel coneixement i la convivència", que va convocar els diferents agents educatius a un espai de discussió i reflexió, amb l'ambició de transformar l'educació en un dels elements estratègics clau del desenvolupament de la ciutat. L'evolució d'aquest projecte va permetre la seva formulació com a pla estratègic d'educació, sumant accions i programes a favor d'uns objectius compartits.

Diversos ajuntaments van adoptar aquesta fórmula, que reconeix la centralitat de l'escola i reclama una major autonomia dels centres educatius. La xarxa educativa territorial té el seu nucli dur en un centre escolar autònom i responsable, capaç de generar projectes propis, articulats amb el seu entorn, que responguin a les seves necessitats i optimitzin els recursos educatius de tots els agents socials presents.

A poc a poc han anat apareixent xarxes educatives territorials, de ciutat, de barri, de poble, que, cadascuna al seu aire, cerquen la manera de construir la ciutat educadora. El lideratge de l'Administració local és fonamental en totes.

Els ajuntaments com a autoritat educativa

Més enllà del lideratge de projectes educatius territorialitzats, el reconeixement de la capacitat educativa de la comunitat convida a una municipalització creixent de les polítiques educatives.

La diversitat, la complexitat i el canvi accelerat que defineixen els territoris, afectats per processos com la immigració, l'empobriment, la mobilitat, l'envelliment o la baixa natalitat, dibuixen escenaris amb necessitats educatives molt diferenciades que conviden a pensar que és des de la proximitat que es poden dissenyar i adaptar millor els serveis educatius a les necessitats específiques de cada entorn social.

Un sistema educatiu d'excel·lència ha de comptar amb els ajuntaments com a autoritat educativa amb capacitat per incidir en la presa de decisions de tota mena, en tots els nivells i en tots els espais i els temps on es desenvolupa l'educació.

Una mirada al mapa municipal de qualsevol autonomia ens fa veure que aquesta autoritat municipal educativa no pot concretar-se de manera rígida i homogènia en una atribució tancada de competències exclusives. La diversitat en la mida dels municipis seria, entre d'altres, un element que ho faria inviable. Quan parlem d'autoritat educativa ho fem en el marc d'un concepte de governança complexa en el qual els diferents nivells de l'Administració puguin articular-se i col·laborar per assolir els objectius de cada comunitat.

Experiències com la consorciació o l'establiment de zones escolars enteses com a conjunt coordinat de serveis educatius de proximitat que utilitzen les famílies donarien sentit a aquesta governança, i facilitarien també la coordinació dels serveis educatius amb altres serveis socials, a favor de projectes d'equitat en l'atenció a la infància i la joventut.

La por a una descentralització entesa a la manera tradicional, sumada a la por a la pèrdua de control sobre el sistema i al risc de generar més desigualtat, frena encara aquesta tendència. La resistència al canvi fa que molts ajuntaments se centrin en els espais propis –escoles de 0-3 anys, escoles de

música– i acceptin actuar en el sistema educatiu reglat de manera accessòria, perifèrica o d'apagafocs.

Un canvi de llarg recorregut

Vivim fa anys en un context de crisi. La globalització, que havia de portar-nos al final gloriós de la història, ens està ensenyant la seva cara més lletja. A la crisi financera i econòmica s'hi ha anat afegint una profunda crisi democràtica. La presència de forces populistes posa en primer terme del debat qüestions ja superades i enfrontaments estèrils. La crisi ambiental amb la pandèmia no sabem si com a colofó o com a preludi d'altres problemes que vindran capgira a fons les nostres expectatives i la nostra manera de viure.

En aquest context les ciutats, que a finals del segle XX emergien com a focus interconnectats d'innovació i progrés, cerquen amb afany una nova energia política que les ajudi a relançar els seus millors projectes. L'erosió del teixit comercial local, la crisi del turisme, la recentralització de les seues directives de les empreses i la deslocalització dels rendiments fiscals són alguns dels elements que hi juguen en contra.

En el camp de l'educació, s'observa una tensió cap a polítiques de recentralització del sistema a tots els nivells administratius, que es contradiu amb la necessitat que els centres educatius siguin responsables i autònoms. També hi ha dificultats per avançar, consolidar i generalitzar els projectes de participació dels infants i els joves com a ciutadans de ple dret en la gestió del sistema educatiu. Apareixen forts projectes de construcció de xarxes educatives en les quals els ajuntaments participen, cedint el lideratge a entitats privades.

Tanmateix, no es tractaria tan de reinventar-se com de donar un nou impuls a projectes col·lectius d'alt voltatge, que alliberin el talent retingut i impliquin les noves generacions en la consecució dels nostres millors objectius. Una educació de qualitat per a tothom al servei de la transformació social és un d'aquests objectius. El compromís local amb l'educació liderat pels ajuntaments és un dels factors claus per avançar cap a aquest horitzó. I tot està per fer i tot és possible.

EDUCACIÓ 360, UN PROJECTE DE REFERÈNCIA EN L'ÀMBIT LOCAL

Quim Brugué

Llicenciat en Ciències Econòmiques i doctor en Ciència Política i de l'Administració. Ha treballat en l'àmbit de la gestió pública i la innovació democràtica. Actualment és catedràtic de Ciència Política i director del Campus Cohesió i Responsabilitat Social a la Universitat de Girona.

L'educació ha estat sempre clau, tant per entendre els reptes de present com les apostes de futur de qualsevol societat. L'educació construeix el tipus de ciutadania que requereix cada moment històric, de la mateixa manera que pot dotar-la de les capacitats necessàries per transcendir aquest moment i transformar el seu entorn. Modelar i transformar, els dos potencials –sovint contradictoris– de l'educació.

Durant el període d'estat de benestar vam construir un sistema educatiu en sintonia amb el context socioeconòmic d'aquella peculiar conjuntura. Ho expressava amb precisió un ministre d'Educació francès a finals dels anys setanta, tot referint-se a les virtuts d'un model públic, de prestigi, republicà, igualitari i caracteritzat per l'excel·lència. En el seu discurs afirmava que ell, com a ministre d'Educació, podia garantir al conjunt del poble francès que en aquell moment –un dimarts de finals de novembre, a les 9 del matí– tots els infants i joves d'una determinada franja d'edat eren a l'escola. Un dret universal que arribava a tothom, sense excepcions. I no només això: ell, com a ministre d'Educació, també podia assegurar-nos que, si el nostre fill o filla tenia una determinada edat, seria en aquell moment a classe de matemàtiques, on s'impartia la lliçó 5 del programa. Ho podia garantir perquè l'educació no s'improvisava sinó que responia a criteris didàctics i pedagògics clars. Uns criteris que situaven les classes de matemàtiques a les 9 del matí per raons didàctiques i que seqüenciaven pedagògicament l'adquisició dels coneixements de tal manera que, a finals de novembre, tocava la lliçó 5. Uns criteris que, òbviament, eren els mateixos per als nens i nenes d'un barri

benestant de París que per als que viuen en una *banlieue* de Marsella o en un poblet del Pirineu.

El ministre, en definitiva, ens garantia una educació professional i igual per a tothom. Professional i rígida. Per a tothom i uniforme. És a dir, un model educatiu amb la seva cara i la seva creu. Un model que, en qualsevol cas, s'adequava a un entorn prou estable, homogeni i previsible com el que definia els estats del benestar de l'època, on els avantatges de la professionalitat i la igualtat s'imposaven als problemes de la rigidesa i l'estandardització. Quan tot al nostre voltant està suficientment quiet i és prou homogeni, fer el mateix per a tothom no resulta gaire problemàtic. Fins i tot és garantia d'igualtat, encara que sigui d'una igualtat uniformitzadora.

En aquest context, el model educatiu –com bé explicava el ministre francès– es construeix a partir de dos pilars: els criteris tecnocràtics i la centralització institucional. D'una banda, disposem dels experts que saben amb certesa què és allò que cal fer i com fer-ho, de manera que el disseny de la política educativa descansa sobre les espatlles dels seus coneixements especialitzats. No cal obrir debats, només necessitem escoltar i seguir les indicacions dels professionals. Ells sabran quin és el millor calendari escolar i com organitzar l'adquisició dels aprenentatges. D'altra banda, la voluntat de garantir la igualtat en l'accés a l'educació per a tothom propicia la centralització institucional. Si tots els infants i joves han de rebre la mateixa educació, la millor manera de garantir-ho és que se n'ocupi l'estat, no els governs locals. Des del centre es pot garantir la igualtat, mentre que la fragmentació local fa esclatar la diversitat. Només des de l'estat –o de les comunitats autònomes en el nostre cas– es disposa de la mirada panoràmica i del muscle administratiu necessari per assegurar l'accés universal i uniforme a l'educació.

Tanmateix, tant les explicacions del ministre francès d'Educació com l'enfocament tecnocràtic i centralista responen a una època ja superada. Si aquest model educatiu podia tenir algun sentit durant els anys setanta, aquest es va anar diluint durant els vuitanta i ja en el tombant del

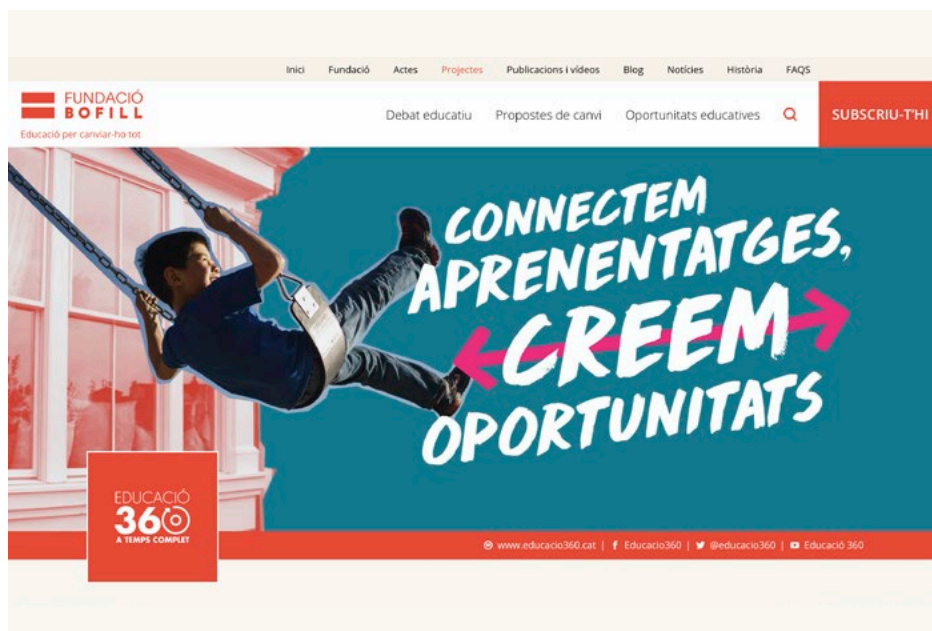
nou mil·lenni resultava del tot inadequat. No ens hi podem estendre, però és senzill de percebre com l'aparició d'un context cada cop més inestable, complex i heterogeni deixa sense sentit les aproximacions tecnocràtiques i centralitzadores d'altres moments. Si els infants i els joves que ara hem d'educar són cada cop més canviants i diversos, quin sentit té aplicar-los-hi de manera homogènia i estàndard una recepta educativa? Com poder gestionar un entorn que es mou des d'una educació paralitzada?

Quan el carrer esdevé font d'interès per la lectura. Son Gotleu, Palma. Llorenç Coll i Edu Montes.

De fet, el discurs del ministre francès quedava així ràpidament desfasat, i en el conjunt d'Europa, també en el nostre cas, les velles garanties d'igualtat i professionalitat deixaven pas a d'altres aproximacions alternatives, com per exemple les referències a l'autonomia dels centres escolars o als projectes educatius de ciutat. L'autonomia de centre expressa una idea radicalment nova, ja que en comptes de gestionar les instruccions uniformes i jeràrquiques que han de garantir una educació professional i igualitària, es considera que cada centre ha de definir el seu propi projecte educatiu, adaptat a realitats socioeconòmiques molt diferents. Els objectius educatius han de ser els mateixos, però l'equitat no depèn que tots els centres escolars facin el mateix sinó, al contrari, que cada centre utilitzi el seu coneixement de proximitat per adaptar-se a les especificitats de cada localitat, de cada poble, de cada barri. L'equitat, a diferència de la igualtat, no suposa tractar tothom igual sinó tractar-los de manera diferent per aconseguir els mateixos resultats amb persones i situacions diverses.

L'autonomia de centre, addicionalment, connecta amb l'aparició dels projectes educatius locals. Aquests projectes –als quals s'han donat diferents noms– no només assumeixen que cal dissenyar projectes educatius específics per a cada centre sinó que aquests dissenys, per ser prou intel·ligents, s'han de construir dialogant amb els diferents actors de l'entorn. En lloc d'escoltar només els professionals de l'educació, ara resulta també imprescindible incorporar el punt de vista de les famílies, de les entitats del barri, dels actors econòmics de la zona o dels infants i joves mateixos. Donat que cal adaptar-se a entorns diversos, resulta del tot necessari escoltar els múltiples perfils que coneixen aquests entorns. La política educativa, en definitiva, aterra al món local i es democratitza.

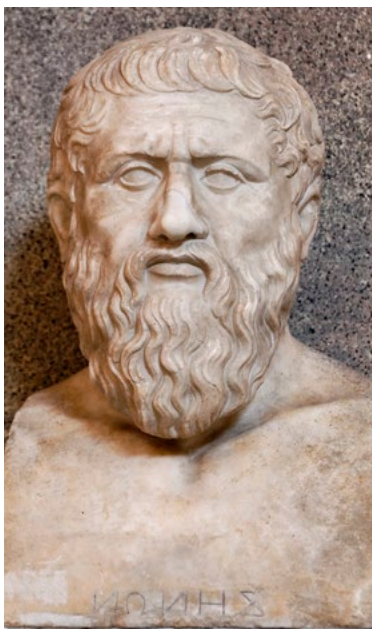
Web del projecte Educació 360, en el marc de la Fundació Bofill.

Aquestes dues idees –municipalització i democratització– conformen una part important de la política educativa del segle XXI. Des dels primers plans educatius de ciutat fins a les propostes més recents d'Educació 360, els ajuntaments assumeixen progressivament un rol cada cop més central en un àmbit de política pública que fins aquell moment els quedava molt allunyat. D'entrada, en un entorn de diversitat i complexitat apareix una creixent preocupació per la segregació i la desigualtat educativa, un fenomen que no s'explica exclusivament pel rendiment escolar sinó que, tal com mostren molts estudis recents, té a veure amb les dificultats d'una part de la població a l'hora d'accedir a recursos educatius que es troben fora de l'àmbit escolar, però que condicionen de manera crucial les seves oportunitats educatives. Ens referim a totes aquelles activitats que tenen a veure amb el lleure, l'esport, la música, els viatges, els idiomes, les colònies, els museus i un llarg etcètera, i que marquen les diferències entre aquells que hi tenen accés i aquells que no.

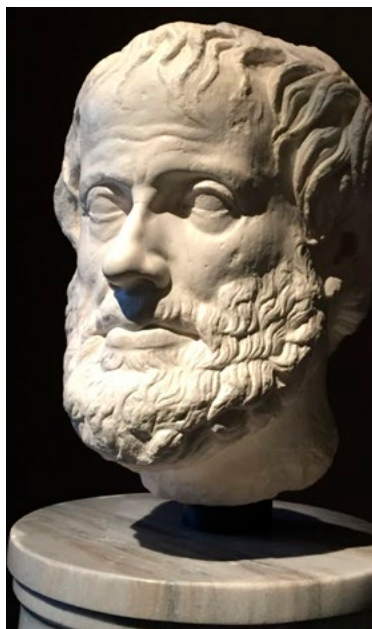
La política educativa, per tant, ha d'incorporar tots aquests aspectes des d'una perspectiva 360 i, per a fer-ho, sembla clar que els governs locals no només poden sinó que han de jugar un paper aglutinador i articulador. En contrast amb una perspectiva educativa tradicional –jeràrquica i uniforme–, els ajuntaments poden construir una política que aplegui i coordini el conjunt dels actors d'un territori facilitant les connexions entre ells i propiciant que aquestes estiguin dotades d'un sentit estratègic. Els governs locals esdevenen d'aquesta manera protagonistes; uns actors cabdals per incidir en la qualitat educativa i la igualtat d'oportunitats. Es tracta d'un procés de localisme que fragmenta la política educativa i l'aproxima a les múltiples i diverses realitats del segle XXI.

Tanmateix, en aquesta tasca de lideratge relacional i articulador els governs municipals no es dediquen a donar instruccions sinó a escoltar i a facilitar interaccions que acabaran produint les seves pròpies conclusions, resultats

que no estaven previstos i que apareixen com a fruit de la col·laboració i l'aprenentatge. És en aquest sentit que parlem de la democratització de la política educativa local. Una política que ni defineixen els experts ni imposen les jerarquies institucionals. Una política que s'elabora conjuntament, a través de les connexions i els diàlegs que s'estableixen en el que hem anomenat els ecosistemes educatius locals. Ras i curt, ja no ens limitem a fer allò que ens indiquen aquells que *en saben* sinó a construir entre tots, conjuntament i des de la *col·laboració*.

Plató.

Aristòtil.

De fet, estem situant-nos en un debat que ja va ocupar els pensadors clàssics. Davant la pregunta sobre quina era la millor forma de governar, de prendre decisions, Plató ens instava a seguir les indicacions d'aquells que en sabien, dels reis-filòsofs. Res li feia més por a Plató que la mediocritat i la demagògia que acompanyava la democràcia. En contrast, Aristòtil afirmava que "mai el més savi dels homes és tan savi com molts homes"; és a dir, que la saviesa no es troba en el

coneixement individual sinó en aquell que apareix del plural, de les mirades polièdriques. Més recentment, des de l'anàlisi de les polítiques, es va recuperar aquest debat a través del contrast entre dos autors i dos llibres amb títols molts il·lustratius: *Speaking Truth to Power* d'Aaron Wildavsky i *The Intelligence of Democracy* de Charles Lindblom. Enfront de la confiança en el coneixement expert, que segons Wildavsky era capaç d'indicar *la veritat* al poder, Lindblom defensava *la intel·ligència* de les respostes democràtiques. Un pas del singular al plural que tan suggeridorament també va expressar un dels grans teòrics de la democràcia, Benjamin Barber:

"L'autor del llenguatge, el pensament, la filosofia, la ciència i l'art, a més a més de la llei, els pactes, els drets individuals, l'autoritat i la llibertat no és l'home sinó els homes."

Per finalitzar aquestes breus reflexions, vull destacar les dues idees que han filat el meu argument. En primer lloc, recordar la necessitat de passar de l'eficiència a la intel·ligència en l'àmbit de les polítiques públiques, també de les educatives. I, en segon lloc, insistir que, malgrat que pugui semblar paradoxal, l'eficiència es troba més confortable en les grans institucions estatals o autonòmiques, mentre que la intel·ligència emergeix més naturalment en els espais locals de proximitat. En definitiva, reconèixer que propostes com Educació 360 van destinades precisament a construir una política educativa intel·ligent, tal com exigeixen els condicionants del nou mil·lenni. No es tracta de maximitzar la producció de graduats sinó d'elaborar estratègies que, davant d'una realitat diversa i heterogènia, siguin capaces de garantir la qualitat i l'equitat educativa des de la personalització i la suma d'esforços. I per aconseguir-ho les eines principals són la proximitat del món local i la intel·ligència de la democràcia. Des del món ambientalista es va fer popular el lema "Pensar en global, actuar en local". No ho descartem, però des de l'àmbit educatiu proposem no descartar els avantatges de "pensar en local, actuar en global".

L'ESCOLA INFANTIL 0-3, AVUI I DEMÀ. UN PROJECTE QUE ES GENERA DES DE L'OPTIMISME I LA CORRESPONSABILITAT

Maria Riera i Antònia Ribas

Maria Riera Jaume. Professora emèrita del Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació de la UIB. Investigadora principal del GAEB (Grup per a l'Assessorament i la Innovació en Àmbits Educatius per al Benestar). Doctora en Pedagogia.

Antònia Ribas Moranta. Directora pedagògica del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de Palma i membre del Grup GAEB- IRIE-UIB. Mestra d'educació infantil i psicopedagoga.

Sabem que planetàriament vivim moments difícils, de desencant i confusió, i l'educació també se'n veu afectada. Però, com deia el pedagog italià Loris Malaguzzi,¹ hem de pensar en gran i amb utopia l'educació, educar des de l'optimisme i la convicció profunda en les potencialitats i la creativitat de l'ésser humà. Per això, l'escola infantil té la responsabilitat de visibilitzar i reconèixer les possibilitats de cada un dels infants fomentant les seves iniciatives i les seves capacitats, les quals, com sabem, durant aquesta primera etapa decisiva de la vida poden ser moltes si les sabem deixar aflorar. Com assenyalava també Malaguzzi, ignorar les potencialitats dels infants equival també a traïr la riquesa de l'espècie humana.

L'escola infantil ha de mirar al futur prioritant els drets dels infants, ha de representar un espai resilient que faci front a l'adversitat, duent a terme amb alegria i optimisme un projecte educatiu que respongui a les noves realitats complexes i canviants del nostre món. És, sens dubte, un repte transgressor davant la situació actual de crisi ecològica, sanitària, econòmica, social i cultural, un repte

Els agrupaments reduïts i la preparació dels professionals per al foment de la vinculació segura, claus de l'atenció educativa en la primera infància. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

que s'haurà d'afrontar amb polítiques grans i valentes que apostin per la qualitat dels serveis educatius per a la primera infància, uns serveis que no es conformin a satisfer només les demandes de conciliació de les famílies, sinó que aspirin a oferir el millor escenari per als infants de 0-3 anys. Caldrà continuar repensant com podem generar avui espais de benestar, creativitat i desenvolupament per als nostres infants.

L'atenció a la primera infància ha viscut, històricament, tensions i equilibris entre les funcions educativa, assistencial i de conciliació laboral i familiar de mares i pares. Avui ja són molts els arguments ètics, científics i psicopedagògics que justifiquen la necessitat de disposar de suficients escoles infantils públiques de qualitat, amb professionals preparats, per a tots els infants que en requereixin. La inclusió progressiva de l'etapa de 0-6 anys a les lleis d'educació

¹ Loris Malaguzzi va ser el creador de les escoles infantils municipals de Reggio Emilia i ens ha deixat un llegat important per a les nostres escoles.

La transformació metodològica dels centres a partir del plantejament d'ambients i laboratoris. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

ha remarcat la seva clara funció educativa. D'altra banda, la recerca psicoeducativa i la neurociència ens confirmen també que els primers anys de vida són determinants per al futur de cada persona i que les interaccions amb un ambient pobre o de qualitat poden inhibir o afavorir el desenvolupament d'aquestes potencialitats, sense oblidar la funció d'equitat per abordar les desigualtats a les quals s'enfronten els infants en situacions més desfavorides i reduir així les desigualtats de la infància a partir de proveir serveis de qualitat. Així ho remarquen molts d'informes europeus i internacionals: "Els primers anys de vida del nin són el millor moment per a canalitzar el seu desenvolupament pel bon camí. L'educació és el millor mitjà per a prevenir la pobresa." (Irina Bokova,² 2010).

Pensant en com afrontar el futur dels serveis educatius per a la primera infància, cal reflexionar primer sobre quines són les noves realitats a les quals haurem de fer front i a partir de les quals hem de dissenyar i planificar les nostres escoles d'infants d'avui i demà.

Vivim una crisi sistèmica que ens afecta frontalment a tots els ciutadans, inclosos els infants, en tots els aspectes de la nostra vida. La urgent sostenibilitat del planeta, les crisis poblacionals i els moviments migratoris, els desequilibris demogràfics, la densitat poblacional, la precarietat laboral, les bretxes de gènere o la crisi sanitària... són, entre molts d'altres, factors que ens generen actualment una gran incertesa i molta fragilitat.

Cada vegada més, les realitats familiars són complexes i diverses, com podem constatar avui a les escoles 0-3: famílies monoparentals, múltiples formes d'organització familiar i, al mateix temps, una diversitat cultural i ètnica que enriqueix el paisatge humà de les nostres escoles. Són precisament aquestes multiplicitat i complexitat de realitats familiars les que l'escola ha d'incloure, respectar i acceptar, preservant sempre la intimitat de cada una. Podem sentir en el dia a dia la manca de temps i l'estrès de les famílies, la preocupació dels pares i les mares davant la imprevisibilitat laboral i habitacional, la progressiva colonització digital

2 Irina Bokova, directora de la UNESCO. Conferència Mundial sobre Atenció i Educació de la Primera Infància. Moscou (2010).

de les llars, que afecta, sens dubte, les relacions familiars, així com el bombardeig d'informacions sobre la criança, que arriben moltes vegades amb missatges contradictoris i generen confusió i incertesa a l'hora d'educar els nostres fills i filles. Sens dubte, tots aquests factors estan condicionant i afectant l'atenció i la cura dels infants en l'àmbit familiar. Ens trobam davant una situació paradoxal en què el que la família viu com a més íntim i personal també sent que està, en bona part, en mans d'altres, com assenyala la filòsofa Carolina del Olmo (2013):³ "Entendemos la crianza como algo particularmente íntimo, [...]. La dependencia extrema de los expertos y sus instituciones convive con una sensación generalizada de soberanía personal." (pàg. 135).

Reprenent el tema de la colonització digital de les nostres vides, comprovam com aquesta arriba directament als infants. Sabem que durant els primers anys l'aprenentatge dels infants es dona mitjançant les interaccions socials i la descoberta de l'entorn a partir de l'exploració sensorial i la manipulació. Per tant, és evident que els mitjans digitals no poden suplantar l'aprenentatge directe i que fer-ne un ús inadequat, com assenyala Montserrat Pons,⁴ pot tenir repercussions negatives en el desenvolupament dels infants com dificultats en l'adquisició del llenguatge, deteriorament d'habilitats cognitives, dèficit d'atenció i alteracions del son, així com problemes per a l'autoregulació emocional i conductual.

Davant aquests escenaris, de quina manera podem donar respostes als infants i a les famílies des de l'escola 0-3?

Planificant contextos de qualitat per als infants de 0 a 3 anys amb grups reduïts per poder vincular amb cada un d'ells i amb professionals preparats que els donin seguretat i confiança. Avui la paraula *cuidar* cobra un nou significat: cuidar com a vincle i com a forma de relació que demana presència i disponibilitat per estar atent a l'alteritat, cuidar com a forma de relació creativa que parteix de l'escolta profunda de cada un dels nins i nines. Diu Victòria Camps (2021)⁵ que cuidar significa atenció al detall, empatia, proximitat, paciència, tendresa, comprensió i alegria. La pediatra hongaresa Emmi Pikler⁶ deia que no existeix dicotomia entre tenir cura i educar, i el filòsof i pedagog Max Van Manen⁷ incideix en el rol fonamental que tenen els educadors i educadores amb les accions quotidianes fetes amb sensibilitat, cura i tacte.

"El cuidado está en nosotros mismos y engloba diversos conceptos, emociones y actitudes: apego, empatía, afecto, respeto, tacto, sensibilidad, atención, etc. Acciones cotidianas como prestar atención, mimo, serenidad, calma, tacto, consideración, conocimiento placentero, seducción por el saber y dar sentido a lo que se hace podrían ser parte importante del guión de nuestro trabajo como profesoras." (Van Manen, 1998).

Necessitam professionals entusiastes i compromesos que creguin en les competències innates dels infants per aprendre i desenvolupar-se i que sàpiguen llegir amb sensibilitat el seu moment evolutiu, aportant contextos rics i

3 Carolina del Olmo és llicenciada en Filosofia i directora de publicacions del Círculo de Bellas Artes de Madrid. L'any 2013 va publicar l'assaig *Donde está mi tribu* (Clave Intelectual), que tracta principalment els aspectes sociològics de la maternitat des d'un punt de vista crític.

4 Montserrat Pons és neuropediatra. L'any 2019 va publicar la seva tesi doctoral centrada en els factors de risc en la població infantil davant l'ús de pantalles.

5 Victòria Camps (2021). *Tiempos de cuidados: Otra forma de estar en el mundo*. Barcelona: Arpa.

6 Emmi Pikler, pediatra, precursora de la lliure activitat motriu i lúdica de l'infant; va ser la directora de l'Institut Lóczy (actualment Institut Pikler). La seva trajectòria professional, juntament amb la de l'Institut, han suposat un paper cabdal per a les escoles infantils hongareses i d'arreu del món.

7 Van Manen, M. (1998). *El tacto de la enseñanza*. Barcelona: Paidós Educador.

La rellevància dels espais exteriors i la necessitat del contacte amb la natura. Arxiu PMEI, Ajuntament de Palma.

donant suport perquè cada infant pugui desplegar tot el seu potencial. Per això cal una rigorosa formació inicial i contínua dels professionals, de la mateixa manera que cal donar temps perquè els equips docents puguin reflexionar conjuntament per trobar aquestes noves respostes que els infants i les famílies reclamen. Al mateix temps, els professionals s'han de sentir cuidats i trobar les condicions necessàries per atendre adequadament el grup d'infants. És una evidència clara la feminització del col·lectiu que treballa amb els infants més petits. La poca consideració social i professional que encara pateixen les educadores que treballen a les escoles d'infants es tradueix en condicions laborals diferents a les dels professionals que treballen a altres etapes educatives. Caldrà potenciar la presència masculina transitant cap a pràctiques pedagògiques centrades en el valor de la coeducació i la diversitat.

Un altre aspecte determinant és repensar els espais de les escoles perquè siguin més amables i habitables, cuidant la seva estètica i la qualitat de les propostes que ofereixen. Tenim moltes experiències que ens mostren la rellevància dels espais en la tasca educativa i en la transformació metodològica dels centres. Com viure l'espai-ambient d'una manera més flexible, entenent que tot l'espai de l'escola és un espai que educa i transmet missatges a l'infant. Són moltes les escoles que estan plantejant ambients i laboratoris on els infants hi troben experiències de joc amb llums i ombres, experiències artístiques, de joc i exploració sensorial. Són imprescindibles espais amplis i preparats per afavorir el moviment lliure dels infants tal com Emmi Pikler va proposar fa ja més de 50 anys; amb els seus estudis i observacions va demostrar que moviment, emoció i cognició no es poden dissociar. Els infants han de poder alternar els grans moviments amb el joc, necessiten espai suficient per moure's i alhora jugar tranquil·lament. És necessari que l'escola dissenyi l'entorn físic i els seus equipaments per oferir seguretat i llibertat a l'acció de l'infant.

La pandèmia ens ha mostrat la rellevància que cobren els espais exteriors i la necessitat del contacte amb la natura per a la salut dels infants. Cal posar una especial atenció

al disseny dels jardins i espais de joc a l'aire lliure, renaturalitzant les nostres escoles. Hem tocat amb les mans els efectes d'haver escatimat en les dimensions dels recintes escolars i zones de joc a la ciutat. Però tots els infants són mereixedors d'espais dignes per créixer amb benestar i confiança. En aquest sentit, des de l'escola infantil hem de revisar i organitzar accions que tinguin la finalitat d'afrontar una educació saludable i sostenible.

L'Escola Infantil ja porta un llarg recorregut pel que fa a la participació de la comunitat educativa. Sabem que és important afavorir el diàleg i la participació amb les famílies i altres agents educatius, integrant la pluralitat de punts de vista i cultures que, en múltiples ocasions, requereixen formes de mediació cultural per construir el diàleg i sentit de pertinença a la comunitat educativa. Paral·lelament se senten veus que parlen del debilitament progressiu de l'interès social cap a la participació escolar real i veuen els òrgans de participació com a elements abstractes purament testimonials. La situació de pandèmia ens ha mostrat també la rellevància de la vinculació amb les famílies i de la seva participació directa. S'estan ja revisant aquests nous escenaris de relació i es diversifiquen les formes i els canals de comunicació i participació per poder escoltar i comptar amb les famílies des de la seva diversitat. És important reconèixer també els límits mateixos de l'escola i la necessitat de coresponsabilització a partir d'un treball en xarxa amb altres agents socials que acompanyin les famílies, alleugerint el sentiment de solitud que senten moltes d'elles, i ajudar els pares i mares a anar creant aquestes noves identitats familiars.

Podem seguir pensant altres escenaris per a la primera infància i la diversificació de l'oferta educativa, tant pel que fa a l'horari com a la tipologia de serveis (escoles infantils amb dedicació parcial i serveis alternatius a l'escolarització a jornada completa). Són moltes les experiències que s'estan desplegant des dels espais familiars, tallers amb

famílies, espais nadó, espais de joc... que afavoreixen contextos flexibles de joc i de relació per als infants i les seves famílies, serveis que complementen però no supleixen la xarxa d'escoles infantils.

Com veiem, són molts els reptes que encara tenim per anar avançant en la millora dels serveis educatius per a la primera infància: la reducció de les ràtios per a una atenció individualitzada i de qualitat amb cada infant, la millora dels espais, una major connexió amb la ciutat i la natura, vetllar per la salut i la sostenibilitat, apoderar i cuidar els professionals que són els que dia a dia es fan càrrec de l'educació dels infants, enfortir la relació amb les famílies i la comunitat. Tots ells passen per un real i major reconeixement sociopolític de la criança i la cura dels infants.

Sortir de la crisi sistèmica actual requereix optimisme i el convenciment que només des de la cura mútua és possible anar transformant el món. Com ens recorda el filòsof i professor Leonardo Boff,⁸ és des d'aquesta cura sensible que sorgirà una humanitat més amable, solidària i connectada amb l'univers.

8 Boff L. (2002). *El cuidado esencial: Ética de lo humano, compasión por la Tierra*. Madrid: Trotta.

Cronologia

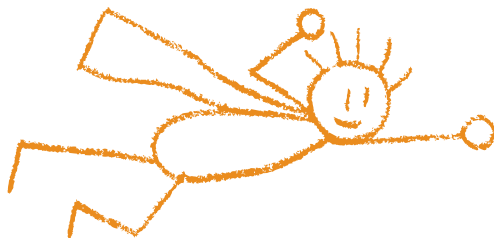
CRONOLOGIA DE L'EDUCACIÓ A PALMA I FETS HISTÒRICS DE REFERÈNCIA

- DDE: Departament de Dinàmica Educativa.
- PMEI: Patronat Municipal d'Escoles d'Infants.

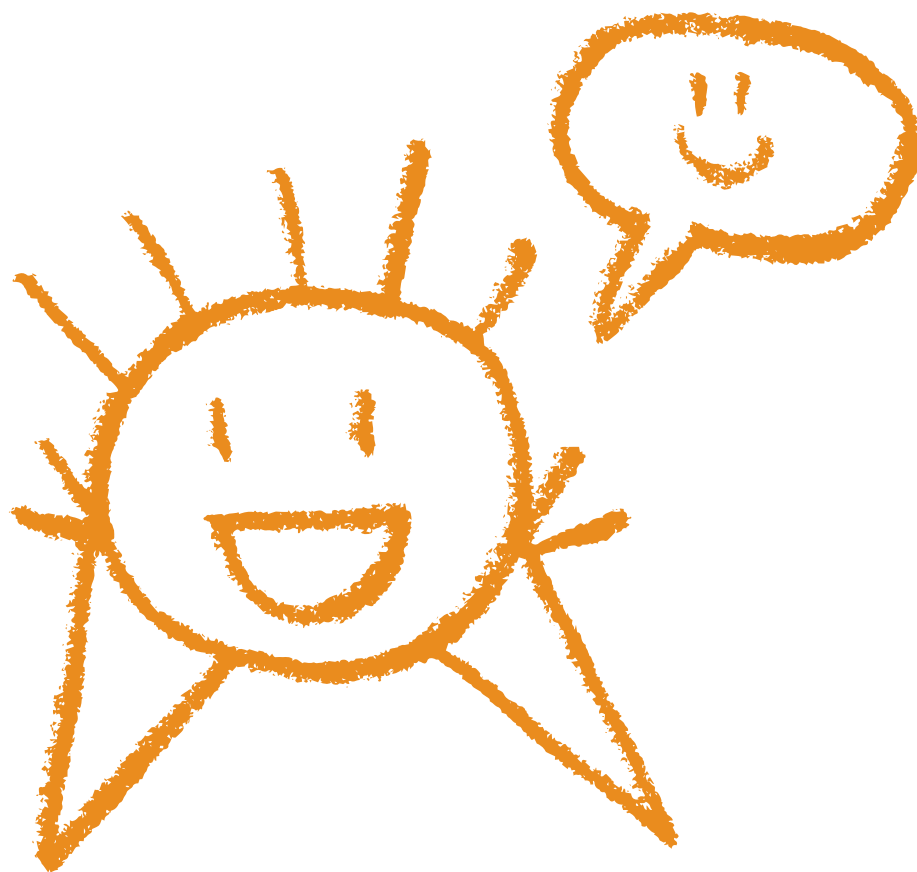
DATES	L'EDUCACIÓ A PALMA	FETS HISTÒRICS DE REFERÈNCIA
1979	- Es crea la Regidoria de Cultura i Educació de l'Ajuntament de Palma. - Es funda el Patronat Municipal d'Escoles d'Infants (PMEI).	- Se celebren les primeres eleccions democràtiques a Espanya després del franquisme. - Es constitueixen els ajuntaments democràtics.
1980	- Es crea el Patronat d'Escoles d'Estiu de les Illes Balears.	
1981	- Es firma el Conveni laboral de les treballadores del Patronat (PMEI). - S'aprova el Reglament de règim intern del Patronat (PMEI). - Es crea la ludoteca municipal Sa Botigueta Màgica.	- Es produeix l'intent de cop d'estat de Tejero (23 de febrer). - Es descobreix la SIDA als EUA.
1982	- Es posen en marxa el Servei de Pediatria i Higiene i el Servei Psicopedagògic del PMEI. - Es crea la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma. - Es funda el Departament de Dinàmica Educativa (DDE).	- Espanya ingressa a l'OTAN.
1983	- El PMEI posa en marxa un programa d'integració per a infants discapacitats.	- S'aprova l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears.
1984	- L'Ajuntament de Palma crea el Servei d'Assistència Social Escolar de Palma. - L'Ajuntament de Palma crea el Servei de Suport a l'Ensenyament en català. - Es presenta a Palma l'exposició "L'ochio se salta il muro". - Té lloc la Primera Trobada de la Coordinadora per a l'Ensenyament en Català, a Lluç. - Se celebra la Primera Trobada d'Escoles Mallorquines.	
1985	- La Universitat de Palma passa a anomenar-se Universitat de les Illes Balears. - S'aprova el primer Pla general d'ordenació urbana (PGOU) de Palma, que permet a l'Ajuntament proveir de solars per a la construcció d'escoles. - L'Ajuntament de Palma inicia la participació als consells escolars dels centres educatius públics de la ciutat.	- Es publica la Llei reguladora de les bases del règim local (LRBRL), d'àmbit estatal. - Es publica la Llei orgànica de l'educació (LODE), d'àmbit estatal.
1986	- Es publica la Llei de normalització lingüística a les Illes Balears. - El PMEI firma un conveni de col·laboració amb el Ministeri d'Educació i Ciència.	- Espanya ingressa a la Comunitat Econòmica Europea (actual UE). - Es produeix l'accident nuclear de Txernòbil (Ucraïna).
1987	- S'aprova el Programa d'ensenyament en català a les escoles del PMEI. - S'aprova el Reglament de normalització lingüística de l'Ajuntament de Palma.	- Es produeix l'atemptat terrorista d'ETA a Hipercor (Barcelona).

1988	- El Programa del DDE s'amplia a les escoles concertades. - El DDE ofereix activitats per a grups d'educació especial i grups d'educació compensatòria.	
1989		- Tenen lloc protestes multitudinàries a la plaça de Tiananmen (Pequín). - Té lloc la Revolució de Vellut (Txecoslovàquia). - Cau el mur de Berlín.
1990	- Es crea el programa Palma Ciutat Educadora. - El <i>Diario</i> de Mallorca comença a publicar el suplement <i>Escoles de Palma</i>. - Se celebra el Primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores a Barcelona, en el qual es redacta la Carta de les ciutats educadores. - Es presenta la col·lecció Palma Ciutat Educativa. - Es crea el Consell Municipal d'Educació de Palma. - Es crea el Servei Municipal d'Educació de Persones Adultes de l'Ajuntament de Palma.	- S'aprova la Llei orgànica general del sistema educatiu (LOGSE), d'àmbit estatal. - Nelson Mandela (República Sud-africana) és alliberat. - L'URSS és dissol. - Alemanya es reunifica.
1991	- La Conselleria d'Educació crea l'Equip de Suport a la Immersió (ESIM). - Es crea l'Escola de Pares de Palma.	- Ucraïna esdevé independent.
1992	- Es crea la Facultat d'Educació de la UIB, que integra l'antiga Escola de Magisteri.	- S'inicia la Guerra de Bòsnia. - Se celebren els Jocs Olímpics de Barcelona.
1993	- El PMEI crea el Registre municipal del bo escolar per a centres d'educació infantil privats.	
1994	- S'inicia el procés de reconversió del PMEI (que fins ara atén infants de 0 a 6 anys) per a centrar-se en l'atenció dels infants de 0 a 3 anys.	- Es produeix el genocidi de Ruanda.
1996		- Es presenta l'Informe Delors "Educació: hi ha un tresor amagat a dins", a la UNESCO.
1997	- Es publica el Decret que regula l'ús de la llengua catalana als centres escolars de les Balears.	- Es clona el primer mamífer: l'ovella Dolly. - Es publica el primer llibre de la saga de Harry Potter.
1998	- El Govern de les Illes Balears assumeix les competències en educació. - Se celebra a Palma la III Trobada de la Xarxa Estatal de Ciutats Educadores "Educació i ciutat".	- Es firma l'acord de pau del Divendres Sant a Irlanda del Nord. - S'inicia el projecte Mozilla, que serà clau per a la creació d'Internet.
1999		- L'euro entra en vigor.
2000		- Vladimir Putin és elegit president de Rússia.
2001		- Es produeixen els atemptats terroristes contra les torres bessones a Nova York (11 de setembre). - Microsoft inicia la comercialització de Windows-XP. - Es publica la seqüenciació del genoma humà.
2002		- Es posen en circulació les monedes i els bitllets d'euro. - El petrolier <i>Prestige</i> s'enfosa davant les costes de Galícia.
2003		- Una coalició liderada pels EUA inicia la invasió de l'Iraq.

2004	- S'inicia el Pla d'ampliació de les escoles infantils del PMEI, les quals en sis anys passaran de 4 a 11.	- Es produeix l'atemptat terrorista a l'estació d'Atocha (Madrid).
2005		- L'IRA abandona la lluita armada. - Àngela Merkel és nomenada cancellera d'Alemanya.
2006	- L'Ajuntament de Palma crea la Direcció General d'Educació. - Es crea el Conservatori Elemental Municipal de Música.	- ETA comet un atemptat terrorista a l'aeroport de Barajas (Madrid).
2007	- Es posa en marxa el programa Èxit d'orientació i suport a l'estudi.	- Es presenta a la Seu de Mallorca el retaule de Miquel Barceló.
2008	- S'aprova el pla Palma Educa.	- S'inicia la crisi financera global.
2010		- El Cant de la Sibil·la és declarat Patrimoni Mundial Immaterial per la UNESCO.
2011		- La serra de Tramuntana és declarada Patrimoni Mundial per la UNESCO. - ETA anuncia la fi de la lluita armada. - S'inicia del moviment 15-M, dit també dels indignats.
2012	- Es crea l'Escola Municipal de Música de Palma (EMMP).	
2013		- Té lloc a Palma la manifestació contra el Decret del tractament integral de llengües (TIL).
2014		- Es produeix un brot del virus de l'Ebola a l'Àfrica occidental.
2015		- Té lloc l'incendi forestal d'Andratx.
2016	- S'actualitza el pla Palma Educa	
2017		- Es du a terme el referèndum sobre la independència de Catalunya.
2019		- El desembre apareix a la Xina el virus de la covid-19 i comença la seva difusió arreu del món.
2020	- Es crea el projecte Escudella, impulsat pel PMEI.	- L'OMS declara la covid-19 com a pandèmia (març). - S'inicia el procés de vacunació (desembre).
2022	- Commemoració dels 40 anys de la Regidoria d'Educació i els 43 del PMEI.	- El 24 de febrer Vladimir Putin inicia la invasió d'Ucraïna.

Ressons

Des de Palmajove, el Centre d'Informació Juvenil, al llarg dels anys hem mantingut contacte i treballat en col·laboració amb la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma i el Departament de Dinàmica Educativa (SMO, SMEA, Palma Ciutat Educativa, etc.), i ens complau transmetre els nostres sincers agraïment i reconeixement pel gran servei i l'excel·lent suport ofert tant a nosaltres com a altres àrees i serveis municipals, entitats educatives i socials, i també directament a la ciutadania.

Agraïm els serveis que durant aquests 40 anys heu ofert i el suport prestat en benefici de les persones usuàries, i esperam seguir comptant-hi.

Antònia Abraham

Directora de **Palma Jove**

Un gran repte, molta responsabilitat i molta il·lusió haver pogut contribuir a la construcció d'una Ciutat més Educadora. Des del suport i el reforç a la Comunitat Educativa: escoles, infants, famílies i territori, barri.

Joana Bardina Pujol

Directora general d'Educació de l'Ajuntament de Palma durant 8 anys (2007-2011; 2015-2019)

Per a la supervivència d'Es Burotell Granja Escola ha estat un punt vital poder treballar, des de la nostra creació, amb el Departament de Dinàmica Educativa. Creim fermament que amb la seva aportació moltes escoles i nins han pogut conèixer les nostres activitats interactives amb la vida al camp i en una possessió mallorquina. La facilitat per poder treballar amb el seu programa, així com la seva claredat, són algunes de les característiques més destacables. Gràcies a aquestes iniciatives i programes, l'educació no formal ha tingut la rellevància que creim que li correspon. Molt agraïts per la vostra feina.

Es Burotell Granja Escola

Si he de definir el meu pas per la Regidoria d'Educació en una sola paraula seria: *enriquidor*. Em varen formar i donar l'oportunitat de (re)descobrir cada dia el centre històric de Palma. Vaig gaudir molt de fer-ho i de veure els més menuts descobrint la seva ciutat. A més, s'assentaren les bases i les sinergies del projecte personal que desenvoluparia anys després, Souvenir Edicions. Per altra banda, que quinze anys després al meu telèfon encara hi hagi el grup Becaris4ever és tota una evidència que, a nivell personal, l'experiència també va ser totalment positiva. Els companys esdevingueren amics i fins avui.

Lluïsa Calafat Ponseti

Becària i monitora del centre històric durant 6 cursos escolars

Com a antic mestre del CEIP Rafal Vell de Palma vaig tenir una connexió molt directa amb la Regidoria d'Educació i especialment amb el personal de Dinàmica Educativa durant els anys vuitanta i noranta. La creació d'aquesta Regidoria era una necessitat desitjada per establir una relació apropiada, directa i real entre la comunitat educativa i l'Administració municipal, tant a nivell general d'escola com a nivell particular respecte al professorat. En aquells moments en què se cercava una alternativa a l'escola tradicional, la Regidoria va ser una gran impulsora del canvi cap a una educació que fos més viva, activa, engrescadora i més apropiada a la nostra realitat lingüística i cultural. Record els itineraris per la ciutat, els curssets d'horticultura per a ensenyants, l'estudi de les possibilitats didàctiques de l'hort escolar, i tantes altres activitats que serviren de llum a molts de professors i professores per dur a terme, en aquells moments, a les seves aules, una didàctica innovadora. Aquella labor que va començar ara fa quaranta anys, a hores d'ara encara continua i demostra l'encert que va ser la seva creació.

Cels Calviño Andreu

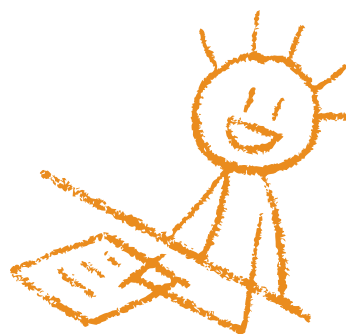
Mestre i llicenciat en Geografia i Història

Fa gairebé 18 anys que va néixer Es Baluard Museu, el 30 de gener de 2004. Tot just inaugurat, ja el mes de febrer, van començar les visites escolars en tota la diversitat que oferim. Escoles de tot Mallorca han pogut gaudir de les nostres activitats utilitzant l'art contemporani com una eina de reflexió sobre el món que ens envolta i fomentant l'esperit crític per imaginar altres futurs possibles. En aquest camí i en la xarxa que hem anat teixint amb els anys, hem comptat amb un còmplice que ens ha donat suport, ens ha acompanyat i ens ha servit de finestra a la comunitat educativa. Es tracta de Palma Educa de l'Ajuntament de Palma. I no només ens ha donat visibilitat, sinó que també ha col·laborat en projectes generats des del Museu i n'ha impulsats, com "Cartografiem-nos" (2006-2014), en què reflexionàvem sobre el territori a partir de les pràctiques artístiques contemporànies, imaginant altres models de ciutat.

Enhorabona per la feina feta i que per molts anys puguem seguir construint plegats.

Eva Cifre Moré

Cap d'Educació i Programes Públics. **Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma**

La nostra relació amb la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma comença amb Dinàmica Educativa. Al claustre del CEIP Son Anglada vàrem pensar posar en marxa el projecte "Hort i granja escolar" (curs 1984-85), així com diverses activitats relacionades amb el medi ambient i altres disciplines. Aquest projecte va poder iniciar-se i romandre en el temps gràcies a l'oferta i l'ajuda que vàrem rebre; un projecte que segueix funcionat.

El nostre agraïment per l'atenció, la col·laboració i la bona predisposició per part d'aquesta Regidoria i el seu equip.

Toni Cortès

Mestre jubilat del **CEIP Son Anglada**

Per part d'EMAYA valoram com a molt profitosa la col·laboració que hem tingut amb la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma i més concretament amb el Departament de Dinàmica Educativa, que ha possibilitat l'accés de la ciutadania al programa "EMAYA a l'escola", que ha servit per a millorar la conscienciació mediambiental dels nins, nines i joves de la nostra ciutat per a promoure una gestió sostenible dels recursos i els residus.

Des d'EMAYA volem donar l'enhorabona pels èxits aconseguits i desitjam que continuï per molts anys més aquesta tasca.

EMAYA

Departament de Comunicació

La meua experiència de quatre anys a la Regidoria d'Educació va ser extremadament positiva, engrescadora i enriquidora, tant a nivell personal com professional. Fer-hi feina em permeté col·laborar i compartir tota una sèrie d'inquietuds i sensibilitats amb un equip magnífic de professionals entusiastes absolutament immerss en l'objectiu comú d'estructurar Palma i de vertebrar-la en una ciutat educativa de primer ordre en benefici d'una societat integradora, dinàmica, activa, moderna, oberta, humana, humanística, saludable, ecològica i sostenible.

L'equip interdisciplinari de la Regidoria d'Educació (Serveis Administratius, Dinàmica Educativa, Àrea de Manteniment i Patronat Municipal d'Escoles d'Infants), coordinat per la regidora Celia Jiménez, va ser capaç d'engrescar gairebé tot l'Ajuntament perquè aportàs eines i recursos a la idea central que la gestió educativa municipal de suport a l'escola és fonamental a l'hora de formar ciutadans lliures, autònoms, feliços i competents.

Francesc Figuerola i Villalonga

Director general d'Educació de l'Ajuntament de Palma (1991-1995)

Per a la Fundació Natura Parc, participar des de fa més de 18 anys, any rere any, curs rere curs, en el ventall inigualable d'activitats i opcions del programa d'activitats educatives de Palma Educa ha estat i és una oportunitat inestimable per a, entre tots, crear aquesta força i voluntat de millorar, salvar, protegir, consolidar una natura, un entorn, una ciutat, el món que tots volem. Conèixer de primera mà problemàtiques, conductes, principis, valors... és oferir eines i estímuls en la implicació dels infants en la lliure i responsable tasca del seu futur.

La nostra relació amb el Departament de Dinàmica Educativa, de tots aquests anys, ens ha duit a crear una complicitat molt maca i entranyable que gaudim i fem créixer dia a dia.

Fundació Natura Parc

Departament d'Educació Ambiental

PALMA EDUCA, UN RECURS A L'ABAST DE LES ESCOLES

Què és i què representa Palma Educa per als centres educatius? La resposta seria que és un recull d'activitats orientades als centres escolars per tal de complementar la feina que es fa a les aules. És un recurs molt fàcil de demanar i de reservar. La seva oferta és molt variada, encara que a vegades massa repetitiva i amb poques activitats adreçades a 1r i 2n de primària. Palma Educa és un gran referent a nivell organitzatiu ara mateix a tota la xarxa d'escoles de Mallorca.

Joan Garí

Director del Col·legi **Sant Francesc d'Assís**

Palma Educa, amb Edu Montes, ens ha despertat a moltes famílies del centre quan ja n'era ben hora. Ens ha aglutinat fomentant el diàleg, malgrat les diferències, i de la diversitat ha fet un punt fort.

Ens ajuda a dibuixar un nou començament, aportant idees que permeten infinites possibilitats per a escriure una nova història en el CEIP Secar de la Real.

Ha facilitat la construcció de ponts i vies de comunicació, treballant en xarxa: claustre, famílies, barriada, ajuntament... Ens ha canviat i apropat la mirada que teníem de l'Ajuntament de Palma. Per tant, no podem estar més agraïts. Esperam poder comptar-hi per molt de temps.

Mar Gaviño

CEIP Secar de la Real

Per a la Direcció Insular de Relacions Institucionals del Consell de Mallorca celebrar el 40è aniversari de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma és motiu d'orgull i d'agraïment. Els vincles entre el personal del consistori i del Consell de Mallorca han esdevingut molt estrets a partir del programa Palma Educa, que ens ha permès formar part de les visites que els centres educatius fan setmanalment a les tres institucions: Ajuntament de Palma, Consell de Mallorca i Parlament de les Illes Balears. I, també, gràcies a Palma Educa hem gaudit de la professionalitat i de la predisposició del personal que ha col·laborat en la difusió de la nostra institució per apropar-la a l'alumnat que ens ha visitat. Donar a conèixer el nostre patrimoni ha estat i serà una tasca engrescadora. Així que: per molts d'anys!

Sara Irene Gómez Piris

Direcció Insular de Relacions Institucionals del **Consell de Mallorca**

En el meu cas, vaig saber de l'existència de Foto Jove gràcies a l'institut on estudiava. Participar en aquest concurs em descobrí un món nou, que no coneixia, alhora que m'oferí una nova manera d'expressar-me. El procés creatiu d'haver de pensar fotos que s'ajustassin a les bases em va resultar molt interessant i enriquidor. A més, Foto Jove també em va obrir portes, atès que em va permetre fer un curs de fotografia professional al CEF (Centre d'Estudis Fotogràfics de Palma).

Aina Gomis Sintes

Exalumna de l'IES Son Pacs, guanyadora d'una edició de **Foto Jove**

La meua experiència com a regidora d'Educació de l'Ajuntament de Palma va ser el 2007 amb n'Aina Calvo com a batlessa. He de dir que vaig tenir la sort de trobar un equip molt implicat i sempre col·laborador en tots els projectes que vàrem desenvolupar amb la seva ajuda, com el programa Èxit i el Pla director d'escoles, i també en els que vàrem continuar i que donen tant de dinamisme a les escoles i a Ciutat. L'Àrea d'Educació és imprescindible. Jo em sent molt agraïda i mantinc un registre inoblidable de tots. En la meua memòria hi ha en Tomeu i la seva paciència.

María Isabel González Carrasco

Regidora d'Educació de l'Ajuntament de Palma (2007)

Ja fa quasi 30 anys vàrem començar un camí nou amb Dinàmica Educativa. De llavors ençà, milers d' alumnes (la majoria infants) han passat pel nostre centre. Això els ha permès conèixer de prop espècies protegides i la responsabilitat de la tinença responsable dels cans i els moixos. Aquests anys la societat ha canviat molt i la millora del benestar animal és una de les conseqüències d'aquests canvis, als quals hem pogut posar el nostre gra d'arena. Esperam continuar aquesta relació amb Palma Educa i seguir formant la nostra societat en valors essencials.

Rafael de Juan Suau, veterinari municipal

Centre Municipal de Protecció Animal. **Son Reus**

Foto Jove era per a mi un joc d'infantesa i adolescència, un concurs de fotografia en el qual participàvem tots els de la classe amb la càmera que ens deixava algun amic, perquè en aquella època no teníem mòbils que fessin fotos, ni tan sols la majoria disposàvem de càmeres fotogràfiques a casa. Foto Jove va aconseguir desenvolupar i ampliar la meua creativitat, em va permetre aconseguir una eina per a crear la meua pròpia realitat i transformar-la segons la meua voluntat. Així, d'aquesta manera, el que va començar sent un hobby em va portar al que sóc avui.

Prisca Laguna Solis

Exalumna del Col·legi Nostra Senyora de la Consolació del Viver.
Guanyadora de premis en diferents edicions de **Foto Jove**

Fa més de 15 anys que el GOB Mallorca compta amb el suport de la Regidoria d'Educació i el Departament de Dinàmica Educativa de l'Ajuntament de Palma. Al llarg d'aquesta trajectòria, l'Àrea d'Educació Ambiental del GOB Mallorca ha pogut dur endavant el programa Natura KM.0, que té l'objectiu d'acostar els centres escolars de Palma a l'entorn natural més proper. Aquesta descoberta inicial és el primer pas per poder apreciar els seus valors i desenvolupar una actitud proactiva que procuri la seva protecció i conservació. El programa el conformen activitats de contacontes a les biblioteques municipals i sortides per conèixer el bosc de Bellver i la Trapa. Any rere any, han passat milers d'alumnes per aquestes activitats amb la intenció de continuar treballant conjuntament cap a la transformació social que tant necessitam.

Victoria Llabrés Noguera

Educadora i responsable de l'Àrea d'Educació Ambiental
Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa, GOB Mallorca

Condensar dos anys en cent paraules és molt, molt difícil, i més quan aquests dos anys varen ser el punt de partida de la teva carrera professional, amb totes les ganes, la il·lusió i la força que tens als 23 anys.

Ésser becària d'educació va ésser la meva primera oportunitat per realitzar una feina relacionada amb el meu estudi de Pedagogia. Després de treballar en feines poc vinculades amb la meva professió poder treballar a la Regidoria va ésser un somni.

Per a jo, aquells dos anys són sinònim a nivell laboral d'oportunitat, d'aprenentatge, de formació... Però, com tot a la vida, la part important fou l'emocional, que va transformar aquella experiència en única i va fer que treballar a Dinàmica Educativa signifiqués molt més: suport, guia i acompanyament de part de les tècniques, treball en equip, rialles i fruir del que fas, que és el que dona com a resultat una bona feina. Me'n vaig anar d'allà amb pena però amb la motxilla ben plena de memòries, eines, recursos... que han anat marcant i marcaran la meva trajectòria professional.... Formar-ne part, tot i que fos durant un període curt de temps, em va deixar empremta.

Gràcies Apol·lònia, Marga, Cristina, Antònia, M. Antònia, Xisca, Pep... i moltes persones més que varen formar part d'aquella experiència inoblidable... Una abraçada a totes!!!!

Cata Llull, coordinadora d'Ocupació

Palma Activa. Agència de Desenvolupament Local. Ajuntament de Palma

Per a mi la música és més que una melodia, és un idioma sense fronteres amb el qual les persones poden expressar-se i comunicar-se, i, al mateix temps, és una forma d'evadir-me de la realitat quan més ho necessito. L'escola m'ha ensenyat especialment els conceptes necessaris per entendre com funciona la música així com també el valor que té cada persona quan forma part d'un conjunt com és l'orquestra.

Lluc Mesquida i Farràs, alumne

Escola Municipal de Música de Palma, 2011-2021

L'Àrea de Sanitat i Consum ha mantingut una estreta col·laboració amb la Regidoria d'Educació, dedicant esforços comuns a la millora contínua del manteniment de la salubritat dels centres escolars. S'han dedicat esforços tant pel que fa a les edificacions, amb el control de la qualitat de l'aigua, com també a la qualitat dels aliments i l'equilibri dels menús escolars, i sobretot amb les activitats educatives en matèria de salut, dutes a terme dins aquests centres. Palma Educa ha estat una eina meravellosa que ha permès una difusió educativa en diferents matèries de salut, dins de les principals branques d'alimentació i hàbits saludables, de les quals s'han beneficiat generacions d'escolars des de 1984, en què començaren a través del Servei de Promoció de la Salut, fins a l'actualitat. Des de la nostra Àrea de Salut i Consum, volem agrair aquesta col·laboració i continuar fent feina en aquesta important tasca educativa que es brinda a les noves generacions des de la Regidoria d'Educació.

Roser Mir, la tècnica més veterana de l'**Àrea de Sanitat i Consum de l'Ajuntament de Palma**

Des de 2015 fins a 2019 vaig tenir el plaer d'assumir la responsabilitat de gestionar l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament de Palma, com a tinent de batle d'Educació i Esports, un repte que vaig afrontar amb il·lusió i respecte. M'hi vaig trobar amb una plantilla de professionals molt preparats i compromesos, que gairebé cada quatre anys han de fer l'esforç de desenvolupar una doble tasca: fer que l'Àrea continuï funcionant, però adaptant-la i adaptant-se a la línia d'actuació que marca el nou equip de govern.

Vaig esbrinar que, dins les limitacions de les competències municipals en educació, hi havia una feina ingent a dur a terme i que –més enllà del manteniment de les infraestructures– tenia un marge prou important per desenvolupar una tasca d'integració social, educativa i humanística, a través dels programes que ja funcionaven i dels que posàrem en marxa. El Patronat Municipal d'Escoles d'Infants, el programa Èxit, l'Educació d'Adults, l'Escola Municipal de Música i altres projectes d'integració a través de la música, com "Sons de barri" o "Ressonàncies de talent", el desenvolupament de "Camins escolars", el projecte "Escoles obertes", el suport a les AMIPAs, etc., etc., són eines extraordinàries per contribuir a fer de Palma una ciutat més habitable, més amable, més sostenible i més justa; en definitiva, una ciutat educadora.

En aquest 40è aniversari de la Regidoria, gràcies a totes i tots els qui ho heu fet possible, i gràcies per haver-me'n fet partícip.

Susanna Moll Kammerich, regidora d'Educació de l'Ajuntament de Palma (2015-2019)

La meva experiència al CMEMP (Conservatori Municipal Elemental de Música de Palma)

El meu pas pel centre va ser una experiència enriquidora en tots els sentits, fomentant l'amor a la música i la unió de tots els que formàvem part del centre. A través seu vaig aconseguir tenir una família que fins avui continuo mantenint. Vaig aprendre no només a tocar un nou instrument sinó també a estimar-lo i a fer-lo formar part de la meva vida. Vaig haver de desprendre'm de les meves pors per aprendre a compartir música amb els altres. Cada audició, cada acampada i cada concert fora de casa eren una oportunitat única i meravellosa per demostrar el que sabíem i, gràcies a tothom, estic on estic avui dia. Després del meu pas pel que era el CMEMP vaig continuar amb els meus estudis i vaig finalitzar el grau professional de Música. Ara estic a un any i mig d'acabar el grau superior i no puc ser més feliç. M'heu canviat la vida i us estaré eternament agraïda. Gràcies per l'amor i la implicació.

Carina Paco Muebaque, saxofonista

CMEMP, període acadèmic 2010-2013

És un honor per a Palma Aquarium unir-se a la celebració dels 40 anys de la Regidoria d'Educació. El Departament de Dinàmica Educativa ha recollit un ampli ventall d'activitats didàctiques essencials i ha convertint la seva pàgina web en una eina global de consulta imprescindible per a famílies, centres educatius i ciutadans en general. La missió de Palma Aquarium és donar a conèixer la vida marina de la Mediterrània i crear consciència de la importància de cuidar la nostra mar. Des de l'any 2007, les activitats del Departament d'Educació Ambiental de l'aquari han estat vinculades al programa Palma Educa, la qual cosa ha permès difondre el nostre missatge a la societat amb major eficàcia.

Moltes gràcies per aquests anys i felicitats!

Palma Aquarium

Fa més de 20 anys que el Parlament de les Illes Balears, juntament amb el Consell de Mallorca, col·labora amb el programa "Palma seu d'institucions", activitat pròpia de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma que va néixer per donar a conèixer aquestes tres institucions polítiques als escolars.

Des del Parlament volem reconèixer aquesta excel·lent eina educativa que ens permet acostar-nos més a la ciutadania, alhora que ens possibilita, de manera didàctica i al costat de mestres i professors que ens ho confien, contribuir i ajudar any rere any a la formació de centenars d'alumnes de la nostra illa.

Així doncs, gràcies per la rellevant tasca educativa duta a terme i moltes felicitats per aquests 40 anys de dedicació i compromís.

Parlament de les Illes Balears

La joventut du implícita una actitud determinada davant la vida; és inevitable. Els joves d'avui, com els d'ahir, volen canviar el món, desitgen experimentar-lo per ells mateixos, descobrir els seus propis límits; necessiten trobar el seu lloc enmig d'aquesta societat que, cada cop més, els exigeix adaptar-se a un món que canvia constantment i a una velocitat vertiginosa, i que dedica poc temps i recursos a ensenyar-los com fer-ho. Per a un professor, Foto Jove és un camí d'inspiració, una oportunitat per aprendre amb ells d'una forma estimulante i divertida. Cada curs arriba superant les nostres expectatives, despertant curiositat i emocions en els nostres alumnes, convidant-los a pensar, a observar el seu entorn i a connectar amb les seves emocions i, el més important de tot, recordant-los que hi tenen molt a dir, que la seva veu és única i imprescindible.

Elisa Pascual

Professora de primària i secundària
Col·legi Santa Mònica (participa a **Foto Jove** des de fa 25 anys)

Els 40 anys de la Regidoria d'Educació han servit per consolidar programes que ara ens semblen imprescindibles i fer de Palma una ciutat amb una gran oferta educativa. Sens dubte la col·laboració permanent de les companyes de Palma Educa, tant pel que fa a la programació d'activitats com a la seva difusió, ha fet possible dur a terme una tasca de mediació amb la ciutadania continuada i coherent en un sector com el cultural, que avui en dia no es pot entendre sense aquesta dimensió educativa. Només puc mostrar agraïment per la bona feina feta en comú, i per no deixar mai d'aprofitar les sinergies amb els altres departaments. Per tot això, i per damunt de tot, gràcies!

Isabel Pérez

TAM en gestió cultural. **Can Balaguer**, Regidoria de Cultura, Ajuntament de Palma

La facilitat que existeix en els nostres dies per a fer fotografies provoca que molts joves estiguin habituats a usar aquest mitjà sense pensar en el seu enorme potencial comunicatiu i creatiu.

El concurs Foto Jove suposa un magnífic al·licient perquè els alumnes tinguin l'oportunitat d'endinsar-se en l'apassionant llenguatge fotogràfic i, d'aquesta manera, puguin expressar-se amb major llibertat, cenyint-se als estimulants temes que Pilar Negrodo proposa cada any.

A més, la faceta competitiva intrínseca a aquest certamen contribueix a encuriosir els alumnes sobre les fotografies realitzades pels seus companys i competidors, sobre les quals reflexionen a l'aula.

Ginés Quiñonero, Professor del Col·legi Sant Josep Obrer, participant a **Foto Jove**

Il·lusió. Alegria. Drama. Bellesa. Lletjor. Nostàlgia. Diversió. Tot hi té cabuda quan els nostres joves ens mostren el món a través de l'objectiu d'una càmera, descobrint una realitat de vegades dolça, d'altres amarga, a voltes relaxant, altres pertorbadora, amb moments plens de color i d'altres de grisos. Imatges que ens fan sentir i que ens demostren com són de necessàries les activitats com Foto Jove, que, any rere any, permet al nostre alumnat expressar-se, aprendre, conèixer-se i ensenyar-nos de què són capaços. Des del col·legi CIDE volem fer arribar el nostre agraïment a totes les persones i entitats que duen endavant aquestes iniciatives i, d'una forma molt especial, als joves participants que ens sorprenen amb la màgia de les seves fotografies; moltes gràcies de tot cor.

M. Magdalena Riudavets Aguiló

Col·legi CIDE, cooperativa d'ensenyament, professor participant a **Foto Jove**

De “Dinàmica Educativa” a “Ciutat Educadora”

Posar els recursos de la ciutat al servei de l'Educació, aquest era el repte. Partíem d'una bona base, el Departament de Dinàmica Educativa, i teníem un horitzó, la ciutat educadora. Per això volguérem ser part activa del primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores i signàrem la Carta inicial el novembre de 1990.

Recursos per a l'estudi del medi urbà, recursos per a l'estudi del medi natural, expressió artística, “L'escola surt al carrer”, programes de normalització lingüística i cultural, formació de professorat, escola de pares i subvencions (per a activitats escolars i extraescolars, per a l'elaboració de materials didàctics, per a projectes d'innovació, d'investigació i de coherència pedagògica, per a la realització de projectes de jocs de pati, beques per a l'assistència a encontres de formació) eren els eixos del programa “Palma Ciutat Educativa”.

També vam pensar que es podien construir escoles diferents, com la nova de Son Ferriol: una nova relació de les persones amb l'espai.

Antoni J. Roig Cuat

Regidor delegat d'Educació (febrer de 1988 - juny de 1991)

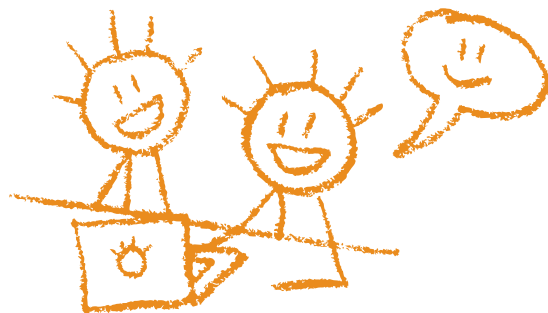
El castell de Bellver ha acollit amb els braços oberts diverses iniciatives que ha promogut el Departament de Dinàmica Educativa de l'Ajuntament de Palma, tant les visites de contingut històric com les que tenen per objectiu la interpretació de la panoràmica que s'observa des de la terrassa, com també les que promouen el coneixement del bosc que envolta la nostra fortalesa. L'any 1990 s'hi va crear l'Aula d'Estudis Urbans. Han estat milers els alumnes que han fruit d'aquestes activitats didàctiques i ens en sentim molt satisfets. Seguim oberts a la col·laboració amb la Regidoria d'Educació, la qual felicitem amb motiu dels quaranta anys de la seva fundació.

Magdalena Rosselló

Directora del **Castell de Bellver**

El manteniment de les escoles públiques en els inicis dels anys vuitanta era un vertader problema per a l'Ajuntament, ja que no hi havia una estructura adient, ni de personal ni de mitjans, ni una sistematització de les diferents tasques. L'inici del curs escolar era una data que ens feia patir a causa dels problemes per obres no acabades, falta de neteja, etc. El batle Ramon Aguiló ja havia estructurat a l'organigrama municipal una nova Secció de Manteniment, des de la qual en els anys següents es posaren en marxa diferents contractes per al manteniment general i de les instal·lacions, i el servei de neteja i porteria dels edificis escolars, la qual cosa va permetre millorar sensiblement el servei de l'Ajuntament envers les escoles de la seva competència.

Sebastià Seguí Llompart, aparellador municipal, encarregat del manteniment dels edificis escolars en els anys vuitanta

L'activitat **Jocs Coreogràfics** a la qual vaig col·laborar com a mestra d'un grup de nins i nines de 6è de primària que hi participava, va significar per a mi una experiència motivadora i molt interessant.

Al meu cas, això va ésser l'any que, a més a més, es filmava un documental sobre el tema i hi participava la Banda Municipal de Música de Palma, la qual cosa hi afegia quelcom de nou. Tant per a mi com per als meus alumnes, era el fet de poder veure diferents professionals del món de l'art en el seu ambient i en directe.

Des del meu punt de vista, el fet d'introduir la dansa a les escoles com a element de connexió amb el propi cos i de comunicació envers l'entorn em sembla fonamental per a una educació integral de l'individu. És per això que el projecte de Jocs Coreogràfics em va agradar tant, perquè ofería als alumnes l'oportunitat de connectar amb el seu propi cos en moviment i ho feia des d'un espai que no sempre s'ofereix a les escoles, un espai de recerca coreogràfica, on no s'impartien les directrius de manera limitadora sinó possibilitant la creació i la comunicació.

El fet de compartir-ho amb una altra escola també em va semblar molt enriquidor per poder experimentar com, amb l'art coreogràfic, es pot dur a terme la comunicació entre individus que gairebé no es coneixen.

Finalment vull destacar de la meva experiència la possibilitat de mostrar el resultat del treball amb els infants en públic, a la plaça Major de Palma, cosa que va donar a l'experiència un final brillant que ens va deixar a molts de nosaltres un sentiment de gratitud i molts bons records.

Teresa Sureda, mestra de primària, participant a **Jocs Coreogràfics**

Cada any se'm presenta un repte. Independentment del caire competitiu de l'activitat, Foto Jove representa per a mi una oportunitat per potenciar la meva creativitat i reflectir les meves idees en cinc fotografies que em fan sentir satisfet de la meva feina.

Considero que és molt important donar visibilitat a joves amb talent que, en escasses ocasions, tenen l'oportunitat de mostrar la seva obra i obtenir així un reconeixement a la seva dedicació.

Arnau Vadell Marí, guanyador de sis edicions de **Foto Jove**

Com a tècnic d'educació de S'Altra Senalla, ens hem relacionat amb la Regidoria d'Educació a través del programa de Palma Educa. La comunicació amb la seva responsable, Apol·lònia Mora, sempre ha estat fluïda. Sempre s'ha mostrat en disposició de resoldre qualsevol dels dubtes amb amabilitat i professionalitat, a la vegada que ha estat receptiva als suggeriments que s'han pogut fer des de la nostra associació. Gràcies al programa de Palma Educa hem pogut arribar a milers d'alumnes de primària de Palma per explicar-los, a través del joc, què és el comerç just i quins criteris el defineixen.

Moltes gràcies i enhorabona pels 40 anys!

Carles Valentí

S'Altra Senalla

La col·laboració de SimfoVents Palma amb la Regidoria d'Educació, de la qual commemorem la creació, es remunta pràcticament als inicis. Des del primer moment, el Departament d'Educació va mostrar la sensibilitat i la conveniència de promocionar la cultura en general i la música en particular entre la població escolar de la nostra ciutat. Per això va possibilitar, a més, el doble objectiu de difondre l'activitat d'un cos artístic de l'Administració municipal amb la solera de la Banda Municipal de Música de Palma.

El temps ha confirmat l'encert d'aquesta col·laboració, que ha guanyat interès formatiu i artístic gràcies a la col·laboració de tots els grans professionals i tècnics de la nostra administració local, i s'ha convertit actualment en una de les cites clau dels projectes de difusió i promoció cultural de la Regidoria d'Educació i ha posat al servei de la comunitat educativa, en un entorn cada cop més sinèrgic, col·laboratiu i enriquidor, tota l'amalgama de recursos didàctics que el nostre art dels sons pot oferir.

Vull reiterar una vegada més el compromís i l'agraïment de SimfoVents Palma al Departament d'Educació i la nostra felicitació per una tasca tan excel·lent realitzada en pro de la nostra ciutat.

Francisco Valero-Terribas

Director de SimfoVents (Banda Municipal de Música de Palma)

La meua experiència amb la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Palma s'emmarca en un conjunt de quinze anys de col·laboració, particularment amb el Departament de Dinàmica Educativa, des de tres punts de vista: com a aprenent, en haver rebut la beca de col·laboració i suport a les activitats dels Serveis Educatius de la Regidoria; com a treballador autònom dins d'una petita empresa que oferia els seus serveis educatius, i com a treballador de la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca, dins el Programa educatiu de l'Ajuntament. Dins la Regidoria, durant aquells anys vaig tenir la sort de treballar amb Maria Antònia Santandreu, Pep Quetglas i Antònia Barres, entre d'altres. Però del conjunt que he tractat assíduament n'hi ha tres, que considero veritables joies, que han fet possible que jo sigui com sóc: Apol·lònia Mora, Margalida Munar i Biel Riera.

Alejandro Ysasi, responsable del Departament d'Educació i Activitats

Fundació Pilar i Joan Miró

Annexos

ANNEX A (REGIDORIA D'EDUCACIÓ)

QUADRE HISTÒRIC DE BATLES, REGIDORS I DIRECTORS GENERALS D'EDUCACIÓ

LEGISLATURES	BATLES	REGIDORS D'EDUCACIÓ	DIRECTORS GENERALS D'EDUCACIÓ
2019/2022	José Hila	Llorenç Carrió	Jaume Ribas Sebastià Mascaró
2015/2019	José Hila / Antoni Noguera	Susanna Moll	Joana Bardina
2011/2015	Mateu Isern	Ana Ferriol Sebastià Sansó	Sonia Valenzuela
2007/2011	Aina Calvo	Maribel González Cristina Ferrer	Elena Quintana Joana Bardina
2003/2007	Catalina Cirer	Rogelio Araújo (EPD)	Silvia Romero Gari Durán
1999/2003	Joan Fageda	Jordi Llabrés	Miquel Mañogil
1995/1999	Joan Fageda	Jordi Llabrés	Miquel Mañogil
1991/1995	Joan Fageda	Celia Jiménez (EPD)	Francesc Figuerola
1987/1991	Ramon Aguiló	Pilar Buces Antoni Roig	Miquel Cabeza (EPD) Miquel F. Oliver
1983/1987	Ramon Aguiló	Betlem Aguiló	Francesca Salvà
1981/1983	Ramon Aguiló	Joan Perelló (1981-1983). De 1979 a 1981 és Regidoria de Cultura i Educació	Francesca Salvà

ANNEX B

(DEPARTAMENT DE DINÀMICA
EDUCATIVA / PALMA EDUCA)

FUNCIONARIS I TÈCNICS

- Maria Josep Aguiló (tècnica)
- Cristina Alises (tècnica)
- Maria del Mar Alburquerque
- Joana Maria Amado "Nani"
- Clara Amador
- Cristóbal Asensi
- Antònia Barres (tècnica)
- Cecília Bordes
- Feliu Calafat
- Rafael Calle
- Antònia Campaner
- Margalida Canals
- Magdalena Cañellas
- Isabel Casasayas
- Pere Castelló
- Ramona Castillo
- Madò Catalina
- Llorenç Coll (tècnic)
- Francisca Frau
- Antònia Frontera
- Antoni Fullana
- Joan García
- Eberhard Grosske
- Bartomeu Jaume (EPD)
- Isabel Jordà
- Maria Llabrés
- Josep Lliteres (EPD)
- Enriqueta Mercader
- Pilar Minguillón
- Marta Molina
- Eduard Montes (tècnic)
- Apol·lònia Mora (tècnica)
- Margalida Munar (tècnica)
- Maribel Obrador
- Miquel Oliver (tècnic)
- Carme Pallarès
- Bernat Pascual
- Heracli Portas (tècnic)
- Sandra Pozuelo (tècnica)
- Pep J. Quetglas (tècnic)
- Margalida Quetglas
- Gabriel Riera
- Marta Roca
- Ana Maria Rodríguez (EPD)
- Luís Ángel Rodríguez
- Francisca Roperó
- Maria Antònia Santandreu
- Dolors Sastre
- Francisca Socias
- Maria Terrassa (EPD)
- Joan Torres
- Àngel Tous (EPD)
- Maria Àngels Vega
- Esperanza Vega
- Vicenç Villalonga

BECARIS

També donam les gràcies a totes les persones que durant aquests anys han fet feina a la Regidoria d'Educació en el marc de les beques de perfeccionament, col·laboració i suport a les activitats dels Serveis Educatius. Ha estat un privilegi comptar amb la seva entrega i la seva il·lusió.

ANNEX C

(DEPARTAMENT DE DINÀMICA
EDUCATIVA / PALMA EDUCA)

COL·LABORADORS

- 1,2,3... Sus!	- Bombers
- Acció Social	- Caixa de Balears "Sa Nostra"
- Agencia de Aprendizaje	- Camps d'Aprenentatge del Ministeri d'Educació i Ciència
- Ajuda en Acció	- Can Balaguer
- Ajuntament de Bunyola	- Can Juanito
- Ajuntament d'Esporles	- Can Marquès
- ALAS	- Sa Canova
- Amics de la Terra	- Càritas Diocesana de Mallorca
- Amnistia Internacional	- Carlos García-Delgado
- Àrea d'Infraestructures de l'Ajuntament de Palma	- Casal Balaguer
- Àrea de Protecció Ciutadana	- Casal de Joves Central
- Arquitectes	- Casal Petit
- Arxiu Municipal	- Casal Sollefic
- Asociación La Colmena Feliz	- Casals de barri
- Assemblea de Cooperació per la Pau Illes Balears	- Castell de Bellver
- Associació Amics dels Molins de Mallorca	- Cel Obert
- Associació Internacional de Ciutats Educadores (AICE)	- Centre Balears Europa
- Associació Justícia i Pràctica Restaurativa	- Centre de Control de Trànsit
- Associació de Lluita Anti-sida de les Illes Balears (ALAS)	- Centre d'Informació Palma Jove
- Associació Mallorca Accessible	- Centre de Professorat i Recursos de Palma
- Audiència Provincial de Palma	- Circ Bover
- Associació de Tir de Fona	- City Sightseeing
- Associació de Varietats Locals	- Ciutat Amiga de la Infància
- Aula del Mar	- Clave Disseny
- Banda Municipal de Música	- COFIB
- Batlia, Ajuntament de Palma	- Col·legi Oficial de Pedagogia i Psicopedagogia de les Illes Balears
- Ben Amics, Associació LGTBI de les Illes Balears	- Companyia Trasmediterrànea
- Betacolor	- Consell Insular de Mallorca
- Antoni Bibiloni Quesada	- Conselleria de Cultura, Educació i Esport del Govern de les Illes Balears

- Conselleria d'Educació del Govern de les Illes Balears	- Escola d'Oficis Artesans Sa Gerreria
- Conservatori de Música i Dansa de les Illes Balears	- Espai Gesa Endesa
- Consolat de Mar	- Espai Obert
- Consorci per a la Recuperació de la Fauna de les Illes Balears (COFIB)	- Esports 85
- Coordinació de Biblioteques	- Estudi 6
- Coordinadora de Minusvàlids de les Balears	- Estudi Zero Teatre
- COPE, Cadena 100	- Falcon Guardian
- Cos i Moviment	- Federació d'AMPAs de les Illes Balears (FAIB)
- Coves dels Hams	- Federació d'APAs de les Illes Balears
- Creu Roja	- Federació d'APAs de les Balears (CONCAPA)
- Cronista de la ciutat i antic regne de Mallorca	- Federació d'APAs de Mallorca (FAPA)
- Dansa Mariantònia Oliver	- Federació Balear d'Escacs
- La Defensa, Associació de Consumidors	- Federació Balear d'Esports per a Minusvàlids
- Defensor de la Ciutadania	- Federació de Corals
- Dentistas sobre Ruedas	- Federació Empresarial Hotelera de Mallorca
- El Día de Baleares	- Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP)
- Direcció General de Treball i Salut Laboral	- Federació Palmesana d'Associacions i Entitats Ciutadanes (FEPAE)
- EMAYA	- Ferran Sintès Dissenyador
- Emergències SETMIL	- Ferrocarril de Sóller
- Empresa Municipal de Transports (EMT)	- Fita a Fita
- Entorn, CB (Joan Avellaneda, Elena Pérez i Bartomeu Tomàs)	- Fons Mallorquí de Solidaritat
- Equip d'Atenció Primària de la Conselleria d'Educació i Cultura	- Fundació Acció Familiar
- Equip d'Educació Viària	- Fundació Banc de Sang i Teixits de les Illes Balears
- Equip de Mediació Intercultural	- Fundació Bartomeu March
- Escola de Formació i Mitjans Didàctics	- Fundació "la Caixa"
- Escola de Música Ireneu Segarra	- Fundació Deixalles
- Escola de Sida	- Fundació Esplai
- Escola del Medi Can Tàpera	- Fundació Institut de Reinserció Social IRES
- Escola Nacional de Vela Calanova	

- Fundació Llegat Weyler	- IRU Gestió i Producció
- Fundació Natura Parc	- Jove Orquestra Simfònica de les Balears
- Fundació ONCE	- Gracia de Juan Lliteres
- Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca	- Junta del Port
- Fundació Sant Josep Obrer	- LIMUD Mallorca
- Fundació Universitat Empresa Balears (FUEIB)	- Lucus SL, Espais i Natura
- Fundació Alcohol y Sociedad	- Magatzem Verd
- Javier Fuster	- MajorDocs Educa
- Galeria Gabriel Vanrell	- Mallorca Insólita
- GEN Cultura	- Marineland SA
- Glossadors de Mallorca	- Metges del Món
- Alfredo Gómez Barnusell	- Mercat de l'Olivar
- Gram, Gestió Ambiental	- Miranda Jazz Quartet
- Granja Escola Burotell	- Molí d'en Garleta
- Granja Escola Jovent	- El Mundo
- Granja Escola Sa Cabaneta	- Museu Arqueològic de Son Fornés
- Granja Escola Sant Llorenç	- Museu Balear de Ciències Naturals
- Granja Escola Ses Sitges	- Museu del Baluard
- Granja Escola Son Gual	- Museu Historicomilitar de Sant Carles
- Green Planet	- Museu Krekovic
- Grup d'Animació Infantil Dois	- Obra Cultural Balear
- Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB)	- Observatori Astronòmic de Mallorca
- Happy Faces Kinder Balear	- Oficina Municipal d'Informació al Consumidor (OMIC)
- IB3 Ràdio	- ONA Mallorca
- Institut Balear de la Dona	- Orquestra Simfònica de les Balears
- Institut de Conservació de la Natura (ICONA)	- Palma Activa
- Institut Municipal de l'Esport (IME)	- Palma Aquarium
- Institut Municipal d'Innovació (IMI)	- Paraula. Centre de Serveis Lingüístics
- INTRESS	- Parc Natural de l'Albufera

- Parc Natural de Mondragó
- Parcs i Jardins (Ajuntament de Palma)
- Parlament de les Illes Balears
- Peluditos de Son Reus
- Pere Joan Martorell
- Pere Mascaró
- Pilar Negredo
- Plataforma Voluntariat Illes Balears
- Policia Muntada
- Porta Gran
- PREF-Palma, Programa d'educació familiar
- Programa Tot i Molt
- Projecte Home
- Projecte Ràdio 7 del Ministeri d'Educació i Ciència
- Protocol (Ajuntament de Palma)
- RANA, Red de Ayuda a Niños Abusados
- El Recetario Financiero
- Red Eléctrica de España
- Regidoria d'Igualtat (Ajuntament de Palma)
- Regidoria de Joventut (Ajuntament de Palma)
- Regidoria de Medi Ambient (Ajuntament de Palma)
- Regidoria de Mobilitat, Ajuntament de Palma
- Regidoria de Sanitat i Consum (Ajuntament de Palma)
- Regidoria de Turisme (Ajuntament de Palma)
- S'Altra Senalla
- Salom Estudi
- Segall Promoció Cultural
- Servei d'Assessorament Lingüístic (Ajuntament de Palma)
- Servei Municipal de Drogodependències

- Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB)
- Servei de Salut Escolar
- Serveis Socials
- Sis Som
- Societat Balear d'Educació Ambiental (SBEA) (Elisenda Boix i Antònia Llabrés)
- Societat Balear de Matemàtiques SBM-XEIX
- Son Moragues
- Son Reus
- Taller Ses Juguetes
- Tau SL, Patrimoni i Cultura
- Té a tres
- Teatre Catalina Valls
- Teatre Mar i Terra
- Teatre de l'ONCE
- Teatre Principal de Palma
- Teatre Xesc Forteza
- Telefónica
- Tres Cultura
- Víctor Ugwaba
- UNICEF
- Unió de Cooperatives de Treball Associat de Mallorca
- Unitat de Vida Silvestre de la Conselleria d'Agricultura i Pesca
- Universitat de les Illes Balears (UIB)
- Varietats Locals
- Viver Municipal
- Ses Voltes, Centre d'Exposicions
- Xarxa Estatal de Ciutats Educadores (RECE)
- Xeremiers de sa Calatrava

ANNEX D

(DEPARTAMENT DE DINÀMICA
EDUCATIVA / PALMA EDUCA)

CENTRES EDUCATIUS I PROFESSORAT

Presentar una relació de tots els centres educatius i de tot el professorat que ha participat a les activitats de la Regidoria d'Educació al llarg dels darrers quaranta anys és una tasca inabastable. Tampoc podem presentar, òbviament, la llista d'alumnes que n'han gaudit.

A tots ells, el nostre més sincer agraïment.

Sense la seva participació i la seva implicació res hauria tingut sentit.

Moltes gràcies!

ANNEX E

(DEPARTAMENT DE DINÀMICA
EDUCATIVA / PALMA EDUCA)

PUBLICACIONS

COL·LECCIÓ EINES

- 1. *Guia de material per a l'ensenyament en català*. 1990. Llibre i programa informàtic.
- 2. *V Encontre de Corals Escolars* 1990. Casset.
- 3. *Tirurit com plou*. 1991. Casset i CD.
- 4. *Cerques feina? Guia d'orientació laboral*. 1995 (1a ed.); 1999 (2a ed.); 2001 (3a ed.). Llibre (català i castellà).
- 5. *Guia de centres educatius de Palma*. 1999. Llibre.
- 6. *Història i arqueologia de Cabrera*. 2001. Llibre.
- 7. *Arxipèlag de Cabrera*. 2002. CD i guia submarina.
- 7. *Teatre: l'art a l'ensenyament*. 2002. Llibre.
- 9. *Anam a... Cabrera. Vamos a... Cabrera*. 2003. Vídeo i díptic.
- 10. *Recull de material de suport per a l'orientació*. 2007-2008. CD.
- 10. *Orientació: Curs 2009-2010*. 2009. Recurs electrònic.
- 10. *Orientació: Curs 2010-2011*. 2010. Recurs electrònic.
- 10. *Orientació: Curs 2011-2012*. 2011. Recurs electrònic.

COL·LECCIÓ PALMA CIUTAT EDUCATIVA

Claus. P: professorat; A: alumnat.

- 1. *Conèixer Palma (monografia)*. 1990. Llibre.
- 2. *Conèixer l'Ajuntament*. 1990. Quadern (P/A), vídeo, programa informàtic, dossier i retallables.
- 3. *Conèixer el mercat de l'Oliver*. 1990. Quadern (A) i vídeo.
- 4. *Conèixer els bombers*. 1990. Quadern (A), vídeo, retallable i joc.
- 5. *Conèixer el viver municipal*. 1990. Quadern (P/A) i vídeo.
- 6. *La façana marítima de Palma*. 1990. Quadern (P/A) i vídeo.
- 7. *Bellver, un balcó sobre Palma*. 1990. Quadern (P/A).

- 8. *El castell de Bellver*. 1990. Quadern (P/A).
- 9. *Fes-te amic del bosc*. 1990. Quadern (P/A).
- 10. *Conèixer els transports de Palma*. 1990. Quadern (P/A) i retallable.
- 11. *Conèixer Mercapalma*. 1990. Quadern (P/A), vídeo i joc.
- 12, 13 i 14. *EMAYA, un servei públic*. 1990. Quadern (P/A).
- 15. *Conèixer la Policia Local*. 1990. Quadern (A) i vídeo.
- 16. *La banda municipal: concerts per als escolars*. 1990. Quadern escolar i casset.
- 17. *Palma, tot això i molt més*. 1990. Quadern (P/A) i exposició.
- 18. *Debats amb suport de material audiovisual sobre temes d'ecologia*. 1990. Quadern (P/A).
- 19. *Palma, nuestra Ciudad*. 1991. Quadern (P/A).
- 20. *Fes-te amic de la Terra*. 1991. Quadern (P/A).
- 21. *Itineraris pel centre històric de Palma (monografia)*. 1991. Llibre i plànols (P/A) (català, castellà i anglès).
- 22. *Conèixer l'Ajuntament de Palma*. 2001 (1a ed.), 2004 (3a ed.), 2006 (4a ed.). Àlbum.
- 23. *Descobreix la natura a Bellver*. 1992. Quadern (P/A).
- 24. *Palma a vol d'ocell*. 1992. Quadern (P/A).
- 25. *Conèixer els Serveis Socials*. 1993. Vídeo.
- 26. *L'Ajuntament i els seus serveis*. 1993. Dossier (P/A).
- 27. *L'educació vial als més petits*. 1993. Dossier (A).
- 28. *Els arbres de la ciutat*. 1993. Quadern (P/A).
- 29. *Conèixer l'Empresa Municipal d'Informàtica*. 1993. Quadern (P) i vídeo.
- 30. *La Sala i gegants de la Sala*. 1994. Retallable.
- 31. *El mercat del barri de l'escola*. 1995. Guia.
- 32. *Anam a descobrir el bosc*. 1995. Quadern (P/A).
- 33. *Sa Comuna de Bunyola, un bosc de bon de veres*. 1995. Quadern (P/A).
- 34. *Trasmediterrànea: un pont amb la Península*. 1995. Quadern (P/A), educació secundària.
- 35. *Els bombers*. 1995. Quadern (A).
- 36. *Els cavalls de la Policia Local*. 1995. Quadern (P/A).
- 37. *La Policia Local*. 1995. Quadern (A).
- 38. *El Carnatge: passat, present i futur*. 1995. Quadern (P/A).
- 39. *Descobrir les nostres plantes al viver*. 1999. Quadern (P/A).

- 40. *Art a la ciutat: el Casal Solleric i el Casal Balaguer*. 1999. Quadern (P/A).
- 41. *Palma, ciutat de poesia*. 1999. Llibre (P/A).
- 42. *Natura Parc: descobreix la natura*. 1999. Quadern (P/A).
- 43. *Conèixer els nostres aliments*. 2001. Quadern (P/A).
- 44. *Palma, ciutat de ciència (monografia)*. 2001.
- 45. *Trasmediterránea: un pont amb la Península*. 2001. Quadern (A).
- 46. *Palma, ciutat de narrativa (monografia)*. 2001.
- 47. *I després de l'ESO, què?* 2004, 2005, 2007, 2009. Quaderns (P/A).
- 47. *I després de l'ESO, què? Curs 2009-10*. 2009. Quadern (A) (8a ed.).
- 48. *Jo vull ser... Què puc fer?* 2004, 2005. Quadern (P/A).
- 49. *Informació educativa després de l'ESO*. 2001. Quadern per a pares i mares.
- 49. *Informació educativa després de l'ESO: Curs 2009-10*. 2009 (8a ed.).
- 50. *El pas de l'educació primària a l'educació secundària*. 2004-2005, 2006-2007, 2007-2008. Quadern.
- 51. *Fitxes dels cicles formatius de grau mitjà (I-II)*. 2001.
- 52. *Fitxes dels programes de garantia social*. 2001.
- 53. *Fitxes dels cicles formatius de grau superior (I-II)*. 2001.
- 54. *Fitxes dels estudis universitaris 2007-2008*.
- 55. *Passejam per la ciutat baixa*. 2002. Quadern (P/A).
- 56. *Passejam per la ciutat alta*. Quadern (P).
- 57. *El parc nacional de Cabrera, un tresor per descobrir*. 2002. Quadern (P/A).
- 58. *El parc nacional de Cabrera, terra i mar per conèixer*. 2002. Quadern (P/A).
- 59. *Estudis d'Arts plàstiques i disseny. Cicles formatius de grau mitjà*. 2002. Quadern.
- 60. *Estudis d'Arts plàstiques i disseny. Cicles formatius de grau superior*. 2002. Quadern.
- 61. *Descobreix els fills i les filles il·lustres*. 2003. Dossier informatiu (P).
- 62. *Breu passeig pel jazz*. 2003. Dossier informatiu (P).
- 63. *Palma, una ciutat envoltada de murades*. 2003. Quadern (P/A).
- 64. *Exposició "CABRERA: TERRA, MAR i amipasT"*. 2003.
- 65. *De la ciutat alta a la mar: passejada pel centre històric de Palma*. 2003. Quadern (P/A).
- 66. *Passeja per la ciutat que mira a la mar*. 2003. Quadern (P/A).
- 67. *Què hi trobaré a l'ESO?*. 2004, 2005, 2007. Quadern (P/A).
- 68. *La granja escola. Fundació Natura Parc*. 2004. Quadern (A).
- 69. *Centre de Recuperació de Fauna Salvatge. Fundació Natura Parc*. 2004. Quadern (A).
- 70. *Què és Metges del Món?* 2004. Quadern (P/A).
- 71. *Convivre amb la diversitat*. 2004. Quadern (P/A).
- 72. *Com parlem dels immigrants?*. 2004. Quadern (P/A).
- 73. *Les relacions de gènere*. 2004. Quadern (P/A).
- 74. *Conèixer el molí d'en Garleta*. 2004. Quadern (P/A).
- 75. *Els carrers ens parlen. Desxifram el laberint urbà de Palma*. 2004. Quadern (P/A).
- 76. *Descobreix la música amb la Simfònica de les Balears*. 2004. Quadern (P).
- 77. *La Trapa: natura i cultura*. 2004. Quadern (P/A).
- 78. *Palma fa 100 anys*. 2004. Quadern (P/A).
- 79. *Mira quina escultura!* 2004. Quadern (P/A).
- 80. *Itinerari pels molins des Jonquet*. 2005. Fitxa.
- 81. *Història i evolució dels molins*. 2005. Quadern (P/A).
- 82. *El molí d'en Garleta. Els molins mallorquins*. 2005. Quadern (P).
- 83. *Vine al castell de Bellver*. 2005. Quadern (P/A).
- 84. *El castell de Bellver per als més petits*. 2005. Quadern (P/A).
- 85. *Millora l'eficàcia en els estudis*. 2005. Quadern (P/A).
- 86. *Tècniques i hàbits d'estudi*. Quadern (P/A).
- 87. *Imagina Einstein*. 2005. Quadern (A).
- 88. *Fitxes de tècniques d'estudi*. 2006. Quadern (P/A).
- 89. *Oficis i gremis antics de Palma*. 2006. Quadern (P/A).
- 90. *L'èxit escolar: una tasca de tots?* 2006. Quadern per a pares i mares.
- 91. *Anam a mitges*. 2006. Quadern (P) i calendari (A).

COL-LECCIÓ DIDÀSCALOS

- 1. *Jo, Epidaure*. 1999.
- 2. *En Joan petit (Patufet)*. 2000.
- 3. *La pela és la pela*. 2002.
- 4. *Escorballs a Constantinoble*. 2003.
- 5. *Beneït el pati*. 2004.
- 6. *Qui som jo?*. 2007.
- 7. *Una de bruixes*. 2009.
- 8. *Superfort...saps?* Creació col·lectiva. 2011.

COL-LECCIÓ JOC D'EQUIP

- 1. *Però, què és això del teatre?* 2005.

COL-LECCIÓ UN DIA AMB JOAN MIRÓ

- 1. *Conèixer el territori Miró: la percepció*. 1996.

MALETES DIDÀCTIQUES

- 1. *El mercat del barri de l'escola*. 1991.
- 2. *L'educació vial per als més petits*. 1992.
- 3. *El representant municipal als consells escolars*. 1993.
- 4. *amipasT. Pobles i cultures (multiculturalisme)*. 1995.
- 5. *El tresor dels nombres. Maleta Fibonacci*. 2002.
- 6. *Eines per a l'orientació i per a la transició a la vida adulta*. 2007-2008.

COL-LECCIÓ DONES DE PALMA, LES GRANS DESCONEGUDES

- 1. *Manuela de los Herreros i Sorà: Palma (1854-1911)*. 2006.
- 2. *Pilar Montaner i Maturana: Palma (1876-1961): pintora*. 2006.
- 3. *Magdalena Bonet i Fàbregues (1854-?): feminista i líder política*. 2007.
- 4. *Teresa Maria Ponce de León (1624-1705): fundadora del convent de les Caputxines de Palma*. 2007.
- 5. *Maria Antònia Salvà (1869-1958)*. 2008.

ALTRES EDICIONS

- *Emili Darder i la política sanitària i escolar de l'Ajuntament de Palma en temps de la Segona República*. 1990.
- *Fotografia a l'escola*. 1990.
- *El model d'escolarització de Palma de Mallorca*. 1990.
- *Guia de material per a les escoles*. 1990.
- *Documents d'escola*. 1990.
- *Fems: residus o riquesa?*. 1998. Guia de lectura.
- *Quadern de teatre*. 1999. Quadern (P/A).
- *Gent, pobles i cultures (multiculturalisme)*. 1999. Guia de lectura.
- *Tercer Encuentro de Ciudades Educadoras*. 1999. Recull de ponències de la III Trobada de Ciutats Educadores, celebrada el novembre de 1998 a Palma.
- *Declaració Universal dels Drets Humans*. 2000. Auca.
- *Col·lecció Dossiers - Dinàmica. Per saber-ne més de....* núm. 1. *El consum*. 2000.
- *Recull de literatura jove. Palma 2001*. 2001.
- *Recull de literatura jove. Palma 2002*. 2002.
- *Recull de literatura jove. Palma 2003*. 2003.
- *Recull de literatura jove. Palma 2004*. 2004.
- *Recull de literatura jove. Palma 2005*. 2005.
- *Passejada per les llegendes de la ciutat de Palma*. 2005.
- *Recull de literatura jove. Palma 2006*. 2006.
- *Recull de literatura jove. Palma 2007*. 2007.
- *Recull de literatura jove. Palma 2008*. 2008.
- *Mostra de teatre escolar MTE 09: Cuinam i servim emocions*. 2009.
- *Recull de literatura jove. Palma 2009*. 2009.
- *Palma Educa: pla per a la intervenció educativa als barris de Palma*. 2009.
- *Conèixer l'Ajuntament de Palma*. 2009. Quadern (A).
- *Palma cívica*. 2009. Carpeta. 2009.
- *Mostra de Teatre Escolar MTE 2010: Feim volar la imaginació*. 2010.
- *Recull de literatura jove. Palma 2010*. 2010.
- *Mostra de Teatre Escolar MTE 2011: Mimem el teatre*. 2011.

- *Recull de literatura jove. Palma 2011.* 2011.
- *Oca de la mobilitat.* 2011. Joc.
- *Recull de literatura jove: Palma 2012.* 2012.
- *Mostra de Teatre Escolar MTE 2013: L'has de veure, l'has des viure.* 2013.
- *Recull de literatura i foto jove. Palma 2013.* 2013.
- *Mostra de Teatre Escolar MTE 2014: Treballam el cos, el cor i el cap.* 2014.
- *Mostra de Teatre Escolar MTE 2015: Ens transforma i ens connecta.* 2015.
- *Mostra de Teatre Escolar MTE 2016: L'inici d'una gran passió.* 2016.
- *Recull de literatura i foto Jove. Palma 2019.* 2019.
- *Palma i la novel·la negra: La novel·la negra a casa nostra, dels orígens als nostres dies: Una guia per a les novel·les negres en català ambientades a la capital de les Illes Balears.* 2019.
- *Recull de literatura i foto jove. Palma 2020.* 2020.
- *Aina Moll: la defensora de la nostra llengua.* 2020.
- *Recull de literatura i foto jove. Palma 2021.* 2021.
- *100 retrats de la galeria de fills i filles il·lustres.* Ajuntament de Palma. 2022.

- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2000-2001.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2001-2002.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2002-2003.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2003-2004.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2004-2005.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2005-2006.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2006-2007.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2007-2008.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 2008-2009.*

[A partir del 2009 els programes es publiquen exclusivament en línia]

PROGRAMES DE CURSOS ESCOLARS

- *Programa de Dinàmica Educativa 1984-1985.*
- *Programa de Dinàmica Educativa 1985-1986.*
- *Programa de Dinàmica Educativa 1986-1987.*
- *Programa de Dinàmica Educativa 1987-1988.*
- *Programa de Dinàmica Educativa 1988-1989.*
- *Programa de Dinàmica Educativa 1989-1990.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1990-1991.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1991-1992.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1992-1993 (vol. I i II).*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1993-1994.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1994-1995.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1995-1996.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1996-1997.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1997-1998.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1998-1999.*
- *Programa de Palma Ciutat Educativa 1999-2000.*

ANNEX F

(DEPARTAMENT DE DINÀMICA
EDUCATIVA / PALMA EDUCA)

EL DEPARTAMENT DE DINÀMICA
EDUCATIVA EN XIFRES

FONTS:

- Memòries de Secretaria de l'Ajuntament de Palma
- Resums anuals del Departament de Dinàmica Educativa / Palma Educa

NOTES:

- NOMBRE D'ACTIVITATS PER A ALUMNES:
 - No s'hi inclouen les activitats realitzades per a associacions de mares i pares ni les de formació del professorat.
- NOMBRE D'ALUMNES PARTICIPANTS:
 - Un mateix alumne pot haver participat a més d'una activitat.
 - El curs 2020-2021 baixa molt el nombre d'alumnes participants a causa de les mesures escolars contra la pandèmia de la covid-19.
- PRESSUPOST:
 - Entre el 1982 i el 1995 el pressupost original estava expressat en pessetes.
 - A partir del 2009 el pressupost minva, coincidint amb els ajusts pressupostaris que fan les corporacions municipals arran de la crisi financera global.

	NOMBRE D'ACTIVITATS PER A ALUMNES	NOMBRE D'ALUMNES PARTICIPANTS	PRESSUPOST €
Curs 1982-1983	--	--	1982: 96.162
Curs 1983-1984	--	521	1983: 114.192
Curs 1984-1985	--	21.038	1984: 138.233
Curs 1985-1986	--	27.937	1985: 150.253
Curs 1986-1987	--	47.959	1986: 162.273
Curs 1987-1988	19	40.853	1987: 174.294
Curs 1988-1989	29	61.039	1988: 228.385

Curs 1989-1990	33	73.858	1989: 252.425
Curs 1990-1991	37	98.207	1990: 318.536
Curs 1991-1992	40	81.141	1991: 397.870
Curs 1992-1993	52	99.398	1992: 353.395
Curs 1993-1994	52	134.102	1993: 353.395
Curs 1994-1995	52	119.002	1994: 300.506
Curs 1995-1996	54	123.004	1995: 300.506
Curs 1996-1997	64	141.601	1996: 309.521
Curs 1997-1998	70	141.885	1997: 330.557
Curs 1998-1999	70	146.642	1998: 330.557
Curs 1999-2000	75	134.030	1999: 342.577
Curs 2000-2001	83	122.322	2000: 354.597
Curs 2001-2002	88	129.130	2001: 378.638
Curs 2002-2003	94	170.754	2002: 378.637
Curs 2003-2004	137	161.715	2003: 494.371
Curs 2004-2005	163	161.250	2004: 509.203
Curs 2005-2006	124	149.898	2005: 554.479
Curs 2006-2007	144	143.552	2006: 575.180
Curs 2007-2008	150	150.297	2007: 619.201
Curs 2008-2009	150	139.164	2008: 950.000
Curs 2009-2010	161	141.997	2009: 650.000
Curs 2010-2011	149	149.512	2010: 468.000
Curs 2011-1012	182	158.660	2011: 445.000
Curs 2012-2013	130	133.308	2012: 420.000
Curs 2013-2014	157	147.000	2013: 200.000
Curs 2014-2015	167	158.898	2014: 182.270
Curs 2015-2016	299	171.802	2015: 192.268
Curs 2016-2017	247	136.464	2016: 274.016
Curs 2017-2018	335	167.075	2017: 230.000
Curs 2018-2019	253	178.850	2018: 230.000
Curs 2019-2020	326	168.437	2019: 250.000
Curs 2020-2021	236	49.607	2020: 376.000
Curs 2021-2022	Sense tancar	Sense tancar	2021: 388.400

ANNEX G

(PATRONAT MUNICIPAL
D'ESCOLES D'INFANTS)

XARXA ACTUAL D'ESCOLES D'INFANTS PÚBLIQUES

Escola d'Infants Son Roca

Carrer del Cap del Pinar, 2
Tel. 971 79 06 56

Escola d'Infants S'Arenal

Carrer de Gaspar Rul-lan, 3
Tel. 971 26 52 53

Escola d'Infants Santa Catalina

Carrer de Despuig, 10
Tel. 971 73 73 95

Escola d'Infants Ciutat Antiga

Carrer de Jaume Lluís Garau, 4
Tel. 971 71 14 50

Escola d'Infants Santa Creu

Carrer de Sant Pere, 25
Tel. 971 71 59 39

Escola d'Infants Maria Mut i Mandilego

Carrer d'Amer, 53
Tel. 971 24 11 48

Escola d'Infants Can Alonso

Carrer de l'Arxiduc Lluís Salvador, 83
Tel. 971 751 975

Escola d'Infants Son Fuster Nou

Carrer de Gabriel Alzamora, 33 (Son Cladera)
Tel. 971479 700

Escola d'Infants Son Ferriol

Carrer de l'Escola Nacional, 60
Tel. 971 426 900

Escola d'Infants Es Molinar

Carrer de Llucmajor, 87
Tel. 971 277 653

Escola d'Infants Son Espanyolet

Carrer de Ramiro de Maeztu, 2
Tel. 971 738 167

Escola d'Infants Verge de la Salut

Carrer del General Riera, 65
Tel. 971 754 750

CENTRES D'EDUCACIÓ INFANTIL INSCRITS EN EL REGISTRE MUNICIPAL DEL BO ESCOLAR. 2021-2022

CEI Asima

971 43 34 93
Carrer del Gremi de Boters, 21, Palma
Barri: Polígon de Son Castelló. Sector: Est
escoleta@asima.com

CEI Baberitos

971 49 02 65
Carrer de Guasp, 72, bxs., Palma
Barri: el Coll d'en Rabassa. Sector:
Llevant Sud
infocei@escoletababeritos.es

CEI Baberitos Tennis

971 90 39 08
Carrer de Can Baró, 9, Palma
Barri: Andrea Doria. Sector: Ponent
infocei@escoletababeritos.es

CEI Es Petit Castell

971 60 69 45
Carrer de Sor Elionor Ortiz, 8, Palma
Barri: Son Flor (la Vileta). Sector: Mestral
espetitcastell@hotmail.com

CEI Escola Nova

971 29 33 73
Carrer de Pablo Iglesias, 76, Palma
Barri: Plaça de Toros. Sector: Estacions
escoletanova@hotmail.com

CEI Gianni Rodari

971 29 90 86
Avinguda de Gaspar Bennàzar, Arquitecte, 46,
Palma
Barri: Plaça de Toros. Sector: Estacions
egrodari@gmail.com

CEI Hobbiton

971 90 99 88
Carrer del Bisbe Rafael Josep Verger, 4, Palma
Barri: el Camp Redó. Sector: Nord
hobbit@hobbiton.es

CEI Ítaca

971 45 36 43
Carrer de Valldargent, 20-22-24, Palma
Barri: el Camp d'en Serralta. Sector: Mestral
secretaria@escoleitaca.com

CEI Ítaca Nova

971 45 17 88

Carrer de Son Espanyolet, 4, Palma
Barri: Son Espanyolet. Sector: Ponent
info@itacanova.com

CEI Koala Polígon

971 90 40 57

Carrer del 16 de juliol, 87, Palma
Barri: Polígon de Son Castelló. Sector: Est
contacto@escoletakoala.es

CEI Lluna de Paper

971 47 08 49

Carrer de l'Ametler, 16, Palma
Barri: el Viver. Sector: Est
ceipopeye@ceipopeye.es

CEI Mamà Osa

971 73 38 37

Carrer de Son Calbet, 7, bxs., Palma
Barri: Son Dameto. Sector: Mestral
info@mamaosa.es

CEI Petit Angelet

971 29 03 91

Carrer de Son Oliva, 7, Palma
Barri: Plaça de Toros. Sector: Estacions
petitanget@hotmai.com

CEI Pinocho

971 73 12 35

Carrer de Mas, 10, Palma
Barri: Son Espanyolet. Sector: Ponent
centro@ceipinocho.com

CEI Popeye

971 47 35 39

Carrer del Mestre Chapí, 42, Palma
Barri: el Viver. Sector: Est
ceipopeye@ceipopeye.es

CEI Pureza de María

971 76 83 02

Carrer de la Mare Alberta, 11, Palma
Barri: Establiments. Sector: Nord

jardinesdelainfancia@gmail.com

CEI Ropit

971 20 46 66

Carrer de Ramon Muntaner, 10 B, Palma
Barri: Bons Aires. Sector: Estacions
escoletaropit@gmail.com

CEI Sa Capçaneta

629 327 174

Carrer de Cas Quitxero, 25, Palma
Barri: Sant Jordi. Sector: Litoral
xiscaestrany59@gmail.com

CEI Sa Miloca

971 46 57 15

Carrer de Manacor, 59, bxs., Palma
Barri: Foners. Sector: Llevant Sud
escoletasamiloca@gmail.com

CEI San Agustín

971 40 34 99

Carrer de Victorio Luzuriaga, 14, Palma
Barri: Sant Agustí. Sector: Ponent
ceisanagustin@gmail.com

CEI S'Estel

971 72 28 72

Carrer de la Missió, 29, bxs., Palma
Barri: la Missió. Sector: Ciutat Antiga
escoletaestel@gmail.com

CEI Siete Enanitos

971 24 52 28

Carrer del Bisbe Cabanellas, 3 A, Palma
Barri: Pere Garau. Sector: Llevant nord
ceisieteenanitos@gmail.com

CEI Sol Solet

971 20 27 86

Carrer del General Riera, 88, bxs., Palma
Barri: el Camp Redó.
alopez75@hotmail.com

CEI Teringa

971 28 63 83

Carrer de Pau Piferrer, 7, bxs., Palma
Barri: el Fortí. Sector: Mestral
direccio@escoletateringa.com

CEI Wabi Sabi

971 42 01 51

Carrer de Bartomeu Oliver de Can Tunis, 39,
Palma
Barri: Son Ferriol. Sector: Litoral
proyectoeducativoswabisabi@gmail.com

ANNEX H
(PATRONAT MUNICIPAL
D'ESCOLES D'INFANTS)

RECONeixEMENT ALS TREBALLADORS DEL PMEI

Fer una llista completa de totes les persones que han treballat a les escoles d'infants del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de Palma al llarg dels darrers quaranta-tres anys ens ha resultat impossible.

Això no obstant, ens venen a la memòria alguns noms de persones a qui devem un reconeixement especial: Magdalena Seguí, Maria Antònia Fiol, Marta Juan... Sabem que és injust dir uns noms i no dir-ne d'altres, però esperam que els qui hi manquen ens ho perdonin.

Moltes gràcies a tothom!!

ANNEX I
(PATRONAT MUNICIPAL
D'ESCOLES D'INFANTS)

**EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE LES ESCOLES
D'INFANTS DEL PMEI**

ESCOLA	ANY D'OBERTURA	NOMBRE D'UNITATS	NOMBRE DE PLACES
Son Roca	1979	8	106
L'Arenal	1979	9	124
Ciutat Antiga	1980	10	134
Santa Catalina	1980	8	104
Santa Creu	2004	6	79
Maria Mut	2007	6	79
Son Fuster	2007	5	67
Can Alonso	2008	3	37
El Molinar	2010	9	114
Son Ferriol	2010	6	74
Son Espanyolet	2011	6	74

PALMA,
40 anys
D'APRENDRE
I COMPARTIR

Ajuntament de Palma

Palma Educa
Regidoria d'Educació i Política Lingüística

Patronat Municipal d'Escoles
d'Infants de Palma